

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการจับตามหาอำนาจจีน : ปัญหาการหาสมดุลทางยุทธศาสตร์
ระหว่างเศรษฐกิจและความมั่นคง

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพร รักความสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิมิต อังค์

รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม รัฐอมฤต

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรุดา สมพอง

อาจารย์ ดร.วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์

กรกฎาคม 2562

สัญญาเลขที่ RDG6110004

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการจับตามหาอำนาจจีน : ปัญหาการหาสมดุลทางยุทธศาสตร์
ระหว่างเศรษฐกิจและความมั่นคง

คณะผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพร รักความสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิมิต อังก์
รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม รัฐอมฤต
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรุดา สมพอง
อาจารย์ ดร.วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์

สังกัด

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถาบันพระปกเกล้า
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชุดโครงการนโยบายการแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของมหาอำนาจ
Asia Pacific จีน สหรัฐอเมริกาและรัสเซีย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการจับตามหาอำนาจจีน : ปัญหาการหาสมดุลทางยุทธศาสตร์ระหว่างเศรษฐกิจและความมั่นคง เกิดขึ้นภายใต้ชุดโครงการนโยบายการแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของมหาอำนาจ Asia Pacific จีน สหรัฐอเมริกาและรัสเซีย โดยเริ่มแรกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ (ฝ่าย 1) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งอดีตผู้อำนวยการฝ่าย ศ.ดร.อิศรา ศานติศาสน์ และผู้อำนวยการฝ่ายปัจจุบัน ผศ.ดร.สุกานดา เหลืองอ่อน ที่ให้การสนับสนุนและมอบโอกาสอันดีมาโดยตลอดในระยะเวลากว่า 1 ปีที่ผ่านมา

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งจากผู้บริหารและอดีตผู้บริหารเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในกระทรวงการต่างประเทศ สถาบันการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการในแวดวงที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายการวิจัย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง Think Tanks ต่างๆ ภาคธุรกิจการค้า การลงทุน ธุรกิจส่งออก ธุรกิจการเกษตรและอสังหาริมทรัพย์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ในโอกาสพิเศษนี้ขอแสดงความระลึกถึงและเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อการจากไปของผู้เชี่ยวชาญในแวดวงการเมืองต่างประเทศสหรัฐอเมริกา รศ.ดร.ชัยชนะ อิงคะวัต และขอขอบคุณที่ปรึกษาโครงการ Prof. Zhang Xizhen ที่ให้แนวคิดและข้อเสนอแนะอันมีคุณค่ายิ่ง แม้ว่าโครงการจับตามหาอำนาจจะประสบปัญหาบางประการที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จล่วงไปได้ช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้ ท้ายที่สุดแล้วขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มหาวิทยาลัยรามคำแหง และสถาบันพระปกเกล้าที่สนับสนุนให้นักวิจัยได้มีโอกาสร่วมกัน

โครงการจับตามหาอำนาจจีน

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นผลจากความร่วมมือของทีมนักวิจัยจากหลายมหาวิทยาลัยในหัวเวาเกือบ 2 ปี เพื่อตอบคำถามสำคัญในด้านนโยบายต่างประเทศของไทยว่า จะวางตัวอย่างไรในบริบทของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กำลังจะเปลี่ยนไป งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดวิจัยจับตามหาอำนาจภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่มีจุดประสงค์ในการศึกษาและติดตามการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา รัสเซียและจีน ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อสถานภาพของไทย โครงการจับตามหาอำนาจจีนมุ่งเน้นตั้งคำถามสำคัญใน 3 ประเด็น คำถามแรกประเทศจีนนั้นตัดสินใจสร้างยุทธศาสตร์ของตัวเองด้วยเหตุผลใดและมีจุดประสงค์อะไร ผู้วิจัยได้ศึกษาอย่างละเอียดถึงบทบาทของความคิด ความเชื่อและปรัชญาของจีนและมองไปถึงมิติของสังคมประวัติศาสตร์ว่า ส่งผลให้ประเทศจีนนั้นมีมุมมองและมีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างไรในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและมีความปรารถนาใดที่จะทำให้ตัวเองนั้นกลับขึ้นมาเป็นหนึ่งอีกครั้ง คำถามถัดมาศึกษาถึงโครงการเส้นทางสายไหมใหม่ของจีนว่าจะช่วยส่งผลให้จีนประสบความสำเร็จในยุทธศาสตร์ของตัวเองได้อย่างไร ส่วนคำถามสุดท้ายศึกษาถึงผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนและโครงการต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาโครงสร้างทางอำนาจของจีนในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในอนาคตได้อย่างไร ซึ่งท้ายสุดในการวิจัยนี้จะได้นำเสนอถึงนโยบายที่สามารถจะบริหารจัดการจากผลกระทบที่เกิดขึ้นและความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อที่จะให้ผู้กำหนดนโยบายจะสามารถเตรียมตัวและปรับเปลี่ยนนโยบายในอนาคตให้เข้ากับพลวัตใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้

คำสำคัญ: จีน นโยบายต่างประเทศจีน อภियุทธศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เส้นทางสายไหมใหม่ ยุทธศาสตร์ชาติประเทศไทย อาเซียน

Abstract

This China Watch research is a cumulative of almost 2 years effort to bring in many academic researchers from different universities to answer very important questions about the future of Thailand foreign-policy posture in the fast changing International environment. This research is a part of the bigger research series called Superpower Watch, under the funding of Thailand Research Fund, which aims to monitor ongoing competition between the great powers in Asia, specifically USA, Russia, China and its impact to Thailand. For China Watch project, the research focuses on three related topics. The first question is about how and why China decided to create its own strategy. The research devoted a chapter to discuss China traditional philosophy and socio-political history to understand its perception regarding itself and the world and what its desire for the future of China's international standing among nations. The second question concerns the current China's Belt and Road Initiative, on how the project will help to carry out China's grand strategy. The last question focuses on how China's grand strategy and its offspring projects will affect Thailand's social economic and political future. And finally, the last chapter centers on the recommendation that the research team has compiled for Thailand future policymakers.

Keywords: China, China foreign policy, Grand Strategy, International Relations, East Asia, Southeast Asia, New Silk Road, Thailand National Strategy and ASEAN

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	
	ความเป็นมาและสภาพปัญหา	1
	คำถามการวิจัย	8
	วัตถุประสงค์การวิจัย	8
	ขอบเขตการวิจัย	8
	แผนภาพการวิจัย	9
	วิธีการศึกษา	9
	พื้นที่เป้าหมายในการศึกษาวิจัย เหตุผลและข้อจำกัด	10
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
บทที่ 2	การทบทวนวรรณกรรม	15
	กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประเทศจีนในปัจจุบัน	15
	มรดกทางความคิดกับทฤษฎีการเมืองของจีนโบราณ	18
	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	32
บทที่ 3	อภิปุทธศาสตร์ของจีน	39
	ยุทธศาสตร์ของจีนกับการวิเคราะห์ในระดับปัจเจก	41
	ยุทธศาสตร์ของจีนกับการวิเคราะห์ในระดับรัฐ	58
	ยุทธศาสตร์ของจีนกับการวิเคราะห์ในระดับโครงสร้างในระบบระหว่างประเทศ	73
บทที่ 4	นโยบายเส้นทางสายไหมใหม่	99
	การดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่กับอภิปุทธศาสตร์จีน	99
	เส้นทางสายไหมยุคใหม่กับการพัฒนาประเทศจีน	103
	ยุทธศาสตร์ความเชื่อมโยงระหว่างประเทศของมณฑลยูนนาน	
	ภายใต้ข้อคิดริเริ่มแถบและเส้นทาง	109
	เครื่องมือทางนโยบายของจีนในการดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่	119
	บทวิเคราะห์ผลได้ผลเสียของนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่	
	ต่อประเทศที่มีบทบาทหลักในภูมิภาค	128

	หน้า
บทที่ 5	
ผลกระทบของยุทธศาสตร์จีนและบทเรียนที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้	132
วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศมหาอำนาจ	
และผลกระทบต่อประเทศไทย	133
วิเคราะห์ผลกระทบของยุทธศาสตร์จีนต่อระบบเศรษฐกิจและสภาพสังคมของไทย	139
นโยบายผลิตในประเทศจีน ค.ศ. 2025 โอกาสและความเสี่ยงของไทย	147
การวิเคราะห์นโยบายในการเชื่อมต่อทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทยและจีน	159
ผลกระทบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของไทยกับนโยบายพัฒนาประเทศของจีน	163
โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	
และความเป็นไปได้ในการร่วมมือกับประเทศจีน	168
บทที่ 6	
บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	178
บทสรุป	178
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	185
คำถามที่ยังมีโอกาสดูศึกษาได้ต่อไปในอนาคต	190
ภาคผนวก	
ก. แบบสัมภาษณ์	191
ข. รายงานผลการสัมภาษณ์เชิงลึก	195
เอกสารอ้างอิง	248
บรรณานุกรม	267

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

การกลับขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีน

การที่จะเข้าใจการกลับขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนอีกครั้งหนึ่งในศตวรรษที่ 21 หลังจากที่ได้ห่างหายจากการเป็นผู้นำโลกไปถึงเกือบสองศตวรรษ และสามารถรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติในทางนโยบายต่างประเทศ ประเทศไทยจำเป็นต้องศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและสังคมของจีนอย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะเข้าใจตัวตนและอัตลักษณ์ที่จีนมีมุมมองต่อตนเองและผู้อื่น และที่สำคัญที่สุดคือ การที่ประเทศไทยจะต้องเข้าใจในผลประโยชน์แห่งชาติที่แท้จริงของจีน ที่จีนมีความคาดหวังและต้องการจากประเทศรอบข้างทั้งหลายให้ตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติจีน ทั้งนี้จำเป็นต้องเข้าใจสิ่งที่ประเทศมหาอำนาจอื่นๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและรัสเซียว่าต้องการอะไร เพื่อที่ประเทศไทยจะสามารถกำหนดนโยบายให้เท่าทันต่อเกมทางการเมืองที่ประเทศมหาอำนาจต่างๆ พยายามแข่งขันกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกนี้

หากมองในทางประวัติศาสตร์โดยภาพรวมแล้วจีนเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาโดยตลอด ด้วยเหตุผลที่เป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่และมีศักยภาพทางอำนาจสูง เพราะมีพื้นที่ที่กว้างขวาง นั่นก็หมายถึงการมีทรัพยากรธรรมชาติที่มากและหลากหลาย แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นผลพวงโดยตรงจากภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของจีน ที่ทำให้จีนสามารถดำรงอยู่ได้มาจนถึงทุกวันนี้ ในช่วงที่ประเทศตะวันตกเป็นมหาอำนาจล่าอาณานิคม โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 จีนได้ลบทบาทของตัวเองจากประเทศที่เคยเป็นมหาอำนาจในอดีตจนถึงปลายศตวรรษที่ 18 จนถูกขนานนามว่าเป็นคนป่วยแห่งเอเชีย¹ ในระยะเวลาเพียงแค่ 1 ศตวรรษ จนกระทั่งจีนสามารถรวบรวมผู้คนในประเทศให้กลับมารวมมือกัน หลุดพ้นจากการกดขี่ของประเทศมหาอำนาจและสามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตัวเองในยุคของเหมา เจ๋อตง แต่บทบาทที่สำคัญของจีนในระบบสังคมระหว่างประเทศนั้นเริ่มต้นอย่างจริงจังหลังจากช่วงปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา จีนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจแบบโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลให้จีนโดยรวมสามารถนำศักยภาพทางอำนาจที่ซ่อนอยู่ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์เข้ามาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนกระบวนการนี้ได้เปลี่ยนแปลงสังคมภายในประเทศจีนอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนใน

¹Scott, David. (2008). China and the international system, 1840-1949: power, presence, and perceptions in a century of humiliation. State University of New York Press. p. 9.

ประวัติศาสตร์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้ศักยภาพทางอำนาจของจีนกลายมาเป็นอำนาจของจีนในทางปฏิบัติ เพราะเมื่อจีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจและสังคมภายในจีนย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบโลกและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยรวม ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการกลับขึ้นมามีอำนาจของจีนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะต้องศึกษายุทธศาสตร์ทั้งในทางการเมืองและทางการทหารเพื่อที่จะทำความเข้าใจทิศทางทางนโยบายของจีน ซึ่งการวิเคราะห์นี้จำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะเรื่องความมั่นคงที่จีนได้เคยปฏิบัติไว้ในอดีตและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของจีนในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน หากมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ก็มีโอกาสที่จะสามารถคาดเดาและหรือทำนายได้ล่วงหน้าต่อยุทธศาสตร์และนโยบายต่างประเทศจีนต่อประเทศไทยโดยเฉพาะในบริบทของอาเซียนและการแข่งขันจากประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ในภูมิภาค

ประเด็นที่ประเทศไทยจำเป็นต้องทำความเข้าใจมีหลายประเด็น ประเด็นแรกคือ การทำความเข้าใจยุทธศาสตร์ระยะยาวของจีนโดยมองจากบริบททางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะจากสิ่งที่จีนมองตัวเองในมุมมองของอัตลักษณ์ เพื่อที่จะทำความเข้าใจว่านโยบายต่างประเทศจีนนั้นสะท้อนผลประโยชน์แห่งชาติที่จีนเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะต่อรองได้มีประเด็นอะไรบ้างและอะไรคือปัจจัยที่ทำให้จีนผลักดันนโยบายต่างประเทศหรือการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและความมั่นคงเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนและอาจจะส่งผลกระทบต่อประเทศรอบข้าง เพราะในความเป็นจริง จีนไม่เคยแสดงออกอย่างชัดเจนว่ายุทธศาสตร์ระยะยาวของตนคืออะไร เหมือนดังประเทศอื่นๆ ที่โดยทั่วไปมักจะไม่ได้ประกาศยุทธศาสตร์ระยะยาวของตน ดังนั้นการทำความเข้าใจยุทธศาสตร์ระยะยาวจึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาประวัติศาสตร์โดยดูจากบริบททางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในเวลานั้นว่าประเทศๆ หนึ่งจำเป็นต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศภายใต้ข้อจำกัดทางการเมืองและภูมิศาสตร์ในเวลานั้นอย่างไร

หากจะตีความถึงผลประโยชน์แห่งชาติที่จีนมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่อาจสูญเสียได้ โดยใช้มุมมองตามทฤษฎีกระแสหลักของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นั่นคือมุมมองแบบสังคมนิยมที่มีข้อสมมติฐานถึงอนาธิปไตยในระบบการเมืองระหว่างประเทศ ผลประโยชน์แห่งชาติประการแรกคือ การที่จีนจำเป็นต้องธำรงไว้ซึ่งความสงบสุขภายใน เพราะจีนเป็นประเทศใหญ่และมีความหลากหลายในแต่ละภูมิภาคทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ดังนั้นหากจีนไม่สามารถธำรงไว้ซึ่งความสงบภายในแล้ว ความมั่นคงของรัฐก็ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นได้ ตลอดประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของจีนนโยบายรัฐในแต่ละช่วงแต่ละยุคสมัยล้วนแต่มุ่งไปสู่การรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงภายในเป็นอย่างแรก หากสามารถรักษาไว้ซึ่งระบบที่มั่นคง ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจและสังคมก็จะตามมาในภายหลังและสุดท้ายจีนก็จะสามารถขยายอิทธิพลไปยังเขตที่อยู่รอบข้างของตนได้ และด้วยเหตุ

จำเป็นที่รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงภายในเป็นอันดับแรก จึงทำให้รัฐต้องมีการพัฒนาจนกระทั่งมีความเป็นรัฐที่แข็งแกร่ง เป็นระบบระเบียบ มีความเป็นหนึ่งเดียวกันโดยเฉพาะในเรื่องการบริหารราชการที่มีการจัดลำดับชั้นอย่างชัดเจน เป็นผลทำให้รัฐจีนเป็นรัฐที่เข้มแข็งและใช้การบริหารจัดการประเทศแบบรวมศูนย์ แต่หากเมื่อใดระบบการปกครองเริ่มที่จะอ่อนแอและล้มเหลว ก็จะส่งผลทำให้จีนเข้าสู่ยุคเสื่อมทรามและร่นถอยเฉกเช่นเดียวกันกับอำนาจของรัฐที่ลดลงไป

หากเมื่อใดจีนสามารถดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงภายในได้แล้ว สิ่งประเทศจำต้องดำรงไว้ประการที่สองคือ ความมั่นคงที่เกิดจากไม่มีภัยจากภายนอกมารุกราน นั่นหมายถึงการรักษาไว้ซึ่งอธิปไตยของชาติ โดยเฉพาะในเรื่องการแทรกแซงจากอำนาจภายนอก หากได้ศึกษาประวัติศาสตร์จีนตั้งแต่อดีตกาลจะสังเกตได้ว่า หากโครงสร้างรัฐอ่อนแอก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ เพราะประเทศที่อยู่รอบข้างจีนนั้นมักจะเข้ามาท้าทายในกิจการภายใน ซึ่งในหลายๆ ครั้งจะเข้ามาทำสงครามยึดประเทศจีนไว้ภายใต้การปกครองด้วย เช่น ในสมัยราชวงศ์หยวนและราชวงศ์ชิง ในปัจจุบันจีนเป็นประเทศที่มีอาณาเขตและพรมแดนกว้างขวาง หากนับจำนวนประเทศที่อยู่รอบด้านจีนแล้วพบว่า จีนเป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศอื่นมากที่สุดในโลก ทางบกมีถึง 14 ประเทศ ในแผนที่และอีกหลายประเทศในทะเลโดยไม่รวมถึงเขตแดนที่ติดต่อกับฮ่องกงและมาเก๊า จีนได้กล่าวอ้างว่า กรรมสิทธิ์ในหลากหลายเขตพื้นที่ตั้งแต่อดีตกาล ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวในภาคตะวันตกของจีน นั่นคือมณฑลปกครองตนเองซินเจียงและทิเบต รวมถึงเขตแดนอย่างเกาะไต้หวันซึ่งเป็นผลพวงมาจากสงครามกลางเมืองภายในที่ยังไม่ยอมรวมเข้ากับรัฐบาลจีนบนแผ่นดินใหญ่และยังถูกแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกามาตลอดประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของจีนและที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้คือ คำถามถึงดินแดนที่มีการทับซ้อนกันในการกล่าวอ้างถือกรรมสิทธิ์ทั้งทางบกและทางทะเล จีนในอดีตอาจจะไม่ได้แสดงความหนักแน่นในการที่จะคัดค้านประเทศคู่กรณีที่เขายึดครองพื้นที่ที่เป็นเขตแดนทับซ้อนเหล่านี้ โดยเฉพาะเรื่องเขตแดนในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ แต่ในปัจจุบันจีนมีศักยภาพทั้งทางเศรษฐกิจและการทหารมากขึ้นอย่างมหาศาล จึงส่งผลทำให้ประเทศมีความมั่นใจมากขึ้น พอที่จะยืนหยัดถึงผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเฉพาะเรื่องการกล่าวอ้างกรรมสิทธิ์ในเขตแดนโพ้นทะเลเหล่านี้

ประเด็นสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและในอนาคตนั้น คือ การรักษาผลประโยชน์ของจีนในเรื่องการแผ่ขยายและรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจและสังคมต่อประเทศที่อยู่รอบข้างจีน รวมถึงการดำรงไว้ซึ่งอำนาจต่อรองกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ ในโลก เพราะอำนาจละมุน (Soft Power) หรือในมุมมองของการใช้อิทธิพลในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงภายนอกเป็นสิ่งที่จะต้องทำควบคู่ไปตลอดเวลากับการปกป้องผลประโยชน์ในรูปแบบหลักนั่นก็คือ การใช้อำนาจทางการทหารหรือการใช้ความก้าวร้าวทางเศรษฐกิจกดดันประเทศอื่นซึ่งอาจจะไม่ได้ผลเสมอไป หรืออาจจะสร้างปฏิกิริยาตรงกันข้ามกับสิ่งที่ประเทศต้องการ จีนมี

ความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตและได้ใช้วิธีที่หลากหลายในการที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อธำรงไว้ซึ่งสถานภาพทางยุทธศาสตร์ที่มั่นคง โดยนโยบายที่สำคัญที่สุดคือ การทำให้ประเทศที่อยู่รอบข้างถือปฏิบัติตามได้โดยมิต้องใช้กำลังเข้าบีบบังคับ จีนมีประวัติศาสตร์อันยาวนานในการใช้นโยบายทางการทูตเพื่อรักษาความได้เปรียบทางอำนาจ ส่งผลให้จีนเป็นประเทศที่เป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจและการเมือง รวมถึงการมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อประเทศรอบข้างในเอเชียกลาง เอเชียตะวันออกที่สืบเนื่องกันมาหลายศตวรรษ ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายที่สุดคือ การที่จีนเป็นประเทศศูนย์กลางในระบบบรรณาการที่ประเทศทั้งหลายเข้ามาอยู่ในระบบ จำเป็นจะต้องแสดงสัญลักษณ์โดยการยอมรับอำนาจพระจักรพรรดิทุกครั้งที่ทำเนียบการส่งบรรณาการ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบของการค้าขายอย่างหนึ่งในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโบราณในเอเชียตะวันออก ด้วยขนาดเศรษฐกิจที่ยิ่งใหญ่ของจีนและศักยภาพในการทำการค้าประเทศทั้งหลายในภูมิภาคจึงยอมรับสภาพของการเป็นผู้ตกอยู่เบื้องล่างในด้านการทูตกับจีนตลอดเวลาในอดีต ในช่วงเวลาที่แข็งแกร่งจีนก็ยังต้องพึ่งนโยบายที่ไม่ใช้กำลังในการบริหารจัดการความมั่นคงในประเทศที่อยู่รอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการเพื่อสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศรอบข้างจะได้ผลประโยชน์อะไรจากการมีความสัมพันธ์กับจีนและความพยายามในการสานสัมพันธ์พิเศษกับผู้ปกครองประเทศที่อยู่รอบข้างของจีนตั้งแต่อดีตจวบจนกระทั่งปัจจุบัน จีนมักใช้การทูตนำหน้าการทหารซึ่งเป็นลักษณะที่ทำให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคในประวัติศาสตร์มีลักษณะที่แตกต่างกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนสมัยใหม่ (pre modern) ของยุโรป ค่านิยมหลักปรัชญาของตะวันออกมีการมุ่งเน้นที่จะเสริมสร้างความสมานฉันท์กลมเกลียวมากกว่าการคัดค้านอำนาจซึ่งเป็นระบบที่ประเทศในตะวันตกใช้ตั้งแต่อดีต

ความซับซ้อนในทางเลือกของนโยบายต่างประเทศไทยกับการขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีน

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยหลังมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างเป็นไปในทางลบ เพราะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ไม่นานก็เข้าสู่ช่วงสงครามเย็น ประเทศที่อยู่ในภูมิภาคก็ได้ถูกแบ่งออกเป็นสองฝักสองฝ่ายอย่างชัดเจนว่า ฝ่ายหนึ่งเข้าข้างสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำโลกฝ่ายเสรีนิยม ในขณะที่หลายประเทศก็ตกอยู่ภายใต้การแทรกซึมของขบวนการปฏิวัติคอมมิวนิสต์สากลที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้หนุนหลังและมีจีนเป็นผู้สนับสนุนอยู่ ดังจะเห็นได้ในช่วงสงครามเวียดนาม ซึ่งจีนเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์เหนือ ในขณะที่เวียดนามใต้ก็ได้รับการสนับสนุนจากพันธมิตรอย่างสหรัฐอเมริกาและไทย สงครามที่เกิดขึ้นในภูมิภาคมิได้จำกัดอยู่เพียงแต่ในประเทศเวียดนามแต่ขยายลูกกลามไปยังกัมพูชาและลาว รวมไปถึงการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นทั้งในไทยในมาเลเซีย เป็นต้น ดังนั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนคอมมิวนิสต์ในช่วงต้นจนถึงยุคสิ้นสุดเหมา เจ๋อตง เรื่องอำนาจ มองว่าเป็นความสัมพันธ์ในเชิงลบ จากเหตุการณ์นี้ในทางการเมืองและประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นผลที่ทำให้ประเทศจีนมีข้อด้อยในการที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างไทยกับจีนตั้งแต่ต้น แต่กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยกับจีนก็ถูกสร้างขึ้นอย่างช้าๆ โดยการเชื่อมโยงจากเหล่าคนจีนโพ้นทะเลซึ่งเริ่มขึ้นปลายยุคเหมา เจ๋อตง การเปิดประเทศของจีนในบริบทโลกมีลักษณะเป็นการเปิดแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันในรอบหลายสิบปี

รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน ในแรกเริ่มเดิมทีเป็นความสัมพันธ์ที่ประเทศไทยเป็นผู้ได้เปรียบอันเนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบทุนนิยมมาก่อนหน้าจีน ระดับการพัฒนาประเทศ และรายได้ของประชาชนในประเทศไทยจึงค่อนข้างสูงกว่าจีน ความรู้สึกของประเทศไทยในช่วงเริ่มต้นเป็นความรู้สึกเหมือนดังผู้ที่มีความเจริญมากกว่าที่เข้าไปช่วยเหลือประเทศที่มีความเจริญน้อยกว่า โดยคนจีนโพ้นทะเลซึ่งทำธุรกิจอยู่ในประเทศไทยได้เปิดโรงงานและสร้างธุรกิจในพื้นที่ใหญ่ ในแง่ของการเมืองและความสัมพันธ์ไทยจีนมิได้มีปัญหาขัดแย้งกันในเรื่องอุดมการณ์เหมือนดังในยุคสมัยเหมา เจ๋อตง เพราะการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยเองก็ยุติบทบาทลงในช่วงสมัยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ แม้ประเทศไทยจะเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาในเวลานั้น สหรัฐอเมริกาก็มองจีนว่าเป็นประเทศหนึ่งซึ่งสามารถจะมากานอำนาจกับสหภาพโซเวียตได้เช่นกัน ด้วยเหตุผลนี้ความสัมพันธ์ในช่วงต้นระหว่างไทยกับจีนจึงไม่ได้มีปัจจัยอื่นใดที่จะทำให้เกิดปัญหากับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคแต่กลับมีปัจจัยบวกที่ส่งเสริมให้ค่อยๆ เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยเฉพาะในยุคสมัยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ จนกระทั่งถึงช่วงยุคสมัยทักษิณ ชินวัตร ประเทศไทยใช้นโยบายต่างประเทศที่พยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกประเทศมหาอำนาจ

นโยบายต่างประเทศไทยเป็นนโยบายที่ถูกเรียกว่าเป็น 'ไผ่ลู่ลม' ซึ่งหมายถึงการที่นโยบายของไทยยินดีที่จะโอนเอนไปพึ่งพิงกับประเทศที่ให้ประโยชน์สูงสุดหรือมีอิทธิพลมากที่สุดในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ว่านโยบายนี้อาจจะใช้ได้อีกภายในระยะเวลาอันสั้น หากแม้จีนขึ้นมาเป็นผู้นำอย่างแท้จริงในภูมิภาค การที่ไทยยังคงสัมพันธ์อันดีไว้กับมหาอำนาจอื่น เช่น สหรัฐอเมริกาหรือแม้แต่ญี่ปุ่นก็อาจทำได้ยาก เพราะจีนมองว่าสองประเทศมหาอำนาจเก่ามีความต้องการที่จะคอยขัดแย้งและคอยขัดขวางไม่ให้จีนสามารถพัฒนาตัวเองไปสู่เป้าหมายของตนได้ ประเทศจีนในช่วงเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจนถึงจุดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับ 1 ของโลก หากดูผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) โดยใช้อำนาจทางการซื้อ (Purchasing Power Parity) เป็นตัวเลขการคำนวณ² จีนจะมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่กว่าสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา และในแง่

² ข้อมูลเปรียบเทียบได้จากตารางของ CIA World Factbook ดูออนไลน์จาก,

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html#ch>

การค้า จีนเป็นประเทศที่ค้าขายมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของโลก โดยเฉพาะการส่งออก ในขณะที่เป็นอันดับ 2 เรื่องการนำเข้า³ ซึ่งทำให้เห็นถึงความสำคัญของจีนว่ามีความแตกต่างกับจีนในช่วงที่เพิ่งเสี้ยวผิง เพิ่งเข้ามาบริหารประเทศและประเทศไทยเพิ่งเริ่มมีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีนแผ่นดินใหญ่ การที่ไทยมีระบบเศรษฐกิจอยู่ใกล้กับชายแดนจีนที่สามารถจะติดต่อกับค้าขายได้ทั้งทางบกและทางทะเล ไทยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างที่สุดในความสัมพันธ์กับจีน ในขณะเดียวกันจะต้องคำนึงถึงเรื่องความมั่นคงด้วย ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงในรูปแบบเดิมหรือความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ซึ่งจีนและไทยต่างมีจุดประสงค์ที่จะรักษาความสงบและความเรียบร้อยเฉกเช่นเดียวกัน

ปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคหลายๆ อย่างเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจระหว่างประเทศที่มีผลมาจากประวัติศาสตร์ที่ขัดแย้งกัน และสุดท้ายการที่ประเทศมหาอำนาจโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาในยุคสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) เข้ามาบริหารประเทศได้ประกาศอย่างชัดเจนในสุนทรพจน์แถลงนโยบายต่อรัฐสภา (State of the Union) เมื่อต้นปีที่ผ่านมา⁴ ว่าจีนเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ ถึงแม้สหรัฐอเมริกาจะเป็นพันธมิตรที่อยู่กับประเทศไทยมาอย่างยาวนาน หากจุดยืนทางนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจะส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงกับประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียน ไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติโดยรวม ว่าโดยแท้จริงแล้วหากยังคงความสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐอเมริกาไว้จะส่งผลทางลบต่อผลประโยชน์ของชาติหรือไม่ เพราะจีนที่อยู่ติดกับไทยในขณะนี้เป็นผู้ที่ให้ผลประโยชน์มากกว่าหรือไม่ หากแต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสามารถใช้ผลประโยชน์เฉพาะหน้าเป็นตัวกำหนดแล้วก็จะตอบได้ไม่ยาก แต่แน่นอนว่าคำตอบนั้นเป็นคำตอบที่ไม่อาจจะเชื่อถือได้ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคมิได้มีเพียงแค่ผลประโยชน์ซึ่งหน้าในระยะสั้นเท่านั้น แต่จะต้องรวมถึงสิ่งซึ่งอยู่นอกเหนือจากเรื่องผลประโยชน์ ประเทศไทยอาจต้องคำนึงถึงค่านิยมและสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ในเรื่องสังคมว่า การเป็นมิตรกับประเทศมหาอำนาจไม่ว่าจีนหรือสหรัฐอเมริกา จะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นสำหรับประเทศไทยที่สามารถจะช่วยให้สามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง หากสามารถหาคำตอบเรื่องนี้ได้แล้ว การที่จะมีมิตรไม่ว่าจะเป็นจีนหรือสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอื่น ความสัมพันธ์ย่อมส่งผลที่จะเพิ่มพูนและสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของประเทศไทยในอนาคตไปอีกยาวไกล

นโยบายต่างประเทศจีนที่ถือว่าเป็นนโยบายแห่งศตวรรษคือ การสร้างทางสายไหมใหม่ที่เชื่อมโยงระหว่างจีนกับโลก ไม่ว่าจะเป็นในทางทะเลไปสู่ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์รวมทั้ง

³ ข้อมูลได้จากเว็บไซต์ขององค์การการค้าโลก ดูออนไลน์จาก,

<http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Country=CN>

⁴ สามารถอ่านได้โดยตรงจากเว็บไซต์ของทำเนียบขาว <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-state-union-address/>

สหรัฐอเมริกาและทางบกที่เชื่อมโยงจีนเข้ากับภูมิภาคต่างๆ ของโลกไม่ว่าจะเป็นภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคเอเชียกลางรวมถึงตะวันออกกลางและยุโรป เป็นต้น ประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ คำถามเกี่ยวกับจุดยืนของจีนเองว่า เพราะเหตุใดจีนภายใต้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง จึงมีความประสงค์จะเป็นประเทศผู้นำของโลก ในขณะที่เดียวกันก็กล่าวอ้างว่าจีนจะไม่เป็นเหมือนดังประเทศ มหาอำนาจในอดีตที่ใช้อำนาจครอบงำประเทศอื่นๆ ดังคำกล่าวสุนทรพจน์ของเติ้ง เสี่ยวผิง (邓小平 Deng Xiaoping) ที่ได้กล่าวไว้ ในที่ประชุมแห่งสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 1974

“If one day China should change her color and turn into a superpower, if she too should play the tyrant in the world, and everywhere subject others to her bullying, aggression and exploitation, the people of the world should identify her as social-imperialism, expose it, oppose it and work together with the Chinese people to overthrow it.”⁵

สุนทรพจน์ข้างต้นเป็นเพียงคำพูดที่ขาดน้ำหนัก พูดเพื่อให้ประเทศอื่นไม่ตกใจกลัวจากการ ขึ้นมาเป็นผู้นำของจีนใช่หรือไม่ เพราะอำนาจทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาของจีน ตามมาด้วยการขยายตัวทางอำนาจทางการเมือง การเพิ่มปริมาณด้านงบประมาณ และคุณภาพทางเทคโนโลยีของประเทศ นโยบายต่างประเทศจีนในหลายทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่ การก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน มีลักษณะค่อนข้างเป็นปฏิกิริยาต่อนโยบายต่างประเทศของประเทศมหาอำนาจอื่น (Reactive) แล้วพัฒนาสู่การมีนโยบายแบบโน้มนำและก้าวหน้า (Proactive) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความแข็งแกร่ง (Assertive) หากมองในมุมมองที่เป็นทางลบ ทำไมไม่ ดำเนินการตามนโยบายที่เคยวางมาตั้งแต่อดีตคือ การยอมตนเป็นลูกน้องของประเทศมหาอำนาจ นโยบายต่างประเทศจีนมีความเกี่ยวข้องอย่างไรต่อการพัฒนาสังคมและการเมืองภายในของจีน และ คำถามที่สำคัญไปกว่านั้นคือ นโยบายต่างประเทศจีนมีการออกแบบให้เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาของบรรยากาศสภาพสถานการณ์โลกในปัจจุบันอย่างไร โดยเฉพาะในช่วงที่ สหรัฐอเมริกาดูเหมือนจะมีทิศทางถอยกลับไปสู่การดูแลแก้ปัญหาภายในประเทศมากกว่าการมาเป็นผู้ นำโลก คำถามสุดท้ายคือ จริงหรือไม่ที่จีนพร้อมจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเป็นผู้นำเหมือน ดังประเทศที่พัฒนาแล้วในอดีตทั้งในด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงและทางสังคม ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่จีน มีความประสงค์ที่จะสร้างนั้นส่งผลกระทบต่อไทยโดยเฉพาะไทยนั้นอยู่ในภูมิภาคที่มีความหลากหลาย

⁵ สุนทรพจน์ของเติ้ง เสี่ยวผิง เป็นผลที่เกิดจากจุดยืนทางนโยบายต่างประเทศของจีนที่มองว่าตัวเองเป็นผู้ นำของโลก คำถามสุดท้ายคือ จริงหรือไม่ที่จีนพร้อมจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเป็นผู้นำเหมือน ดังประเทศที่พัฒนาแล้วในอดีตทั้งในด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงและทางสังคม ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่จีน มีความประสงค์ที่จะสร้างนั้นส่งผลกระทบต่อไทยโดยเฉพาะไทยนั้นอยู่ในภูมิภาคที่มีความหลากหลาย

<https://www.marxists.org/reference/archive/deng-xiaoping/1974/04/10.htm>

และผลประโยชน์ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ก็อาจจะมีการขัดแย้งไม่ลงรอยกันในบริบทของอาเซียน ดังนั้นการศึกษานโยบายต่างประเทศจีนจำเป็นต้องมองถึงผลลัพธ์ต่อประเทศไทยในภาพรวม โดยเฉพาะอนาคตทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของภูมิภาค เพราะไทยมีอาจดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่โดดเดี่ยวของตัวเองได้ เมื่อจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจอย่างจีน ในขณะเดียวกันก็ยังมีมหาอำนาจดั้งเดิมที่มีอิทธิพลไม่ว่าจะเป็นทั้งสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่นรวมถึงอินเดียที่กำลังก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งแน่นอนว่าทำให้ไทยนโยบายต่างประเทศจีน โดยเฉพาะต่อประเทศเล็กๆ อย่างไทยจำเป็นต้องมีข้อจำกัดหรือข้อแม้จากสถานการณ์ของภูมิภาคโดยรวม

คำถามการวิจัย

1. ภายใต้บริบทของปัญหาและข้อจำกัดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายของจีนที่มีต่อไทยเป็นอย่างไร
2. นโยบายทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของจีนโดยเฉพาะในเรื่อง One Belt One Road ต่อประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างไร
3. การวางจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในบริบทนโยบายการต่างประเทศจีนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายของจีนที่มีต่อไทยภายใต้บริบทของปัญหาและข้อจำกัดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของจีนโดยเฉพาะในเรื่อง One Belt One Road ที่เป็นเครื่องมือทางนโยบายต่อประเทศในภูมิภาค
3. เสนอแนะการวางจุดยืนทางยุทธศาสตร์ประเทศไทยในบริบทนโยบายการต่างประเทศจีน

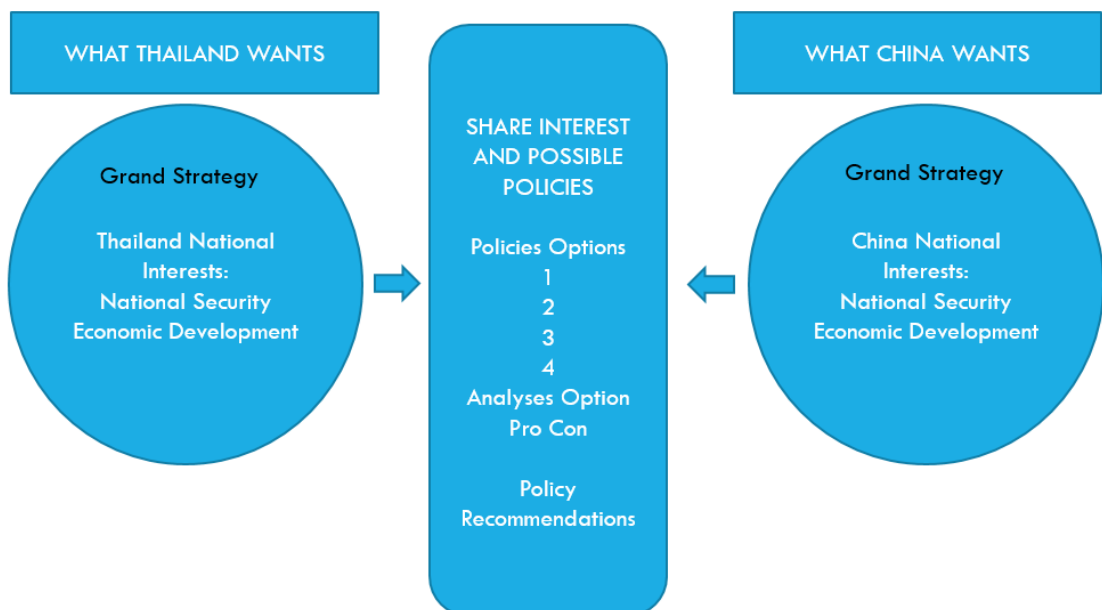
ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาค้นคว้านโยบายในภูมิภาคของจีนในปัจจุบัน (ค.ศ. 2000-2018) โดยเฉพาะสมัยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ในปัจจุบัน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา โครงการวิจัยนี้เป็นการเน้นศึกษานโยบายของจีนที่มีต่อไทยภายใต้บริบทของปัญหาและข้อจำกัดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะเรื่องยุทธศาสตร์หลักของจีนต่อการขึ้นมาเป็นผู้นำในภูมิภาคซึ่งมีมหาอำนาจเก่าเป็นผู้ท้าทาย และวิเคราะห์นโยบายทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง One Belt One Road เป็นเครื่องมือทางนโยบายต่อประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะทางสายไหมทางบกที่พาดผ่านเข้ามาทางตอนบนของประเทศ เพื่อจัดวางจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมืองในบริบทนโยบายการต่างประเทศจีน

แผนภาพการวิจัย

แผนภาพการวิจัยเป็นการแสดงแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ
2. การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในประเทศ ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารและอดีตผู้บริหารระดับสูง เจ้าหน้าที่ภาครัฐ อาจารย์มหาวิทยาลัย องค์กรด้านต่างๆ และภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นักการทูต เจ้าหน้าที่รัฐ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น รวมถึงภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร ภาคบริการ ภาคการขนส่ง และที่สำคัญคือภาคประชาชน และ NGOs นอกจากนี้ยังเน้นการสัมภาษณ์ส่วนหนึ่งไปที่สถาบัน Think Tanks ด้านต่างๆ ในจีน เพราะข้อสันนิษฐานที่ว่า สถาบัน Think Tanks นั้นมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดประเด็นทางยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดนโยบายต่างประเทศ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์นำเสนอหรือแสดงความเห็นต่อสาธารณะที่สำคัญและถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับนโยบายหรือเป็นผู้ได้รับผลกระทบระดับล่างจากนโยบาย ความคาดหวังจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้คือ มุมมอง (perspective) ผลกระทบ (impact) ต่อวิถีคิด ค่านิยม พฤติกรรม การตัดสินใจในระดับปฏิกาย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของประเทศมหาอำนาจและมุมมอง การรับรู้และผลกระทบจากนโยบายต่างประเทศ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและความคาดหวังจากการสัมภาษณ์ในเบื้องต้น โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินเพื่อนำไปสู่การกำหนดและเสนอแนะเชิงนโยบายต่อประเทศไทยและอาเซียนโดยรวมว่า ควรที่จะวางท่าที จุดยืนและกำหนดทิศทางเชิงนโยบายเพื่อรับมือในอนาคต
3. หลังจากการรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาข้างต้นแล้วนำมาเปรียบเทียบความต้องการของจีนว่าต้องการอะไร โดยพิจารณาและให้ความสำคัญในประเด็นที่ประเทศต่างๆ มีผลประโยชน์ร่วมกัน ณ ที่นี้ คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคงมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นทางออกที่ประเทศต่างๆ สามารถหาจุดร่วมทางนโยบายและนำไปสู่การแก้ปัญหาภายในของแต่ละประเทศหรือปัญหาระหว่างประเทศมีส่วนร่วมได้อย่างยั่งยืน หลังจากนั้นนำ SWOT Analysis มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อเสนอทางนโยบายออกมา

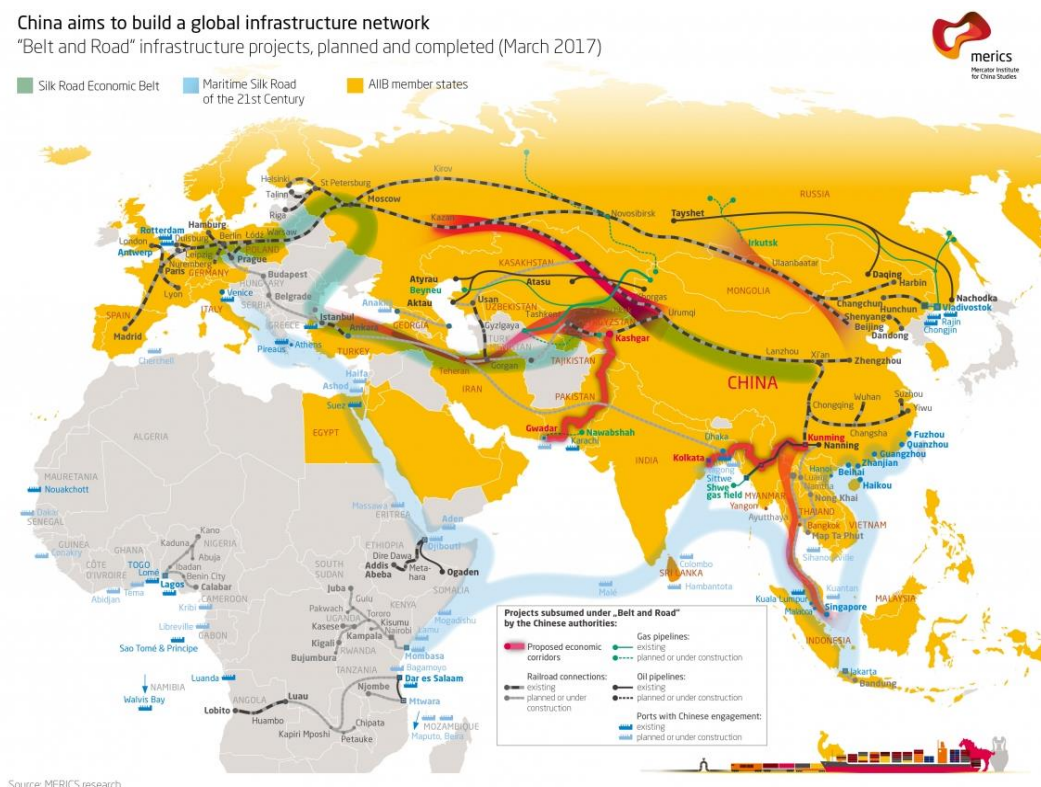
พื้นที่เป้าหมายในการศึกษาวิจัย เหตุผลและข้อจำกัด

พื้นที่เป้าหมายประเทศไทย

การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารสูงสุดเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ ในกระทรวงต่างๆ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง Think Tanks ต่างๆ และในภาคเอกชน เช่น ภาคธุรกิจการค้า ธุรกิจส่งออก ธุรกิจการเกษตร เป็นต้น ซึ่งข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อกลุ่มเป้าหมายในประเทศไทย คำถาม

เหล่านี้มีเป้าหมายในการเข้าถึงลักษณะทางยุทธศาสตร์ที่แท้จริงของไทยรวมทั้งนโยบายต่างประเทศที่ชัดเจนและการนำไปปฏิบัติผ่านตัวแสดงต่างๆ ทางด้านนโยบาย ซึ่งในการสัมภาษณ์จริงจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสภาพแวดล้อมและสถานการณ์เป้าหมายของผู้ให้ข้อมูล

พื้นที่เป้าหมายประเทศจีน

ภาพ 1.1 แผนที่ประกอบ⁶

จากภาพนี้จะแสดงให้เห็นถึงแนวทางของเส้นทางสายไหมหลักๆ ทั้งทางบกและทางทะเลของจีนที่ประกอบด้วยเส้นทางสายไหมทางบก 6 ทางดังนี้

1. China-Mongolia-Russia Economic Corridor (CMREC)
2. New Eurasian Land Bridge (NELB)
3. China-Central and West Asia Economic Corridor (CCWAEC)
4. China-Indo-China Peninsula Economic Corridor (CICPEC)

⁶ <https://www.merics.org/en/china-mapping/silk-road-initiative>

5. China-Pakistan Economic Corridor (CPEC)

6. Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor (BCIMEC)

รวมทั้งเส้นทางสายไหมทางทะเลที่พาดผ่านมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยตรง ก่อนที่จะมุ่งไปสู่แอฟริกาและยุโรป จากแผนที่จะเห็นได้ว่าเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจให้เส้นทางที่ 4 หรือเส้นทางระหว่างจีนจนถึงภูมิภาคอินโดจีน (CICPEC) เส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นแนวระเบียงเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของจีนเพราะจีนสามารถจะเข้าถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีประชากรกว่า 500 ล้านคน ซึ่งหมายถึงจีนสามารถจะเข้าถึงตลาดและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมหาศาลของภูมิภาคและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์จีนอย่างที่สุด เพราะประเทศเหล่านี้เป็นประเทศที่เป็นพันธมิตรดั้งเดิมกับประเทศมหาอำนาจเก่าไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่นรวมทั้งยังเป็นทางผ่านของสินค้าและพลังงานที่จีนจำเป็นต้องพึ่งพาอย่างยิ่ง จึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของจีนที่จะดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงภายในประเทศ หากจีนสามารถรักษาความมั่นคงในภูมิภาคได้ไม่ว่าโดยใช้อำนาจทางทหารหรือความร่วมมือจากประเทศต่างๆ ก็จะทำให้จีนสามารถพัฒนาตัวเองไปยังจุดหมายของตนในอนาคตได้อย่างมั่นคง

การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในพื้นที่วิจัยทางภาคเหนือของจีน กำหนดว่าจะเข้าถึงนักวิชาการสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศหลักของจีน ซึ่งอยู่ในมหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในปักกิ่งและชานตง รวมถึงสถาบันวิชาการหลักของประเทศ การลงพื้นที่ที่สำคัญในแผนที่นี้คือการลงไป ณ กรุงปักกิ่ง เมืองหลวงของจีน ซึ่งเป็นศูนย์รวมสถานที่ตั้งทางราชการไม่ว่าจะเป็นกระทรวง ทบวงหรือกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย รวมทั้งมหาวิทยาลัยและสำนักวิจัยต่างๆ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบายต่างประเทศจีน เนื่องจากกระบวนการกำหนดนโยบายมิได้มีเพียงคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่นโยบายกำหนดขึ้นโดยกระบวนการหล่อหลอมคัดสรรและมีการวิพากษ์วิจารณ์กันในกลุ่มของผู้ที่คร่ำหวอดในวงการวิชาการ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ระดับสูงของแต่ละกระทรวง หากเข้าใจถึงกระบวนการในการกำหนดนโยบายต่างประเทศจีนก็จำเป็นจะต้องเข้าถึงผู้คนที่มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายเหล่านี้ว่าแต่ละคนนั้นมีความคิดเห็นอย่างไรและนำไปสู่การสร้างนโยบายต่างประเทศจีนในปัจจุบันได้อย่างไร ส่วนพื้นที่วิจัยทางภาคใต้ของจีนมีการกำหนดให้ดูพื้นที่ที่มีเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเลที่เชื่อมต่อกับประเทศไทยเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของโครงการทางสายไหมใหม่ (Belt and Road Initiative--BRI)

เหตุผลในการวิเคราะห์และข้อจำกัด

การสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการในแวดวงที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายการวิจัย องค์การที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และวิจัยด้านนโยบายสาธารณะ สัมภาษณ์กลุ่มสถาบัน Think Tanks อันเนื่องจากแนวคิดที่ว่ากลุ่ม Think Tanks มีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการผลักดัน

แนวคิดด้านต่างๆ เพื่อเข้าสู่การกำหนดวาระทางนโยบายซึ่งรวมไปถึงนโยบายต่างประเทศ สิ่งที
คาดหวังว่าจะได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการในแวดวงที่เกี่ยวข้องคือ มุมมอง (perspective)
การรับรู้ ความคิดและค่านิยมเชิงเปรียบเทียบในแง่ของผลกระทบ (impact) ที่เกิดจากการดำเนิน
นโยบายต่างประเทศ

ผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการในแวดวงที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายการวิจัย ดังนี้

- Gao Hang, China- ASEAN Panorama Magazine Editor, Nanning, Guangxi
- Jia Qingguo, Dean of Diplomacy, SIS, Peking University
- Han Feng, East Asian Research Institute, Peking University
- Wu Qing, Deputy Dean, Peking University
- Su Ge, President, China Institute of International Studies
- Zhang Yunling, Director of International Studies, CASS
- Zhao Mingyi, Institute of Asia Pacific Studies, Shandong University
- Liu Changming, Deputy Dean, Shandong University
- Yang Luhai, Institute of Asia Pacific Studies, Shandong University
- Wu Zhongwei, Dean of International Cultural Exchange School, Fudan University, Shanghai

จุดประสงค์ที่สำคัญที่สุดต่อการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสำคัญในการกำหนดนโยบาย
ต่างประเทศจีนคือ การที่จะสามารถทำความเข้าใจมุมมองที่เป็นมุมมองแท้ๆ ของจีนที่ไม่ได้ผ่านการ
ตีความจากนักคิดหรือนักวิเคราะห์ผู้อื่น โดยเฉพาะนักคิดจากตะวันตกซึ่งโดยรวมมักจะมีความคิดที่
เป็นปฏิกิริยาหรือเป็นทางลบต่อการกลับขึ้นมาอำนาจของจีน หากแต่คำถามเหล่านี้ได้รับการตอบ
อย่างจริงจังโดยไม่ได้ซ่อนเร้นก็จะสามารถเข้าถึงสิ่งที่จีนมีความต้องการจริงๆ ในการที่จะสร้าง
ยุทธศาสตร์ให้กับประเทศ รวมทั้งสามารถเข้าถึงจุดประสงค์ที่แท้จริงต่อการดำเนินนโยบายของจีนต่อ
ประเทศไทยในบริบทของภูมิภาคว่า แท้จริงแล้วจีนต้องการอย่างที่กำลังอ้างไว้ในที่สาธารณะเรื่อง
นโยบายต่างประเทศต่อภูมิภาคหรือแท้จริงแล้วมีจุดประสงค์อย่างอื่นซ่อนเร้นอยู่ ผู้ที่เข้าสัมภาษณ์จึง
จำเป็นจะต้องสามารถมีความสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์พิเศษมากกว่าความสัมพันธ์แบบฉาบฉวยใน
การสัมภาษณ์จึงจะสามารถได้รับคำตอบอย่างตรงไปตรงมาได้

อย่างไรก็ตาม ผลการสัมภาษณ์อาจไม่ได้สะท้อนข้อเท็จจริงทางนโยบายและทางยุทธศาสตร์
ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา หรืออาจเป็นไปได้ว่าความเห็นนั้นมิได้มาจากผู้ที่มีอิทธิพลอย่างแท้จริงในการ
เข้าถึงกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศ สุดท้ายแล้วผู้ทำการศึกษาวิจัยจำเป็นต้องพิจารณา

อคติของแต่ละบุคคลในกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษาว่าบุคคลเหล่านี้มีจุดประสงค์หรือมีท่าทีในด้านนโยบายต่างประเทศจีนเป็นแต่กรณีด้วยเหตุใด หากมีข้อตระหนักเบื้องต้นเหล่านี้แล้วก็จะทำให้ผู้วิจัยสามารถถ่วงน้ำหนักของสัมภาษณ์เหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศและจุดยุทธศาสตร์ที่แท้จริงของจีนว่าจะส่งผลกระทบต่อประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยสามารถจัดเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นต้นไว้ได้มากจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางนโยบายที่มีความหลากหลายก็จะยังสามารถพินิจวิเคราะห์นำมาสู่ความเข้าใจที่แท้จริงในจุดประสงค์ของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศไทย ทั้งนี้จะนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดท่าทีทางนโยบายของไทยเพื่อตอบรับยุทธศาสตร์ของจีนต่อภูมิภาคและนำมาซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของประเทศในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

แผนการใช้ประโยชน์ของผลการวิจัย

ทางด้านวิชาการ

1. นำเสนอในเวทีวิชาการในประเทศหรือในระดับภูมิภาคหรือระดับระหว่างประเทศ
2. จัดพิมพ์ผลการศึกษาให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการเผยแพร่ในเวทีทั้งฉบับ

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของประเทศมหาอำนาจและผลกระทบในด้านต่างๆ

ทางด้านสาธารณะ

1. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจบทบาทของประเทศไทย
2. เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับนโยบายการต่างประเทศจีนในประเทศไทย
3. เพื่อให้ประชาชนมีความพร้อมในด้านการเมืองที่มีผลมาจากนโยบายการต่างประเทศจีนในประเทศไทย

ทางด้านนโยบาย

1. เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถปรับนโยบายของหน่วยงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การต่างประเทศจีน
2. เพื่อให้มีความสอดคล้องทางนโยบายของประเทศไทยและประเทศในอาเซียนในการกำหนดจุดยืนทางนโยบายยุทธศาสตร์ระยะยาว
3. เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายในปัจจุบันมีทางเลือกในการปรับเปลี่ยนนโยบายให้เข้ากับปัญหาเร่งด่วนในประเทศไทย

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประเทศจีนในปัจจุบัน

ในช่วงเพียงสิบกว่าปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ที่ได้จัดงานโอลิมปิกขึ้นที่กรุงปักกิ่ง เมื่อปี ค.ศ. 2008 ประเทศจีนได้ก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ด้วยความมั่นใจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนับตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าจีนได้พัฒนาตนเองตามรูปแบบและกรอบความคิดที่ตะวันตกเป็นผู้กำหนดที่นับว่าประสบความสำเร็จถึงที่สุดและจากความสำเร็จนี้เอง ทิศทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศหรือการมองยุทธศาสตร์ที่วางไว้สำหรับอนาคต อาจต้องย้อนกลับไปมองสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของจีน นั่นคือระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีจีนเป็นจุดศูนย์กลาง โดยความสัมพันธ์ของจีนที่เหนือกว่าเปรียบเสมือนดังระบบบรรณาการที่เกิดขึ้นกว่าหลายสหัสวรรษก่อนหน้า หากแม้ใช้ความคิดหรือกรอบทฤษฎีแบบตะวันตกเพียงอย่างเดียวในการทำความเข้าใจทิศทางของจีน ย่อมสร้างข้อจำกัดต่อการเข้าใจทางเลือกทางยุทธศาสตร์และการนำนโยบายต่างประเทศไปใช้ในอนาคตของจีน เพราะโลกใหม่ที่จีนกำลังสร้างขึ้นมิได้เป็นโลกที่ตะวันตกกำหนด หากแต่เป็นระเบียบโลกที่จีนจะได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และทิศทางการแข่งขันรวมทั้งการกำหนดบทบาทของตนเองด้วยเช่นกัน

การแข่งขันกันระหว่างสองกลุ่มแนวคิดที่มีความเชื่อแตกต่างกัน ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ฝ่ายหนึ่งมีความเชื่อว่า จีนจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อกลับขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในเอเชียโดยอาศัยหลักการความเข้มแข็งซึ่งได้มาโดยการแข่งขันและแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดในการใช้นโยบายต่างประเทศเพื่อให้จีนมีความแข็งแกร่งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเป็นเรื่องที่จีนให้ความสำคัญน้อยกว่าหรือรองจากความแข็งแกร่งของตน ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นว่า จีนจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นอันดับแรก เพราะจีนไม่สามารถจะกลับขึ้นไปเป็นประเทศที่มีอำนาจได้อย่างแท้จริง หากเพื่อนบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้นสิ่งที่จะต้องทำคือ การสร้างเพื่อนบ้านที่ดีตามนโยบายที่เรียกว่า “นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี”¹ ซึ่งจีนได้นำมาใช้ตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งประเทศและมีความต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่กรอบแนวคิดไม่ว่าจะเป็นแบบมาร์กซิสต์และอื่นๆ ก็ได้นำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการทำความเข้าใจและ

¹ Chung, Chien-peng. (2009). The “Good Neighbour Policy” in the Context of China's Foreign Relations. *China: An International Journal*, 7(1): pp. 107-123.

<https://doi.org/10.1142/S0219747209000272>

วิเคราะห์ในบริบทที่ขาดหายจากมุมมองทฤษฎีกระแสหลักไม่ว่าจะเป็นแนวคิดแบบสังคมนิยมหรือเสรีนิยม

ในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมาหลังจากจีนมีนโยบายเปิดประเทศทางด้านการค้ากับโลกภายนอก อาจกล่าวได้ว่า มีชุดแนวคิดที่แตกต่างกันไม่เป็นหนึ่งเดียวที่ใช้อธิบายนโยบายต่างประเทศของจีน และเป็นกรอบความคิดที่มาจากหลากหลาย มุมมองซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 กลุ่มหลักในทางทฤษฎีคือ นักคิดนักวิชาการจีนกลุ่มมาร์กซิสต์ (Marxism) กลุ่มสังคมนิยม (Realism) กลุ่มเสรีนิยม (Liberalism) และสุดท้ายคือกลุ่มประกอบสร้างนิยม (Social constructivism) ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการสร้างนโยบายต่างประเทศนั้นมองจากมุมมองใด การถกเถียงกันภายในจีนมีสองฝ่ายหลักคือ ฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าการที่จีนสามารถจะมีที่ยืนในชุมชนระหว่างประเทศได้จำเป็นต้องใช้นโยบายส่งเสริมและสร้างความแข็งแกร่งให้กับสถานภาพทางการทหารที่สามารถทัดเทียมกับต่างประเทศได้ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าจีนสามารถอยู่ร่วมกับประเทศอื่นได้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบและจำเป็นต้องมีความร่วมมือกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจตะวันตก นักวิชาการทั้งสองกลุ่มต่างฝ่ายต่างพยายามที่จะเสนอผลงานของตนเพื่อที่จะให้มีทิศทางไปในสิ่งที่ตนต้องการ อย่างไรก็ตาม แนวคิดกลุ่มเสรีนิยมก็ยังได้รับการสนับสนุนจากผู้นำของประเทศ โดยเฉพาะความคิดตั้งแต่ยุคของเติ้ง เสี่ยวผิง ที่จะเปิดประเทศในทางการค้าและอนุญาตให้มีการลงทุนจากต่างประเทศได้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ

จากการศึกษาของ Zhu Liqun เรื่องนโยบายต่างประเทศจีน² โดยนักวิชาการจีนที่มีชื่อเสียงอย่างเช่นศาสตราจารย์ Qin Yaqing ได้ศึกษาเกี่ยวกับข้อถกเถียงนโยบายต่างประเทศ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลที่นักวิชาการจีนได้ศึกษาในช่วง 30 ปี โดยแบ่งสำนักความคิดต่างๆ เป็น 3 ส่วนจากบทความกว่า 1,124 บทความในวารสารด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนตั้งแต่ช่วง ปี ค.ศ. 1978-2007 จากสามสำนักหลัก ได้แก่ สำนักเสรีนิยม สำนักสังคมนิยม และสำนักประกอบสร้างนิยม และได้ค้นพบว่า ก่อนปี ค.ศ. 1990 งานเขียนส่วนใหญ่มีแนวคิดไปในทางมาร์กซิสต์ แต่ภายหลังการศึกษาแนวเสรีนิยมได้รับความนิยมสูงสุด ตามด้วยการศึกษาแนวสังคมนิยมและประกอบสร้างนิยม³ การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของนักวิชาการจีนที่ถกเถียงกันในเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ ในช่วงนั้นว่า จีนมีความต้องการที่จะสร้างความสงบสุขและความร่วมมือกับชุมชนระหว่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกับจีนในช่วงต้นการเปิดประเทศในยุคปี 80 ที่จีนยังคงผูกติดกับแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ จนกระทั่งเมื่อการพัฒนาประเทศได้เข้าสู่จุดที่ทำให้เห็นความแตกต่างของการเปิดกว้าง ทำให้

² Zhu, Liqun. (2010). ดูออนไลน์จาก, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp121-China_s_Foreign_Policy_Debates_0.pdf

³ Qin Yaqing, 'Zhongguo Guoji Guanxi Lilun Yanjiu de Jinbu yu Wenti', Shijie Jingji yu Zhengzhi ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจาก Zhu, Liqun. (2010).

นักวิชาการได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเสรีนิยมมากขึ้นในช่วงหลังปี 90 แนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการถกเถียงกันภายในของจีนเองและที่สำคัญที่สุดคือ ปฏิกริยาต่อเหตุการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา

ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา นับแต่การเปิดกว้างของจีน ทำให้จีนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบชุมชนระหว่างประเทศอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาทั้งระดับภายในประเทศและปัญหาความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ ซึ่งปัญหาภายในหลายๆ ประเด็นเป็นผลพวงมาจากความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปกับประเทศภายนอก จะเห็นได้ว่าในเวลาต่อมาโดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจีนจะต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ จากการเปิดประเทศและการพัฒนา จนทำให้น้ำหนักแนวคิดของกรอบทฤษฎีแต่ละกรอบเริ่มมีความแตกต่างจากแนวคิดเดิมในอดีต ปัจจุบันกรอบแนวคิดสังคมนิยมมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น อันเกิดจากผู้กำหนดนโยบายเริ่มมองเห็นทิศทางในอนาคตว่าจีนจำเป็นจะต้องแข่งขันกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ ซึ่งมีแนวคิดที่มักมองจีนในทางลบ เช่น มุมมองของสหรัฐอเมริกาที่ได้ประกาศว่า จีนเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

ดังนั้นแนวคิดสังคมนิยมจึงกลับมาเป็นที่ถกเถียงกันมากขึ้นและทรงอิทธิพลต่อการจัดวางยุทธศาสตร์ของจีนในปัจจุบันมากกว่าอดีต โดยในยุคที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เริ่มกระชับอำนาจการบริหารและต้องการนำประเทศไปสู่ความเข้มแข็ง โดยเฉพาะเรื่องทางการทหารเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติที่ได้ถูกกำหนดไว้ ในขณะที่เดียวกันแนวคิดมาร์กซิสต์ก็เริ่มกลับเข้ามาเป็นที่ถกเถียงกันในหมู่แวดวงวิชาการว่า มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับอนาคตของจีนโดยตรง หากจีนต้องการพัฒนาประเทศในอนาคต ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายใน เพราะผลของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำอย่างสูงในสังคม ดังนั้นผู้นำประเทศและนักวิชาการทั้งหลายจึงเริ่มมีแนวคิดในการนำหลักการมาร์กซิสต์มาเป็นเครื่องช่วยในการธำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เริ่มประกาศอย่างชัดเจนเมื่อไม่นานมานี้ว่า จีนจำเป็นจะต้องนำหลักการมาร์กซิสต์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการประเทศ⁴ โดยเฉพาะในช่วงสองปีที่ผ่านมา หากพิจารณาดูแนวทางในการให้น้ำหนักนโยบายในแต่ละช่วงเวลา

⁴ สังเกตได้จากการที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้กล่าวสุนทรพจน์ไว้ในหลายงานรวมทั้งเข้าไปปาฐกถาในการระลึกถึง Karl Marx อาทิ

(1) Xi calls for profound understanding of Marxism. ดูออนไลน์จาก, www.xinhuanet.com/english/2017-09/29/c_136649342.htm (2) Xi stresses importance of The Communist Manifesto. ดูออนไลน์จาก, www.xinhuanet.com/english/2018-04/24/c_137134028.htm (3) Marx's theory still shines with truth: Xi. ดูออนไลน์จาก, http://www.xinhuanet.com/english/2018-05/04/c_137156127.htm (4) Xi Jinping's take on communism offers alternative to decline of the West. ดูออนไลน์จาก, <https://www.scribd.com/article/379136951/Xi-Jinping-s-Take-On-Communism-Offers-Alternative-To-Decline-Of-The-West>

ประกอบกับการที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนพยายามแสวงหาทฤษฎีการเมืองในอดีตกลับมาพิจารณาเพื่อปรับใช้กับสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการศึกษาแนวคิดขงจื้ออย่างเข้มข้นทั้งในประเทศและนอกประเทศ โดยการทุ่มงบประมาณมหาศาลในการเปิดศูนย์การเรียนรู้สถาบันขงจื้อในหลายประเทศทั่วโลก จะเห็นได้ว่าจีนมีมุมมองต่อการใช้ทฤษฎีที่เปิดกว้าง โดยมองว่าทฤษฎีนั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่จบในตัวของมันเอง แต่มองว่าทฤษฎีการเมืองคือ เครื่องมือในการใช้ให้บรรลุผลและเป้าหมายทางการเมืองที่ได้ตั้งไว้ โดยไม่จำเป็นต้องมีความคิดติดกรอบว่า เมื่อใช้ความคิดทางการเมืองในเรื่องใดแล้วไม่สามารถจะใช้ทฤษฎีอื่นมาประกอบและนำไปปฏิบัติในเวลาเดียวกันได้ ความเป็นพหุทฤษฎีนิยมของจีนเป็นลักษณะที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ จีนมักจะกล่าวอ้างเสมอในเวทีระหว่างประเทศว่า จีนเป็นประเทศที่มีความพิเศษในเรื่องทฤษฎีการเมืองและระบอบการปกครองของจีนมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่สามารถจะใช้ความคิดแบบตะวันตกมาตัดสินได้ เรียกว่า สังคมนิยมแบบมีอัตลักษณ์ของจีน (中国特色社会主义 Zhōngguó tèsè shèhuì zhǔyì) อาจมองได้ว่า จีนยังคงพยายามที่จะพัฒนาแนวทางของตน โดยสะท้อนการถกเถียงและสร้างวาทกรรมในการอธิบายให้ความชอบธรรมต่อนโยบายของจีนผ่านทฤษฎีใหม่ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมาสอดคล้องกับแนวคิดแบบดั้งเดิมของจีน การมีทฤษฎีเหล่านี้เป็นดังเช่นการสร้างความสำเร็จให้กับระบบโลกที่จีนกำลังสร้างขึ้นใหม่ โดยในแนวคิดพิเศษนี้อาจตีความได้ว่า เป็นมุมมองตะวันตกที่เรียกว่ามุมมองแบบ Constructivism เพราะจีนมองว่าทฤษฎีเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาไม่ใช่เพียงแค่เพื่ออธิบายโลกที่เป็นอยู่ แต่เป็นการสร้างโลกใหม่ให้เป็นไปตามรูปแบบที่ตนปรารถนา

มรดกทางความคิดกับทฤษฎีการเมืองของจีนโบราณ

จีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานหลายพันปี หากจะทำความเข้าใจแนวคิดของจีนในปัจจุบันก็ไม่สามารถมองข้ามแนวคิดในประวัติศาสตร์ที่จีนใช้มองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐว่า มีรูปแบบมีกฎเกณฑ์และสามารถวิเคราะห์ด้วยกรอบแนวคิดเช่นใดได้ คำถามที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือแนวคิดของจีนนั้นมีลักษณะพิเศษและสามารถสรุปเป็นกฎเกณฑ์ในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่แตกต่างกับตะวันตกได้หรือไม่ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนในลักษณะดังกล่าว สามารถนำมากล่าวอ้างว่าจีนใช้กรอบแนวคิดนี้ในการดำเนินความสัมพันธ์หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างจีนกับรัฐอื่นได้หรือไม่ เพื่อตอบคำถามนี้จึงจำเป็นต้องหวนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาก่อนยุคจีนสมัยใหม่ว่า จีนใช้กรอบแนวคิดประเภทใดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศหรือสร้างยุทธศาสตร์ให้แก่ตนเอง

ประวัติศาสตร์จีนในยุคปัจจุบันเป็นผลมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับจีนในช่วงประมาณปี ค.ศ. 1840 ถึง ค.ศ. 1980 ประมาณ 140 ปี⁵ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นับจากการพ่ายแพ้สงครามต่อประเทศตะวันตกเป็นครั้งแรกในช่วงสงครามฝิ่น จนถึงยุคสมัยที่จีนกลับมาเปิดประเทศเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกในยุคของเด็ง เสี่ยวผิงคือ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ถูกกำหนดโดยชาติตะวันตกซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ที่แปลกแยกจากแนวคิดดั้งเดิมของจีน สิ่งที่เกิดขึ้นในจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีตะวันตกเป็นผู้นำ อย่างเช่น แนวคิดเรื่องอธิปไตย ลัทธิชาตินิยมและกฎเกณฑ์ที่มีรากฐานไม่เหมือนกับอุดมการณ์ของจีน ประกอบกับสถานะทางอำนาจทางการเมืองที่จีนไม่สามารถจะทัดเทียมได้ การล่มสลายของระบบบรรณาการที่มีจีนเป็นจุดศูนย์กลาง นั้นหมายถึงการล่มสลายของระบบแนวคิดและกรอบทฤษฎีของจีนในการอธิบายเหตุการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอุดมการณ์ของจีน ภายหลังจากการสิ้นสุดของระบบราชวงศ์ ระบบรัฐที่จีนได้นำมาใช้โดยมีตะวันตกเป็นผู้กำหนดถือเป็นรัฐสมัยใหม่ในรูปแบบที่แตกต่างจากระบบรัฐในอุดมการณ์แบบดั้งเดิมของจีน และนับตั้งแต่การก่อตั้งสาธารณรัฐในปี ค.ศ. 1911 ขึ้นมาจนถึงยุคสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามเย็น จีนเป็นผู้ที่ค่อยๆ ซึมซับเกมการเมืองระหว่างประเทศที่มีกรอบแนวคิดแบบตะวันตกในเรื่องการแข่งขันทางอำนาจหรือการแบ่งปันและร่วมมือกันผ่านทางองค์กรต่างๆ ที่มีตะวันตกเป็นผู้จัดตั้ง ไม่ว่าจะเป็นองค์การสหประชาชาติหรือสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ แน่นอนว่า จีนต้องยอมรับสภาพกฎเกณฑ์และกรอบแนวคิดทางอุดมการณ์แบบตะวันตกในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีตะวันตกเป็นจุดศูนย์กลางโดยปริยาย

แนวคิดพื้นฐานในอุดมการณ์และวัฒนธรรมจีน: ปรัชญาลัทธิขงจื๊อ

รากฐานวัฒนธรรมโบราณของจีน ประกอบด้วย การหลอมรวมของสามปรัชญาหลักเข้าด้วยกัน ได้แก่ ปรัชญาลัทธิขงจื๊อ ปรัชญาลัทธิเต๋าและปรัชญาศาสนาพุทธแบบจีน อย่างไรก็ตาม หากกล่าวถึงปรัชญาที่เป็นรากฐานหลักของปรัชญาการเมืองการปกครองจีนนับตั้งแต่ 2,500 ปี และยังคงอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน ต้องกล่าวถึงปรัชญาลัทธิขงจื๊อ (Confucianism) เป็นสำคัญ โดยปรัชญาขงจื๊อมีขงจื๊อเป็นหัวหน้าสำนักและมีศิษยานุศิษย์รุ่นหลังช่วยกันขยายแนวคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เม่งจื๊อ Mèng Zǐ 孟子 (372-289 ปีก่อนคริสตกาล) ในเรื่องการปกครอง ดังจื๊อ Dōng Zhòngshū 董仲舒 (179-104 ปีก่อนคริสตกาล) ในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมเน้นให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุขเรียบร้อย

⁵ นับจากช่วงที่เกิดสงครามฝิ่นเป็นครั้งแรกจนกระทั่งถึงการขึ้นมามีอำนาจของเด็ง เสี่ยวผิง ซึ่งถือเป็นการบรรจบวัฏจักรของการเปิดกว้างของจีนจากการถูกบังคับให้เปิดกว้างโดยตะวันตกมาสู่การเปิดกว้างด้วยความประสงค์ของตนเอง ในช่วง 140 ปีนี้จึงเป็นช่วงที่ถือว่าจีนต้องเรียนบทเรียนที่แสนสาหัสกับการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชนระหว่างประเทศภายนอกที่มีชาติตะวันตกเป็นผู้นำกำหนด

ขงจื๊อ 孔子 kǒngzǐ (551-479 ปีก่อนคริสตกาล) มีชีวิตอยู่ที่แคว้นหลู่ (ปัจจุบันคือ มณฑลซานตง) ในสมัยชุนชิว เป็นนักปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่ แนวคิดและปรัชญาของขงจื๊อยังปรากฏในสังคมจีนมากกว่า 2,000 ปี หลักการพื้นฐานทางจริยศาสตร์ของขงจื๊อมุ่งเน้นการพัฒนาตนให้มีคุณธรรมประกอบด้วย หลักความเมตตา (仁 rén) หลักความสัจย์ซื่อ (义 Yì) หลักความเคร่งครัดในจารีตประเพณี (礼 lǐ) หลักความรอบรู้ (智 zhì) และหลักความเป็นผู้นำเชื่อถือ (信 xìn) ⁶ อย่างไรก็ตาม ปรัชญาของขงจื๊อในด้านการเมืองการปกครองนั้นถือเป็นหัวใจหลักที่ส่งผลต่ออุดมการณ์และวัฒนธรรมในการปกครองประเทศและแนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรจีนกับบรรดารัฐต่างๆ ที่อยู่รายล้อม

ปรัชญาการปกครอง

สำนักขงจื๊อเชื่อว่า หากได้ผู้นำที่ดีมีทั้งความรู้และคุณธรรมมาปกครองประเทศแล้วก็จะบันดาลความผาสุกและเจริญรุ่งเรืองให้เกิดขึ้นแก่พลเมืองได้ ขงจื๊อให้ความสำคัญต่อผู้นำประเทศมาก เพราะความสามารถด้านคุณธรรมสูงส่งของผู้นำจะช่วยดึงดูดจิตใจของพลเมืองให้เอาแบบอย่างก่อให้เกิดความผาสุกและความรุ่งเรือง ⁷

สำนักขงจื๊อมีความเห็นว่า ในการปกครองประเทศ ผู้ปกครองไม่ควรใช้อำนาจนำหน้าเพราะการใช้อำนาจอาจทำให้ราษฎรเกรงกลัวได้ก็จริง แต่รัฐก็ได้รับความเกลียดชังจากราษฎรเช่นกัน การใช้กำลังถึงจะชนะได้ก็เพียงชนะภายนอก ไม่สามารถเอาชนะจิตใจราษฎรได้ เมื่อราษฎรไม่พอใจมากขึ้นก็จะคิดต่อต้านหรืออย่างน้อยก็ไม่ให้ความร่วมมือ หากรัฐบาลใช้ความเมตตานำหน้า พลเมืองก็จะนิยมชมชอบและให้การสนับสนุน ⁸

ดังนั้นหากผู้นำหรือรัฐบาลปรารถนาจะให้ประชาชนพอใจและหวังจะได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือก็จะต้องเริ่มต้นในการสร้างที่ดีให้ประจักษ์ก่อน โดยขงจื๊อกล่าวถึงวิธีสัมฤทธิ์ผลของการปกครองไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อประชาชน ประชาชนก็จะให้เกียรติเขา
2. มีความโอบอ้อมอารีต่อประชาชน ประชาชนก็ย่อมจะรักดีต่อเขา
3. มีความซื่อสัตย์ต่อประชาชน ประชาชนก็จะเกิดความมั่นใจในผู้นำนั้น
4. ทำงานอย่างเข้มแข็งจริงจังก็ย่อมมีผลงานปรากฏอยู่เสมอ
5. สร้างพระคุณให้ประชาชน ประชาชนก็พร้อมที่จะสนับสนุน

⁶ สติธ วงศ์สวรรค์. (2541). ปรัชญาตะวันออก: อินเดีย จีน ญี่ปุ่น ไทย, หน้า 93

⁷ นิยม รัฐนิยม และเงิน เช่าปอ. (2556). แบบเรียนพื้นฐานปรัชญาจีนโบราณ, หน้า 14; ฟั่น ดอกบัว. (2549).

ปวงปรัชญาจีน, หน้า 67

⁸ ฟั่น ดอกบัว, อ้างแล้ว, หน้า 68

เมื่อผู้นำหรือรัฐบาลดีและเป็นທີ່พอใจของประชาชนแล้ว ประชาชนก็จะรักเทิดทูนผู้นำหรือรัฐบาลนั้น อีกทั้งจะถือผู้นำหรือรัฐบาลนั้นเป็นแบบอย่าง เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้นำหรือรัฐบาลก็ไม่จำเป็นต้องใช้พระเดชปกครองบ้านเมือง ความดีของผู้นำหรือรัฐบาลจะเป็นหลักประกันเกิดเป็นแรงดึงดูดให้ประชาชนทำตาม⁹

ปรัชญาสังคม

สังคมคือ การรวมตัวของปัจเจกชนและเมื่อมีการเกี่ยวข้องกันก็จำเป็นต้องมีหลักในการปฏิบัติต่อกัน จึงทำให้เกิดปรัชญาสังคมขึ้นมา สำนักขงจื้อได้จัดความความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไว้ 5 ประเภท พร้อมทั้งหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันดังต่อไปนี้

1. ผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครอง สถาบันการเมืองการปกครองเป็นครอบครัวใหญ่ที่สุดของจีนนิยมการปกครองด้วยระบบคุณธรรม ผู้ปกครองเปรียบเสมือนพ่อ ประชาชนเปรียบเสมือนบุตร ผู้ปกครองต้องรักประชาชนเช่นเดียวกับรักบุตรของตน ผู้ปกครองทุกระดับตั้งแต่กษัตริย์ รัฐมนตรีหรือขุนนางน้อยใหญ่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคน เพราะเมื่อผู้ปกครองเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติด้วยความถูกต้อง ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะตั้งอยู่ในคุณธรรม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา สังคมครอบครัวถือว่าเป็นรากฐานของระบบการปกครอง ทั้งนี้การจะบริหารบ้านเมืองได้นั้นสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะต้องมีความรัก ความสามัคคีต่อกันและทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เมื่อบิดามารดามีชีวิตอยู่ก็ควรปฏิบัติดีต่อท่าน เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วก็ควรปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของท่าน ความกตัญญูกตเวทีเป็นสิ่งที่บุตรธิดาควรมอบให้แก่บิดามารดาด้วยชีวิตจิตใจ ทำนองเดียวกันบิดามารดาก็มอบความรักความอบอุ่นความเมตตากรุณาแก่บุตรธิดา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา ตามคติความเชื่อของชาวจีนที่ว่า ผู้ชายเป็นตัวแทนแห่งสวรรค์และเป็นสิ่งที่สูงส่ง ผู้หญิงจะต้องยอมเชื่อฟังสถาบันของผู้ชายและช่วยผู้ชายดำเนินหลักการต่างๆ ให้สำเร็จผล เมื่อไปบ้านสามีแล้วจะต้องเคารพและเชื่อฟังสามี ส่วนสามีก็ต้องรักและซื่อสัตย์ต่อภรรยาของตน เมื่อสามีตายแล้วผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ตัดสินใจแต่งงานใหม่หรือเป็นผู้นำของครอบครัว แต่ต้องยกให้ลูกชายคนโตเป็นผู้นำครอบครัวและตัดสินใจแทน เพศชายจึงมีอภิสิทธิ์เหนือเพศหญิงเป็นอย่างมาก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง ในความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้องหรือผู้แก่กว่ากับผู้อ่อนกว่า ผู้พี่จะต้องให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อผู้น้องด้วยความเมตตากรุณาและสุภาพอ่อนโยน ส่วนผู้น้องก็ต้องให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟังและช่วยเหลือพี่ด้วยความเต็มใจเสมอ ดังนั้นจึงต้องมีความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันระหว่างพี่น้อง

⁹ พัน ดอกบัว, อ้างแล้ว หน้า 69-70

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ขงจื๊อถือว่า การคบเพื่อนนั้นจะต้องมีคุณธรรมที่เสมอกัน หรือเลือกคบเพื่อนที่มีคุณธรรมเหนือกว่า การให้เกียรติแก่เพื่อนหรือถ้าเพื่อนทำผิดพลาดสิ่งใดก็ตักเตือนแนะนำให้ปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น เพื่อนจึงต้องมีความจริงใจ ความซื่อสัตย์และปรารถนาดีต่อกัน คู่จูงมือร่วมอุทรไม่ว่าสุขหรือทุกข์ก็สามารถพึ่งพาอาศัยกัน¹⁰

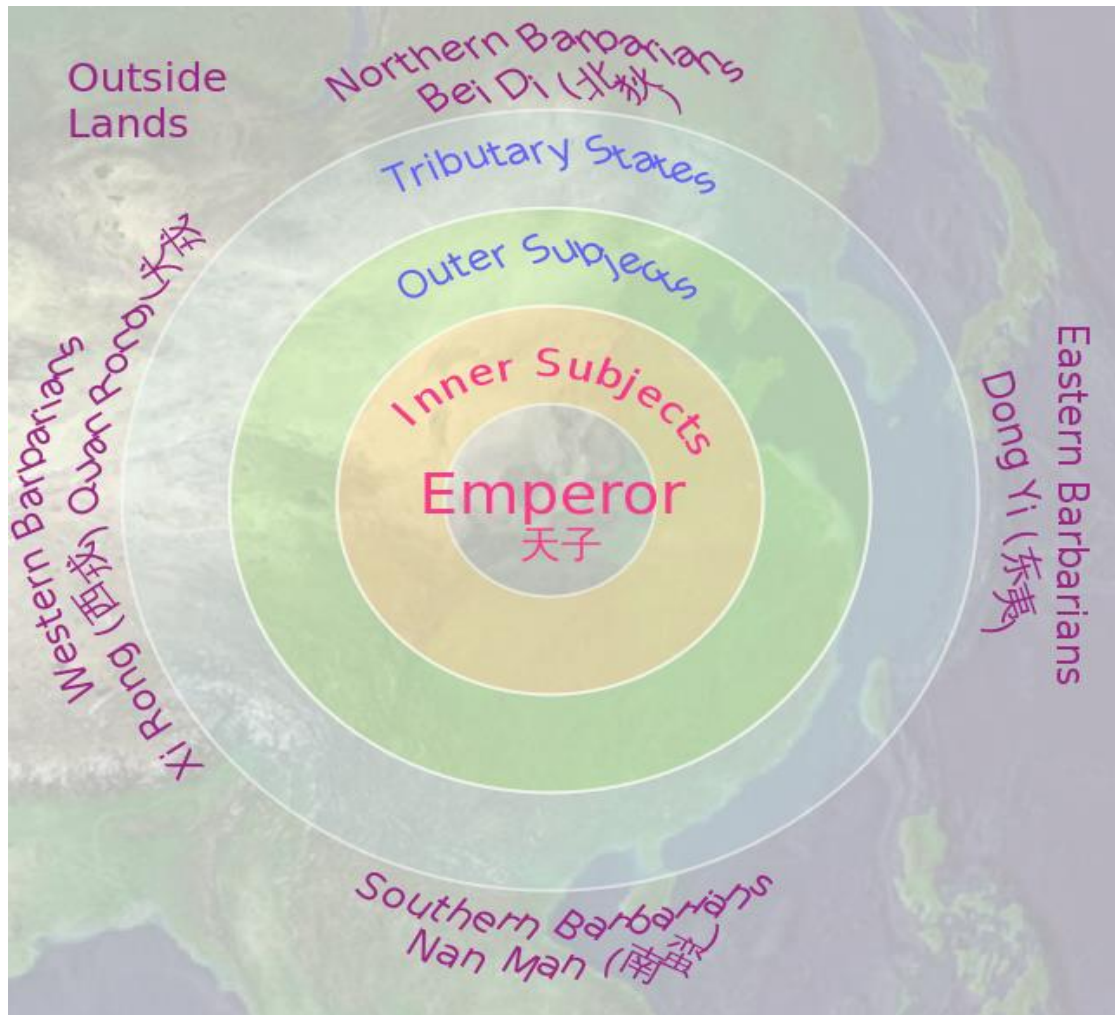
ปรัชญาของจื๊อกับมรดกโครงสร้างชนชั้นในสังคมจีน

จากแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่า สังคมจีนนับแต่ยุคโบราณเป็นสังคมภายใต้กรอบจารีตประเพณีซึ่งทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมเป็นที่ยอมรับกันได้ โดยอาศัยโครงสร้างผ่านเพศ อายุและฐานันดรทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ชนชั้นสูง ผู้ใหญ่ เพศชายที่ใช้อำนาจปกครองเพื่อสร้างพระคุณในหมู่ชนที่ต่ำกว่า และ 2) ชนชั้นต่ำ เพศหญิง ผู้เยาว์ ผู้ถูกปกครองต้องแสดงออกถึงความนอบน้อมต่อผู้ใหญ่หรือผู้ปกครอง¹¹ ทั้งนี้ ทำให้มองเห็นได้ว่า คนในสังคมมีภาระและหน้าที่ตามฐานะและชนชั้นของตนเอง สังคมจีนจึงมีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบลำดับชั้น (hierarchy) และเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์ โดยคนจีนยอมรับในการปกครองแบบผู้นำที่ดี อีกทั้งแนวคิดนี้ยังถูกสืบทอดในสังคมจีนยาวนานมากกว่า 2,500 ปี และส่งผลไปยังการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ซึ่งจีนมองว่ารัฐอื่นไม่มีความเท่าเทียมเสมอกัน มองว่าจีนเป็นรัฐที่ยิ่งใหญ่ที่มีหน้าที่ต้องคอยคุ้มครองและดูแลรัฐเล็กๆ และรัฐเล็กๆ จักต้องอ่อนน้อมต่อจีน หากวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่าความคิดโครงสร้างทางสังคมนี้มีความแตกต่างจากความคิดของฝั่งตะวันตกที่เน้นความสัมพันธ์แบบปัจเจกชน และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่อยู่ในระดับเดียวกัน ถึงแม้ในทางปฏิบัติจะมีความเหลื่อมล้ำในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในตะวันตกที่มองว่าประเทศตนเองมีอำนาจที่เหนือกว่าและนำมาสู่ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียม

¹⁰ ฟัน ดอกบัว, อ้างแล้ว, หน้า 57; กรศิริ คตภูธร และชูจิต ชายทวีป. (2558). การศึกษาหลักจริยศาสตร์ของขงจื๊อ, หน้า 18-21.

¹¹ สุวัฒน์ ทาสุนทร. (2559). ความคิดของขงจื๊อเพื่อสังคมที่เป็นสุข, หน้า 67

อุดมการณ์ความคิดอาณาจักรศูนย์กลางโลกกับยุทธศาสตร์ในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐของจีน

ภาพ 2.1 อุดมการณ์ความคิดอาณาจักรศูนย์กลางโลกกับยุทธศาสตร์ในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ¹²

ที่มา: https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Tianxia_en-zh-hans.svg

¹² ภาพประกอบนี้แสดงให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ของจีนที่มองว่าตนเองเป็นจุดศูนย์กลางทางปรัชญาโดยมีพระจักรพรรดิหรือบัวทองสวรรค์เป็นผู้ที่อยู่ตรงจุดกลาง มีข้าราชการและประชาชนอยู่รายล้อม ในขณะที่ผู้ที่อยู่ห่างไกลก็มีหน้าที่ทำความเคารพและรักษาไว้ซึ่งระบบและระเบียบของสวรรค์ รัฐประเทศอื่นๆ ในระบบบรรณาการต่างยอมรับในระบบนี้ แต่หากไม่แล้วก็จะถูกจัดให้เป็นผู้ที่เป็นคนป่าคนเถื่อนอยู่ภายนอกกระบวนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีน ดูออนไลน์จาก, https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Tianxia_en-zh-hans.svg

世界地图

世界地图

ภาพ 2.2 แผนที่โลกของประเทศจีน

(ภาพแผนที่โลกในปัจจุบันของประเทศจีนที่แตกต่างจากแผนที่สากลเพราะจีนมองว่าจีนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้มาแต่โบราณ)

ที่มา: <https://tldesigner.net/chinese-world-map/world-atlas-map-of-china-best-maps-perry-casta-eda-for-chinese-4/>

จีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรมเก่าแก่ยาวนาน ทำให้ชาวจีนมีความภูมิใจในอารยธรรมของตน โดยมองว่าเป็นผู้มียารยธรรมสูงส่งและเป็นศูนย์กลางของโลกและเรียกประเทศตนว่า “จงกั๋ว” (中国 zhōngguó หรือ Middle Kingdom)

อาณาจักรศูนย์กลางหรือประเทศศูนย์กลาง (Middle Country) ภาษาจีนกลางเรียกว่า “จงกั๋ว” ความคิดนี้เริ่มเมื่อประมาณ 1,000 ปี ก่อนคริสตกาล เมื่อเกิดการสถาปนาราชวงศ์โจวขึ้นมาบนที่ราบทางตอนเหนือของจีน คนจีนในสมัยนั้นเชื่อว่าอาณาจักรของพวกเขาอยู่ตรงกลางของโลก โดยมีพวกอนารยชน (barbarians) อยู่รายล้อม¹³ เมื่อเข้าสู่ยุคจักรวรรดิจีนตั้งแต่ราชวงศ์ฉินเป็นต้นมา ราชอาณาจักรจีนเน้นการป้องกันดินแดนจากกลุ่มชนนอกด่านซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีความเจริญน้อยกว่า เมื่อเทียบกับคนในด่าน ชนเผ่าเหล่านี้เป็นพวกเร่ร่อน ประกอบอาชีพด้วยการเลี้ยงสัตว์ และเดินทาง

¹³ Middle Kingdom. ดูออนไลน์จาก, <https://www.encyclopedia.com/history/asia-and-africa/chinese-and-taiwanese-history/middle-kingdom>

ด้วยม้าอาศัยอยู่ตามเส้นทางที่สามารถอพยพเคลื่อนย้ายได้ง่ายไปยังแหล่งที่มีหญ้าอุดมสมบูรณ์เพื่อสัตว์เลี้ยงของตน คนเหล่านี้มีฝีมือในการรบบนหลังม้ามาก มีอุปนิสัยดุร้ายป่าเถื่อน โหดเหี้ยมและมักรุกราน “คนในด่าน” หรือเรียกภาษาจีนว่า จงหยวน หมายถึง เขตพื้นที่ราบลุ่มตอนกลางของจีนมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นตามบริเวณลุ่มน้ำฮวงโห เพราะเป็นบริเวณที่ราบลุ่มกว้างใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะทำการเพาะปลูก¹⁴

หากจะทำความเข้าใจระบบแนวคิดของจีนในการมองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จำเป็นจะต้องเข้าใจทฤษฎีทางสังคมของจีนในอดีตว่า มีความสัมพันธ์อย่างไรระหว่างประชาชนและรัฐ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ผู้บริหาร ข้าราชการและประชาชน สำหรับจีนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้มีความแตกต่างไปจากความสัมพันธ์ของชนชั้นต่างๆ ภายในประเทศมากนัก แต่เป็นเพียงส่วนขยายจากภายในไปสู่ภายนอกประเทศในลักษณะรูปแบบเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐจึงเป็นเสมือนกระจกสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่อยู่ในรัฐ โดยไม่ได้มีเส้นแบ่งแยกเหมือนในมุมมองของตะวันตกในยุคหลังสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลีย ค.ศ. 1648 (Peace of Westphalia)

ผู้ปกครองในมุมมองแนวคิดลัทธิขงจื๊อ โลกคือระบบที่อยู่ภายใต้สวรรค์หรือที่จีนเรียกว่า Tianxia (天下 tiānxià) เป็นระบบที่มีความสำคัญต่อแนวคิดในระบบบรรณาการ ทุกสิ่งที่อยู่ภายใต้สวรรค์ไม่ได้เป็นเพียงแค่ธรรมชาติของสรรพสิ่งหรือเพียงแค่ภูมิภาคต่างๆ ที่ถูกกำหนดโดยพื้นที่ แต่ยังรวมถึงธรรมชาติ เทพเจ้าต่างๆ และศีลธรรมอันดีเช่นกัน ดังนั้นทุกสิ่งที่อยู่ภายใต้สวรรค์หรือระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์และสรรพสิ่งจึงไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องทางวัตถุ ในทางวัฒนธรรมย่อมรวมถึงระบบของศีลธรรมและหนทางของสวรรค์ที่เป็นตัวกำหนดสรรพสิ่งที่อยู่บนโลก ระบบบรรณาการซึ่งเป็นระบบที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้ปรัชญา Tianxia มีนัยยะในระบบว่า ไม่ใช่ทุกอย่างมีความเท่าเทียมกัน แต่มีความแตกต่างในพื้นฐานความคิดกับระบบโลกของตะวันตกที่มนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางและมนุษย์มีความเท่าเทียมที่สะท้อนไปยังระบบรัฐที่พึงแสวงหาความเท่าเทียมในการปฏิสัมพันธ์ ดังนั้นในระบบของจีนสิ่งที่เป็นสมมติฐานว่าทุกอย่างเท่าเทียมจึงไม่ได้เป็นสิ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ระบบของจีนไม่ได้เป็นระบบที่ต้องมีการสร้างสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันเพื่อจะสร้างความสมดุลหรือคัดค้านกัน

ในแนวคิดแบบตะวันตก การมองโลกว่ามีสองสิ่งที่จำเป็นต้องอยู่ตรงกันข้ามกัน ไม่ว่าจะเป็นขาวและดำหรือว่าชั่วและดี เป็นมุมมองที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้แนวคิดแบบ Dualistic ซึ่งความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่แนวคิดของจีนสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ระบบเดินไปข้างหน้าได้คือความสามัคคีกลมเกลียวกัน (大同 dàtóng) หรือคำว่า 以和为贵 (yǐ hé wéi guì) ความสามัคคีคือนโยบายที่ดีที่สุด ซึ่งมีความหมายที่สำคัญมาแต่โบราณ เป็นอุดมการณ์และเป้าหมายอันสูงสุดของ

¹⁴ จีน: ประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจ. ดูออนไลน์จาก, <http://www3.ru.ac.th/korea/article1/article12.pdf>

สังคมที่พึงจะเป็น¹⁵ ในทางตรงกันข้ามแนวคิดแบบตะวันตกที่มีการคัดค้านกัน เป็นสิ่งซึ่งตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับแนวคิดจีน ในแนวคิดของจีนสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกันก็มีความขัดแย้งในตัวของมันเองและความขัดแย้งในตัวของมันเองก็จะนำสิ่งซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกันให้กลายมาเป็นหนึ่งเดียวกัน หล่อหลอมสิ่งที่ดูเหมือนจะแตกต่างให้กลายเป็นอย่างเดียวกันที่มีความสัมพันธ์สามัคคีกลมกลืนกัน หากมองในทางปรัชญาแนวคิดจีน กล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่จะดึงความเป็นมนุษย์และความเป็นธรรมชาติให้กลับมาเป็นสิ่งเดียวกันดังหลักการของหยิน-หยาง¹⁶

ภาพ 2.3 เครื่องหมายหยิน-หยาง

ที่มา: <http://www.finearts.go.th/mahavirawongmuseum/parameters/km/item/เครื่องหมายหยิน%20-%20หยาง>

ในส่วนสุดท้ายซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของแนวคิดในระบบของจีนคือ เรื่องธรรมเนียมปฏิบัติหรือหลี่ (礼, 禮) ในปรัชญาขงจื๊อ ระเบียบคือ สิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการดำเนินสังคมให้เป็นไปอย่างมีความกลมกลืนสามัคคี¹⁷ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการสร้างระบบบรรณาการขึ้นมานั้น จึงเป็นตัวสะท้อนแนวคิดของจีนถึงความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่เป็นความสัมพันธ์ที่กลมกลืนกัน

¹⁵ ความสำคัญของความสงบ ความสามัคคีและกลมเกลียวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนโยบายต่างประเทศและนโยบายภายในของจีนโดยเฉพาะในช่วงเปิดประเทศในยุคของรัฐบาลหู จิ่นเทา ในช่วงเริ่มต้นของการเดินรถไฟจึงมีการขนานนามรถไฟความเร็วสูงว่า 和谐号 (héxié hào)

¹⁶ กฎแห่งการกลมกลืนและสัมพัทธ์ที่ครอบคลุมทั่วทั้งจักรวาล ดูออนไลน์จาก, <http://www.healthcarethai.com/หลักการหยิน-หยาง/>

¹⁷ ในแนวคิดของขงจื๊อ ปรัชญาทางสังคมและจริยธรรมที่มีความสำคัญมากที่สุด ประกอบด้วย 5 สิ่งดังนี้

Rén (仁, benevolence, humaneness); ความเมตตาธรรม

Yi (义, righteousness or justice); ความยุติธรรม

Lǐ (礼, proper rite); ระเบียบจารีตประเพณี

Zhi (智, knowledge); ความรู้

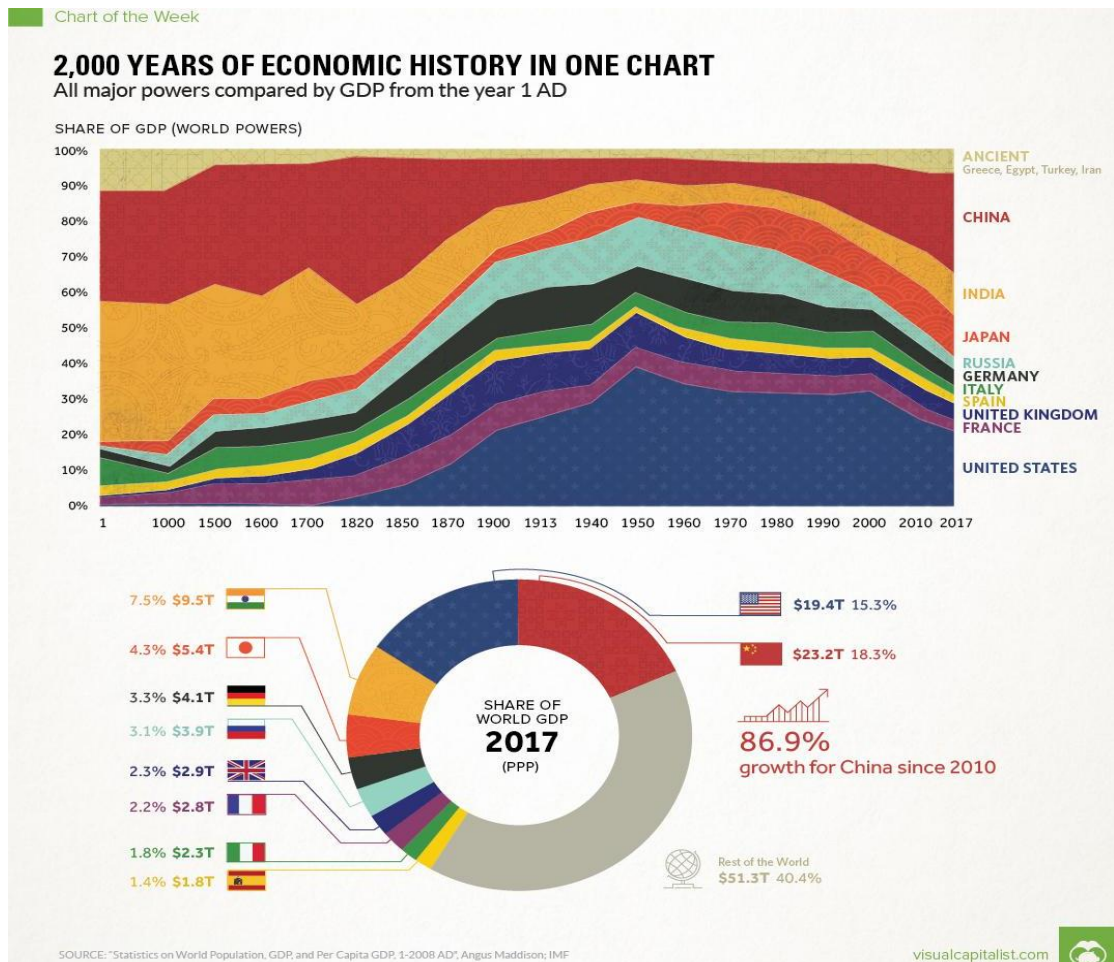
Xìn (信, integrity). ความซื่อสัตย์และคุณธรรม

ในสายตาของจีน ในมุมมองของตะวันตกลักษณะทางความสัมพันธ์จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสองปัจเจก ซึ่งมีความเท่าเทียมกันและแข่งขันกันไม่ว่าจะเป็นระหว่างมนุษย์หรือระหว่างรัฐ แต่ในแนวคิดอุดมการณ์แบบขงจื้อ ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่พึงปรารถนา เพราะไม่ได้เป็นธรรมชาติของมนุษย์และสรรพสิ่ง ระบบบรรณาการคือ ระเบียบที่ทำให้ทุกสิ่งรู้ตำแหน่งแห่งที่และสถานะ (证明 zhèngmíng) ของตนเพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมและระบบโลกที่เป็นอยู่ ผู้ที่เป็นรัฐบาลหรือผู้ที่มีอำนาจมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องดูแลและรักษาไว้ซึ่งศีลธรรมและจรรยาอันดีและจะต้องปฏิบัติต่อผู้ที่ด้อยกว่าหรือผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาด้วยความเมตตาธรรม ระบบบรรณาการจึงเป็นระบบที่มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงในความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบตะวันตก ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีจีนเป็นจุดศูนย์กลางซึ่งเป็นรูปแบบที่กำหนดความเป็นไปของภูมิภาคเอเชียตะวันออกในช่วงกว่าสองสหัสวรรษ

แนวคิดเรื่องอาณาจักรศูนย์กลางโลกกับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ

ในประเทศจีนผู้ที่มีอำนาจสูงสุดคือ จักรพรรดิโดยมีประกาศิตจากสวรรค์เป็นผู้กำหนดอำนาจของจักรพรรดิจีนเกิดจากความชอบธรรมที่มองว่า จักรพรรดิคือบุตรของสวรรค์ที่มีหน้าที่ทำตามลิขิตที่สวรรค์กำหนด เหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองไม่ว่าจะเป็นแผ่นดินไหว น้ำท่วมหรือความอดอยากหิวโหยที่เกิดขึ้น ก็อาจส่งผลถึงความชอบธรรมของระบบที่มีจักรพรรดิเป็นจุดศูนย์กลางว่า ตัวผู้นำนั้นอาจจะขาดซึ่งความชอบธรรมในทางธรรมและทางโลก เพราะสวรรค์มิได้มอบประกาศิตนั้นไว้ ในขณะที่เดียวกันผู้ที่อยู่รายล้อมองค์จักรพรรดิคือ ข้าราชการชนชั้นปกครองและขุนนางทั้งหลายซึ่งมีหน้าที่ต้องทำตามคำบัญชาจากสวรรค์เช่นเดียวกับการที่ต้องนำอำนาจที่ได้รับมาและนำไปใช้ในการสร้างระเบียบสังคมในหมู่ประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองจึงมีการลดหลั่นไปเป็นลำดับขั้น และสุดท้ายก็นำมาสู่มุมมองของจีนที่มองโลกที่อยู่รอบตัวว่ามีความชอบธรรมเช่นเดียวกัน เพราะโลกทั้งหมดล้วนอยู่ภายใต้สวรรค์และจำเป็นต้องมีความสามัคคีกลมกลืนกัน หากผู้ปกครองนั้นมีประกาศิตของสวรรค์แล้วระบบโลกก็ย่อมมีความสงบสุขเช่นเดียวกัน ระบบการส่งบรรณาการจึงได้เกิดขึ้นพร้อมกับแนวคิดของผู้ปกครองรัฐในเวลานั้น รัฐที่อยู่ล้อมรอบจีนก็เปรียบเหมือนดังปัจเจกที่มีความจำเป็นจะต้องรักษาไว้ซึ่งระเบียบและหากทำตามระบบที่จีนได้กำหนดไว้ก็จะนำมาซึ่งผลประโยชน์และความสงบสุข ในระบบความสัมพันธ์ในภูมิภาคเอเชียและที่สำคัญที่สุดมากกว่าเพียงความเชื่อก็คือความเป็นจริงในทางประวัติศาสตร์คือจีนเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 1 ของโลกติดต่อกันเป็นเวลานานนับพันปี¹⁸

¹⁸ สามารถศึกษาดูรายงานนี้ได้จากการศึกษาของ Maddison, Angus. (2007). *Contours of the World Economy 1-2030 AD: Essays in Macro-Economic History*, p. 379

ภาพ 2.4 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลกในช่วง 2,000 ปี¹⁹

การพัฒนาทางเศรษฐกิจได้นำไปสู่ความสามารถในการกำหนดระบบโลกให้เป็นไปอย่างที่ต้องการ ดังนั้นระบบความสัมพันธ์แบบบรรณาการที่ทุกคนนั้นไม่เท่าเทียมกันจึงถูกยอมรับอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 2,000 ปี ระบบรัฐที่อยู่ภายใต้ความคิดของขงจื๊อจึงไม่ได้แตกต่างกับระบบครอบครัวที่มีศีลธรรมและมีจรรยาที่มีระเบียบแบบแผนเป็นลำดับขั้น อย่างไรก็ตามความคิดที่โลกมีความเท่าเทียมกันแบบตะวันตกนั้นได้รับชัยชนะเหนือความคิดดั้งเดิมแบบโบราณของจีนนับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 19 เป็นต้นมาและจีนก็ต้องยอมรับสภาพความสัมพันธ์ที่มีตะวันตกเป็นจุดศูนย์กลางจนถึงปัจจุบัน

¹⁹ <http://www.visualcapitalist.com/2000-years-economic-history-one-chart/>

และดูเพิ่มเติมได้ที่ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:1_AD_to_2003_AD_Historical_Trends_in_global_distribution_of_GDP_China_India_Western_Europe_USA_Middle_East.png#/media/File:1_AD_to_2003_AD_Historical_Trends_in_global_distribution_of_GDP_China_India_Western_Europe_USA_Middle_East.png

นอกจากนี้ ความยิ่งใหญ่ของจีนได้ปรากฏในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่างๆ ที่อยู่ห่างออกไป อาทิ ในราชวงศ์ฮั่น เกิดการเชื่อมต่อเส้นทางสายไหม (Silk Road) ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าข้ามทวีปที่เก่าแก่เพื่อเชื่อมโยงราชอาณาจักรจีนกับดินแดนอื่นๆ ที่ห่างไกลทางทิศตะวันตกของจีน โดยเฉพาะผ้าแพรไหมถือเป็นสินค้าหลักที่สำคัญที่จีนส่งออกและทำให้ผ้าไหมจีนนั้นแพร่หลายไปยังส่วนต่างๆ ของโลก²⁰ ต่อมาในสมัยราชวงศ์ถังซึ่งถือเป็นราชวงศ์ที่รุ่งเรืองที่สุดยุคหนึ่ง ในยุคนี้เรียกได้ว่า จีนเป็นศูนย์กลางของโลกอย่างแท้จริง มีชาวต่างชาติมากมายทั้งจากอาหรับ อินเดีย ญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรี โดยเฉพาะมีนักศึกษาต่างชาติ อาทิ ชาวญี่ปุ่นเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลเข้ามาศึกษาวิทยาการความรู้ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ กฎหมาย จารีต วรรณคดีเป็นจำนวนมาก²¹ ต่อมาในสมัยราชวงศ์หมิง การเดินเรือของเจิ้งเหอ (郑和 zhèng hé) ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 มีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยได้เสนอว่า เป็นส่วนหนึ่งในความพยายามของจีนที่จะยืนยันการเป็นศูนย์กลางของโลกและความสูงส่งทางอารยธรรมไว้ โดยเฉพาะนักวิชาการชาวจีนชื่อ หวังเกิงอู่ (王庚武 wánggēngwǔ)²² ได้อธิบายว่าการเดินทางของเจิ้งเหอสะท้อนความพยายามของกษัตริย์หย่งเล่อ ในการนำเอาอาณาจักรต่างๆ ให้เข้ามาอยู่ภายใต้ความเป็นใหญ่ของราชวงศ์หมิง โดยส่งเจิ้งเหอเป็นผู้แทนพระองค์เพื่อเดินทางไปติดต่อกับอาณาจักรต่างๆ โดยตรงมากกว่ารอให้อาณาจักรต่างๆ เดินทางมาติดต่อกับจีน ภารกิจของเจิ้งเหอช่วยลดทอนขั้นตอนยุ่งยากในการติดต่ออย่างมีแบบแผนในระบบบรรณาการ²³ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่มีความเห็นใกล้เคียงว่าการเดินเรือของเจิ้งเหอมีสาเหตุมาจากอุดมการณ์การเมืองของจีน โดย Dum J. Li อธิบายว่ากองเรือของเจิ้งเหอมีจุดประสงค์เพื่อสำแดงความมั่งคั่งและอำนาจของอาณาจักรกลาง เพื่อให้อาณาจักรต่างๆ ยอมรับความเป็นโอรสแห่งสวรรค์ของจักรพรรดิจีนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้²⁴

ยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในระบบบรรณาการ

ระบบบรรณาการ (朝贡体制 chāogòngtǐzhì) เป็นคำที่ใช้แพร่หลายในการศึกษาความสัมพันธ์กับต่างประเทศจีน เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ระบบบรรณาการที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นบรรทัดฐานทางการทูตในความสัมพันธ์ของจีนกับรัฐอื่นๆ เป็นเวลา 2,000 ปี ระบบบรรณาการนี้ดำเนินการเพื่อ

²⁰ Shahriar, Saleh Mohammed and Lu, Qian. (2017). Bangladesh-China-India-Myanmar (BCIM) Economic Corridor in the Context of the 'Belt & Road' Initiative. pp. 28-29

²¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก,

<http://baijiahao.baidu.com/s?id=1573137402359583&wfr=spider&for=pc>

²² สิทธิพล เครือรัฐติกาล. (2553). ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีน, หน้า 39

²³ สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างแล้ว, หน้า 43

²⁴ Li, Dum J. (1965), pp. 283-285 อ้างในสิทธิพล เครือรัฐติกาล, หน้า 44

ควบคุมการค้าและการทูตของจีนกับประเทศเพื่อนบ้าน นับตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่น (206 ก่อนคริสตกาล - ค.ศ. 220) จนกระทั่งระบบนี้ได้สิ้นสุดลงในปลายศตวรรษที่ 19 ในขณะที่มีข้อวิพากษ์วิจารณ์จากตะวันตกเกี่ยวกับแนวคิดที่ฝังอยู่ในระบบบรรณาการในเรื่องความเป็นศูนย์กลางของจีน (Sinocentric) รวมถึงความเหนือกว่าและความต่ำต้อยในความสัมพันธ์ของจีนกับรัฐอื่นๆ²⁵

ระบบบรรณาการหรือจิ้มก้อง ขุนวิจิตรมาตราให้ความหมายของจิ้มก้องว่า เป็นคำภาษาจีนบางที่ใช้คำว่า ก้อง คำเดียว โดยมีความหมายต่างๆ เช่น คำว่า ทวงก้อง หมายความว่า ทวงส่วยหรือมาก้อง หมายความว่า มาส่งส่วยฐานเป็นเมืองขึ้นหรือมาขอเป็นเมืองขึ้น เมืองก้อง หมายถึง เมืองขึ้นหรือเมืองส่วยและจิ้มก้องก็เรียกว่า “ส่งส่วย” ภาษาอังกฤษ เรียกว่า “Tribute”²⁶ ดังนั้นจิ้มก้องจึงหมายถึง การเจริญทางพระราชไมตรีด้วยการถวายเครื่องราชบรรณาการในการทำการค้ากับจีนในสมัยโบราณ พ่อค้ามักนำของกำนัลไปให้เพื่อขอความสะดวกในการทำมาค้าขาย แต่จีนมักถือว่าผู้ที่มาจิ้มก้องเป็นผู้ที่มาสวามิภักดิ์ขอเป็นเมืองขึ้นเมื่อมีของกำนัลมาให้ นอกจากจีนจะให้ความสะดวกในการค้าแล้วจักรพรรดิจีนยังตอบแทนด้วยของกำนัลอย่างมากมายด้วย

ระบบการทูตบรรณาการเกิดจากความเชื่อของคนจีนแต่โบราณว่า อาณาบริเวณที่ตนอยู่เป็นศูนย์กลางโลกหรืออาณาจักรกลาง (Middle Kingdom) โดยทั้งทางภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์และวัฒนธรรม ส่วนประเทศโดยรอบอื่นๆ ในความหมายของจีนคือ ประเทศราช²⁷ จีนเชื่อว่ารัฐใกล้เคียงที่ไม่ยอมอยู่ใต้บังคับบัญชาของจักรวรรดิจีนว่าเป็นชนป่าเถื่อน การยอมรับอำนาจจีนโดยยินยอมเข้าเป็นสมาชิกในสังคมตามลัทธิขงจื้อในระบบการทูตบรรณาการจึงจะทำให้รัฐนั้นเป็นประเทศอารยะ จีนถือว่าตนเป็นเสมือนพี่ใหญ่ที่รัฐอื่นๆ ต้องยอมรับความเป็นมหาอำนาจด้วยการไปจิ้มก้อง โดยลักษณะความสัมพันธ์ในระบบการทูตบรรณาการจะเคร่งครัดเพียงใดขึ้นอยู่กับระยะความใกล้ชิดหรือห่างไกลจากจีน²⁸

ในกรณีการเดินทางของเจิ้งเหอในสมัยราชวงศ์หมิงนั้น นักวิชาการชื่อ Edward L. Dreyer ซึ่งเรียบเรียงประวัติของเจิ้งเหอได้สรุปว่า การเดินทางของเจิ้งเหอเป็นไปเพื่อการสำแดงอำนาจ เพื่อให้ดินแดนต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมหาสมุทรอินเดียได้รับรู้ความยิ่งใหญ่ของจีนและยอมรับความสัมพันธ์กับจีนในระบบบรรณาการ²⁹

²⁵ Zhang, Yongjin. (2018). The Tribute System. ดูออนไลน์จาก, <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199920082/obo-9780199920082-0069.xml>

²⁶ กาญจนา นาคพันธุ์. (2513). คอคิดขอเขียน, หน้า 267

²⁷ เขียน ชีระวิทย์. (2517). วิวัฒนาการการปกครองจีน, หน้า 10

²⁸ Promboon, Subsaeng. (1971). Sino-Siamese Tributary Relations, 1282-1853, p. 5

²⁹ Dreter. (2007), pp. 2-4 อ้างในสิทธิพล เครือรัฐติกาล, หน้า 44

วัฒนธรรมยุทธศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลจากมรดกในอดีตนี้ได้สะท้อนออกมาในความสัมพันธ์กับต่างประเทศของจีนในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านความร่วมมือ อาทิ ข้อริเริ่มโครงการสายไหมใหม่หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง³⁰ ที่จีนให้ความช่วยเหลือประเทศเล็กๆ ในฐานะพี่ใหญ่หรือในด้านความขัดแย้ง เช่น กรณีความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ จากยุทธศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลจากมรดกในอดีต จีนในฐานะรัฐใหญ่ อาจมีการแสดงการข่มขู่ทางการทหารเพื่อป้องปรามการโจมตีจากรัฐเล็กคู่ปฏิปักษ์ แต่ตามหลักยุทธศาสตร์ของซุนวูแล้ว จีนพยายามใช้ยุทธวิธีและการทูตมากกว่าการใช้กำลังทหาร

แนวคิดพื้นฐานทางอุดมการณ์และยุทธศาสตร์ของจีน: ซุนวู

ซุนวู (孙武 sūnwǔ) หรือซุนจื่อ (孙子 sūnzi) เกิดประมาณ 535-480 ปีก่อนคริสตกาล เป็นชาวรัฐฉีในปลายสมัยชุนชิว ซุนวูเป็นนักยุทธศาสตร์การทหารที่ยิ่งใหญ่และเป็นผู้เขียนตำราพิชัยสงครามซุนจื่อ (孙子兵法 sūnzi bīngfǎ) ที่นับว่าเป็นตำรายุทธศาสตร์ทางทหารที่มีอิทธิพลมากของประเทศจีน³¹

ในพิชัยสงครามซุนจื่อประกอบด้วย 13 บรรพ บรรพที่หนึ่งว่าด้วยการวางแผนในเบื้องต้น ซุนวูกล่าวว่า “การรณรงค์สงคราม เป็นงานใหญ่ของประเทศชาติเป็นจุดความเป็นความตายเป็นวิถีทางอันนำไปสู่ความยืนยงคงอยู่หรือดับสูญหายนะพึงพิจารณาให้จงหนักทีเดียว”³²

การรณรงค์สงคราม การทุ่มเทร้อยทั้งร้อยมิใช่วิธีอันประเสริฐ แต่ชนะโดยไม่ต้องรบเลยนั้นต่างหากเป็นวิธีการอันประเสริฐยิ่ง วิธีการใช้ทหารชั้นเลิศคือ หักศัตรูด้วยกลอุบาย รองลงมาคือ หักด้วยวิธีการทูต ถัดมาคือ หักด้วยกำลังและแย่งชิงคือ การล้อมตีค่ายคูหอรบของศัตรู ซุนวูกล่าวว่า การหยั่งรู้ชัยชนะคือ รู้ว่าควรรบไม่ควรรบ รู้จักการใช้ทหารมากน้อยเพียงใดคือทางนำมาซึ่งชัยชนะ ฝ่ายผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชาควรร่วมจิตสมานฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันผู้นั้นชนะ เตรียมพร้อมเสมอเพื่อคอยหาโอกาสที่หละหลวมของศัตรูผู้นั้นชนะ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า หากรู้เขารู้เราแม้รบกันร้อยครั้งก็ไม่มีความอันตรายใดๆ หากไม่รู้เขาแต่รู้เพียงเราแพ้ชนะย่อมกำกั่ง แต่หากไม่รู้เขาไม่รู้เราเสียเลยก็จะพราชัยทุกครั้งในการยุทธ์³³ แนวคิดยุทธศาสตร์ซุนวูได้ถูกนำมาใช้ในประวัติศาสตร์จีน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกลศึกในสมัยสามก๊กหรือการดำเนินยุทธศาสตร์จีนกับรัฐต่างๆ ในราชวงศ์ต่อๆ มา เห็นได้ว่าจีนนิยมใช้

³⁰ เรียกอย่างเป็นทางการว่า 丝绸之路经济带和 21 世纪海上丝绸之路 โครงการทางสายไหมใหม่ในศตวรรษที่ 21 ทั้งทางบกและทางทะเล

³¹ 中国历史网. (2017). 孙武的历史影响与评价——百世兵家之. ดูออนไลน์จาก, <http://lishi.zhuixue.net/renwu/sunwu/57477.html>

³² เสถียร วีรกุล (แปล). (2495). ตำราพิชัยสงครามซุนวู, ดูออนไลน์จาก, http://www.flipbooksoft.com/upload/books/07-2012/6d14593554d221571f9f8d65964fadcf/e-book_sunwu.pdf

³³ กีเลน ประลองเชิง. (2557). รบแบบซุนวู. ดูออนไลน์จาก, <https://www.thairath.co.th/content/418018>

ยุทธวิธีและวิถีทางการทูตในการเอาชนะและสร้างคามยิ่งใหญ่ของอาณาจักรมากกว่าการใช้กำลังทหารและอาวุธเข้าสู้รบ และอาจไม่ต้องเป็นที่แปลกใจว่าจีนยังคงใช้ทฤษฎีของซุนวูในการเข้ามาจัดการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน

มุมมองของแนวคิดทางนโยบายจีนจากภายในประเทศสู่ภายนอกประเทศ

นโยบายต่างประเทศจีนเป็นนโยบายต่อเนื่องมาจากนโยบายภายใน อาจอธิบายได้ว่านโยบายจีนในมุมมองที่จะต้องประสบกับปัญหาการคุกคามจากภายนอกตั้งแต่อดีต จึงจำเป็นต้องทำการปกป้องสิทธิ (rights protection, 维权 wéiquán) โดยการขยายอิทธิพลหรือใช้นโยบายแข็งกร้าว เพื่อนำไปสู่สิทธิที่ตนพึงจะมีในเวทีระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ทางการเมือง ในช่วงเวลาดังกล่าวที่ต้องต่อสู้จนได้มาซึ่งอิทธิพล จีนก็อาจประสบปัญหาความสับสนวุ่นวายในระบบ โดยเฉพาะแรงต่อต้านจากภายนอก แต่เมื่อจีนได้ในสิ่งที่ต้องการจึงจำเป็นต้อง "รักษาเสถียรภาพความมั่นคง"(Stability, 维稳-wéiwěn) ไว้เพื่อให้เกิดภาวะที่ทำให้จีนสามารถปกป้องผลประโยชน์นั้นได้อย่างถาวร หากมองผิวเผินแล้วอาจเปรียบได้ว่า ทุกครั้งที่จีนเคลื่อนไหวเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์หรือเรียกร้องสิทธิที่พึงมี เช่น เรื่องดินแดนที่ได้ก่อสร้างสนามบินทางทะเลหลายแห่งในทะเลจีนใต้ ก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงในภูมิภาค แต่จีนก็มองว่าเป็นการเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมตามประวัติศาสตร์ของตน ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งในปัจจุบัน ดังนั้นหลังจากนี้จีนจำเป็นต้องรักษาไว้เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงในภูมิภาค เพื่อให้การกล่าวอ้างสิทธินั้นเกิดความชอบธรรมมากขึ้น จึงจำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งความสงบในภูมิภาค

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทความเรื่อง **วิวัฒนาการ กลไกของอภियุทธศาสตร์และความสำคัญต่อประเทศจีน**³⁴ โดย Ge Hanwen ในบทความนี้กล่าวถึงความสำคัญของอภियุทธศาสตร์จีน โดยตั้งประเด็นเกี่ยวกับทฤษฎีอภियุทธศาสตร์จีน จำเป็นต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในสี่ประเด็นปัญหา ประกอบด้วย

ประเด็นแรก นับตั้งแต่ปลายสงครามเย็นเป็นต้นมา พัฒนาการของแนวทางการปฏิบัติใหม่ เทคโนโลยีใหม่ๆ หรือจิตวิญญาณใหม่ของจีนจะผลักดันรูปแบบ บรรทัดฐานและลักษณะเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันและอนาคต

³⁴ 葛汉文. (2018). 大战略的演进、机理及其中国意义. 国际展望 2018 年第 5 期.

ประการที่สอง เป้าหมายทางอภิปรัชญาจีนคืออะไร จีนควรมองความเป็นจริงและกำหนดอนาคตของตนเองในโลกยุคใหม่อย่างไร

ประการที่สาม จีนมีทรัพยากร เทคนิคและจิตวิญญาณที่จะสนับสนุนจีนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและระดับโลกเพียงพอหรือไม่ แม้กระทั่งมีวิธีการใช้ทรัพยากรเหล่านี้เพื่อให้การวางแผนนั้นเกิดบูรณาการ สมดุลยภาพและประสิทธิภาพ

ประการที่สี่ ในการบรรลุเป้าหมายทางอภิปรัชญาจีน จะต้องเผชิญหน้าทั้งมิตรและศัตรู รวมทั้งต้องบูรณาการทั้งวิธีการที่ใช้กำลังทหารและไม่ใช้กำลังทหารอย่างไร เพื่อตอบโต้ภัยคุกคามที่มาจากรากหลายที่มาและหลายระดับ

ในบทความนี้ได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า นับตั้งแต่การประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 18 อภิปรัชญาจีนได้บรรลุความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ การจัดตั้งคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติถือเป็นสัญลักษณ์ว่าอภิปรัชญาจีนมีการวางแผนการดำเนินการที่มั่นคงมาก อภิปรัชญาจีนได้ครอบคลุมประเด็นปัญหา “ความมั่นคงของชาติโดยรวม” นอกจากนี้แนวคิด “ข้อคิดริเริ่มแถบและเส้นทางกับโชคชะตาร่วมกันของมนุษยชาติ” สะท้อนให้เห็นการรับรู้และบรรทัดฐานต่ออนาคตโลกที่ควรจะเป็น ซึ่งจีนควรให้ความสำคัญ นอกจากนี้ในรายงานของการประชุมสมัชชาใหญ่ครั้งที่ 19 ยังเสนอมุมมองของเป้าหมาย กลยุทธ์และเครื่องมืออภิปรัชญาจีนในยุคใหม่ ทั้งนี้อภิปรัชญาจีนที่สำคัญในปัจจุบันของจีนควรมุ่งเน้นประเด็นสถานการณ์ปัจจุบัน ในฐานะที่จีนมีเศรษฐกิจเป็นอันดับสองของโลกทั้งเป็นผู้ปกป้องสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นประเทศสังคมนิยมและประเทศกำลังพัฒนาที่ใหญ่ที่สุดในโลก ในสถานการณ์ที่แตกต่างจากในอดีตที่ผ่านมา การวิจัยอภิปรัชญาจีนต้องนำเสนอสถานการณ์ในมุมมองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการทหาร การทูต เศรษฐกิจและการเมืองเพื่อทำนายและประเมินการใช้ยุทธศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง

บทความเรื่อง มุมมองใหม่ต่อยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศจีนนับตั้งแต่การประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 ของ Li Yanan³⁵ ในบทความนี้มีมุมมองว่า การประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 นโยบายต่างประเทศจีนถูกผลักดันไปสู่การยกระดับทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ภายใต้การเป็นผู้นำสูงสุดของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ของสี จิ้นผิง ที่ได้กำหนดสถานการณ์ภายในประเทศและต่างประเทศและดำเนินตามแนวคิดใหม่ของสังคมนิยมที่มีลักษณะเฉพาะของจีน นโยบายต่างประเทศจีนมีการเชื่อมโยงและใช้ผลประโยชน์จากสถานการณ์ในประเทศและต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ ไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์การทูตจีนโดยลักษณะเชิงยุทธศาสตร์ของนโยบายต่างประเทศจีนในยุคใหม่ ดังนี้

³⁵ 李亚男. (2018). 从中共十九大新视角看我国外交政策的战略性. 政治与法律新西部期刊 New West 2018 年 08 月下旬, pp. 86-87

ประการแรก การทูตเชิงเศรษฐกิจกระแสหลักของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน เห็นได้ว่าจีนได้กลายเป็นเศรษฐกิจใหญ่อันดับสองของโลก ในขณะที่ประเทศตะวันตกยังไม่สามารถแก้ไขวิกฤติการเงินโลกได้อย่างสมบูรณ์ การดำเนินการทางการทูตของจีนจึงยิ่งทวีความน่าสนใจและแนวคิดใหม่ของการทูตเศรษฐกิจจีนยังตอบสนองต่อปัญหาระหว่างภูมิภาค ทั้งนี้ภายใต้โครงการของจีนในช่วงปี ค.ศ. 2012-2017 สิ่งที่น่าสนใจที่สุดคือ “ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง” และยุทธศาสตร์การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของเอเชีย ผลประโยชน์ของ “ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง” ไม่เพียงส่งผลต่อเอเชียและยุโรปเท่านั้นแต่ยังส่งเสริมเป้าหมายยุทธศาสตร์การค้าระหว่างประเทศจีน ส่งเสริม “นโยบายก้าวออกไป” ของธุรกิจและเงินทุนด้วย “ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง” จึงเป็นโอกาสยุทธศาสตร์สำคัญที่จะทำให้จีนก้าวขึ้นมาเป็นประเทศที่ทันสมัยและสามารถฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชนชาติจีน การทูตเชิงเศรษฐกิจนับเป็นการทูตของจีนที่เปลี่ยนไปตามแนวโน้มกระแสระหว่างประเทศ ช่วยเปิดเศรษฐกิจตลาดของจีนกับประเทศเพื่อนบ้านและช่วยลดความตึงเครียดกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

ประการที่สอง นโยบายต่างประเทศใหม่ ภายใต้การนำของสีจิ้น ผิง เสนอเรื่อง “การทูตเพื่อประชาชน” ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชนเป็นอันดับแรก ยืนหยัดเพื่อประชาชน โดยในการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 เสนอเป้าหมายพื้นฐานของการทูตจีน นั่นคือ “นำไปสู่ชีวิตที่ดีของประชาชนอันเป็นเป้าหมาย อาศัยมวลประชาชนสร้างสรรค์ภารกิจความยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ยืนหยัดนำประชาชนเป็นศูนย์กลาง” การแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนคือ ส่วนหนึ่งของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จึงเห็นได้ว่าการทูตกับประชาชนมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นการเชื่อมโยงระหว่างกันของประชาชนเป็นพื้นฐานของการทูตจีน

ประการที่สาม กิจกรรมทางการทูตที่หลากหลาย เน้นเชิงรุกและเปิดกว้างมากขึ้น นำไปสู่ทิศทางกิจกรรมทางการทูตได้เปลี่ยนเข้าสู่ยุคใหม่ จีนสร้างความสัมพันธ์ใหม่กับประเทศมหาอำนาจอื่นๆ โดยใช้วิธีการสร้างพลังของมนุษยชาติที่มีโชคชะตาร่วมกัน วิธีการที่แสดงถึงการเปิดกว้างทางปรัชญาแนวคิดและภูมิปัญญาจีนในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ จีนมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาเป็นความสำคัญสูงสุด รวมทั้งเน้นการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนและรัสเซียในลักษณะอำนาจที่ขนานกัน พร้อมทั้งขยายความสัมพันธ์ไปยังยุโรปกลางเช่นเดียวกับประเทศในกลุ่ม BRICS แต่ในขณะเดียวกันยังต้องสานความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดทางการทูตจีนคือ “ญูติมิตร” “ความจริงใจ” “ประโยชน์” และ “ความใจกว้าง”

ประการที่สี่ การทูตเชิงวัฒนธรรมและอารยธรรมเป็นหนึ่งในแบบแผนการทูตแบบดั้งเดิมของจีน “การแลกเปลี่ยนความรู้และความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและอารยธรรมมีความหลากหลายและ

ลึกซึ้งมากขึ้น” จีนมีแนวคิดทางประเพณี ปรัชญาและอารยธรรมมายาวนาน อีกทั้งการพัฒนาวัฒนธรรมและอารยธรรมยังคงสืบทอดและมีแนวโน้มที่จะมีความหลากหลายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

มุลฤดี ประเสริฐศักดิ์ (2550) ศึกษาเรื่อง นโยบายต่างประเทศจีนต่ออาเซียนในศตวรรษที่ 21 ค.ศ. 1995-2005 งานวิจัยนี้มุ่งศึกษานโยบายต่างประเทศจีนต่ออาเซียน แบ่งออกเป็นสองมิติคือ มิติด้านการเมือง ความมั่นคงและมิติด้านเศรษฐกิจ ระหว่างปี ค.ศ. 1995-2005 โดยใช้แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) และทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) ของ เจมส์ เอ็น รอสนาว มาเป็นกรอบในการศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่า ผลประโยชน์แห่งชาติจีนมีทั้งด้านการเมือง ความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจ จีนต้องการมีมิตรทางตอนใต้ที่ไว้น้ำใจได้ สร้างความเป็นเพื่อนบ้านและหุ้นส่วนที่ดีต่อกัน อีกทั้งลดความหวาดระแวงของประเทศเพื่อนบ้านจากสถานการณ์ความขัดแย้งบนหินโสโครกมิสซีฟในหมู่เกาะสเปรตลีที่เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1995 ซึ่งเป็นคุณต่อผลประโยชน์แห่งชาติของจีนด้านเศรษฐกิจ เพราะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีทั้งวัตถุดิบและตลาดทำให้จีนขยายตลาดการค้าการลงทุนได้มากขึ้น รวมทั้งได้วัตถุดิบที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

บทความเรื่อง **ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางกับการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจจีนและอาเซียน**³⁶ โดย Gu Heqiang คณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แห่งมหาวิทยาลัย จี้หนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มองว่า “ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง” เป็นนโยบายที่ช่วยประสานการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศจีนและการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ที่เปิดกว้างสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถือเป็นแนวทางที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการทูตของจีนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับประเทศในอาเซียนซึ่งถือเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจีน ในบทความนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอการอภิปรายเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญของ “ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง” และการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างจีน-อาเซียน ประกอบด้วย 4 ประเด็นสำคัญ

ประเด็นแรก ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางเป็นแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างจีนและอาเซียน โดยจีนแสวงหานโยบายในระยะยาว นั่นคือนโยบายเพื่อนบ้านที่ดีและพันธมิตรที่ดีต่อประเทศในกลุ่มอาเซียน ดังนั้นนโยบาย “เพื่อนบ้านที่ดี” จึงเป็นทิศทางที่มีความสำคัญในการพัฒนาทางการทูตของจีนต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้จีนและอาเซียนจะสร้าง “ความเป็นหุ้นส่วนการเจรจา” “เสริมสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน” และ “การพึ่งพาซึ่งกันและกัน” พร้อมกันนั้นจีนได้ให้สัญญาว่าจะเปิดตลาดให้กับประเทศอาเซียน แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับประเด็นความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีข้อพิพาทในด้านอธิปไตยทางทะเลกับจีน ความหวาดระแวงนี้อาจเพิ่มแรงเสียดทานในการแข่งขันหรือความขัดแย้งในระดับทวี

³⁶ 谷合强. (2018). 一带一路与中国—东盟经贸关系的发展. 丝路经济 New silk road horizon, 2018/7, pp. 38-46

ภาคีระหว่างกัน ทั้งนี้จีนได้นำเสนอแนวคิดใหม่ ได้แก่ (1) แนวคิดเรื่อง “การเจรจาการค้าด้วยความเสมอภาค” (2) แนวคิดเรื่อง “การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการสร้างความร่วมมือ” (3) “ร่วมกันเปิดกว้างทางความคิดไปพร้อมกัน”

ประการที่สอง ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางเป็นการนำเสนอแนวนโยบายใหม่ของการพัฒนา ร่วมกัน ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจจีน-อาเซียนจะนำไปสู่การเจรจาการค้าด้วยความเสมอภาคอีกทั้งยังสร้างแพลตฟอร์มต่างๆ ขึ้นมา อย่างเช่น (1) แพลตฟอร์ม “ระบบวิศวกรรม” (2) แพลตฟอร์มอุตสาหกรรมข้ามชาติ” (3) แพลตฟอร์ม “ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมที่เหนือกว่า” (4) แพลตฟอร์ม “นวัตกรรมที่มีความหลากหลาย”

ประการที่สาม ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางเป็นกลไกใหม่ของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง จีน-อาเซียน ในความสัมพันธ์การค้าจีน-อาเซียนนั้นจำเป็นต้องดำเนินการสร้างและปรับปรุงกลไกความร่วมมือระหว่างจีน-อาเซียน จึงจะนำไปสู่ความร่วมมือที่เอื้อต่อการสร้างแพลตฟอร์มใหม่ ของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับทวิภาคีอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังช่วยแก้ไขความสัมพันธ์ และความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและการค้า

ประการที่สี่ ความท้าทายและการเผชิญหน้าในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและอาเซียน โดยข้อริเริ่มแถบและเส้นทางจะนำไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจของอาเซียน แต่ในอีกด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดมากขึ้น อาจเกิดแรงเสียดทานระหว่างจีนและอาเซียน ในบางระดับของการพัฒนาอุตสาหกรรม นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของการชะลอตัวการเติบโตทางเศรษฐกิจโลกที่เกิดจากการปกป้องทางการค้าและชาตินิยมที่เติบโตภายในประเทศกลุ่มอาเซียน รวมถึงมหาอำนาจใหญ่นอกประเทศจีน อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าระหว่างจีนกับอาเซียน

วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์ (2552) ศึกษาเรื่อง นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ปี ค.ศ. 2000-2007 งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายและรูปแบบการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในช่วง ค.ศ. 2000-2007 โดยได้นำแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่จีนได้ดำเนินนโยบายการปฏิรูปและเปิดประเทศภายใต้การนำของเติ้ง เสี่ยวผิง ในปี ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา ส่งผลให้จีนเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ทั้งยุทธศาสตร์ภายในประเทศและต่างประเทศ โดยปรับนโยบายจากการเน้นอุดมการณ์ทางการเมือง (Ideology) ในสมัยเหมา เจ๋อตง มาเป็นแนวทางปฏิบัตินิยม (Pragmatic) และพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาจึงต้องมีการปรับให้สอดคล้องด้วยเช่นกัน โดยปรับจากการเน้นเป้าหมายในทางอุดมการณ์การเมือง การสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชและการต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยมในแอฟริกา มาสู่การเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สร้างความร่วมมือทางการค้า และการลงทุน รวมถึงเริ่มมองแอฟริกาในฐานะแหล่งนำเข้าพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ

แหล่งใหม่ของจีน เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 จีนได้สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับแอฟริกามากขึ้น โดยนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาได้เน้นเป้าหมายที่สำคัญสองประการคือ 1) การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 2) การแสวงหาแหล่งพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจจีน จากการศึกษาพบว่า ในช่วงปี ค.ศ. 2000-2007 จีนดำเนินนโยบายและสร้างความร่วมมือกับแอฟริกาในสามรูปแบบหลักคือ (1) การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต อาทิ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา การประกาศเอกสารนโยบายจีนต่อแอฟริกา การเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูงของจีน ความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศและความร่วมมือในด้านอื่นๆ (2) การสร้างความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน (3) การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในแอฟริกา

สุพัตรา ศรีภูมิเพชร (2554) ศึกษาเรื่อง นโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียสมัยประธานาธิบดีหู จิ่นเทา (ค.ศ. 2003-2009) งานวิจัยมุ่งศึกษานโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีหู จิ่นเทา พบว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อตอบโต้ต่ออิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกาในระบบระหว่างประเทศที่มีขีดอำนาจเดียว การที่จีนต้องเผชิญกับแรงกดดันที่เกิดจากการกระทำโดยฝ่ายเดียว และการขยายอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกาและเพื่อรักษาสถานะความเป็นผู้นำในระบบระหว่างประเทศที่มีขีดอำนาจเดียว ส่งผลให้จีนหันไปพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและขยายความร่วมมือกับรัสเซียเพื่อส่งเสริมระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขีดอำนาจ รวมถึงการผลักดันระเบียบระหว่างประเทศใหม่ จีนขยายความร่วมมือกับรัสเซียทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับระหว่างประเทศเพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่แผ่ขยายเข้าไปในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกและต่อต้านการครอบงำของสหรัฐอเมริกาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคง โดยจีนและรัสเซียได้แสดงท่าทีที่สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันในประเด็นปัญหาระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ นอกจากนี้จีนและรัสเซียยังขยายความร่วมมือผ่านองค์การระหว่างประเทศทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจในการส่งเสริมแนวโน้มของระบบระหว่างประเทศที่มีหลายขีดอำนาจและระเบียบระหว่างประเทศใหม่เพื่อจำกัดบทบาทการเป็นผู้นำโลกและลดทอนอิทธิพลครอบงำของสหรัฐอเมริกา

ข้อสรุป

ในมุมมองกรอบแนวคิดและทฤษฎี การทำความเข้าใจถึงเจตนาของจีนและนโยบายในอนาคต จำเป็นจะต้องเข้าใจถึงมุมมองของทั้งผู้นำของจีน จนกระทั่งรวมถึงกลุ่มผู้ทรงอิทธิพลทางวิชาการที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศจีน หากเข้าใจถึงที่มาทางความคิดของผู้นำและชนชั้นนำในกลุ่มนี้ก็สามารถที่จะทำนายหรือทำความเข้าใจต่่อนโยบายในอนาคตของจีนได้ง่ายขึ้น คณะผู้วิจัยมีความเชื่อว่า จำเป็นที่จะต้องนำมุมมองในมิติทางประวัติศาสตร์ เพื่อทำการวิเคราะห์ที่มาของแนวคิดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีน ประวัติศาสตร์อันยาวนานของจีนนั้นเต็มไปด้วยความหลากหลายทางทฤษฎีโดยเฉพาะทฤษฎีทางการเมือง บุคคลเหล่านี้เติบโตขึ้นมาต้องศึกษา

ประวัติศาสตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ทางความคิดทางการเมืองที่ยืนยาวมาไม่น้อยกว่าประวัติศาสตร์ทางความคิดทางการเมืองของตะวันตก ดังนั้นคำอธิบายที่ขาดซึ่งมุมมองที่มีลักษณะเฉพาะของจีนนั้นคงไม่สามารถจะตอบคำถามได้อย่างสมบูรณ์ ในทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน มุมมองแบบ Constructivism เป็นมุมมองที่ผู้วิจัยนำมาใช้โดยภาพรวมเพื่ออธิบายสิ่งที่จีนมองตนเองในโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การตีความจากทฤษฎีนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของจีน โดยในบทต่อไปนั้น จะได้ทำการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ทฤษฎีของจีน ตามมาด้วยบทที่วิเคราะห์ถึงโครงการเส้นทางสายไหมว่าตอบสนองกับทฤษฎีของจีนได้ในทิศทางใด และจะได้จัดให้มีการสรุปวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศไทยพร้อมเสนอข้อเสนอแนะในบทสุดท้าย

บทที่ 3

อภियุทธศาสตร์ของจีน

ความหมายของอภियุทธศาสตร์

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายถึงปัญหาที่สำคัญที่สุดในการวิจัย นั่นคือคำถามว่า จีนมีความต้องการที่จะนำประเทศไปสู่จุดใดในอนาคตและอะไรคือ แก่นสำคัญที่สุดที่จีนจะต้องปกป้องรักษาหรือพัฒนาปัจจัยนั้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ และจะเข้าใจสาเหตุมุมมองปัญหานั้นได้อย่างไร ผ่านการวิเคราะห์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับรัฐและระดับโครงสร้างในระบบระหว่างประเทศ

ประเด็นแรกที่จะต้องทำความเข้าใจคือ ความหมายของอภियุทธศาสตร์หรือ Grand Strategy จากการตีความแบบเฉพาะเจาะจง อภियุทธศาสตร์ หมายถึง แผนการและนโยบายที่ครอบคลุมในทุกๆ ด้านที่จะนำพารัฐหรือประเทศหรือกลุ่มองค์กรใดๆ ก็ตาม ไปสู่ความสำเร็จทางการเมือง การทหาร ทางเศรษฐกิจหรือทางการทูต อภियุทธศาสตร์นั้นครอบคลุมถึงรายละเอียดทั้งวิธีการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีการวิเคราะห์ทั้งผลดีและผลเสียของแผนการที่มีอยู่ รวมทั้งข้อจำกัดทางเครื่องมือหรือนโยบายของกลุ่มองค์กรนั้นๆ ในมุมมองของอภियุทธศาสตร์ประเทศนั้น เริ่มต้นที่ทฤษฎีของตัวผู้นำที่มองและตีความสภาพโลกของเราว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรหรือจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต รวมทั้งบทบาทของรัฐในโลกที่กำลังกล่าวถึง บทบาทของรัฐที่จะบริหารนโยบายเพื่อกำกับและดูแลความเสี่ยงต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้กับรัฐ การแสวงหาโอกาสที่จะเกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาที่รัฐสามารถจะเก็บเกี่ยวและดักดวงผลประโยชน์ไว้ให้มากที่สุดเพื่อผลประโยชน์ของชาติ อภियุทธศาสตร์จะต้องรวมถึงมิติทางประวัติศาสตร์ว่าเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร รวมถึงหลักการทางรัฐศาสตร์เพื่อวิเคราะห์หารูปแบบและกลไกเพื่ออธิบายถึงเหตุการณ์นั้น นอกจากนั้นยังรวมถึงนโยบายสาธารณะว่าในอดีตที่ผ่านมา ประสบปัญหาอะไรและในอนาคตจะปรับปรุงนโยบายนั้นให้เข้ากับอนาคตอย่างไร และท้ายสุดคือ เรื่องเศรษฐกิจว่าทรัพยากรของชาติที่มีอยู่นั้นจะนำมาใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและจะปกป้องรักษาทรัพยากรนั้นได้อย่างไร¹

John Lewis Gaddis อาจารย์ด้านประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเยล สหรัฐอเมริกา ได้เขียนหนังสือที่สำคัญเรื่องอภियุทธศาสตร์ ‘On Grand Strategy’ และได้รับรางวัลพูลิตเซอร์² ในปี ค.ศ. 2018 งานเขียนนี้ได้รวบรวมแนวคิดจากนักคิดต่างๆ ตั้งแต่สมัยโบราณของตะวันตกและตะวันออกไม่ว่าจะเป็น Herodotus, Thucydides, Sun Tzu นักการเมือง นักคิด นักปราชญ์ในด้านการเมือง

¹ Feaver, Peter. (2009). ดูออนไลน์จาก,

<https://foreignpolicy.com/2009/04/08/what-is-grand-strategy-and-why-do-we-need-it/>

² Gaddis, John Lewis. (2018). On Grand Strategy.

อย่างเช่น Clausewitz, Tolstoy, Lincoln, Wilson, Franklin D. Roosevelt โดย Gaddis ได้ให้ความหมายในเชิงลึกว่า อภิปุทธศาสตร์คือความหวังและความฝันที่ไม่มีที่สิ้นสุดภายใต้ข้อจำกัดของศักยภาพที่รัฐมีอยู่และได้สรุปอีกว่าในประวัติศาสตร์ผู้นำมักจะมีคามคาดหวังที่มากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงศักยภาพที่จำกัดและนำมาสู่ความล้มเหลวและนักยุทธศาสตร์ที่ดีควรจะให้ความสำคัญกับเป้าหมายโดยภาพรวมแต่ต้องสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง³ มุมมองนี้ Gaddis ได้แสดงปาฐกถาไว้เมื่อปี ค.ศ. 2009 ในการประชุมที่มหาวิทยาลัย Duke เรื่องยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาหลังสงคราม จากบันทึกการปาฐกถาได้กล่าวสรุปไว้ว่า “อภิปุทธศาสตร์คือ การคำนวณวิธีการ แผนการดำเนินงานที่หลากหลายอันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันและใช้ทุกวิถีทางที่จะสามารถทำได้ตามวิธีการที่ตนเองมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ปรารถนาและยังได้กล่าวต่อไปว่า อภิปุทธศาสตร์เป็นการมองทุกอย่างในองค์รวมที่จะเห็นส่วนต่างๆของปัญหาว่ามีความสัมพันธ์กับส่วนอื่นอย่างไร เพื่อให้เข้าใจถึงภาพรวมที่แท้จริงเสมือนดังการมองภาพให้เห็นป่าไม่ใช่เพียงแค่เห็นต้นไม้ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและรวมถึงความสามารถในการเข้าใจภาพรวมรวมถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและความตระหนักถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต”⁴

ประเทศจีนเข้าใจระบบยุทธศาสตร์อย่างดีผ่านความเชื่อทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และแนวคิดทางการเมืองตั้งแต่โบราณ ความหมายของอภิปุทธศาสตร์ที่กล่าวไว้ข้างต้น จึงถูกครอบคลุมอยู่ในบริบททางอารยธรรมของจีนและส่งผลทำให้ประเทศจีนยังคงไว้ซึ่งแผนการและเป้าหมายในการนำพาประเทศให้ประสบความสำเร็จอีกครั้ง ภายใต้ข้อจำกัดของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันที่มีลักษณะที่ดูตึงและไม่เป็นมิตรกับจีน อภิปุทธศาสตร์ของจีนจึงเป็นทั้งหนทางและเป้าหมายของการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการทหาร

การทำความเข้าใจอภิปุทธศาสตร์ของจีนและระดับในการวิเคราะห์

ในบทที่ว่าด้วยเรื่องทฤษฎี ผู้วิจัยได้ทำการอธิบายมุมมองของจีนผสมผสานกับมุมมองของตะวันตกซึ่งเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยรวม โดยให้น้ำหนักไปยังมุมมองของจีนว่าหากจะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการและพยายามจะทำในอนาคต จำเป็นจะต้องเข้าใจถึงแนวคิดของจีนว่า มีมุมมองมีโลกทัศน์อย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากจีนเป็นเพียงตัวแสดงหนึ่งเดียวที่มีความหลากหลาย หากจะทำความเข้าใจจำเป็นต้องวิเคราะห์ส่วนประกอบของปัจจัยในแต่ละส่วนที่ส่งผลทำให้จีนดำเนินนโยบายเช่นนี้

³ Gaddis, John Lewis. (2018). Reviewed by Lawrence D. Freedman. ดูออนไลน์จาก, <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2018-08-13/grand-strategy>

⁴ Gaddis, John Lewis. (2009). ดูออนไลน์จาก, <http://indianstrategicknowledgeonline.com/web/grandstrategypaper.pdf>

หลักการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ระดับ

1. การวิเคราะห์ในระดับปัจเจก หมายถึง การมองไปที่ผู้นำว่ามีภูมิหลัง ลักษณะความคิด ความต้องการอย่างไร หรือต้องตัดสินใจว่าต้องการจะนำพาประเทศไปในทิศทางใด การวิเคราะห์ในระดับนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้สามารถเข้าใจถึงแก่นทิศทางของประเทศว่า ผู้ที่กุมบังเหียนในการตัดสินใจนั้นมีอิทธิพลมากน้อยเพียงใดในการสร้างประเด็นในทางนโยบายและกำหนดทิศทางของประเทศ ในแต่ละสังคมแต่ละประเทศ อำนาจของผู้ผู้นำก็มีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระบบและลักษณะการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงสถานการณ์ภายนอกที่เกี่ยวข้อง แต่หากประเทศนั้นเป็นประเทศที่มีระบบที่เป็นระบบรวบอำนาจ ก็อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่เป็นผู้นำนั้นมีอิทธิพลอย่างสูงในการกำหนดทิศทางความเป็นไปของประเทศ โดยเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่าระบบเปิดที่มีการปล่อยให้เกิดการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาประเด็นต่างๆ ก่อนที่จะนำมาเป็นนโยบายของรัฐ

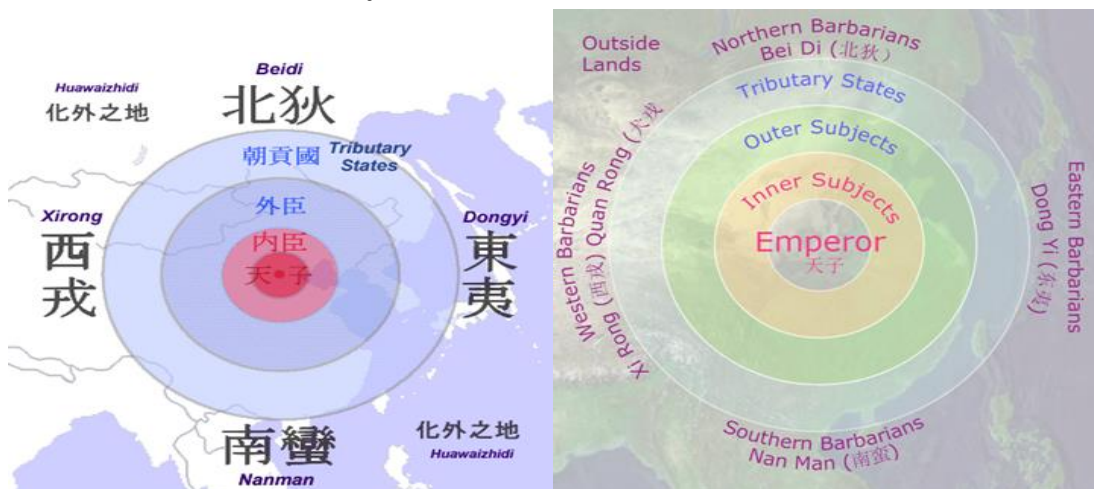
2. การวิเคราะห์ในระดับรัฐ หมายถึง การมองทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะมองจากมุมมองของระบบเศรษฐกิจที่รัฐนั้นกำลังเผชิญอยู่ หรือมองการเมืองที่เกิดขึ้นในระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งส่งผลไปถึงการจัดตั้งรัฐบาลและรัฐบาลนั้นมีอำนาจมากน้อยแค่ไหนในการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ที่มีความสำคัญกับประเทศ รวมถึงรัฐนั้นมีความต้องการอย่างไรในเรื่องผลประโยชน์หรือสิ่งที่จำเป็นต้องรักษาไว้ อะไรคือผลประโยชน์ของชาติที่ไม่สามารถยอมความกับรัฐอื่นได้ ประวัติศาสตร์ของรัฐนั้นส่งผลทำให้รัฐนั้นมองเรื่องอะไรเป็นประเด็นสำคัญ รวมถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของรัฐนั้นว่าให้คุณค่ากับสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความต้องการทางวัตถุหรือความต้องการทางอุดมการณ์ ซึ่งจะส่งผลทำให้แต่ละรัฐมองเรื่องผลประโยชน์ของชาติในมุมมองที่แตกต่างกัน

3. การวิเคราะห์ในระดับโครงสร้างในระบบระหว่างประเทศ หมายถึง การวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าในระบบนั้นมีกฎเกณฑ์มีค่านิยมอย่างไร ใครเป็นผู้กำหนดและมีลักษณะเป็นอย่างไร มีองค์กรระหว่างประเทศใดบ้าง องค์กรนั้นมีอิทธิพลหรือสามารถจะกำหนดทิศทางการเป็นไปในระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของประเทศในเรื่องใด และรวมถึงการเมืองที่เกิดขึ้นในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่ารัฐใดสร้างพันธมิตรเครือข่ายปกป้องผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และรัฐใดตั้งตนเป็นปฏิปักษ์ต่อกันและมีเป้าหมายที่แตกต่างกับฝ่ายตรงข้าม

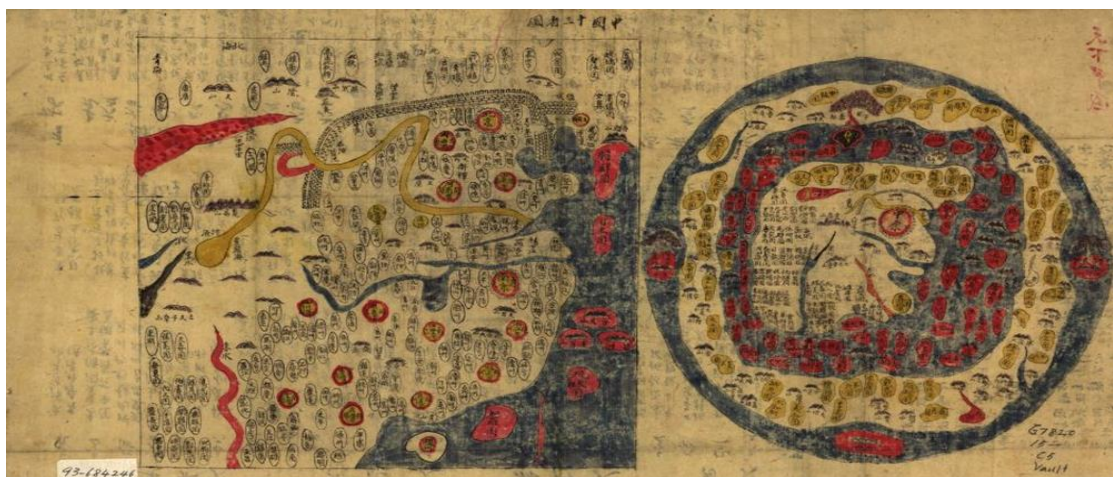
ยุทธศาสตร์ของจีนกับการวิเคราะห์ในระดับปัจเจก

สำหรับประเทศจีนนั้น การวิเคราะห์ในระดับเริ่มต้นคือ การทำความเข้าใจในระดับปัจเจก หากดูจากประวัติศาสตร์แล้วจีนเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาตลอดประวัติศาสตร์กว่า 2,000 ปี และถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จีนก็ไม่เคยมีระบบการ

ปกครองแบบเปิดให้ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วม การปกครองแบบเผด็จการจึงถือเป็นรูปแบบที่เป็นไปตามลักษณะทางวัฒนธรรมสังคมของจีนที่ผ่านมา ในปัจจุบันระบอบการปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ก็มีลักษณะในเนื้อหาที่แตกต่างกันมากกับการปกครองในระบบราชวงศ์ในอดีต เพราะผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจคือผู้บริหารสูงสุดของประเทศและผู้ร่วมบริหารก็ได้มีสิทธิในการตัดสินใจแบบรวมหรือฉันทามติ ถึงแม้จะมีการทักท้วงหรือเสนอแนะได้ในบางเรื่อง แต่หากเป็นประเด็นที่สำคัญแล้วผู้นำคือคนสุดท้ายที่สามารถจะตัดสินใจว่านโยบายของรัฐจะดำเนินไปในทิศทางใด เช่นเดียวกับพระจักรพรรดิในอดีตซึ่งมีขุนนางมากมายให้คำปรึกษาแต่สุดท้ายก็ตกอยู่ภายใต้การตัดสินใจของพระจักรพรรดิเพียงผู้เดียว

ภาพ 3.1 สะท้อนแนวคิดขงจื้อ พระจักรพรรดิเป็นจุดศูนย์กลางของโลกในฐานะบุตรแห่งสวรรค์
ที่มา: https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Tianxia_en-zh-hans.svg

ภาพ 3.2 แผนที่โลกของจีนในแนวคิดใต้หล้า (天下圖)

ที่มา: <http://tile.loc.gov/image-services/iiif/service:gmd:gmd7:g7820:g7820:ct000214/full/pct:12.5/0/default.jpg>

ภาพ 3.3 แผนที่โลกของจีนที่แสดงที่เกาหลี

“Cheonhado” or imaginary map of the world (Seoul Museum of History)

ที่มา: <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20121216000254&mod=skb>

ในระบอบการปกครองจีนโบราณ ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดคือ พระจักรพรรดิผู้ถือว่าตนเป็นบุตรแห่งสวรรค์และเป็นจุดศูนย์กลางของสรรพสิ่ง ในขณะที่ข้าทาสบริวารที่รายล้อมอยู่ต้องสนองความต้องการของพระจักรพรรดิ นอกเหนือจากนั้นคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแคว้นต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ของรัฐ ในขณะที่ผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตอำนาจการปกครองจากรัฐบาลกลางจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศราชที่รายล้อมและยอมรับอำนาจของพระจักรพรรดิ หากมองให้ลึกลงไปจะเห็นว่าจีนมิได้มีการแบ่งแยกกันระหว่างความสัมพันธ์ของคนภายในประเทศและคนภายนอกประเทศ พระจักรพรรดินั้นมีอำนาจเหนือกว่าผู้คนทั้งปวงไม่ว่าจะอยู่ที่ใด เพราะบุตรแห่งสวรรค์นั้นมีหน้าที่ปกครองโลกทั้งปวง แนวคิดปรัชญาโบราณของจีนจึงส่งผลทำให้จีนมองว่าตนเองนั้นเป็นจุดศูนย์กลางโดยธรรมชาติของจักรวาล ผู้ที่อยู่ในโลกอย่างน้อยในโลกที่จีนมีอิทธิพลอยู่ก็สมควรที่จะต้องรับสภาพทางอำนาจว่าจีนนั้นเป็นพี่ใหญ่ หากดูในแผนที่โบราณของจีนเปรียบเทียบกับแผนที่ในปัจจุบันก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าประเทศจีนตั้งตนเองไว้เป็นจุดศูนย์กลาง คำกล่าวที่เรียกชื่อประเทศจีน (中国-Zhōngguó) นั้นแปลโดยตรงว่าเป็นประเทศศูนย์กลางหรือรัฐกลางของโลก ประเทศที่อยู่รอบข้างของจีนมักจะถูกมองว่าเป็นคนป่าเถื่อน หากเข้าใจชนเหล่านั้น ถือประเพณีวัฒนธรรมของจีนและเลือก

ที่จะปฏิบัติตามก็สามารถเข้ามาเป็นประเทศราช แต่หากไม่ยอมรับแล้ว กลุ่มคนดังกล่าวก็เป็นเพียงแค่ว่าคนป่าเถื่อน จีนจะไม่สนใจในการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตและอาจจะต้องมีการต่อสู้ปราบปรามเมื่อจำเป็น

แนวคิดการให้ความสำคัญกับผู้ปกครองมาจากแนวคิดของลัทธิขงจื๊อที่สืบทอดมายาวนานกว่า 2,500 ปีในแผ่นดินจีน โดยขงจื๊อให้ความสำคัญต่อผู้นำประเทศเป็นอย่างมาก เพราะเป็นผู้นำพาชาติและประชาชนไปสู่เป้าหมายคือ ความสุข ความเจริญรุ่งเรือง ทั้งความรู้ ความสามารถ ความสูงส่งของผู้ปกครองดึงดูดจิตใจของพลเมืองให้เอาแบบอย่างด้วย ขงจื๊อเชื่อว่าหากประเทศได้ผู้นำที่ดีเด่นทั้งความรู้และคุณธรรมมาปกครองประเทศแล้ว ก็จะบันดาลความผาสุกและเจริญรุ่งเรืองให้เกิดขึ้นแก่พลเมืองได้ เพราะหากผู้นำหรือรัฐบาลปรารถนาจะให้ประชาชนพอใจและหวังจะได้รับความสนับสนุนและความร่วมมือก็ต้องเริ่มต้นที่การสร้างความคิดให้ประจักษ์ก่อน เมื่อผู้นำหรือรัฐบาลดีเป็นที่พอใจของประชาชนแล้ว ประชาชนก็จะรักเทิดทูนผู้นำหรือรัฐบาล อีกทั้งจะยึดถือผู้นำหรือรัฐบาลนั้นเป็นแบบอย่าง⁵

สำหรับจีนในปัจจุบัน มุมมองความสำคัญยังคงอยู่ที่ผู้นำประเทศเป็นสำคัญคือ ผู้นำที่สามารถจะตัดสินใจและเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเหมา เจ๋อตง หรือเติ้ง เสี่ยวผิงในอดีต และในปัจจุบันผู้นำที่มีความสำคัญคือ สี จิ้นผิงเพราะเป็นผู้นำที่มีความเด็ดขาดและกำลังเปลี่ยนทิศทางของประเทศจีนไปสู่แนวทางใหม่ในเรื่องความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและโลกอย่างชัดเจน

ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ผู้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ของประเทศจีน

ภาพ 3.4 เรือเหลียวหนิง

(ภาพเรือเหลียวหนิง เรือบรรทุกเครื่องบินลำแรกของจีนที่มีลูกเรือ แสดงตัวอักษรจีนซึ่งเป็นคำขวัญของประเทศว่าความฝันของจีน ความฝันของกองทัพที่เข้มแข็ง)

ที่มา: <https://www.jeffhead.com/worldwideaircraftcarriers/liaoning-06.jpg>

⁵ ฟัน ดอกบัว. (2549). ปวงปรัชญาจีน, หน้า 67-70

ประวัติและเส้นทางทางการเมืองของสี จิ้นผิง

หากจะเข้าใจบทบาทของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง จำเป็นต้องย้อนทำความเข้าใจภูมิหลังสิ่งแวดล้อมในการดำเนินชีวิตและประสบการณ์ที่ผ่านมา สี จิ้นผิงเป็นบุตรชายของนายสี จ้งซวิน อดีตวีรบุรุษของพรรคคอมมิวนิสต์จีนสมัยสร้างชาติ เป็นผู้ยิ่งใหญ่แห่งภาคตะวันตกเฉียงเหนือและต่อมาได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี กล่าวได้ว่าสี จิ้นผิง เติบโตในตระกูลผู้ดี เป็นครอบครัวชนชั้นสูง แต่เพราะการเข้ายึดอำนาจการปกครองสูงสุดของระบบเผด็จการคอมมิวนิสต์จีนที่เกิดจากความหวาดระแวงอิจฉาริษยาในยุคสมัยของเหมา เจ๋อตง พรรคคอมมิวนิสต์จีนไม่เพียงแคื่อยึดอำนาจการปกครองและกวาดล้างทางการเมืองอย่างทารุณต่อราชกุมารและปัญญาชนทั้งหลาย หากแต่ในกลุ่มผู้นำระดับสูงของพรรคก็รายล้อมไปด้วยการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจและกวาดล้างฝ่ายตรงข้ามครั้งแล้วครั้งเล่า สี จ้งซวิน ถูกโจมตีในข้อหาใช้ประโยชน์และหวังล้มล้างพรรคในการปฏิวัติปี ค.ศ. 1966 ท่ามกลางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายตรงข้ามและการวิพากษ์โจมตี สี จ้งซวิน มักตกอยู่ในวังวนของการต่อสู้หรือไม่ก็เป็นบุคคลที่มีส่วนพัวพันด้วยทุกครั้ง ในช่วงการปฏิวัติใหญ่ทางวัฒนธรรม สี จ้งซวิน ตกที่นั่งลำบากจากรัฐบุรุษแห่งการสถาปนาชาติกลับกลายเป็นกบฏต่อต้านพรรค การถูกโจมตีครั้งสำคัญนี้ย่อมเป็นบททดสอบครั้งยิ่งใหญ่ให้กับสี จิ้นผิง แต่ สี จิ้นผิง ก็สามารถต้านทานและผ่านบททดสอบมาได้ สี จิ้นผิง ผ่านพ้นจากความสูญเสียและความสับสนลังเลในช่วงต้นของการปฏิวัติได้และในที่สุดก็เลือกที่จะเผชิญหน้ากับสถานการณ์ในขณะนั้นบนพื้นฐานของความเป็นจริง สี จิ้นผิง ต้องไปใช้แรงงานในชนบทที่ยากจนข้นแค้นในมณฑล Shaanxi เป็นเวลา 7 ปี ในช่วงเวลานี้ได้พิสูจน์ตนเองด้วยการทำงานอย่างจริงจังตรากตรำและใช้สติปัญญาจนเอาชนะอุปสรรค ทำให้ได้ใบเบิกทางในงานการเมืองนั้นคือได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนในที่สุด โดยมารับหน้าที่เลขาธิการในหน่วยงานสาขาพรรค พร้อมกันนี้สี จิ้นผิง ยังประสบความสำเร็จในการก้าวสู่การเป็นนักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยชิงหัวซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาชั้นแนวหน้าสุดของประเทศจีน⁶

สี จิ้นผิง ในวัยเยาว์เป็นเพียงวัยรุ่นคนหนึ่งที่ไม่ได้มีเป้าหมายในแนวทางการเมืองที่เด่นชัด ในตอนนั้น สี จิ้นผิง เคยหนีจากชนบทกลับมาปักกิ่งเนื่องจากทนความลำบากไม่ไหว หลังจากนั้นจึงถูกส่งตัวไปเข้าชั้นเรียนอบรมความประพฤติของพรรคในเวลาต่อมา เมื่อสี จิ้นผิง กลับมาที่ชนบทอีกครั้งหลังจากนี้จึงได้เริ่มวางแผนในอนาคตและเป้าหมายของตนในทางการเมือง จึงนับเป็นก้าวแรกในความพยายามเข้าเป็นส่วนหนึ่งกับมวลชนในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้าน ทำงานใช้แรงงานยอมลำบากยอมแบกรับภาระหนักจนสมควรเป็นสมาชิกพรรคในที่สุดและได้รับหน้าที่ใหญ่ที่สุดในการเป็นเจ้าพนักงานระดับล่างสุดในตำแหน่งเลขาธิการสาขาพรรคในค่ายชนบท⁷

⁶ หยางจงเหมย (เขียน), กนิษฐา สีสามณี (แปล). (2557). สีจิ้นผิง: บททางแยกประวัติศาสตร์จีน, หน้า 342-344

⁷ หยางจงเหมย (เขียน), กนิษฐา สีสามณี (แปล), อ้างแล้ว, หน้า 119

เมื่อก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ซึ่งผ่านร้อนผ่านหนาวบนเวทีการเมืองของจีนมานานรู้ซึ่งดีถึงความสัมพันธ์ของเครือข่ายสายสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โครงสร้างสายสัมพันธ์ของสี จิ้นผิง โดยทั่วไปแบ่งได้ 3 กลุ่มใหญ่ด้วยกันคือ (1) สายสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่ร่วมทำงานด้วยกันมาหรือที่รู้จักกันตามท้องที่ต่างๆ เป็นเวลานาน (2) กลุ่มอิทธิพลลูกหลานเธอ (太子党 tài zǐ dǎng) ที่มาทำงานอยู่ใต้บังคับบัญชาหลังจากที่สี จิ้นผิง ขึ้นครองอำนาจตำแหน่งผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์คนใหม่ของกลุ่ม (3) กลุ่มคณะบุคคลที่มีความรู้ความสามารถซึ่งก่อตัวขึ้นเป็นกลุ่มระหว่างที่ปฏิบัติงานบริหารบ้านเมืองหลังจากถ่ายโอนอำนาจแล้ว⁸

นอกจากนี้ สี จิ้งหวิน บิดาของสี จิ้นผิง ยังเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกเขตชายแดนมณฑลส่านซีและกานซู เคยรับผิดชอบหน้าที่รองประธานในคณะกรรมการการเมืองแห่งกองกำลังหลักในกองทัพปลดปล่อยประชาชน เป็นบุคคลสำคัญของกองทัพในสายภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีน ทั้งยังมีสายสัมพันธ์อันแน่นในกองทัพ หลังสี จิ้นผิง จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยชิงหัวได้เคยรับตำแหน่งเลขาธิการอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ทำงานกับสำนักงานคณะกรรมการทหารแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ด้วยคุณสมบัติเหมาะสมดังกล่าวก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำรุ่นที่ 5 สี จิ้นผิง ได้เข้าดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหารอย่างเป็นทางการและจากที่สี จิ้นผิง มีความคุ้นเคยกับงานบริหารกิจการทหารจึงสามารถเข้ามาคุมบังเหียนในกองทัพได้เป็นอย่างดีและปฏิบัติการได้ราบรื่นกว่าเมื่อเทียบกับเจียง เจ๋อหมิน ผู้นำรุ่นที่ 3 และหู จิ่นเทา ผู้นำรุ่นที่ 4 นอกจากนี้ในฐานะผู้นำสูงสุดคนใหม่ สี จิ้นผิง ก็ได้รับการปกป้องและสนับสนุนจากลูกหลานเจ้าหน้าที่ระดับสูงของพรรคในกองทัพอย่างไม่ต้องสงสัย⁹

ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ถือว่าเป็นผู้นำของจีนซึ่งได้รับการขนานนามว่าแข็งแกร่งที่สุดในประวัติศาสตร์จีนที่ผ่านมานับตั้งแต่ยุคสมัยของเติ้ง เสี่ยวผิง และเหมา เจ๋อตง ในประเทศจีนได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่เข้มแข็งเพราะมีนโยบายที่ปราบปรามคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาที่หนักมากของประเทศ ในขณะเดียวกันก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นรัฐบุรุษเพราะต่อสู้เพื่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเสรีนิยมทางการค้า พยายามสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบพหุภาคีผ่านองค์กรระหว่างประเทศที่จะนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรในชุมชนระหว่างประเทศ ในขณะเดียวกันก็ยังถูกเรียกว่าเป็นผู้นำที่รักชาติ เพราะยืนหยัดที่จะต่อสู้เพื่ออธิปไตยของจีนผ่านทางดินแดนไม่ว่าจะเป็นในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้และเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่ยิ่งใหญ่ เพราะมีความปรารถนาที่จะทำให้ประเทศจีนเฟื่องฟูและพัฒนากลายเป็นผู้นำโลกในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง จากคำประกาศทางนโยบายว่าจะทำให้จีนกลับมาเฟื่องฟูเหมือนดังเช่นในอดีตที่ผ่านมาหลายพันปี คำประกาศเหล่านี้ได้ถูกขนานนามไว้ว่าเป็น “ความฝันของจีน” (中国梦) ในวันที่ 15

⁸ หยางจงเหมย (เขียน), กนิษฐา สีสามณี (แปล), อ้างแล้ว, หน้า 322

⁹ หยางจงเหมย (เขียน), กนิษฐา สีสามณี (แปล), เพิ่งอ้าง, หน้า 334

พฤศจิกายน ค.ศ. 2012 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เพิ่งได้รับการแต่งตั้งเข้ามาเป็นผู้นำของจีน¹⁰ และได้ประกาศในการประชุมแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 18¹¹ การประชุมที่สำคัญในวาระครบรอบการเปลี่ยนแปลงผู้นำของประเทศที่หมดวาระลงจากสมัยประธานาธิบดีหู จิ่นเทา ว่าจะนำให้ประเทศจีนสามารถทวงคืนความยิ่งใหญ่ความภูมิใจของตนเองกลับมาให้ได้ ขณะที่ประเทศจะต้องสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนและขยายความเท่าเทียมกันระหว่างผู้คน โดยที่ต้องสร้างสมดุลระหว่างค่านิยมทางสังคมและความร่ำรวยทางวัตถุนิยม ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้กล่าวว่าการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชาติจีนเป็นความฝันของคนทั้งชาติและเป็นความฝันของคนจีนทุกคน¹²

จากประวัติการปกครองจีนตั้งแต่สมัยเหมา เจ๋อตง ผู้นำทุกคนต่างพยายามฝากความเป็นตัวตนของตนไว้ในบันทึกประวัติศาสตร์ว่าได้ทำอะไรและมีผลอย่างไรต่อระบบ ในยุคของเหมา เจ๋อตง ได้ทั้งความคิดไว้เป็นกรณีศึกษาสำหรับคนรุ่นต่อไป เต็ง เสี่ยวผิงได้ทั้งทฤษฎีไว้ให้คนรุ่นต่อไปได้ปฏิบัติตาม ในขณะที่เจียง เจ๋อหมิน ได้สร้างแนวคิดของตนขึ้นมาที่เรียกว่า 3 สิ่งตัวแทน (三个代表) ซึ่งได้รับการยอมรับจากพรรคคอมมิวนิสต์ในการประชุมครั้งที่ 16 ในปี ค.ศ. 2002 และผู้นำคนต่อมาคือประธานาธิบดีหู จิ่นเทาได้ทั้งแนวคิดในเรื่องทิศทางการพัฒนาแบบวิทยาศาสตร์ (科学发展观) ในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 17 ในปี ค.ศ. 2007 สำหรับประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ก็ได้ดำเนินตามประเพณีนี้ โดยได้แสดงจุดยืนของตนเองเป็นวาทกรรมเรื่องความฝันของจีนในปี ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่าความฝันของจีนคือ ความฝันของประชาชนจีนเพื่อให้ประชาชนมีการศึกษาที่ดีขึ้น มีการจ้างงานที่มั่นคงและมีรายได้ที่สูงขึ้น มีความมั่นคงในสังคม มีระบบประกันสุขภาพและการรักษาที่ดีรวมถึงมีสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมที่ดี นอกเหนือจากนั้นยังได้พูดถึงความฝันของจีนในมุมมองภาพกว้างระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับโลกในการประชุมว่าด้วยเรื่องความฝันของจีนที่เซี่ยงไฮ้¹³ ว่ามีความฝันที่จะสร้างความสุขสงบให้แก่โลกรวมถึงต้องการเน้นเรื่องการพัฒนาความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ของทุกๆ ฝ่ายไม่ใช่เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นความฝันที่เชื่อมโยงกันระหว่างคนจีนภายในประเทศและทุกๆ คนในโลก แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ ความฝันของจีนจะเป็นความฝันที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของโลกที่ถูกสร้างโดยชาวตะวันตกในช่วง 200 ปีที่ผ่านมาในยุคอุตสาหกรรม โครงสร้างของโลกใหม่จะถูกสร้างขึ้นผ่านกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศและประสบการณ์ของประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา ในมุมมองของนักวิชาการชาวตะวันตกด้านจีน

¹⁰ BBC News. (2017). ดูออนไลน์จาก, <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/chinese-news-41465068>

¹¹ 中国共产党第十八次全国 ดูออนไลน์จาก, <http://cpc.people.com.cn/19th/>

¹² China Daily. (2014). 2014 Two Sessions: NPC CPPCC: Annual legislative and political advisory sessions. ดูออนไลน์จาก, http://www.chinadaily.com.cn/china/2014npcandcppcc/2014-03/05/content_17324203.htm

¹³ รายละเอียดการประชุมเรื่องความฝันของจีน ดูออนไลน์จาก,

http://www.chinatoday.com.cn/english/zhuanti/node_80541.htm

ศึกษา Martin Jacques กล่าวว่าไว้ว่าความฝันของจีนเป็นสิ่งที่ดีเพราะจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีกับโลก จีนจะเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศแรกในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สามารถต่อต้านและเป็นผู้นำทดแทนประเทศตะวันตก จีนต้องการโลกที่มีความสงบสุข เพื่อที่จะสามารถพัฒนาตนเองไปได้ จะต้องทำความเข้าใจว่าความฝันของจีนคืออะไร โลกจะได้ผลประโยชน์จากความฝันของจีนได้อย่างไร ในความคิดของสี จิ้นผิง ความฝันของจีนจะสามารถประสบความสำเร็จได้ถ้าจีนเป็นประเทศที่มีความร่ำรวยและมีความแข็งแกร่งในเวลาเดียวกัน กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในความหมายของความฝันของจีน คำวิเคราะห์ของ Gustaaf Geeraerts ผู้เชี่ยวชาญด้านจีนจากสถาบันการศึกษาที่เมืองบรัสเซล ประเทศเบลเยียม กล่าวว่าจีนสามารถจะประสบความสำเร็จได้ต้องผ่านระบบสังคมนิยมแบบรัฐสวัสดิการและจีนจะต้องกลายเป็นมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบต่อระบบโลก โดยจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีความสงบสุขและมีความกลมเกลียวกันในโลก จีนต้องดำเนินนโยบายรักษาไว้ซึ่งความร่ำรวยของมรดกทางวัฒนธรรมและพัฒนาอัตลักษณ์ทางสังคมนิยมของตน ประเทศจีนที่แข็งแกร่งก็สามารถที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระและสามารถเดินตามทางของตนเองได้อย่างมั่นคง ในขณะที่จำเป็นต้องเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการปัญหาของโลกด้วยกันและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาโลก จำเป็นจะต้องเป็นโลกที่รัฐบาลอยู่อย่างเท่าเทียมกันและมีความเชื่อใจต่อกันและกัน เพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงร่วมกัน โดยที่แต่ละอารยธรรมยังคงรักษาไว้ซึ่งความหลากหลาย การร่วมมือกันแบบนี้จะนำไปสู่ผลประโยชน์ที่ทุกคนได้เหมือนกันและไม่มีผู้ใดเป็นฝ่ายที่สูญเสีย

หากวิเคราะห์แล้ว ความฝันของจีนเป็นแนวทางที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงมาจากนโยบายต่างประเทศของจีนที่เน้นถึงการพัฒนาอย่างมีสันติ (He Ping Fa Zhan-和平发展) มองย้อนกลับไปในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา จีนเป็นประเทศที่เน้นการพัฒนา มากกว่าการแทรกแซงประเทศอื่นในนโยบายต่างประเทศ จีนมองว่าตนเองยังไม่มีศักยภาพมากพอที่จะมีนโยบายต่างประเทศที่แข็งแกร่ง เห็นได้จากการเปิดประเทศในช่วงแรกๆ ของจีนภายใต้ผู้นำเติ้ง เสี่ยวผิง ที่ใช้นโยบายต่างประเทศแบบถ่อมเนื้อถ่อมตัว ไม่อวดเก่งอวดกล้าไม่นำศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ออกมาแสดง แต่จะใช้เวลาไว้จนกระทั่งพร้อม ซึ่งถูกเรียกว่า (Tao Guang Yang Hui -韬光养晦) เพราะประเทศจีนจำเป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนาก่อนที่จะไปช่วยเหลือผู้อื่นหรือทำอะไรที่เกินตัว แต่เมื่อถึงยุคปัจจุบันภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง นโยบายนี้ก็เหมาะสมแล้ว เพราะจีนในปัจจุบันเป็นประเทศที่มีกำลังทางเศรษฐกิจเป็นอันดับ 1 ของโลกและถึงเวลาในการแสดงศักยภาพของตนเพื่อปูทางในการกลับมาเป็นประเทศที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีและได้รับการเคารพจากประเทศอื่นๆ ดังนั้นการพัฒนาอย่างสันติจึงเป็นเรื่องที่ไม่ใช่เป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของจีน แต่เป็นเพียงแค่เครื่องมือในการนำไปสู่การฟื้นฟูความยิ่งใหญ่อย่างที่เคยเป็นในอดีต

นโยบายต่างประเทศของจีนในช่วงตั้งแต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ขึ้นมามีอำนาจถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยยะทางนโยบายที่สำคัญที่สุดในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา นโยบายที่เห็นชัดเจนและโดดเด่นที่สุดคือ นโยบายเส้นทางสายไหมใหม่ โดยอาจิวเคราะห์ได้ว่าเป็นโครงการที่จะกำหนดอนาคตของจีนในช่วงอีกหลายสิบปีข้างหน้า การจะทำความเข้าใจนโยบายต่างประเทศจีนในยุคปัจจุบันได้นั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจที่มาของการเปลี่ยนแปลงในจุดยืนของจีนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะตั้งแต่สี จิ้นผิง เริ่มเข้ามามีบทบาทตั้งแต่สมัยเป็นรองประธานาธิบดีภายใต้การบริหารของอดีตประธานาธิบดีหู จิ่นเทา นโยบายต่างประเทศจีนในอดีตนั้นเป็นนโยบายที่มีความต่อเนื่องโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่สมัยเติ้ง เสี่ยวผิง นั่นคือนโยบายซื้อเวลาให้จีนรองจนกว่าจะสามารถพัฒนาตนเองจนมีศักยภาพมากพอก่อนที่จะแสดงแสนยานุภาพหรือใช้อิทธิพลในด้านอื่นๆ ต่อโลก ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาจีนได้ก้าวเข้าสู่ความเป็นประเทศมหาอำนาจขึ้นเรื่อยๆ ในยุคเติ้ง เสี่ยวผิง ยังคงมีอำนาจผ่านสมัยประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมิน ไปจนถึงประธานาธิบดีหู จิ่นเทา จีนได้ใช้เวลาในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะตั้งแต่กรุงปักกิ่งมีการจัดงานโอลิมปิกในปี ค.ศ. 2008 เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ อาจถือได้ว่าปี ค.ศ. 2008 เป็นปีสำคัญที่จีนแสดงให้เห็นว่าจีนได้ก้าวขึ้นมาจากการเป็นประเทศกำลังพัฒนามาเป็นประเทศที่อยู่แถวหน้าของโลก ในขณะนั้นสี จิ้นผิง ได้เข้ามาบริหารจัดการในฐานะรองประธานาธิบดี โดยเฉพาะเรื่องการจัดงานซึ่งถือเป็นบทพิสูจน์ของจุดเริ่มต้นนโยบายต่างประเทศจีนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ต่อมาสี จิ้นผิง ได้เข้ารับตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 2012 และกลายมาเป็นผู้นำเมื่อสี จิ้นผิง เข้ารับอำนาจอย่างเต็มตัวในปี ค.ศ. 2013 ตลอดเวลาเกือบ 5 ปี ได้แสดงให้เห็นนโยบายต่างประเทศที่มีความโดดเด่นและแตกต่างจากอดีต สี จิ้นผิง มีความประสงค์ที่จะสร้างโลกที่มีการปกครองร่วมกัน (Global Governance) และสร้างชุมชนระหว่างประเทศที่มีอนาคตของมนุษยชาติ เพราะเชื่อว่าความร่วมมือกันจะนำมาสู่ผลตอบแทนของทั้งสองฝ่าย จึงได้ประกาศไว้ในหลายๆ โอกาสให้โลกรู้ว่า จีนมีความปรารถนาที่จะร่วมมือกับทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการประชุมสหประชาชาติ การประชุม G20 การประชุมกลุ่ม BRICS และการประชุม APEC ครั้งที่ 17 ที่เวียตนา มืองดานัง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน ค.ศ. 2017 สี จิ้นผิง ได้กล่าวถึงการที่โลกได้เปลี่ยนไป โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องมีการเปิดมากขึ้นและร่วมมือมากขึ้นเพื่อให้ทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันและได้เรียกร้องให้แต่ละประเทศจำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อรับมือต่อโลกาภิวัตน์¹⁴

ในการประชุมใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 (中国共产党第十九次全国代表大会) ที่จัดขึ้นที่กรุงปักกิ่ง ระหว่างวันที่ 18-24 ตุลาคม ค.ศ. 2017 เป็นการประชุมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งมีสมาชิกเกือบ 90 ล้านคนจากทั่วประเทศ โดยมีตัวแทนกว่า

¹⁴ อ่านรายละเอียดคำสุนทรพจน์ได้จาก, http://www.xinhuanet.com/english/2017-11/11/c_136743492.htm

2,000 คน เข้าร่วมประชุม¹⁵ การประชุมครั้งนี้มีความสำคัญต่อการบริหารประเทศของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เป็นอย่างยิ่ง เพราะได้ผลักดันตนเองเข้าไปยังจุดที่ประธานาธิบดีก่อนหน้านี้ไม่สามารถทำได้นั้นคือการเปลี่ยนรัฐบาลโดยนำแนวคิดที่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นแนวคิดทฤษฎีของตนเองมาผนวกกับแนวคิดสังคมนิยมโดยที่มีลักษณะเป็นแบบของจีน ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกับเหมา เจ๋อตง ผู้นำจีนคนสำคัญในการก่อสร้างประเทศและได้มีการบันทึกแนวคิดของตนเองไว้ หากดูผิวเผินอาจคิดว่าสิ่งนี้ไม่มีความสำคัญแต่สำหรับผู้ศึกษาลักษณะการเมืองจีนแล้ว การที่ผู้นำที่เป็นประธานาธิบดีสามารถนำแนวคิดของตนเองเข้าไปกำหนดไว้โดยเป็นบรรทัดฐานแนวคิดของพรรคแล้ว หากผู้ใดที่มีแนวคิดแตกต่างจากประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ก็หมายถึงผู้นั้นมีแนวคิดแตกต่างจากข้อกำหนดของพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยเช่นกัน ในคำกล่าวปราศรัยในฐานะที่เป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ สี จิ้นผิง ได้ประกาศว่า จีนได้ลุกยืนขึ้นมาแล้วและมีความร่ำรวยขึ้น อีกทั้งยังมีความเข้มแข็งอีกครั้งหนึ่ง แต่นโยบายที่สำคัญหากมองจากมุมมองนโยบายต่างประเทศแล้ว จีนจำเป็นต้องเข้าไปอยู่ ณ จุดศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆ ของมนุษยชาติและเป็นผู้นำ ในขณะที่เดียวกันได้ประกาศว่าจีนจะไม่มีวันทำให้กลายเป็นเผด็จการในโลกโดยการครอบงำประเทศอื่นๆ¹⁶

ในการขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศในรอบที่สอง ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ประกาศตนเป็นผู้นำอย่างถาวรอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน นับตั้งแต่ยุคของเติ้ง เสี่ยวผิง ในคำปราศรัยกว่า 3 ชั่วโมงในการประชุมแห่งชาติสมัชชาใหญ่ของพรรคครั้งที่ 19¹⁷ สี จิ้นผิง ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ปัจจุบันประเทศจีนจะไม่หลบเลี่ยงในการที่จะขึ้นเป็นผู้นำโลก แต่ในทางกลับกันพยายามที่จะสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของตนให้กลายเป็นต้นแบบ สี จิ้นผิง ได้กล่าวว่า “ถึงเวลาแล้วที่จีนจะต้องกลายมาเป็นจุดศูนย์กลางบนเวทีโลกและสนับสนุนส่งเสริมโลกเพื่อมนุษยชาติ จีนจะต้องยืนหยัดอย่างมีเกียรติและแข็งแกร่งในภูมิภาคตะวันออก” จากคำปราศรัยนี้อาจสรุปได้ว่า นโยบายต่างประเทศจีนที่เคยดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยเติ้ง เสี่ยวผิง ได้สิ้นสุดลงแล้ว นโยบายต่างประเทศใหม่ของจีนได้เริ่มต้นขึ้นพร้อมกับการขึ้นมามีอำนาจอย่างถาวรของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง หากมองในภาพรวมแล้ว การเมืองโลกเข้าสู่ยุคที่เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะมุมมองจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือแม้แต่อังกฤษ ทั้งสองมหาอำนาจนี้ได้เข้าสู่ยุคที่กำลังถดถอยและแยกห่างจากการเป็นผู้นำในบทบาทเวทีโลก ดังนั้นจีนจึงถือโอกาสนี้เข้ามาแทนที่ประเทศมหาอำนาจเก่าเพื่อทำหน้าที่บริหารระบบการปกครองโลก (Global Governance) ตั้งแต่นั้นปี ค.ศ. 2012 สี จิ้นผิงได้พยายาม

¹⁵ อ่านรายละเอียดในการประชุมทั้ง 6 วันเพิ่มเติมได้จาก, <http://cpc.people.com.cn/19th/>

¹⁶ อ่านคำกล่าวรายงานได้จาก, http://www.xinhuanet.com/english/download/Xi_Jinping's_report_at_19th_CPC_National_Congress.pdf

¹⁷ การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมที่ทำให้ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ขึ้นมาเป็นผู้นำอย่างถาวรของพรรคคอมมิวนิสต์ <http://www.xinhuanet.com/english/special/19cpcnc/index.htm>

ผลักดันนโยบายการปฏิรูปและการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการปราบปรามคอร์รัปชัน หรือการพัฒนาโครงสร้างกองทัพปลดแอกประชาชนจีนให้กลายเป็นกองทัพสมัยใหม่ ซึ่งมีโครงสร้างที่สามารถต่อสู้กับสงครามใหญ่ๆ ได้ โดยใช้คำว่า “ให้กลายเป็นกองทัพระดับโลก” ที่มีขีดเส้นใต้ไว้ว่า ภายในปี ค.ศ. 2035 ในคำปราศรัย สี จิ้นผิง พยายามแสดงให้เห็นว่า จีนจะไม่ยอมถูกกดดันในเวทีระหว่างประเทศเหมือนดังเช่นในอดีต จีนจะต้องเป็นประเทศที่มีความแข็งแกร่งและแสวงหาจุดยืนทางยุทธศาสตร์ที่ทำให้จีนเป็นผู้นำและจะไม่ยอมให้มีการเอาเปรียบในทางความมั่นคงไม่ว่าจะในทะเลจีนใต้หรือแม้แต่เรื่องการประกาศแยกตัวของไต้หวัน

ความสามารถของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ในการรวบรวมอำนาจในประเทศ รวมทั้งแสดงศักยภาพต่อต่างประเทศและนำมาสู่ชัยชนะของสี จิ้นผิง ในการเป็นผู้นำจีนอย่างเบ็ดเสร็จ สี จิ้นผิงได้ยืนยันความสำเร็จนี้ผ่านทางการแสดงอำนาจกระดบังฐานะของตนให้เท่ากับผู้นำที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในอดีต นั่นคือเหมา เจ๋อตง โดยการใช้สัญลักษณ์ทางการเมืองในการยกระดับแนวคิดของตนเองที่เรียกว่าแนวคิดของสีจิ้นผิง¹⁸ (习近平新时代中国特色社会主义思想) ให้เทียบเท่ากับแนวคิดของเหมา เจ๋อตง¹⁹ และบันทึกลงไว้ในธรรมนูญแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน และยังบันทึกอีกว่ารัฐบาลจะต้องทำตามนโยบายเส้นทางสายใหม่ใหม่ไว้ในบทบัญญัติ มีเนื้อหาใจความสรุปไว้เป็นข้อสำคัญว่า ประเทศจีนจะต้องมีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศ โดยแสวงหาการปฏิรูปอย่างมีนัยยะสำคัญ รัฐริเริ่มที่จะใช้แนวคิดต่างๆ ในการพัฒนารัฐสังคมนิยมในรูปแบบของจีน ให้รัฐบาลปกครองภายใต้กฎหมาย โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาชีวิตของผู้คนและรักษาสันติภาพ ในขณะเดียวกันต้องรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ โดยพรรคคอมมิวนิสต์จะต้องมีอำนาจอย่างสมบูรณ์ในการบริหารกองทัพปลดแอกประชาชนจีน มีเป้าหมายในอนาคตที่จะรวมประเทศให้กลายเป็นหนึ่งเดียวและสร้างความกลมเกลียวให้กับคนในชาติและรักษาไว้ซึ่งสันติภาพของประชาคมระหว่างประเทศ²⁰

ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง มีวิสัยทัศน์ในการที่จะพัฒนาประเทศจีนใน 2 ระยะ คือ

ระยะแรก ตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 2020-2035 เป็นเป้าหมายที่จะพัฒนาพื้นฐานระบบเศรษฐกิจจีนให้มีความเข้มแข็งและทันสมัย เพราะระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งย่อมนำมาซึ่งอำนาจในด้านอื่นๆ รวมถึงความมั่นคง

¹⁸ สีจิ้นผิงได้เขียนหนังสือไว้สองเล่มที่บันทึกรายละเอียดตามแนวคิดของเขาและสรุปได้ในหนังสือพิมพ์สิงคโปร์ฉบับนี้ <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/19th-party-congress-xi-jinping-outlines-new-thought-on-socialism-with-chinese-traits>

¹⁹ แนวคิดของผู้นำแต่ละคนมีบัญญัติในธรรมนูญพรรค แต่ในรัฐธรรมนูญมีเฉพาะเหมา เจ๋อตง เติ้ง เสี่ยวผิง และสี จิ้นผิง เท่านั้น อารัมภบทของรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 2018

²⁰ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก, www.xinhuanet.com/english/special/19cpcnc/index.htm

ระยะที่สอง เมื่อจีนมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแล้วตั้งแต่ปีค.ศ. 2035-2050 จีนจะพยายามสร้างอิทธิพลทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเพื่อให้กลายเป็นผู้นำโลก ยุทธศาสตร์นี้ไม่ใช่เป้าหมายที่เพิ่งมีการวางไว้ในสมัยสี จิ้นผิง เพราะหากย้อนกลับไปดูแผนการของผู้นำในอดีตของจีนโดยเฉพาะเติ้ง เสี่ยวผิง ได้วางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศเป็น 3 ระดับ ในปี ค.ศ. 1987 ได้วางแผนไว้ว่าเป้าหมายทางยุทธศาสตร์จีนคือ ต้องปรับประเทศให้กลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในระดับกลาง โดยนัยแผนการในระยะแรกให้เพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เป็น 2 เท่าภายในสิ้นศตวรรษ 1980 และจะต้องเพิ่ม GDP อีก 2 เท่าภายในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ส่วนระยะที่ 3 คือการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในระดับปานกลางภายในปี ค.ศ. 2050 ถือว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นมียุคได้ 1 ศตวรรษพอดี นับตั้งแต่ก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนั้นแผนการสองระดับของสี จิ้นผิง จริงๆ แล้วคือแผนการขั้นที่ 3 ของเติ้งเสี่ยวผิงนั่นเอง ดังนั้นประเทศจีนตั้งแต่ยุคเติ้ง เสี่ยวผิงจนถึงปัจจุบันหากกล่าวถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจแล้วไม่ได้เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด นโยบายของจีนยังเป็นนโยบายที่ต่อเนื่องมาตลอด 30 ปีที่ผ่านมา วิสัยทัศน์ของเติ้ง เสี่ยวผิง ได้ถูกบันทึกไว้ในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 13 และกลายมาเป็นเกณฑ์หลักในการพัฒนาและเปิดกว้างระบบเศรษฐกิจจีน ส่งผลให้ประเทศจีนพัฒนาอย่างก้าวกระโดดตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา จีนมีการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 10 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 การเติบโตอย่างก้าวกระโดดนี้เป็นการเติบโตที่ช่วยให้จีนหลุดพ้นจากความยากจนเมื่อสิ้นศตวรรษที่ 20 และกลายเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับกลางในอีก 10 ปีต่อมา เมื่อปี ค.ศ. 2010 เติ้ง เสี่ยวผิงและผู้นำจีนที่ผ่านมาทุกคนเน้นการพัฒนาว่าจะทำอย่างไรถึงจะพัฒนาได้โดยที่ไม่มีการหยุดชะงัก การเติบโตทางเศรษฐกิจจำเป็นจะต้องมีบรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศที่มั่นคงและสงบสุข

นโยบายต่างประเทศของจีนในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมาจึงเป็นนโยบายที่เน้นความร่วมมือในการรักษาไว้ซึ่งสันติภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องรักษาไว้ซึ่งความสงบภายในประเทศไม่ให้อำนาจภายนอกเข้ามาแทรกแซงก่อให้เกิดปัญหาภายในที่ไม่สามารถจะจัดการได้ นโยบายของจีนจึงเป็นนโยบายที่เน้นการพัฒนามากกว่าการแสวงหาอำนาจอย่างชัดเจน จีนพยายามใช้นโยบายแบบเสรีนิยมที่สหรัฐอเมริกาได้ชักจูงไว้มาตลอด โดยมีการเปิดประเทศให้มีการแข่งขันในเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ และเน้นการส่งสินค้าออกไปยังตลาดต่างๆ ทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ในส่วนความร่วมมือระหว่างประเทศ จีนยังใช้แนวคิดแบบเสรีนิยมในการสร้างความสัมพันธ์บนหลักพื้นฐานของความร่วมมือแบบพหุภาคี เห็นได้จากตัวอย่างความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 1990 จนถึงปัจจุบัน และยังได้พัฒนาความสัมพันธ์แบบพิเศษกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่เคยเป็นศัตรูกับจีนไม่ว่าจะเป็นรัสเซียหรือญี่ปุ่น ในขณะที่พยายามจะก้าวขึ้นมาเป็นตัวแสดงระหว่างประเทศหรืออำนาจที่มีความรับผิดชอบต่อประชาคมโลก ดังที่ตะวันตกพยายามเรียกร้องให้จีนปฏิบัติตามตลอดในช่วงแรกของการเปิดประเทศ

ในเดือนมกราคมปี ค.ศ. 2017 รัฐบาลจีนได้เผยแพร่นโยบายเรื่องความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกทางความมั่นคงออกมา²¹ กล่าวไว้ว่าการพัฒนากรอบความร่วมมือความมั่นคงควรดำเนินควบคู่กันไปกับการพัฒนาภูมิภาคในด้านเศรษฐกิจ ในคำกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 19 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ประกาศว่า “ประเทศจีนได้ลุกขึ้นยืนแล้ว ได้มีความร่ำรวยขึ้นแล้วและเป็นประเทศที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นหน้าที่ของคนรุ่นต่อไปที่จะพัฒนาให้จีนเจริญยิ่งขึ้นก้าวเข้าสู่ยุคที่จีนเข้าใกล้จุดศูนย์กลางของโลกและเป็นผู้ที่มีบทบาทช่วยเหลือค่าจุนสั่นสนับสนุนมวลมนุษยชาติ” จากคำพูดนี้เป็นเครื่องยืนยันว่า จีนปรารถนาที่จะมีบทบาทบนเวทีโลก เพราะเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันอีกทั้งจีนจะมีความมั่นคงทางยุทธศาสตร์โดยผ่านการพัฒนาตนเอง

บทสรุปความสำเร็จของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ผู้นำรุ่นที่ 5 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เป็นบุคคลที่มีกระบวนการคิดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในสุนทรพจน์ที่กล่าวต่อสาธารณชน โดยให้ความสำคัญกับคุณสมบัติด้านคุณธรรมของข้าราชการ สี จิ้นผิงยกย่องเทิดทูนประโยคในคัมภีร์หลุนอวี่ที่ว่า “ผู้ปกครองโดยคุณธรรมอาจเปรียบได้กับดาวเหนือซึ่งอยู่กับที่และหมู่ดาวทั้งปวงต่างมานอบน้อม” เมื่อครั้งที่สี จิ้นผิงดำรงตำแหน่งอยู่ที่มณฑลเจ้อเจียงเคยกล่าวถึงการปกครองโดยคุณธรรมไว้กล่าวคือ นักการปกครองต้องใช้คุณธรรมนำการปกครอง ใช้เมตตากับประชาชน ต้องใช้ความประพฤติอันทรงคุณธรรมให้การศึกษาและเปลี่ยนแปลงจิตใจประชาชน การปกครองคือ การทำให้เที่ยง หากท่านใช้ความเที่ยงนำประหารราษฎรใครจะกล้าไม่เที่ยง ต้องการให้ได้มาซึ่งความเที่ยงก็ต้องพิจารณาตนเอง ควบคุมตนเองและรับผิดชอบต่อตนเอง ระวังความอยากของตนเองและเพื่อเป็นการพัฒนาคุณธรรมของตนก็ต้องหมั่นขัดเกลาตนด้วยคุณธรรมความดีงาม²²

ด้วยคุณสมบัติทางการเมืองและรูปแบบการทำงานที่ยึดถือความเป็นจริง ในกลุ่มผู้นำพรรครุ่นที่ 5 สี จิ้นผิงเป็นผู้นำที่มีคุณสมบัติทางการเมืองและรูปแบบการทำงานที่ยึดหลักความเป็นจริงในการปฏิบัติหน้าที่ สิ่งที่เกี่ยวข้องขึ้นเป็นรูปแบบการทำงานและคุณสมบัติดังกล่าวของสี จิ้นผิง ส่วนใหญ่แล้วมาจากการเลี้ยงดูในครอบครัวและการใช้แรงงานเป็นเวลา 7 ปีในชนบท บิดาของสี จิ้นผิงเป็นผู้นำรุ่นเก่าแก่ของพรรคมีคุณสมบัติทางการเมืองซึ่งจัดอยู่ในจำพวกส่วนน้อยที่รักษาลักปฏิบัติบนพื้นฐานความจริงมาตลอดชีวิตการทำงาน เมื่อพิจารณาคุณลักษณะบิดาของสี จิ้นผิง ให้รอบด้านจะเห็นว่าในห้วงเวลาที่เกิดสงครามการแย่งชิงอำนาจระหว่างผู้นำระดับสูงและข้อขัดแย้งทางความคิดที่ดุเดือดภายในพรรค เมื่อต้องเผชิญกับข้อเท็จจริงและการต่อสู้ของข้าอำนาจการเมืองภายใต้ภาวะเผด็จการก็ยังรักษาจุดยืนและแนวปฏิบัติในการทำงานให้อยู่บนหลักการความจริงไว้ได้อย่างน่านับถือ

²¹ คู่มือออนไลน์จาก, http://english.gov.cn/archive/white_paper/2017/01/11/content_281475539078636.htm

²² หยางจงเหมย (เซียน), กนิษฐา สีสลามณี (แปล), อ้างแล้ว, หน้า 350

จึงเชื่อได้ว่าการสอนและการปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างของบิดาสี จิ้นผิง เช่นนี้น่าจะมีผลต่อสี จิ้นผิงอยู่มากพอสมควร²³

นอกจากนี้ สี จิ้นผิง ยังเป็นหนึ่งในผู้นำที่ค่อนข้างรักการอ่าน เมื่อครั้งที่เดินทางจากชนบทไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยชิงหวา สิ่งสำคัญที่ติดตัวไปด้วยคือหนังสือ สี จิ้นผิงเสนอในรายงานด้วยว่า ผู้ปฏิบัติงานต้องรักการอ่าน อ่านหนังสือดีและชอบเรียนรู้ สี จิ้นผิงเชื่อว่าหนังสือเป็นสื่อบันทึกแห่งความรู้ของมวลมนุษยชาติและผลึกแก้วอันมีค่าแห่งภูมิปัญญาการอ่าน มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการเจริญเติบโตและความก้าวหน้าของคน²⁴

ด้วยคุณสมบัติของผู้นำที่มีความเข้มแข็งจริงจังมุ่งมั่นของสี จิ้นผิง ทำให้ในยุคของสี จิ้นผิง ประเทศจีนมีความแข็งแกร่งกว่าทุกยุคที่ผ่านมา ทั้งนี้พิจารณาได้จากปัจจัยด้านต่างๆ ของประเทศที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง อาทิ เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม การเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศ

ด้านเศรษฐกิจ

1. ด้านเศรษฐกิจ จีนมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP in current Prices) โตเป็นอันดับ 2 ของโลก มูลค่า 12,015 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ รองจากสหรัฐอเมริกาซึ่งมีมูลค่า 19,391 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)) World ranking 2017)
2. การส่งออกสินค้าของจีนมากเป็นอันดับ 1 ของโลก มูลค่า 2,263.33 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสหรัฐอเมริกาเป็นอันดับ 2 มูลค่า 1,546.72 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ²⁵
3. การผลิตไฟฟ้า จีนสามารถผลิตได้มากเป็นอันดับ 1 ของโลก จำนวน 6,495,100 GWh/ปี สหรัฐอเมริกาเป็นอันดับ 2 ของโลก จำนวน 4,281,800 GWh/ปี²⁶
4. การผลิตเหล็ก จีนผลิตได้มากเป็นอันดับ 1 ของโลก จำนวน 831.7 ล้านเมตริกตัน สหภาพยุโรปผลิตเป็นอันดับ 2 ของโลก จำนวน 168.7 ล้านเมตริกตัน²⁷
5. การบริโภคน้ำมัน จีนเป็นอันดับ 3 ของโลกใน ค.ศ. 2017 ปริมาณ 13,226,000 บาร์เรลต่อวัน แต่มีแนวโน้มความต้องการน้ำมันสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สหรัฐอเมริกามีปริมาณเป็นอันดับ 1

²³ หยางจงเหมย (เขียน), กนิษฐา สีสามณี (แปล), อ้างแล้ว, หน้า 355-357

²⁴ หยางจงเหมย (เขียน), กนิษฐา สีสามณี (แปล), เพิ่งอ้าง, หน้า 362-363

²⁵ คู่มือออนไลน์จาก, <https://www.statista.com/statistics/264623/leading-export-countries-worldwide/>

²⁶ คู่มือออนไลน์จาก, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_electricity_production

²⁷ คู่มือออนไลน์จาก, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_steel_production

ของโลก ปริมาณ 19,880,000 บาร์เรลต่อวัน สหภาพยุโรป อันดับ 2 ของโลก ปริมาณ 15,000,000 บาร์เรลต่อวัน²⁸

ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

1. ประสบความสำเร็จในการส่งยานอวกาศด้านการสื่อสาร การสำรวจและสถานีอวกาศขึ้นโคจรรอบโลก
2. พัฒนาอุตสาหกรรมการบินโดยสร้างเครื่องบินโดยสารขนาดใหญ่ (อยู่ในขั้นทดลองบิน) รวมทั้งเครื่องบินรบที่มีสมรรถนะสูง บินได้ไกลและเร็วสามารถหลบหลีกการตรวจจับของเรดาร์ ฯลฯ
3. พัฒนาขีดความสามารถด้านการสร้างเรือรบ เรือดำน้ำ เรือบรรทุกเครื่องบิน เครื่องมือสำรวจใต้ทะเลลึก
4. มีการยื่นขอจดสิทธิทางปัญญาต่อ World Intellectual Property Organization มากที่สุดในโลกติดต่อกันเป็นเวลา 7 ปี ในปี ค.ศ. 2017 มีผู้ยื่นขอจดทะเบียนจำนวน 3.17 ล้านรายการ เป็นของจีนมากถึง 1.38 ล้านรายการ สหรัฐอเมริกามากเป็นอันดับ 2 จำนวน 0.61 ล้านรายการ (日本经济新闻) (4 ธันวาคม ค.ศ. 2018)
5. จำนวนการใช้โทรศัพท์มือถือ จีนมีปริมาณมากเป็นอันดับ 1 จำนวน 1,420,800,000 เครื่อง (ธันวาคม ค.ศ. 2017) สหรัฐอเมริกามากเป็นอันดับ 3 จำนวน 327,577,529 เครื่อง (เมษายน ค.ศ. 2014)
6. ผลิตรถไฟความเร็วสูงได้เองและมีเส้นทางรถไฟความเร็วสูงมากเป็นอันดับ 1 ของโลก ระยะทาง 25,000 กิโลเมตร สเปนอันดับ 2 ระยะทาง 3,100 กิโลเมตร เยอรมัน อันดับ 3 ระยะทาง 3,038 กิโลเมตร²⁹
7. ทางด่วนมีระยะทางเป็นอันดับ 1 ของโลก 96,200 กิโลเมตร สหรัฐอเมริกาเป็นอันดับ 2 ระยะทาง 76,334 กิโลเมตร³⁰

ด้านสังคมและการเมือง

1. เร่งรัดแก้ปัญหามลพิษทางอากาศในวงราชการ โดยเฉพาะถนนที่เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ไม่ฟุ่มเฟือยไม่แสวงหาผลประโยชน์ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับพรรคคอมมิวนิสต์ในการปกครองประเทศโดยโฆษณาคำขวัญ “ไม่ลืมนโยบายเริ่มแรก ยึดมั่นในการกิจอย่างไม่เสื่อมคลาย” และถือว่าการควบคุมสมาชิกพรรคให้เคร่งครัดในวินัยของพรรคเป็นหัวใจของความสำเร็จในงานการปกครอง ทั้งนี้ระหว่างปี ค.ศ. 2012-2017 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้มีการปราบปรามจับกุมและลงโทษข้าราชการจำนวนมาก เฉพาะระดับกรรมการกลางพรรคหรือระดับ

²⁸ ดูออนไลน์จาก, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_oil_consumption

²⁹ ดูออนไลน์จาก, <https://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-most-high-speed-rail.html>

³⁰ ดูออนไลน์จาก, <https://www.nationmaster.com/country-info/stats/Transport/Road/Expressway-length>

รัฐมนตรีมีจำนวนมากถึง 18 คน และกรรมการสำรองหรือระดับรัฐมนตรีช่วย จำนวน 17 คน³¹ ค.ศ. 2014 เป็นต้นมา รวมสมาชิกพรรคในทุกระดับที่ถูกดำเนินการในข้อหาการทุจริต จำนวน 65,000 คน

2. เร่งรัดการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ คุณภาพอาชีพและการเพิ่มรายรับของประชาชน รวมทั้งตั้งเป้าหมายว่าในโอกาสครบรอบการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน 100 ปี ใน ค.ศ. 2020 ประชาชนจีนทุกคนจะต้องมีความอยู่ดีกินดีโดยทั่วหน้าและตั้งเกณฑ์การวัดผลงานของผู้ในระดับมณฑล เมือง อำเภอและตำบล โดยพิจารณาจากผลงานด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน³²

3. ปลุกเร้าจิตสำนึกประชาชนด้วยคำขวัญ 12 คำ โดยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเกี่ยวกับประเทศ ได้แก่ (1) ประเทศมั่งคั่งเข้มแข็ง (2) ประเทศเป็นประชาธิปไตย (3) ประเทศมีอารยธรรม (4) ประเทศมีความสามัคคีปรองดอง กลุ่มที่สองเกี่ยวกับสังคม ได้แก่ (1) สังคมมีเสรีภาพ (2) สังคมมีความเสมอภาค (3) สังคมมีความยุติธรรม (4) สังคมมีนิติธรรม กลุ่มที่สามเกี่ยวกับปัจเจกบุคคล ได้แก่ (1) รักษาดี (2) เคารพในอาชีพ (3) มีความซื่อสัตย์ (4) มีมิตรภาพ

4. ผู้นำทำเป็นตัวอย่าง พุดจาอยู่กับร่องกับรอย สุภาพเรียบร้อย ใช้ชีวิตอย่างสมถะ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ทำแบบผักชีโรยหน้า เอาใจใส่ต่อปัญหาและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

5. ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถปลุกเร้าให้สมาชิกพรรคและประชาชนเกิดสำนึกรักในแผ่นดินอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะคำขวัญ “ความฝันของประเทศจีน” ที่ต้องการสร้างประเทศจีนให้กลับมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองและยิ่งใหญ่อีกครั้ง ได้สร้างแรงกระเพื่อมไปทั่วแผ่นดินจีน ดังจะเห็นได้จากพลังสนับสนุนรัฐบาลมีสูงมาก

6. ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง กระชับอำนาจในการปกครองประเทศด้วยการปรับเปลี่ยนผู้นำกองทัพเสียใหม่ด้วยการยกเลิกการแบ่งกองทัพเป็น 7 เขต ได้แก่ เขตปักกิ่ง เขตเซินหยาง เขตจีหนาน เขตเหอหนาน เขตกวางโจว เขตหนานจิงและเขตเฉิงตู แล้วจัดตั้งหน่วยรบ 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยรบภาคตะวันออก หน่วยรบภาคตะวันตก หน่วยรบภาคเหนือ หน่วยรบภาคใต้และหน่วยรบภาคกลาง ทั้งนี้เพื่อทำลายการจับกลุ่มรวมตัวของนายทหารในแต่ละเขตกองทัพ แล้วสับเปลี่ยนคัดเลือกและแต่งตั้งผู้นำนายทหารชุดใหม่เข้าไปบัญชาการหน่วยรบ ทำให้การจับกลุ่มของนายทหารทำได้ลำบาก ทั้งนี้ก่อนหน้าการปฏิรูปกองทัพมีการซื้อขายตำแหน่งกันมากและค่อนข้างต่อต้านการปฏิรูปประเทศ เป็นสาเหตุให้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ในระยะแรกของการเข้าดำรงตำแหน่งขับเคลื่อนนโยบายการปราบทุจริตทำได้ลำบาก

³¹ ดูออนไลน์จาก, <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/chinese-news-41719314>

³² ดูออนไลน์จาก, <http://www.tcjapress.com/2017/10/19/china-324235432645/>

7. ผลการดำเนินงานในระยะ 5 ปี ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้รับการยอมรับจากสมาชิกพรรคและประชาชนอย่างกว้างขวาง ถึงกับมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเปิดทางให้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่ยังคงอยู่ในตำแหน่งประธานาธิบดีต่อไปเมื่อครบ 2 วาระ จึงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญที่ไม่มีการแก้ไข ผู้นำสามารถอยู่ในอำนาจต่อไปได้โดยไม่ต้องครองตำแหน่งประธานาธิบดี หากยังสามารถได้รับการสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนและประธานกรรมาธิการทหารกลาง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ทรงอำนาจที่แท้จริงก็ตาม แต่การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีได้เกินสองสมัยติดต่อกันย่อมบ่งชี้พลังสนับสนุนที่มีท่วมท้นภายในพรรคและหมู่ประชาชน

นโยบายต่างประเทศ

1. ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ซึ่งดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบไม่สงวนท่าทีดังในยุคของเติ้ง เสี่ยวผิง และอาจถูกมองว่าแข็งกร้าวในสายตาของประเทศที่เป็นศัตรูหรือคู่แข่ง อย่างไรก็ตามนโยบายหลักของรัฐบาลภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ยังคงเน้นการพัฒนาประเทศมุ่งสร้างบรรยากาศให้เกิดสันติภาพมากกว่าการทำสงคราม นโยบายที่พยายามหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาในทางทหารคือ นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” หรือเส้นทางสายไหมใหม่ที่มุ่งแสวงหามิตรโดยผ่านทางการค้าขายเป็นหลัก

2. นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” จะสำเร็จลุล่วงได้ต้องอาศัยการสร้างเส้นทางคมนาคมติดต่อค้าขายกันทั้งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ ทางสื่อสารโทรคมนาคม ทางท่อ ทางรางซึ่งต้องอาศัยการมีเพื่อนบ้านที่มีมิตรไมตรีต่อกัน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและด้านอื่นๆ จึงจะพัฒนาไปได้

3. การมีเพื่อนบ้านที่มีเศรษฐกิจดีจะทำให้พื้นที่ชายแดนของจีนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่กันดารยากจนพลอยประสบผลดีในการยกระดับความเจริญในทางเศรษฐกิจ คมนาคม การศึกษา วัฒนธรรม และอื่นๆ เป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลชุดปัจจุบัน

4. ในทางกลับกันนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ยังเป็นนโยบายที่ช่วยแก้ไขปัญหายากจนให้กับประเทศเพื่อนบ้าน เพราะพื้นที่ที่จะสร้างถนน สร้างรางรถไฟ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่กันดาร รัฐบาลเจ้าของประเทศไม่มีขีดความสามารถทางการเงินในการก่อสร้าง ส่วนประเทศที่มีเศรษฐกิจดีก็เห็นว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มทุน

5. จีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้สร้างกองทุนขึ้นมาสนับสนุนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารเอเชียเพื่อการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Asian Infrastructure Investment Bank, AIIB) กองทุนบริคส์ (BRICS Fund) เป็นต้น เพื่อสนับสนุนโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ในนานาประเทศ

6. ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้สานต่อนโยบายผูกมิตรกับกลุ่มประเทศต่างๆ ที่มีมาแต่เดิมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เช่น องค์การเซี่ยงไฮ้ เอเปก กลุ่มประเทศแอฟริกา อาเซียน

โดยสรุป ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง จีนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นมากทั้งด้านการเมืองภายในที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูงและด้านการเมืองระหว่างประเทศที่จีนต้องการมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศและพร้อมจะแบกรับภาระหน้าที่มากขึ้นในฐานะประเทศที่มีความพร้อมในหลายด้าน โดยเฉพาะประสบการณ์ด้านการพัฒนาประเทศ การก่อสร้างสาธารณูปโภค อาคาร ถนน สะพาน ผู้เชี่ยวชาญและเงินทุน คนจีนมักกล่าวว่า “เหมา เจ๋อตง ทำให้ประเทศจีนที่อ่อนแอสามารถยืนขึ้นมาได้ เต๋ง เสี่ยวผิงทำให้คนจีนมีกินมีใช้มากขึ้น ส่วนสี จิ้นผิงทำให้ประเทศจีนเข้มแข็งมีศักดิ์ศรี”

ยุทธศาสตร์ของจีนกับการวิเคราะห์ในระดับรัฐ

การแข่งขันทางอำนาจภายในกับการผลักดันผู้นำประเทศ

สาธารณรัฐประชาชนจีนสถาปนามาเป็นเวลาเกือบ 70 ปี ปัจจุบันเป็นช่วงการครองอำนาจของสี จิ้นผิง ผู้นำรุ่นที่ 5 หากพิจารณาแล้ว ปัจจัยด้านยุคสมัยในการคัดเลือกทายาททางการเมืองหรือผู้นำสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอาจแบ่งเป็น 3 ยุคด้วยกัน

ช่วงแรก คือ ยุคของเหมา เจ๋อตง การคัดเลือกและบ่มเพาะทายาททางการเมืองของเหมา เจ๋อตง มี 2 ระดับคือ ระดับที่เปิดเผยเป็นทางการและที่เป็นการส่วนตัว ระดับที่เปิดเผยเป็นทางการพิจารณาจากการคัดเลือกระดับที่มีการเปิดเผยในจำนวนผู้นำพรรคที่วางตัวเป็นทายาททางการเมืองตามลำดับ เริ่มจากหลิว เส้าฉี/หลิน เปียว/หวัง หงเหวิน/เต๋ง เสี่ยวผิง/ฮว่า กั๋วเฟิง ตามลำดับ หากกล่าวถึงการเลือกที่เป็นการส่วนตัวแล้วบุคคลที่เหมา เจ๋อตง ผลักดัน ได้แก่ บุตรชายคนโต บุตรสาวหลานชาย เป็นต้น หากพิจารณาในด้านเหตุผลการคัดเลือกแล้ว ถ้ามองระดับการเลือกที่เปิดเผยอย่างเป็นทางการ หลิว เส้าฉีคือ บุคคลสำคัญที่ประชุมพรรคสมัยที่ 7 แต่งตั้งให้เป็นผู้ประกาศเจตนารมณ์ใช้แนวคิดของเหมา เจ๋อตง เป็นเข็มทิศในการทำงานเป็นผู้นำที่ทรงอิทธิพลในพรรคเป็นอันดับสองรองจากเหมา เจ๋อตง โดยหลิว เส้าฉี ได้ชื่อว่าเป็นทายาททางการเมืองที่ไม่ใช่จากการคัดเลือกโดยเหมา เจ๋อตง ภายหลังเหมา เจ๋อตง ได้โค่นล้มหลิว เส้าฉี โดยใช้วิธีการขั้นเด็ดขาดในการก่อปฏิวัติวัฒนธรรมจึงสามารถทำลายล้างบทบาทภายในพรรคของหลิว เส้าฉีได้ หากพิจารณาแล้วการเลือกทายาททางการเมืองสุดท้ายก็เป็นเรื่องแนวคิดแบบจักรพรรดิที่ยึดถือความคิดของตนเป็นที่ตั้ง ซึ่งเหมา เจ๋อตงต้องการคนที่ตนสามารถสั่งการได้

ช่วงที่ 2 ยุคของเต๋ง เสี่ยวผิง ได้แต่งตั้งเจียง เจ๋อหมินและหู จิ่นเทา ในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์จีนเต็มคณะในปลายปี ค.ศ. 1978 เต๋ง เสี่ยวผิง เป็นผู้นำคณะผู้นำอาวุโสของพรรคได้โค่นล้มกลุ่มของฮว่า กั๋วเฟิง จนกลายเป็นผู้นำรุ่นที่ 2 ของพรรคคอมมิวนิสต์ เต๋ง เสี่ยวผิง ได้คัดเลือกทายาททางการเมืองขึ้นมา 3 คน ได้แก่ หู เย่าปิง/เจ้า จื่อหย่ง และเจียง เจ๋อหมิน ตามลำดับ รวมถึง

ระบุตัวผู้นำรุ่นที่ 4 ให้เป็นหู จินเทา ในยุคต่อมา โดยมาตรฐานการเลือกทายาททางการเมืองของเต็ง เสี่ยวผิง มีหลักเกณฑ์อยู่ 2 ประการคือ (1) สามารถผลักดันแนวทางการปฏิรูปและเปิดประเทศใน หลักเศรษฐกิจได้ (2) สามารถยึดมั่นในระบบการเมืองที่มีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคเดียวได้ สำหรับการคัดเลือกหู จินเทา มาเป็นทายาททางการเมืองในยุคต่อมามีเหตุผลหลายประการดังนี้ ประการ แรก คือ บุคลิกและประวัติส่วนตัว ประการที่สอง มีหลักการไม่อ่อนข้อให้กับการเคลื่อนไหวแยกตัว เป็นอิสระของทิเบต ประการที่สาม มีประสบการณ์เคยทำงานระดับล่างมาก่อน เคยทำงานกับ สันนิบาตเยาวชนพรรคคอมมิวนิสต์จีนและเคยดำรงตำแหน่งผู้นำในมณฑลกุ้ยโจวและทิเบต ประการ ที่สี่ มีความคุ้นเคยกับท้องที่ภาคตะวันตกและทำงานในภาคตะวันตกมาเป็นเวลานาน ประการที่ห้า อายุยังน้อยไม่ถึง 50 ปี เมื่อพิจารณาจากเหตุผลทั้ง 5 ข้อดังกล่าวมาข้างต้น ในข้อ 2 คือ การยึดมั่นใน แนวทางปฏิบัติการของชนชั้นกรรมาชีพ รักษาไว้ซึ่งปัจจัยหลักทางการเมืองปกครองแบบเผด็จการโดย พรรคคอมมิวนิสต์ ส่วนข้อ 3 และ 4 เป็นการพัฒนาจากประโยชน์ต่อการบังคับบัญชาโดยรวมเพื่อจะ ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศระดับทั่วประเทศได้อย่างดี ส่วนข้อ 5 เป็นปัจจัยเสริมซึ่งเอื้อต่อ การนั่งในตำแหน่งทายาททางการเมือง ในการผลักดันของเต็ง เสี่ยวผิง ให้หู จินเทาเป็นทายาทรุ่นที่ 4 ถือว่าได้ประโยชน์อย่างยิ่ง หลังจากหู จินเทาเข้าดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ก็รักษาผลประโยชน์ของ ครอบครัวเต็ง เสี่ยวผิงเอาไว้อย่างต่อเนื่อง

ช่วงที่ 3 หู จินเทาและเจียง เจ๋อหมิน เลือกสี จิ้นผิง เป็นผู้นำรุ่นที่ 5³³ การก้าวขึ้นมาของสี จิ้นผิง ถือได้ว่าไม่ธรรมดา อำนาจในการบริหารประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้ระบบพรรค เดี่ยวยังคงสืบทอดประวัติศาสตร์การปกครองโดยราชสำนักแบบศักดินาของจีนที่ปกครองโดยกลุ่มคน เดียวสืบมา แม้ในยุคหลังผู้นำเต็ง เสี่ยวผิง แล้วก็ตามลักษณะเฉพาะของจีนเช่นนี้ยังปรากฏอยู่อย่าง เด่นชัดสมัยผู้นำรุ่นที่ 3 ของจีนได้สร้างเจียง เจ๋อหมิน ซึ่งมีกลุ่มเซี่ยงไฮ้เป็นแกนนำ ต่อมาหู จินเทา ก็ ดำเนินการกุ่มบังเหียนบริหารประเทศโดยมีสันนิบาตเยาวชนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติจีนเป็นฐาน อำนาจระบบการปกครองแบบเผด็จการพรรคเดียว การหาพรรคพวกแบ่งค่ายมีสังกัดเป็นเรื่องไม่น่า แปลกใจนัก เพราะในปลายสมัยเหมา เจ๋อตง ก็เลือกผู้นำสืบทอดอำนาจเป็นฮว่า กั๋วเฟิง แต่ด้วยไม่มี ฐานอำนาจที่เข้มแข็งมากพอจึงถูกเต็ง เสี่ยวผิงล้มอำนาจ

สำหรับสี จิ้นผิงนั้นกล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งในตัวเลือกที่เจียง เจ๋อหมินและหู จินเทา สามารถตกลงกันได้ แม้ดูจากภายนอกเจียง เจ๋อหมิน ผู้นำสูงสุดของค่ายเซี่ยงไฮ้จะลงจากตำแหน่งทางการเมือง แล้วแต่เมื่อใดก็ตามที่คณะกรรมการการเมืองชุดที่ 16 ภายใต้การนำของหู จินเทา มีปัญหา บ้านเมืองสำคัญๆ ต้องตัดสินใจแล้วยังจำเป็นต้องไปขอคำแนะนำจากเจียง เจ๋อหมินและต้องได้รับการ

³³ หยางจงเหมย์ (เขียน), กนิษฐา สีสลามณี (แปล), อ้างแล้ว, หน้า 211-218

ยินยอมจากเจียง เจ๋อหมินก่อนจึงจะผลักดันออกมาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจำนวนกรรมการการเมืองที่มีอยู่ 9 คน เป็นอิทธิพลของกลุ่มเซียงไฮ้อยู่ถึง 5 คน³⁴

สี จิ้นผิง หลังจากเข้ารับตำแหน่งในพรรคก็ก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาติดโผเป็นผู้นำสืบทอดอำนาจทางการเมืองรุ่นที่ 5 โดยสี จิ้นผิงได้เข้ามาอยู่ในคณะกรรมการกลางพรรคชุดที่ 15 ในฐานะกรรมการสำรอง ในเดือนตุลาคมปี ค.ศ. 2002 ในที่ประชุมคณะกรรมการประจำของกรรมการเมืองครั้งที่ 1 ก่อนที่จะมีการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคสมัยที่ 16 มีกรรมการประจำเสนอว่า ควรจะคัดเลือกบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 50 ปี มาเป็นกรรมการประจำในคณะกรรมการการเมืองตามแบบอย่างที่ตั้ง เสี่ยวผิงเคยระบุชื่อของหู จิ่นเทา เป็นทายาททางการเมืองสมัยประชุมใหญ่ครั้งที่ 14 เพื่อเปิดโอกาสการบ่มเพาะบุคลากร แต่ข้อเสนอนี้ก็กลับถูกคัดค้านโดยเจียง เจ๋อหมิน ผู้ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นผู้นำสูงสุดในคณะกรรมการประจำ เจียง เจ๋อหมินคิดว่าผู้ที่อายุต่ำกว่า 50 ปี ยังค่อนข้างอ่อนประสบการณ์ ถ้าอนาคตต้องรับผิดชอบหน้าที่อันใหญ่หลวงยังต้องผ่านการฝึกฝนโดยส่งให้เข้าไปรับผิดชอบในตำแหน่งที่เหมาะสมในระดับเมืองหรือมณฑลใหญ่ๆ ก่อน ความคิดเห็นของเจียง เจ๋อหมินเป็นที่ยอมรับของกรรมการทั้งหลาย ดังนั้นต่อมาจึงเกิดกรณีย้ายสี จิ้นผิงไปรับตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการบริหารมณฑลเจ้อเจียง เห็นได้ว่าสี จิ้นผิงมีคุณสมบัติที่อ่อนประสบการณ์ในสายตาของเจียง เจ๋อหมินจึงไม่เหมาะสมกับตำแหน่งทายาทผู้นำทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างผู้นำระดับสูงภายในพรรค ในเวลาต่อมาได้เปิดโอกาสให้สี จิ้นผิง ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำเพื่อสมานฉันท์ของทั้งสองกลุ่มการเมืองใหญ่ของพรรค กรณีที่เกิดขึ้นกับเงินเหลียงอวี่ซึ่งเป็นหัวหน้าใหญ่รุ่นที่ 3 ผู้ทรงอิทธิพลในกลุ่มเซียงไฮ้ ซึ่งเจียง เจ๋อหมินให้การยอมรับเป็นตัวแทนกลุ่มเซียงไฮ้ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการบริหารเทศบาลนครเซียงไฮ้ และในช่วงปี ค.ศ. 2005 เป็นที่คาดหมายว่าอาจได้เลื่อนขึ้นจากกรรมการของกรรมการเมืองไปเป็นคณะกรรมการประจำกรรมการเมือง ในปี ค.ศ. 2005 ซึ่งได้ชูแนวคิดคัดค้านนโยบายควบคุมเศรษฐกิจมหภาคของเวิน เจียเป่า กรณีที่เงิน เหลียงอวี่ วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ. 2005 ทำให้หู จิ่นเทาและเวิน เจียเป่าอดทนไม่ไหวต้องตอบโต้กลับ โดยจำเป็นต้องโน้มน้าวเจียง ซิงหง³⁵ ให้ได้ก่อนแล้วจึงค่อยให้เจียง ซิงหงไปโน้มน้าวเจียง เจ๋อหมินอีกที มิเช่นนั้นหู จิ่นเทาก็ไม่อาจสั่งการออกจากทำเนียบจงหนานไห่ได้ หู จิ่นเทาจึงได้หารือกับเจียง ซิงหง หลายรอบเกี่ยวกับกรณีเงิน เหลียงอวี่ หากไม่มีข้อสรุปกรณีการโจมตีและคัดค้านนโยบายของรัฐบาลกลางออกมาและไม่มียุทธศาสตร์ต่อเงินเหลียงอวี่แล้วจะส่งผลกระทบต่ออำนาจของคณะผู้นำพรรคอย่างมาก การผลักดันนโยบายส่วนกลางจะยิ่งพบอุปสรรคมากขึ้นกว่าเดิม ความเป็นผู้นำสูงสุดโดยพรรคอันเป็นอำนาจในการบริหารบ้านเมือง

³⁴ หยางจงเหมย (เขียน), กนิษฐา สีสามณี (แปล), เฟิ่งอ๋าง, หน้า 185

³⁵ อดีตคณะกรรมการประจำกรรมการเมือง ผู้นำระดับสูงของคณะกรรมการกลาง อดีตรองประธานาธิบดี และมีความใกล้ชิดกับเจียง เจ๋อหมิน

ภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติจีนรวมถึงรากฐานของการปกครองแบบรวมศูนย์ก็จะสั่นคลอน จนอาจถึงขั้นล่มสลายได้ ผู้นำกลุ่มลูกท่านหลานเธอแห่งพรรคคอมมิวนิสต์ เจียง ซิงหิงพิจารณาแล้วก็เห็นด้วยกับความคิดของหู จิ่นเทาจึงตัดสินใจช่วยหู จิ่นเทากำจัดเงิน เหลียงอวี่ เพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจสูงสุดของพรรคและความมั่นคงของการปกครองแบบรวมศูนย์ภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีน เจียง ซิงหิงจึงไปรายงานปัญหาเงิน เหลียงอวี่ ถึงที่ทำงานของเจียง เจ๋อหมินเพื่อโน้มน้าวให้จัดการเงิน เหลียงอวี่ เจียง เจ๋อหมินได้ฟังแล้วก็เห็นด้วยกับทัศนคติของเจียง ซิงหิง หากเมื่อกำจัดเงิน เหลียงอวี่แล้วจะหาใครมาดำรงตำแหน่งแทน โดยเจียง ซิงหิงได้เสนอชื่อสี จิ้นผิง โดยให้เหตุผลดังต่อไปนี้

1. สี จิ้นผิง เป็นคนรุ่นใหม่ เป็นนักปฏิวัติและมีพื้นฐานครอบครัวเรียบง่ายไม่ฟุ้งาหรูหรา เชื่อว่าสี จิ้นผิง จะสามารถผลักดันแนวทางการปฏิรูปและเปิดประเทศบนเส้นทางการเมืองและยึดมั่นในการนำประเทศของพรรคไม่ทำให้ต้องอับอายเสื่อมเสียและทำให้พรรคผิดหวัง

2. ในสถานการณ์พรรคที่มีความคิดแตกแยก การได้สี จิ้นผิง มาสร้างความสงบเรียบร้อยของสถานการณ์โดยรวมจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมอย่างยิ่ง

3. การบริหารบ้านเมืองที่เจ้อเจียงของสี จิ้นผิง ทำได้ดี เดิมทีสี จิ้นผิงจะได้รับการคัดเลือกเป็น 1 ในทายาทผู้นำของพรรคอยู่แล้ว การเข้ามาเป็นกรรมการประจำในกรมการเมืองจึงเป็นเรื่องที่ไม่ช้าก็เร็วต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน การให้เข้ามาทำหน้าที่ครั้งนี้ถือเป็นการให้โอกาส นอกจากนี้ภารกิจทั้งที่มณฑลเจ้อเจียงและเซี่ยงไฮ้ต่างมีแนวโน้มที่จะบูรณาการเข้าด้วยกัน การย้ายจากเจ้อเจียงมาอยู่เซี่ยงไฮ้ยังเป็นผลดีต่อกระบวนการบูรณาการเศรษฐกิจทั้ง 2 พื้นที่เข้าด้วยกัน

4. สี จิ้นผิง มีความเอาใจใส่ต่อฝ่ายอาวุโสและให้ความเคารพยำเกรง เน้นความปรองดอง แม้แต่กับสหายที่มีความคิดเห็นที่แตกต่าง ทั้งยังช่วยสานการติดต่อสัมพันธ์กับมวลชน มีวินัยซื่อสัตย์ สุจริตปฏิบัติหน้าที่ได้ดี เมื่อเข้าเป็นคณะกรรมการประจำในการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคสมัยที่ 17 ก็จะได้รับเป็นผู้สืบทอดผู้นำ ดังนั้นเจียง ซิงหิง จึงแนะนำให้ส่งสี จิ้นผิง ไปรับหน้าที่ที่เซี่ยงไฮ้ รวมถึงแนวคิดที่จะให้โอกาสสับปะปะสี จิ้นผิง ได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นเพื่อเตรียมพร้อมรับตำแหน่งที่สำคัญยิ่งกว่าในอนาคต ดังนั้นหู จิ่นเทาและคณะกรรมการกรมการเมืองจึงผ่านมติปลดเงิน เหลียงอวี่ แล้วผลักดันสี จิ้นผิง ขึ้นมาแทน³⁶ ต่อมาในเดือนมีนาคมปี ค.ศ. 2007 สี จิ้นผิง เดินทางไปเซี่ยงไฮ้รับตำแหน่งเลขาธิการพรรค ประธานนครเซี่ยงไฮ้และได้จัดการคดีเงิน เหลียงอวี่ ทั้งนี้ สี จิ้นผิง ต่างก็ตระหนักดีถึงการต่อรองแลกเปลี่ยนที่อยู่เบื้องหลังแต่ก็ได้ยึดถือตามข้อตกลงแลกเปลี่ยนระหว่างเจียง เจ๋อหมินกับหู จิ่นเทาอย่างเคร่งครัด โดยรับคำสั่งเข้ามาจัดการด้านบุคคลในเซี่ยงไฮ้และสามารถสร้างสมดุลของการแก่งแย่งอำนาจในเซี่ยงไฮ้ระหว่างฝ่ายของหู จิ่นเทากับเจียง เจ๋อหมินได้อย่างลงตัว³⁷

³⁶ หยางจงเหมย์ (เขียน), กนิษฐา สีสลามณี (แปล), อ้างแล้ว, หน้า 225-229

³⁷ หยางจงเหมย์ (เขียน), กนิษฐา สีสลามณี (แปล), เพิ่งอ้าง, หน้า 229-330

ความมั่นคงของจีนกับสภาพทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ รวมถึงระบบการเมืองวัฒนธรรมดั้งเดิม

ประเทศจีนมีปัญหาความมั่นคงมาโดยตลอด หากย้อนดูประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของจีน มีปัจจัยหลากหลายที่ทำให้สามารถพิจารณาปัญหาของจีน โดยมีงานศึกษาประเด็นนี้ไว้อย่างละเอียด โดยกลุ่ม RAND Corporation ได้ประเด็นข้อสรุปไว้ 4 ประเด็น³⁸ คือ

ประเด็นแรกคือ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์จีนเป็นส่วนสำคัญที่มีความขัดแย้งมาในประวัติศาสตร์

ประเด็นที่สองคือ จีนเป็นประเทศใหญ่แต่รายล้อมไปด้วยประเทศเล็กๆ ที่มีระดับการพัฒนาไม่มากเท่าและเป็นประเทศที่มีความก้าวร้าวทางประวัติศาสตร์เพราะเป็นชนเผ่าที่รบหรือเร่ร่อน

ประเด็นที่สามคือ จีนเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี ระบบการเมืองจีนเป็นระบบการเมืองที่ผูกขาดอำนาจไว้จากศูนย์กลางโดยดึงเอาอำนาจจากท้องถิ่นของผู้คนที่หลากหลายเข้ามารวมไว้เป็นหนึ่งจึงมีความอ่อนแออยู่ภายใน มีความแตกแยกตลอดประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ระบบการปกครองจีนยังมีปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องด้วยขนาดประเทศที่ใหญ่มาก

ประเด็นที่สี่คือ ด้านวัฒนธรรมจีนมีความเชื่อว่าตนเองเป็นจุดศูนย์กลางของสรรพสิ่ง การมองเป็นที่หนึ่งย่อมก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ

จีนเป็นประเทศที่มีภูมิศาสตร์ที่กว้างใหญ่มีความหลากหลาย ตั้งแต่ภูเขาสูงจนถึงที่ราบลุ่มแม่น้ำ ถ้าหากใช้วิธีการแบ่งเขตเวลา ก็จะพบว่าจีนมีถึง 4 เขตเวลา แต่ด้วยเหตุผลทางการเมืองจึงถูกกำหนดให้มีเพียงแค่เวลาเดียวคือ เวลาเมืองหลวงปักกิ่ง จีนมีชายฝั่งที่ยาวตั้งแต่เหนือจดใต้กว่า 10,000 กิโลเมตร รวมทั้งมีอ่าวทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การสร้างท่าเรือและมีเส้นทางทางน้ำที่ทอดยาวเข้าไปในแผ่นดินจนถึงตอนกลางของประเทศเช่นแม่น้ำแยงซีเกียง ในด้านตะวันตกดินแดนจีนในลึกเข้าไปถึงตอนกลางของทวีปเอเชีย จากความกว้างใหญ่ไพศาลนี้ทำให้รัฐจีนเป็นรัฐมหาอำนาจทั้งทางบกและทางทะเล เพราะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดที่ทำให้จีนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐที่อยู่รอบข้างไม่ว่าจะเป็นทางบกหรือทางน้ำ กล่าวได้ว่าจีนเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกับประเทศอื่นมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่งในเขตพรมแดนที่ติดกับประเทศอื่นกว่า 20,000 กิโลเมตร มีเพียงประมาณ 2,000 กิโลเมตรที่ยังมีปัญหาในการตกลงเรื่องเขตพรมแดนที่ชัดเจนกับประเทศอินเดีย การที่จีนมีภูมิศาสตร์ที่ดีจึงส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจมีข้อได้เปรียบมากกว่าประเทศอื่นๆ ดังนั้นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นตัวกำหนดประวัติศาสตร์จีนที่ทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก เพราะพื้นที่ทางการเกษตรของจีนมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 4³⁹ รองจากอินเดีย สหรัฐอเมริกา และรัสเซียเท่านั้น

³⁸ Swaine, Michael D. and Tellis, Ashley J. (2000). Interpreting China's Grand Strategy: Past, Present, and Future.

³⁹ ดูออนไลน์จาก, <http://www.fao.org/faostat/en/#data/RL/visualize>

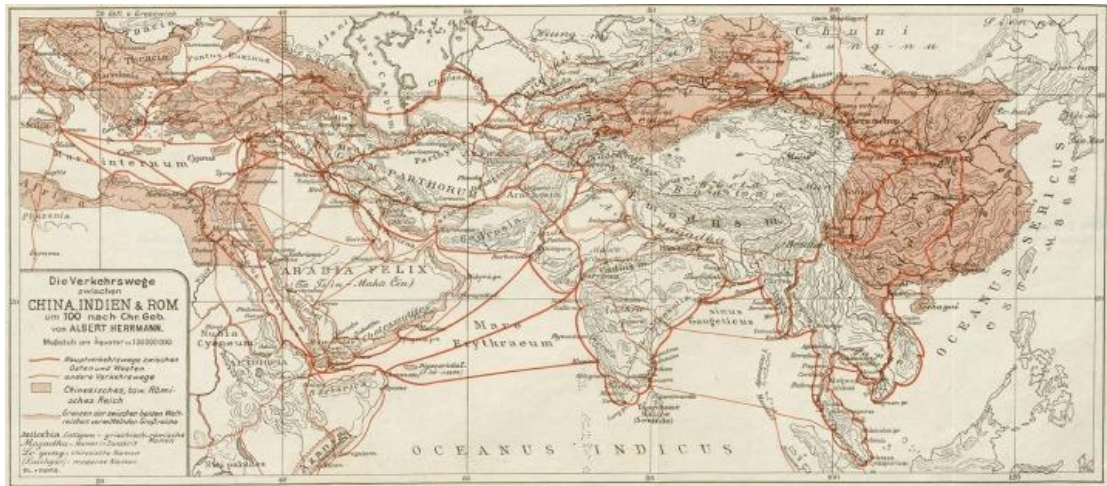
ในทางภูมิศาสตร์ จีนมีแม่น้ำใหญ่ไหลจากทางทิศตะวันตกในเทือกเขาสูงด้านในของประเทศ ออกสู่ทะเลในทิศตะวันออกผ่านที่ราบลุ่มในเขตที่ถูกเรียกว่าจงหยวน ส่งผลทำให้พื้นที่การเกษตรในเขตนี้มีน้ำไหลผ่านไม่ขาดสาย หากย้อนดูประวัติศาสตร์จะพบว่าจีนเป็นประเทศที่ได้รับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดจากน้ำท่วมจำนวนนับไม่ถ้วนตลอดประวัติศาสตร์และความพยายามของรัฐโดยส่วนใหญ่คือ พยายามหาทางควบคุมการไหลของน้ำผ่านวิธีการชลประทาน เรื่องการชลประทานนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมากในทางประวัติศาสตร์ ในช่วงสมัยราชวงศ์สุย (581-618) ซึ่งเป็นราชวงศ์ที่สามารถรวบรวมประเทศจีนเข้าไว้เป็นหนึ่งได้อีกครั้งหลังจากมีการแตกแยกกันมาหลายศตวรรษ ได้มีการริเริ่มสร้างโครงการขนาดใหญ่คือ โครงการขุดคลองใหญ่ (Grand Canal-大运河) มีความยาวเกือบ 2,000 กิโลเมตร เป็นแม่น้ำขนาดใหญ่ที่เชื่อมกันระหว่างเขตพื้นที่อุดมสมบูรณ์ทางใต้กับเขตแห้งแล้งทางเหนือ ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและสามารถสร้างเมืองขนาดใหญ่ในตอนบนของประเทศได้เพราะสามารถส่งเสบียงอาหารขึ้นไปเลี้ยงประชากรในเมือง จึงเห็นได้ว่าลักษณะทางประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์มีความสำคัญต่อการสร้างรัฐจีน ในราชวงศ์ต่างๆ มักสร้างโครงการสำคัญที่จำเป็นต่ออาศัยอำนาจของรัฐบาลในการดึงเอาความสามารถของประเทศ ทำให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน ในขณะที่โครงการสาธารณะเหล่านี้ก็ส่งผลที่ทำให้เกิดความมั่นคงโดยรวมภายใน

หากมองด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรของจีนนั้นมามีมาก่อนอารยธรรมอื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอุปกรณ์ทางการเกษตรหรือวิธีการเพาะปลูก ส่งผลให้จีนสามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอที่จะรองรับประชากรที่มีจำนวนมาก ทำให้เกิดการสร้างหมู่บ้านและเมืองขึ้นมาเป็นจำนวนมากตลอดประวัติศาสตร์ของจีน หากดูประชากรจีนในมิติภาพรวมของโลกโดยเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า จีนมีประชากรมากกว่าทุกๆ ดินแดน ตัวเลขในปัจจุบันพบว่าจีนเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลกถึง 1.5 พันล้านคน⁴⁰ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญของจีนนี้ส่งผลทำให้เกิดความคิดในทางวัฒนธรรมที่ต่อเนื่องมาระหว่างผู้คนที่ย้ายอยู่ในเขตรอบลุ่มที่มีการเกษตรที่สมบูรณ์ว่าตนเองนั้นเป็นผู้สืบทอดเชื้อสายทางวัฒนธรรมที่แท้จริงของจีน ต่างกับผู้ที่ย้ายในดินแดนที่ห่างไกลออกไปโดยรอบ เช่น แมนจูเรีย มองโกเลีย จีนเจียงหรือทิเบต คนที่อาศัยอยู่ในเขตเหล่านี้เป็นจีนนอกเขตชายแดนมิได้เป็นเขตวัฒนธรรมเดิมจีนที่แท้จริงซึ่งจีนมีอิทธิพลในบางครั้งบางช่วงของประวัติศาสตร์เท่านั้น

จีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรมโบราณ เป็นสังคมที่มีความต่อเนื่องในทางเศรษฐกิจและการเมืองมากกว่า 2,000 ปี เขตแดนประเทศจีนที่มีอยู่ในปัจจุบันมิได้มีความแตกต่างกับเขตแดนในอดีตมากนัก ตั้งแต่สมัยยุคราชวงศ์ฮั่น จีนมีพื้นที่ครอบคลุมทางตอนเหนือตั้งแต่เกาหลีลงมาจนถึงเวียดนามทางใต้ ส่วนทิศตะวันตกนั้นมีพื้นที่ยาวต่อเนื่องไปจนถึงเอเชียกลาง หากดูจากแผนที่เห็นได้

⁴⁰ ดูออนไลน์จาก, <https://www.un.org/development/desa/publications/world-population-prospects-the-2017-revision.html> และดูออนไลน์จาก, <https://population.un.org/wpp/DataQuery/>

ว่าจีนเป็นจักรวรรดิที่มีความกว้างไกลมากที่สุดเท่าที่ความสามารถในการบริหารจัดการได้ในอดีตและจีนก็มีปัญหาความมั่นคงจากความกว้างใหญ่ไพศาลของแผ่นดิน

ภาพ 3.5 เส้นทางสายไหม

(เส้นทางสายไหมที่เชื่อมกันระหว่างสองจักรวรรดิโบราณ ส่งผลให้อาเซียนกลางกลายเป็นเขตเศรษฐกิจโลกในอดีตที่เชื่อมโยงเส้นทางการค้าเข้าหากัน)

ที่มา: Hermann, Albert. (1922). Die verkehrswege zwischen China, Indien und Rom um 100 nach Chr. Geb.: Originalkarte in zweifarbendruck mit erläuterndem text, p. 8

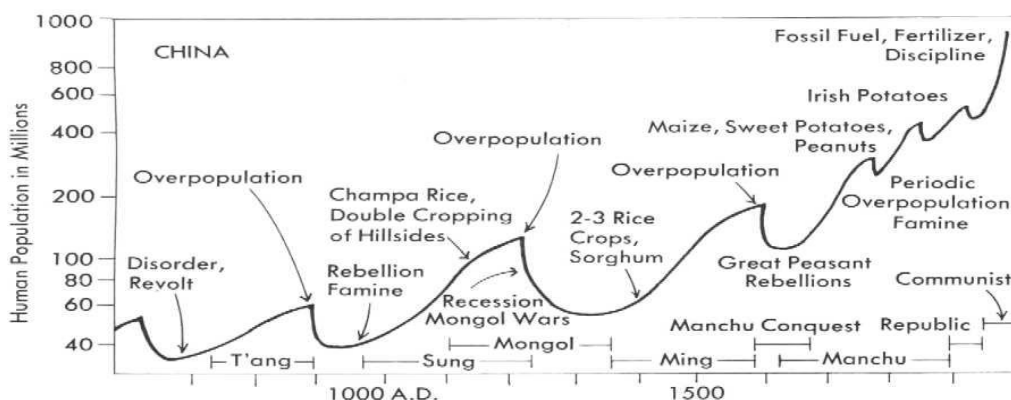
ด้วยพื้นที่ที่กว้างใหญ่ของจีนที่มีขนาดเท่าเทียมกับจักรวรรดิโรมและมีประชากรที่ใกล้เคียงกันความสามารถในการเดินทางติดต่อสื่อสารในอดีตที่เป็นเส้นทางระยะไกลจึงมีข้อจำกัด ทำให้ทั้งสองจักรวรรดิขยายได้สุดพื้นที่ที่ตนเองสามารถจะควบคุมถึงเท่านั้น เส้นทางการค้าที่เกิดขึ้นมาก็เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติของอารยธรรมที่จะต้องมีการเชื่อมโยงกันผ่านทางทางการค้าขายผ่านผู้ที่เดินทาง นำความคิด ข่าวสาร สินค้าจากส่วนหนึ่งไปยังอีกส่วนหนึ่งของโลก จักรวรรดิที่ถือเกิดขึ้นมามีข้อจำกัดที่สำคัญคือ ความสามารถในการจัดการควบคุมผู้ที่หลากหลายและคนที่อยู่นอกเขต การควบคุมให้มีปฏิสัมพันธ์กันและรักษาไว้ซึ่งความสงบ คนที่อยู่นอกเขตเหล่านี้มักประกาศตัวแยกเป็นอิสระจากอำนาจส่วนกลางเสมอในประวัติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มชนเหล่านี้แม้มีการพัฒนาไม่สูงมากแต่มีศักยภาพในการต่อสู้ทางการทหารมากกว่าจีน ตลอดประวัติศาสตร์จีนแสดงให้เห็นว่าผู้คนเหล่านี้ได้เป็นรองจีนโดยเฉพาะการสู้รบ เมื่อกลุ่มคนเร่ร่อนสามารถรวมตัวกันเป็นพันธมิตรขึ้นมาก็สามารถรบชนะจีนได้ในหลายครั้งหลายครา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนในเอเชียกลาง ทิเบต มองโกลก็ล้วนสามารถเข้ามาสร้างความเสียหายและยึดประเทศจีนได้ ในประวัติศาสตร์จีนมี 2 กลุ่มชนที่สามารถจะปกครองจีนได้อย่างเบ็ดเสร็จนั่นคือ ชาวมองโกลและชาวแมนจูซึ่งล้วนแต่มาจากเขตภายนอกอารยธรรมจีนทั้งคู่ ในประวัติศาสตร์ช่วงสมัยราชวงศ์หมิง จีนก็ประสบปัญหาการรุกรานจากกลุ่มโจรสลัดที่เรียกว่า

วาโก wako หรือ wō kōu 倭寇 ปล้นสะดมเขตเมืองชายฝั่งต่างๆ เห็นได้ว่าภัยไม่จำเป็นต้องมาจากชายแดนด้านในแผ่นดินเท่านั้นแต่ยังสามารถมาจากทางทะเลได้เช่นเดียวกันและยุคราชวงศ์ชิงตอนปลายจีนก็ประสบปัญหาการรุกรานจากกลุ่มชาติตะวันตกและตามมาด้วยญี่ปุ่นในเวลาต่อมา

ประเด็นปัญหาที่ตามมาก็เป็นผลพวงมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีความกว้างใหญ่ไพศาล คือ ระบบการเมืองการปกครองจีนที่เน้นการรวมศูนย์เพื่อรักษาเสถียรภาพ ในขณะเดียวกันสภาพสังคมภายในของจีนเป็นสังคมที่ปกครองกันในลักษณะเครือญาติของผู้ที่มีอำนาจและผู้ที่ถูกปกครองแนวคิดของขงจื้อส่งผลให้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการจัดการการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมมากกว่าการใช้ระเบียบกฎเกณฑ์อย่างเป็นระบบ แม้จีนจะเป็นประเทศต้นแบบการปกครองในระบบราชการที่อาศัยความสามารถมากกว่าอาศัยสายเลือดในการสืบทอดอำนาจ แต่ปัญหาที่จำเป็นต้องจัดการภายในหรือแม้แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายนอกมักถูกแทรกแซงจากการเมืองที่เกิดขึ้นภายในระบบที่ยึดผลประโยชน์ของครอบครัวหรือกลุ่มพวกพ้องมาเป็นที่ตั้ง เมื่อเวลาผ่านไปปัญหาเหล่านี้ก็ค่อยๆ สะสมจนกระทั่งทำให้ระบบรัฐล้มเหลวในที่สุด ในประวัติศาสตร์จีนจะเห็นกระบวนการล้มล้างของผู้ที่ไม่พอใจในระบบและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ขึ้น ผลประโยชน์ส่วนบุคคลและปัญหาคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ไม่อาจแยกจากประวัติศาสตร์จีน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์จีนหลายๆ ครั้งก็เป็นความขัดแย้งของผู้ที่มีอำนาจและพยายามแสวงหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มตนและพวกพ้อง เมื่อความมั่นคงภายในประเทศถูกบ่อนทำลายก็มักจะถูกกลุ่มอำนาจภายนอกเข้ามารุกรานและแทรกแซง เป็นสาเหตุที่ทำให้หลายๆ ราชวงศ์ต้องล่มสลาย อย่างไรก็ตามปัญหาที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงมากที่สุดคือ ปัญหาภายในประเทศ จีนเป็นประเทศที่มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นเป็นอันดับต้นๆ ของโลกตั้งแต่อดีต ผู้คนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินจีนมักประสบปัญหาความอดอยากหิวโหย เพราะระบบการเกษตรล้มเหลว ความเชื่อในระบบปรัชญาการเมืองการปกครองจีนนั้นล้มเหลวตามธรรมชาติที่เกิดจากความล้มเหลวของผู้ที่ได้รับอาณัติมาจากสวรรค์ ในที่นี้คือพระจักรพรรดิและผู้ที่ทำงานให้พระจักรพรรดินั้นคือ ระบบราชการ หากเกิดความหิวโหยอดอยากเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้คนในแผ่นดินก็มักจะโทษระบบราชการและท้ายสุดก็โทษอำนาจรัฐทั้งหมดว่า ชาติซึ่งประกาศิตของสวรรค์ ส่งผลให้ตลอดระยะเวลาหลายพันปีของประวัติศาสตร์จีนเต็มไปด้วยประวัติศาสตร์ของการกบฏภายในประเทศ การต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจหรือการล้มล้างระบบที่ถูกมองว่าไม่เป็นธรรม

Chinese Population from

		100 BCE to 2000 CE						Dynasty
entry #	Year	population	CHANGE	%	North	Cent-south	Notes	
1	-100	57			Hwang-Ho	Yangtze		Early Han
2	220	57		0				Late Han
3	600	45	-12	-21%		35	10	Sui
4	750	45	0	0%		25	20	T'ang
5	1080	78	33	73%		33	45	N. Sung
6	1200	100	22	28%		45	65	S. Sung
7	1250	110	10	10%				Chin
8	1350	60	-50	-45%				Yuan Mongol
9	1450	100	40	67%				Ming
10	1550	125	25	25%				
11	1650	95	-30	-24%				Ch'ing
12	1740	200	105	111%				
13	1800	300	100	50%				
14	1875	420	120	40%				
15	1969	740	320	76%				People's Rep
16	2005	1304	564	76%			1.6 TFR	
17	2011	1339	35					

ภาพ 3.6 จำนวนประชากรจีนที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงจากเหตุการณ์ความไม่สงบในประวัติศาสตร์ (ตัวเลขการเปลี่ยนแปลงของประชากรได้แสดงให้เห็นว่าทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการปกครองของจีนจะทำให้เกิดความอดอยากหิวโหยและผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก เช่น ในสมัยสิ้นสุดของราชวงศ์ฮั่น การล่มสลายของราชวงศ์ซ่งและการเปลี่ยนแปลงในสมัยราชวงศ์หมิงเป็นราชวงศ์ซึ่งส่งผลให้ในจิตใจสำนึกของผู้ปกครองมีความกลัวต่อการกบฏและความวุ่นวายทางการเมือง)

ที่มา: <https://myweb.rollins.edu/jsiry/ChinesePopulationHistory.htm>

ปัญหาประเด็นสุดท้าย การที่จีนเรียกตนเองว่าเป็นประเทศศูนย์กลาง มีนัยยะทางวัฒนธรรมที่จีนมองตนว่าเป็นพี่ใหญ่มีศักยภาพเหนือกว่าผู้อื่น โครงสร้างระบบการเมืองภายในเป็นโครงสร้างที่ให้พระจักรพรรดิเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด โดยข้าราชการทำหน้าที่ดูแลประชาชน แต่ในขณะเดียวกันประชาชนก็มีหน้าที่ต้องเชื่อฟังระบบราชการ หมายถึงยอมรับสภาพของการอยู่ภายใต้การปกครอง ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนตั้งแต่อดีตก็ยึดถือความคิดในจุดนี้เช่นเดียวกัน จีนไม่ได้แบ่งแยกว่าเป็นเรื่องการเมืองภายในหรือการเมืองภายนอก ระบบการปกครองโดยพระจักรพรรดิเป็นระบบสากลที่ทุกคนภายใต้สวรรค์ซึ่งจีนมองว่าเป็นโลกทั้งหมดจะต้องทำตามและเคารพ เห็นได้จากการที่มีวิธี

ทางการทูตต่างๆ เมื่อทูตเข้าพบพระจักรพรรดิจำเป็นต้องเคารพพระจักรพรรดิเหมือนเป็นผู้นำสูงสุดในจักรวาล โดยการก้มหัวโค้งคำนับจนถึงพื้นทั้งมือ หัวเข่าและหน้าผาก ที่เรียกเป็นภาษาจีนว่า (叩頭 kòutóu) โดยมีนัยยะทางการเมืองว่าจีนเป็นประเทศที่มีความชอบธรรมสูงสุดและเป็นพี่ใหญ่ทำหน้าที่ปกป้องดูแลประเทศเล็กๆ ที่อยู่รอบข้าง แนวคิดลำดับชั้นและไม่เสมอภาคสะท้อนมาจากสังคมจีนยอมรับแนวคิดของขงจื้อที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างซับซ้อน ขงจื้อได้จัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไว้ 5 ประเภท พร้อมทั้งหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันดังนี้ (1) ผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครอง โดยหลักปฏิบัติคือ ผู้ปกครองต้องรักประชาชนเช่นเดียวกับรักบุตรของตน ผู้ปกครองทุกระดับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ รัฐมนตรีหรือขุนนางน้อยใหญ่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคน เพราะเมื่อผู้ปกครองเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติด้วยความถูกต้อง ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะตั้งอยู่ในคุณธรรม (2) ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ความกตัญญูตเวทีเป็นสิ่งที่บุตรธิดาควรมอบให้แก่บิดามารดาด้วยชีวิตจิตใจ ทำนองเดียวกันบิดามารดาก็มอบความรักความอบอุ่นความเมตตาการุณาแก่บุตรธิดา (3) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา เนื่องด้วยผู้ชายเป็นตัวแทนแห่งสวรรค์และเป็นสิ่งที่สูงส่ง ผู้หญิงจะต้องเชื่อฟังผู้ชายและช่วยผู้ชายดำเนินหลักการต่างๆ ให้สำเร็จผล (4) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง ในความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้องหรือผู้แก่กว่ากับผู้น้อยกว่า ผู้พี่จะต้องให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อผู้น้องด้วยความเมตตาการุณาและสุภาพอ่อนโยน ส่วนผู้น้องก็ต้องให้ความเคารพนับถือเชื่อฟังและช่วยเหลือพี่ (5) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ขงจื้อถือว่าการคบเพื่อนต้องมีความจริงใจความซื่อสัตย์ปรารถนาดีต่อกันดุจพี่น้องร่วมอุทร ไม่ว่าสุขหรือทุกข์ก็สามารถพึ่งพาอาศัยกัน⁴¹ แนวคิดที่สืบเนื่องในสังคมทำให้จีนมองว่าตนเป็นชาติที่มีคุณธรรมสูงส่งถูกทำลายอย่างสิ้นเชิงในช่วงที่ประเทศตะวันตกเข้ามารุกราน แต่สำหรับความรู้สึกในใจแล้วคนจีนยังมองว่า อารยธรรมของตนเป็นอารยธรรมที่สูงส่งที่สุดและประเทศอื่นๆ ก็ควรจะตระหนักตรงจุดนี้และปฏิบัติต่อจีนเหมือนดังจีนเป็นพี่ใหญ่

หากมองภาพรวมในประวัติศาสตร์รวมถึงบริบททางวัฒนธรรมทำให้เห็นได้ว่า จีนนั้นมีพันธุนาการในอดีตมาถึงปัจจุบัน ทำให้ต้องประสบปัญหาความไม่แน่นอนทั้งในและภายนอกประเทศ สิ่งที่จีนเป็นห่วงอยู่เสมอคือ ความมั่นคงในเขตชายแดน เพราะเป็นเขตชายแดนที่กว้างขวางง่ายต่อการเข้ามาแทรกแซงของกองกำลังภายนอก รวมทั้งผู้คนที่อยู่ตามเขตชายแดนไม่ได้มีความจงรักภักดีต่ออำนาจของรัฐส่วนกลางเสมอไปและในหลายๆ ครั้งบุคคลเหล่านี้ได้แสดงออกถึงความกระด้างกระเดื่องและต้องการที่จะเป็นอิสระในการปกครอง ในขณะเดียวกันก็หวาดกลัวความยิ่งใหญ่ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการทหาร ความกลัวเช่นนี้ย่อมส่งผลถึงความรู้สึกที่จะต้องเตรียมตัวเพื่อปกป้องตนเองและไม่ยอมให้จีนเอาเปรียบ ดังนั้นปัญหาจึงเริ่มต้นจากความมั่นคงภายในที่มีความไม่แน่นอน

⁴¹ ฟัน ดอกบัว, อ่างแล้ว, หน้า 57; กรศิริ คตภูธร และชูจิต ชายทวีป. (2558). การศึกษาหลักจริยศาสตร์ของขงจื้อ, หน้า 12-24

และมีความเสี่ยงที่จะเกิดความวุ่นวายและยิ่งไปกว่านั้นคือ เพื่อนบ้านที่มีความรู้สึกหวาดระแวงในการสร้างความสัมพันธ์กับจีน เพราะจีนถือว่าตนเองเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและเป็นศูนย์กลางโลก วิธีจีนคือวิถีสากลที่ทุกคนต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ จีนจึงมีนโยบายที่สะท้อนภาพลักษณ์ว่าต้องพยายามหาหนทางที่จะเป็นหนึ่งให้ได้เสมอ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศรอบข้างและมีความคาดหวังว่าประเทศรอบข้างจะต้องเชื่อฟังและเดินตามความปรารถนาของจีน ในประวัติศาสตร์เมื่อจีนมีความเข้มแข็งและมีความมั่นคงภายในที่ดีพอแล้วอำนาจรัฐจีนก็จะมุ่งหวังไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์จากดินแดนภายนอก รวมถึงการขยายดินแดนหรือการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง แต่หากช่วงใดจีนอ่อนแอก็มักอาศัยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือกับประเทศรอบข้าง หากมองประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่ประเทศรอบข้างกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน จะต้องระมัดระวังพฤติกรรมของจีนเพื่อจะได้ไม่ตกเป็นเบี้ยล่างของจีนในภายหลัง

ภาพ 3.7 แผนที่เปรียบเทียบสภาพภูมิศาสตร์ยุโรปที่แตกต่างกับเอเชียตะวันออก

(ภาพแสดงให้เห็นภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันระหว่างจีนและยุโรป จีนเป็นประเทศใหญ่ที่รอบล้อมไปด้วยประเทศเล็กๆ ซึ่งมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าในประวัติศาสตร์ ในขณะที่ยุโรปไม่มีอำนาจกลางใดที่สามารถจะครอบคลุมทวีปได้หมด จากมุมมองทางภูมิศาสตร์นี้แสดงให้เห็นว่าจีนมองตนเองเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งมาตั้งแต่อดีต)

ที่มา: ผู้วิจัยสร้างผ่านโปรแกรม google.map.com

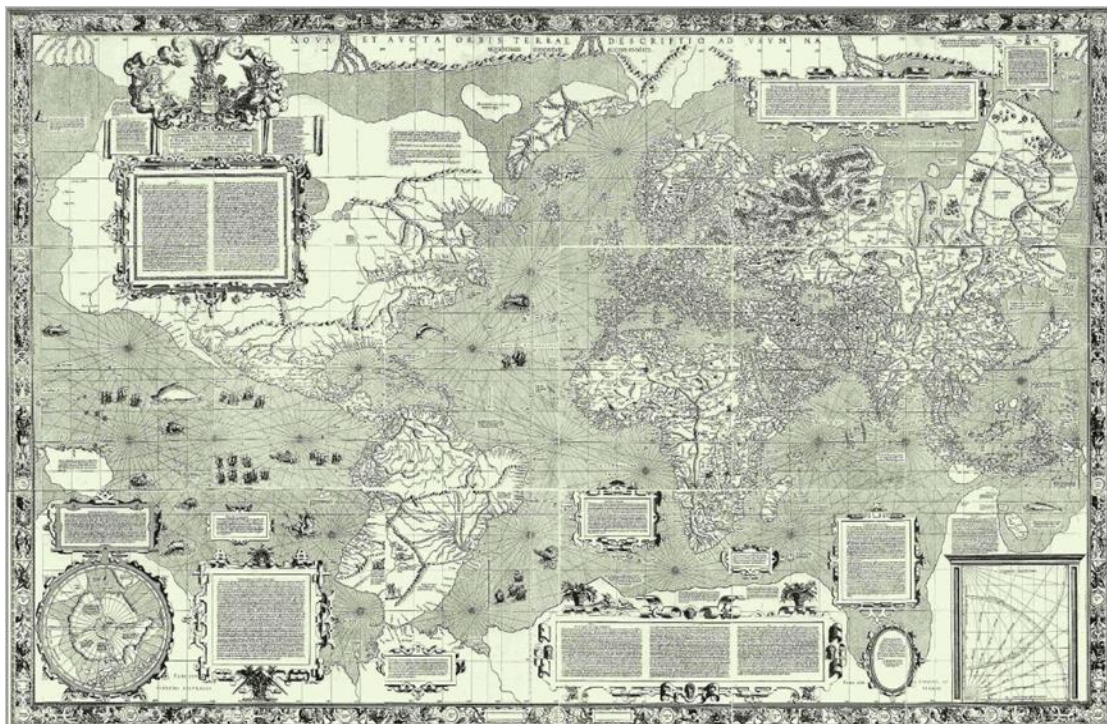

ภาพ 3.8 ภาพแผนที่โลกที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังคงอยู่ของเอเชียตะวันออก

(Kangnido World Map 1402, Ch'üan Chin and Li Hui, The oldest World map surviving in the East Asian cartographical tradition)

ภาพแผนที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังคงอยู่ของประเทศจีนและประเทศรอบข้าง ในแผนที่นี้ยังแสดงให้เห็นถึงแผนที่ที่ทอดยาวไปจนถึงทวีปแอฟริกาหรืออินเดียในทางด้านซ้ายของแผนที่

ที่มา: <https://en.wikipedia.org/wiki/File:KangnidoMap.jpg>

ภาพ 3.9 แผนที่ของ Gerardus Mercator

(ภาพแผนที่ของ Mercator เป็นภาพแผนที่ที่เป็นที่นิยมที่สุดและถูกใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน)

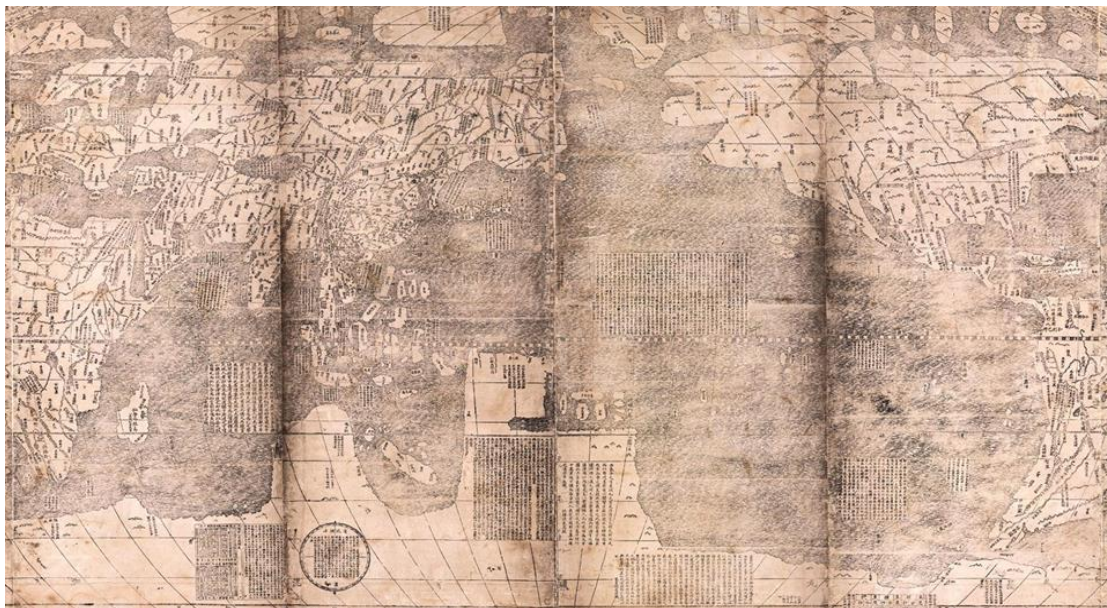
ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Mercator_1569_world_map

ภาพ 3.10 Gerardus Mercator ผู้วาดแผนที่

(Gerardus Mercator 1569, “Nova et Aucta Orbis Terrae Descriptio ad Usus Navigantium Emendate Accommodata”)

ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Mercator_1569_world_map

ภาพ 3.11 แผนที่ของ Matteo Ricci

ที่มา: <https://www.usfca.edu/news/usf-brings-masterpiece-maps-asian-art-museum>

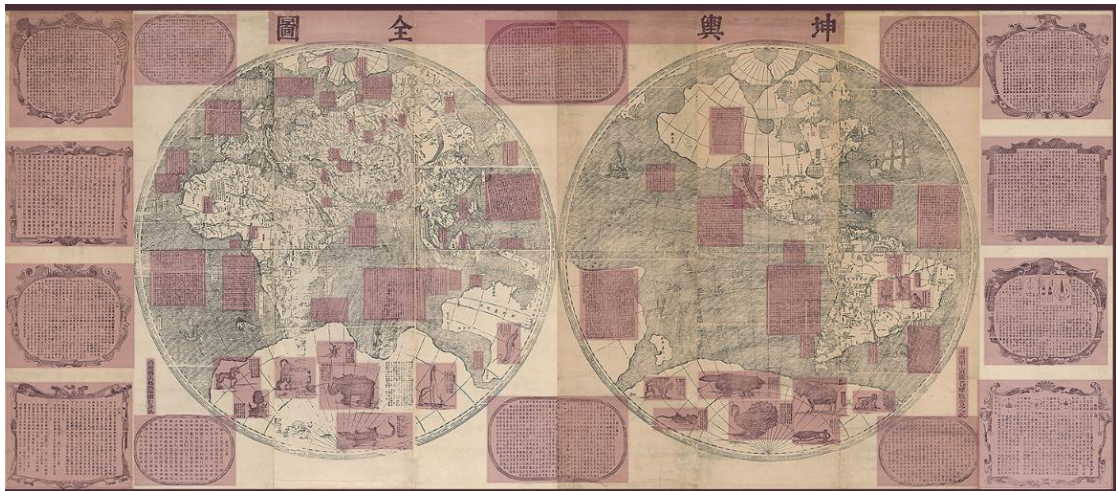
Matteo Ricci

LI ZHIZAO, ZHANG WENTAO 1602

ภาพ 3.12 Matteo Ricci ผู้วาดแผนที่

(ภาพแผนที่โลกที่จีนใช้ในยุคราชวงศ์หมิง เป็นแผนที่ที่มีขั้วบนารีนำเข้าไปปรับใช้และมอบให้แก่จีน ที่น่าสังเกตคือ ยังคงมีการปรับแผนที่ให้เห็นว่าจีนเป็นจุดศูนย์กลางของโลก ต่างกับแผนที่ของตะวันตกที่เป็นต้นแบบในการวาดแผนที่โลกฉบับนี้)

ที่มา: <https://www.lib.umn.edu/bell/riccimaps>

ภาพ 3.13 แผนที่ของ Ferdinand Verbiest

ที่มา: <http://www.asianart.org/regular/verbiest-map>

Ferdinand Verbiest 1674

ภาพ 3.14 Ferdinand Verbiest ผู้วาดแผนที่

(ภาพแผนที่ของมิชชันนารีชาวตะวันตกอีกคนหนึ่งที่ได้รับใช้รัฐบาลจีนในสมัยราชวงศ์ชิง ยังแสดงให้เห็นถึงมุมมองที่ประเทศจีนมองว่าตนเองเป็นจุดศูนย์กลางอยู่ไม่ต่างกับกับอดีต)

ที่มา: <https://sciencemeetsfaith.wordpress.com/2018/10/09/ferdinand-verbiest-and-the-first-automobile-vehicle/>

ยุทธศาสตร์ของจีนกับการวิเคราะห์ในระดับโครงสร้างในระบบระหว่างประเทศ

การวิเคราะห์ในระดับโครงสร้างในระบบระหว่างประเทศ

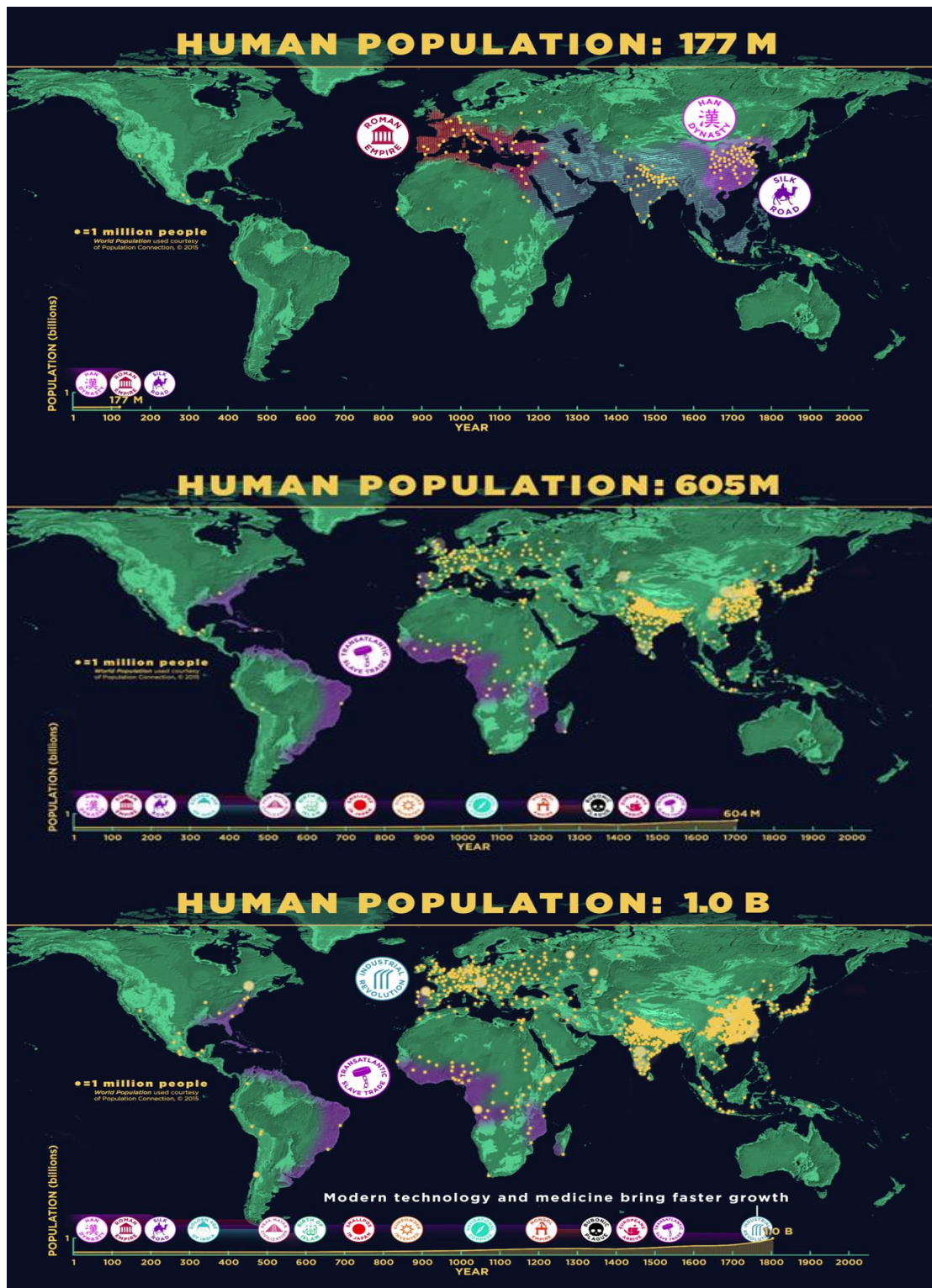
ตั้งแต่อดีตแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์มีอยู่ประมาณ 3 แหล่งคือ

แหล่งที่ 1 คือ ในเขตลุ่มแม่น้ำไนล์ ลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส และเมดิเตอร์เรเนียน

แหล่งที่ 2 คือ ในเขตเอเชียใต้ในลุ่มแม่น้ำสินธุและคงคา

แหล่งที่ 3 คือ ในเขตลุ่มแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำแยงซีเกียงในเอเชียตะวันออก

ทั้งสามแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์ เพราะเป็นเขตที่ก่อให้เกิดอารยธรรมที่หลากหลายขึ้นมาตลอดประวัติศาสตร์มนุษย์ อารยธรรมเหล่านี้ยังเป็นตัวแสดงเชื่อมความสัมพันธ์ให้เกิดระบบโลกที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรมได้แปรเปลี่ยนกลายมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กำหนดระบบโลกและการเมืองระหว่างประเทศ

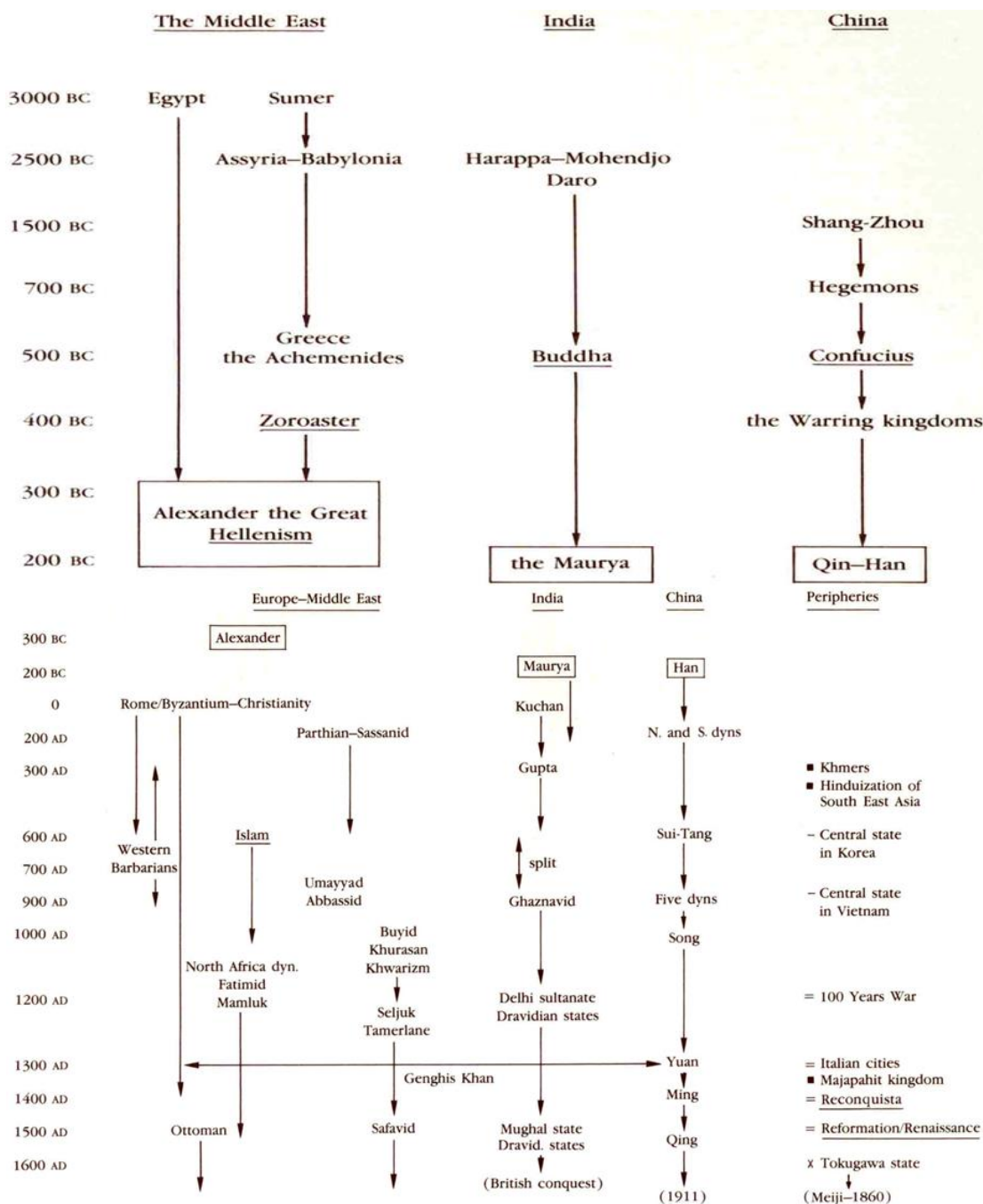

ภาพ 3.15 แหล่งที่มนุษย์อาศัยอยู่

(ภาพของแหล่งที่มนุษย์อาศัยอยู่ (Ecumene) เป็นการแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ของโลกอาศัยอยู่ที่ใด จากภาพแสดงว่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกก่อนที่จะมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในตะวันตก)

ที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=PUwmA3Q0_OE

Ancient Versus Modern
The early roots (up to 200 BC)

The tributary systems (300 BC - 1500 AD)

ภาพ 3.16 อารยธรรมหลักที่เกิดขึ้นในโลกมาจากแหล่งที่มนุษย์อาศัย

(แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมหลักที่เกิดขึ้นในโลก มาจากแหล่งที่มนุษย์อาศัยคือ ในเขตเมดิเตอร์เรเนียน อินเดียและจีน
จักรวรรดิต่างๆ เกิดขึ้นและเสื่อมลงตามกาลเวลา)

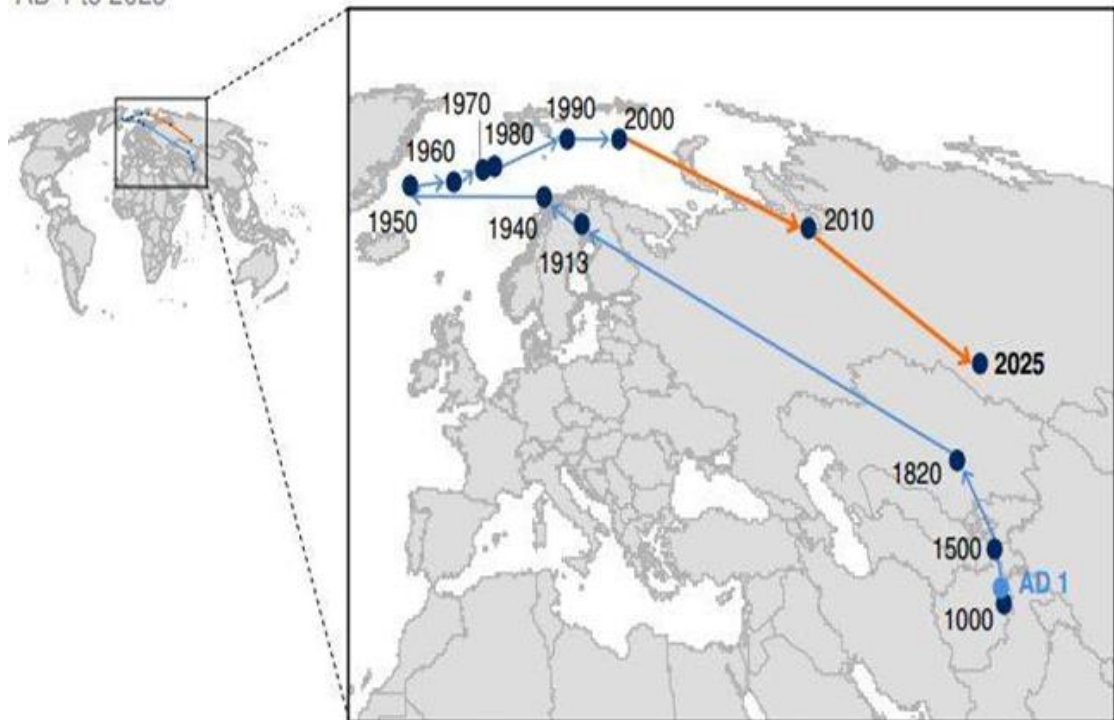
ที่มา: Frank, Andre Gunder and Gills, Barry. (1994). The World System: Five Hundred Years or Five Thousand?

อารยธรรมที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับต้นๆ ของโลกอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก จักรวรรดิที่เกิดขึ้นในแถบนี้ได้รับผลพวงจากภูมิศาสตร์ที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างสูง ทำให้เกิดการพัฒนาเมืองและการค้าขายขึ้นอย่างมากมาย การเพาะปลูกที่ประสบความสำเร็จย่อมหมายถึงความสามารถในการสร้างสังคมเมือง เมืองใหญ่ในโลกตั้งแต่อดีตตั้งอยู่ที่สองอารยธรรมที่สำคัญที่สุดคือ จีนและอินเดีย รวมถึงขนาดทางเศรษฐกิจที่ตามมา เพราะความสามารถในการผลิตในอดีตนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถทางการเกษตรเป็นหลัก บริเวณที่ผลิตอาหารได้มากก็ย่อมมีผู้คนที่อาศัยอยู่จำนวนมากเช่นกัน ขนาดของประเทศจึงเป็นตัวสะท้อนขนาดของเศรษฐกิจว่ามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด จากผลผลิตทางการเกษตร จีนในยุคราชวงศ์จึงมีอำนาจอย่างสูงในระบบการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเมื่อเทียบกับแหล่งอารยธรรมอื่นก็จะเห็นว่า จีนนั้นเป็นผู้นำระดับต้นของโลกมาตลอดประวัติศาสตร์มนุษย์เกือบสองพันปี ความเป็นผู้นำสิ้นสุดอย่างรวดเร็วภายในช่วงศตวรรษ 1800 เมื่อชาติตะวันตกเริ่มเข้ามาแสวงหาเมืองขึ้นและประสบความสำเร็จในการขยายอิทธิพล ทำให้เกิดสงครามขึ้นระหว่างจีนกับชาติตะวันตกทั้งหลายและทำให้จีนกลายเป็นคนป่วยแห่งเอเชียซึ่งเห็นได้จากขนาดเศรษฐกิจที่ค่อยๆ เล็กลงเรื่อยๆ จากกว่า 30 เปอร์เซนต์ของ GDP ของโลกในช่วงปลายสมัยจักรพรรดิเฉียนหลงราชวงศ์ชิง ลดลงจนเหลือไม่ถึง 5 เปอร์เซนต์ของ GDP ของโลกเมื่อสิ้นสุดยุคราชวงศ์ของจีนในช่วงต้นปี ค.ศ. 1900

จีนสามารถรวมตัวเป็นประเทศอีกครั้ง หลังจากสงครามกลางเมืองระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและพรรคก๊กมินตั๋งได้สิ้นสุดลง แต่กระนั้นก็ยังประสบกับปัญหาความวุ่นวายภายในและการทำสงครามกับประเทศรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นในเกาหลีหรือในเวียดนาม ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 20 จึงเป็นตัวถ่วงไม่ให้จีนสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว จนกระทั่งในช่วงสมัยเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นผู้นำสามารถนำพาประเทศเข้าสู่ระบบระหว่างประเทศ เน้นเรื่องการค้าขายระหว่างประเทศ ส่งผลทำให้จีนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องนับแต่นั้นเป็นต้นมา สะท้อนให้เห็นปริมาณการเพิ่มขนาดเศรษฐกิจเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ในโลก ในปัจจุบันประเทศจีนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของโลกเมื่อคำนวณด้วย GDP แบบใช้ดุลยภาพกำลังการซื้อ (Purchasing Power Parity) มาเป็นตัวคำนวณ

By far the most rapid shift in the world's economic center of gravity happened in 2000–10, reversing previous decades of development

Evolution of the earth's economic center of gravity¹
AD 1 to 2025

¹ Economic center of gravity is calculated by weighting locations by GDP in three dimensions and projected to the nearest point on the earth's surface. The surface projection of the center of gravity shifts north over the course of the century, reflecting the fact that in three-dimensional space America and Asia are not only "next" to each other, but also "across" from each other.

SOURCE: McKinsey Global Institute analysis using data from Angus Maddison; University of Groningen

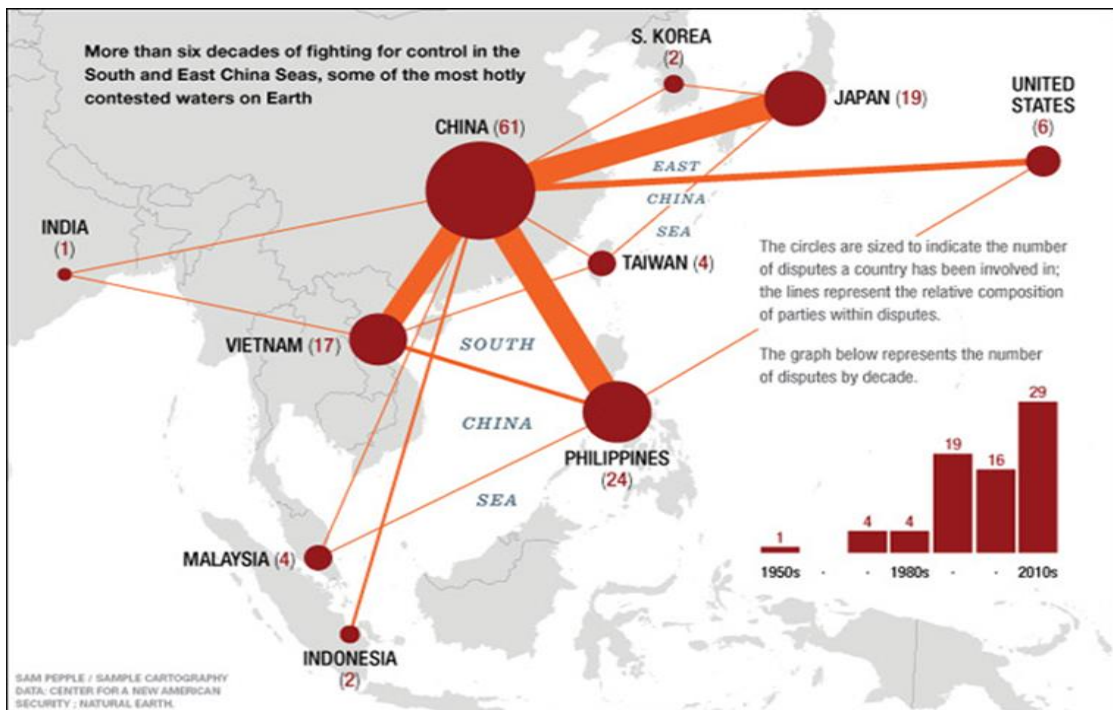
ภาพ 3.17 จุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจโลก

(แสดงให้เห็นจุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจโลก โดยเอาน้ำหนักทางเศรษฐกิจมาคำนวณตำแหน่งจุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจว่าอยู่ที่ตำแหน่งใด ค้นพบว่าจากตัวเลขทางเศรษฐกิจจุดศูนย์กลางของโลกนั้นอยู่ที่อัฟกานิสถานแล้วก็ค่อยเคลื่อนขึ้นไปจนถึงประเทศคาซัคสถานในช่วงก่อนมีการเปลี่ยนแปลงน้ำหนักทางเศรษฐกิจในช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรม)

ที่มา: <https://www.businessinsider.com/mckinsey-worlds-economic-center-of-gravity-2012-6>

ในด้านโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จีนก่อตั้งขึ้นภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีความขัดแย้ง ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคมองว่าจีนเป็นภัยคุกคามทางการเมือง ด้วยเหตุผลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่าง แรงกดดันภายนอกนี้ส่งผลให้จีนแยกตัวออกจากระบบชุมชนระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้กำหนด หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระบบโลกที่เกิดเป็นระบบโลกแบบเสรีทุนนิยม

จีนดูเหมือนเป็นผู้ร้ายที่อยู่ในระบบโลกคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง หมายถึง เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนมิได้มีพันธมิตรใดเลยนอกจากเกาหลีเหนือ ซึ่งแสดงให้เห็นความอ่อนแอเรื่องโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค จีนได้มีความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคหลังจากมีการสถาปนาความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นพี่ใหญ่ของภูมิภาค แม้หลังการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาค มีความไม่ไว้วางใจจากประเทศที่เคยเป็นพันธมิตรเก่ากับสหรัฐอเมริกายังคงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น หรือไต้หวัน และในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ไม่ได้มีประเทศใดเป็นมิตรกับจีนอย่างแท้จริง แม้แต่ประเทศร่วมค่ายสังคมนิยมเช่นเวียดนาม การเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในภูมิภาคจึงเป็นเกมการเมืองในเชิงลบต่อจีน ซึ่งจีนมีแต้มต่อน้อยกว่าในการต่อรองกับประเทศที่มีอคติกับจีน อาจหมายรวมถึงไทยด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเมื่อจีนได้พัฒนาประเทศขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 1 ความน่าดึงดูด ความน่าสนใจในการเข้าไปเป็นเพื่อนกับจีนจึงมีมากขึ้น จีนก็แสวงหาผลประโยชน์จากความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในการหาพันธมิตรใหม่ๆ จากประเทศในภูมิภาค ดังจะเห็นได้จากการที่จีนเข้าไปช่วยเหลือสองประเทศที่เป็นเพื่อนบ้านของไทย นั่นคือสาธารณรัฐประชาชนลาวและประเทศกัมพูชาและมีความสัมพันธ์ที่ดีมากกับประเทศเผด็จการทหารอย่างประเทศเมียนมา หรือแม้แต่ไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จีนจึงเป็นประเทศที่ยังเผชิญกับความไม่แน่นอนของโครงสร้างในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากที่สุด ซึ่งจีนคงต้องใช้เวลาในการพิสูจน์ตนเองกับประเทศในภูมิภาคว่าจะประเทศที่สามารถพึ่งพาได้หรือว่าเป็นประเทศที่เป็นภัยคุกคาม

ภาพ 3.18 ประเด็นปัญหาที่จีนมีกับประเทศต่างๆ

(แสดงให้เห็นประเด็นปัญหาที่จีนมีกับประเทศต่างๆ ตั้งแต่ก่อตั้งเป็นประเทศขึ้นมาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเด็นปัญหาส่วนใหญ่มีกับญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์และเวียดนาม เป็นที่น่าสังเกตว่าความขัดแย้งได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากตั้งแต่ช่วงหลังปี ค.ศ. 2010 เป็นต้นมา)

ที่มา: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2012-09-04/island-grabbing-asia>

ยุทธศาสตร์ของจีนกับระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลง

หากดูการพัฒนาขีดความสามารถของจีนในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า จีนยังไม่สามารถแข่งขันกับสหรัฐอเมริกาหรือรัสเซียได้ในทุกด้าน จึงจำเป็นต้องพิจารณาออกเหนือจากความสามารถ (capability) ในปัจจุบัน โดยศักยภาพ (potential) แนวโน้มรวมถึงทิศทางการพัฒนาในอนาคตจึงจะตัดสินได้ว่าจีนจะแข่งขันหรือเอาชนะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและรัสเซียได้หรือไม่ โดยสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีศักยภาพและมีความสามารถในการทหารตลอดระยะเวลาเกือบ 1 ศตวรรษที่ผ่านมาและมีคู่แข่งเพียงหนึ่งเดียวที่ดูเหมือนจะสามารถแข่งขันกับสหรัฐอเมริกาคืออดีตสหภาพโซเวียต อย่างไรก็ตามในต้นศตวรรษที่ 21 สหรัฐอเมริกาพบว่าตนเองจะต้องเผชิญกับคู่แข่งใหม่ที่สามารถทัดเทียมกันในทุกๆ ด้าน นั่นคือสาธารณรัฐประชาชนจีน

ความสัมพันธ์ที่สำคัญสุดในการกำหนดยุทธศาสตร์จีนคือ ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาหลังเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2008 จีนได้แสดงตัวตนออกมาว่าเป็นประเทศที่มีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกและต้องการเป็นผู้นำผ่าน

ทางนโยบายเศรษฐกิจต่างๆ จากจุดเริ่มต้นนี้สหรัฐอเมริกาได้เข้าสู่ยุคที่เริ่มมีความเปลี่ยนแปลง จีนมองว่าสหรัฐอเมริกาประสบปัญหาทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ จีนจึงใช้โอกาสนี้ในการที่จะเข้ามาแทนที่ จากมุมมองของจีนมองว่าตนเป็นประเทศที่เฟื่องฟูขึ้นมาหลังจากที่ได้ห่างหายไปจากการเป็นตัวแสดงที่สำคัญของโลกและกำลังก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะตั้งแต่การขึ้นมาของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง นโยบายต่างประเทศจีนมีการหักเหจากอดีตอย่างชัดเจน จากปาฐกถาของรองประธานาธิบดีไมค์ เพนส์ของสหรัฐอเมริกาที่สถาบันฮัดสัน (Hudson Institute) ว่าปีนี้เป็นปีครบรอบการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ครบ 100 ปี อาจต้องคิดให้ลึกว่าศตวรรษที่ 21 นี้จะมีการกลับไปสร้างความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันแล้วทำให้เกิดแนวโน้มที่จะสร้างประวัติศาสตร์ซ้ำรอยแบบศตวรรษที่ผ่านมาหรือไม่ จีนเป็นประเทศที่มีนโยบายทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงการละเมิดสิทธิทางปัญญาอย่างโจ่งแจ้งจนเรียกว่าเป็นการขโมยและนอกจากนั้นคือนโยบายทางการทหารที่มีความก้าวร้าวมากขึ้นและสุดท้ายรวมถึงการเป็นที่น่าสนใจว่าจีนเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาดังที่มีข้อกล่าวหาในประเด็นเดียวกันกับทางรัสเซีย⁴² จากคำปาฐกถาครั้งนี้จึงเป็นการตอกย้ำให้เห็นนโยบายต่างประเทศของประธานาธิบดี Donald Trump ที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยมองว่าจีนเป็นคู่ค้าและมีโอกาสที่จะกลายมาเป็นผู้ร่วมมือในการรักษาระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกาได้สร้างไว้ในศตวรรษที่ผ่านมา แต่กลับกันจีนได้กลายมาเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อกันเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ทางฝั่งสหรัฐอเมริกาก็มีกระแสการออกมาต่อต้านจีนในเชิงนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นจากฝ่ายความมั่นคง ฝ่ายการทหารและฝ่ายเศรษฐกิจ ยกตัวอย่างจากรายงานของเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2017⁴³ ซึ่งมีการกล่าวถึงนโยบายด้านความมั่นคงและยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา รวมถึงนโยบายยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศในเดือนมกราคมปี ค.ศ.2018⁴⁴ ต่อมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาได้กล่าวปาฐกถาที่มหาวิทยาลัยจอห์นฮอปกินส์ในเดือนเดียวกัน⁴⁵ และนำมาสู่กระแสการต่อสู้ทางการค้าในปัจจุบันซึ่งดูเหมือนกำลังขยายไปในทุกๆ ด้าน เพราะเป้าหมายหลักนั้นไม่ใช่เป้าหมายทางเศรษฐกิจตั้งแต่ต้น อาจเป็นเพียงการเริ่มต้นที่จะยับยั้งไม่ให้จีนพัฒนาตนเองไปข้างหน้าได้จนกระทั่งเป็นภัยต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาในด้านเศรษฐกิจและการเมือง จากหลักฐานที่

⁴² คำสุนทรพจน์นี้มีความสำคัญในการเข้าใจจุดยืนของสหรัฐอเมริกาต่อจีน ดูออนไลน์จาก, <https://www.hudson.org/events/1610-vice-president-mike-pence-s-remarks-on-the-administration-s-policy-towards-china102018>

⁴³ สามารถอ่านได้โดยตรงจากเว็บไซต์ของทำเนียบขาว <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>

⁴⁴ อ่านข้อสรุปได้ที่ลงนามโดย Jim Mattis รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกา

<https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>

⁴⁵ ฟังโดยตรงได้เว็บไซต์ของกลาโหม <https://dod.defense.gov/Videos/videoId/580418/>

ชัดเจนที่สหรัฐอเมริกาได้กล่าวมาในที่สาธารณะ ย่อมทำให้จีนตระหนกอย่างดีว่า ความสัมพันธ์ที่ยาวนานมากกว่า 40 ปี ที่สหรัฐอเมริกาเริ่มต้นสานปฏิสัมพันธ์ไว้ในยุคสมัยสงครามเย็นเพื่อให้จีนเป็นตัวต่อรองกับสหภาพโซเวียตนั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว จากนั้นจีนจะไม่ใช่ประเทศที่สหรัฐอเมริกาจะต้องปฏิบัติในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่ต้องมีการประนีประนอมอีกต่อไป นโยบายที่สหรัฐอเมริกาใช้มาตลอดเรียกว่า นโยบายผูกมัดกันไว้ (Engagement) ซึ่งเป็นนโยบายที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อดึงให้จีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้กำหนดที่มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ในช่วงแรกนั้นจีนเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและไม่สามารถจะยืนหยัดอยู่บนลำแข้งของตนเองได้มากนัก สหรัฐอเมริกาจึงมีความมั่นใจที่จะดึงจีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความสัมพันธ์นี้ แต่ผลลัพธ์ในปัจจุบันจีนกลับเติบโตขึ้นมาอย่างไม่คาดฝันจนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 1 และมีความสามารถทางทหารที่ค่อยๆ เทียบเคียงกับสหรัฐอเมริกา สิ่งสำคัญที่สุดไม่ใช่เรื่องปัจจัยทางวัตถุแต่เป็นเรื่องเป้าหมายและจุดประสงค์ทางยุทธศาสตร์จีนที่ดูเหมือนจะเปลี่ยนแปลงไปจากช่วงแรกที่เปิดประเทศ โดยจุดยืนทางยุทธศาสตร์จีนในยุคประธานาธิบดีสี จิ้นผิงเป็นยุทธศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาไม่ได้มีความคาดหวังมาก่อน ประเทศจีนในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา นอกจากยังไม่เปิดประเทศให้เป็นประชาธิปไตยแล้วยังแสดงจุดยืนและท่าทีซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาทั้งในเขตภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกรวมไปถึงภูมิภาคอื่นๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นในแอฟริกาหรือลาตินอเมริกา ทำให้สหรัฐอเมริกาเกิดความกังวลเรื่องความมั่นคงที่เดิมทีนั้นมีอิสรภาพในการตัดสินใจและแก้ไขเรื่องต่างๆ ในโลก โดยใช้มุมมองของตนโดยเฉพาะเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจต่อประเทศโลกที่ 3 แต่ในปัจจุบันจีนกลับแสดงตนเข้าไปเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนประเทศต่างๆ โดยหยิบยื่นวิธีการพัฒนาประเทศ ซึ่งศักยภาพของจีนทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองรวมถึงการทหารนั้นเริ่มที่จะกีดกร่อนการเป็นผู้นำโลกของสหรัฐอเมริกาลงเรื่อยๆ ความรู้สึกในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ในทุกๆ ส่วนของประเทศ พรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นพรรค Republican หรือพรรค Democrat ต่างมีความเห็นพ้องต้องกันว่า สหรัฐอเมริกาและภาคธุรกิจต่างๆ ที่มีประสบการณ์ที่ไม่ดีในการทำธุรกิจกับจีนจำเป็นต้องกดดันจีน จากมุมมองของศาสตราจารย์ Graham Allison แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ผู้ทรงอิทธิพลที่สุดคนหนึ่งในวงการวิชาการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เขียนไว้ในงานเขียนชื่อ “Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?”⁴⁶ ในปี ค.ศ. 2017 กล่าวไว้ว่า การที่จะเข้าใจอนาคตจำเป็นจะต้องศึกษาอดีต โดยหนังสือได้ยกตัวอย่างเรื่องราวที่ถูกเขียนขึ้นมาโดยนักวิชาการในอดีตที่สำคัญในยุคกรีกโบราณที่ชื่อ Thucydides บันทึกเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างสองเมืองมหาอำนาจในยุคกรีกโบราณ ได้แก่ กรุงเอเธนส์และกรุงสปาร์ตา ศาสตราจารย์ Graham Allison ได้ใช้คำว่า “กับดักธูซิดิดิ” อธิบายว่าพลวัตทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดคือ ความกลัวของผู้ที่มีอำนาจ

⁴⁶ Allison, Graham. (2017). *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*, 384 pages

ว่าจะถูกผู้ที่มีอำนาจใหม่ขึ้นมาแทนที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลและมักจะนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด ในบริบทปัจจุบันจีนเปรียบเสมือนเอเธนส์ซึ่งมีการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองและการทหาร จนทำให้ สหรัฐอเมริกาซึ่งเปรียบเสมือนสปาร์ตานั้นมีความกังวลและมีความเป็นไปได้สูงว่าจะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสองประเทศนี้เหมือนดังในอดีต ในงานเขียนมีใจความสำคัญว่าประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา มากกว่า 500 ปี ได้ทำการวิจัยและค้นพบว่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของความขัดแย้งระหว่างผู้ที่มีอำนาจเก่ากับผู้ที่กำลังขึ้นมาใหม่จำนวน 12 ครั้งจากทั้งหมด 16 ครั้ง เหตุการณ์จบลงด้วยการเกิดสงคราม ดังนั้นในอนาคตความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาจึงเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนเพราะประวัติศาสตร์สามารถจะซ้ำรอยตัวมันเองได้หากมองข้ามบทเรียนที่ผ่านมาจากในอดีต และบทความในวารสาร Foreign Affairs ของศาสตราจารย์ Graham Allison มีชื่อว่า “China vs. America: Managing the Next Clash of Civilizations” ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2017⁴⁷ มีใจความสรุปโดยสังเขปว่าสหรัฐอเมริกามีความผิดหวังอย่างมากกับการที่จีนได้เข้ามาสู่ระบบการค้าโลก โดยเฉพาะการที่สหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนให้จีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การการค้าโลกและมีความหวังที่จะทำให้จีนเป็นเหมือนดังประเทศเยอรมันและญี่ปุ่นที่กลายมาเป็นผู้ที่ให้ความร่วมมือกับการจัดระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา⁴⁸ ขณะเดียวกันศาสตราจารย์ Samuel Huntington ในงานเขียนเรื่อง “The Clash of Civilizations?” ไว้ในช่วงปี ค.ศ. 1993⁴⁹ ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างตะวันตกกับจีนนั้นเป็นสิ่งที่ลึกซึ้ง ความแตกต่างระหว่างอารยธรรมตะวันตกกับอารยธรรมตะวันออกทำให้สองอารยธรรมนี้มีความแปลกแยกกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา-จีน เป็นผลมาจากอารยธรรมทั้งสองที่ไม่สามารถจะลงรอยกันได้ สำหรับสหรัฐอเมริกาแล้วรัฐบาลที่มีแนวโน้มเป็นเผด็จการและใช้อำนาจในทางที่ผิดเป็นผู้ที่ชั่วร้าย ในขณะที่มุมมองของจีนการใช้อำนาจของรัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะรักษาไว้ซึ่งระเบียบและป้องกันไม่ให้เกิดความวุ่นวายเหมือนกับที่จีนประสบมาในช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 ในขณะเดียวกันทั้งสองประเทศมีความเชื่อในทางวัฒนธรรมว่าตนเองนั้นเป็นอารยธรรมที่สูงส่งกว่าและเหนือกว่าประเทศอื่นๆ มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ที่พิเศษกว่าย่อมทำให้เกิดความแตกแยก แม้แต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงยังได้กล่าวไว้ในคำประกาศสุนทรพจน์ว่าประเทศจีนนั้นมีอารยธรรมที่เก่าแก่กว่า 5,000 ปี และได้สร้างอารยธรรมให้แก่โลกและพัฒนามนุษยชาติอย่างมหาศาลและยังได้กล่าวเพิ่มเติมในเวลาต่อมาว่า อารยธรรมจีนเป็นอารยธรรมที่

⁴⁷ Allison, Graham. (2017). ดูออนไลน์จาก, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2017-08-15/china-vs-america>

⁴⁸ รับฟังงานสัมมนานี้ได้โดยตรงจากการเสวนาที่ Asia Society ซึ่งหาได้จากเว็บไซต์ <https://asiasociety.org/hong-kong/destined-war-can-america-and-china-escape-thucydides-trap>

⁴⁹ Huntington, Samuel (1993). ดูออนไลน์จาก, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-06-01/clash-civilizations>

ต่อเนื่องไม่เหมือนอารยธรรมอื่นของโลก มีความพิเศษอย่างที่สุดในประวัติศาสตร์มนุษย์ จะเห็นได้ว่าจากมุมมองนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนย่อมมีปัญหา เนื่องจากความรู้สึกที่ว่า ทุกประเทศในโลกจะต้องทำตามแนวคิดแบบสหรัฐอเมริกาเพราะเป็นแนวคิดที่ถูกต้องเป็นเหตุเป็นผล และไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่นได้ ซึ่งสหรัฐอเมริกาก็ได้ใช้จุดยืนทางอารยธรรมของตนเองนี้พยายามสร้างเครือข่ายที่มีผลต่อการถ่ายทอดแนวคิดไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลกตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา⁵⁰ รวมไปถึงต้องการให้จีนเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบของสหรัฐอเมริกา ทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ แนวนอนยอมส่งผลที่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับจีนที่มองตรงข้ามกับสหรัฐอเมริกาอย่างสิ้นเชิง โดยมีความเชื่อว่าลักษณะทางสังคมและอารยธรรมของจีนนั้นมีความพิเศษเช่นเดียวกัน ดังนั้นจีนจึงไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนให้เหมือนกับสหรัฐอเมริกาไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจหรือการเมือง แต่จีนจะต้องหาทางเดินของตนเองเพื่อฟื้นฟูสู่ความเป็นหนึ่งทางอารยธรรมเหมือนดังในอดีตที่ตนเองเคยเป็น ในระยะยาวจีนจะไม่สามารถทำตามกฎเกณฑ์ของสหรัฐอเมริกาที่ตั้งไว้ในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ เพราะเป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่เอื้อให้จีนพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้นั้นคือการกลับขึ้นมาเป็นที่ 1 อีกครั้ง

ในปี ค.ศ. 2008 ที่ผ่านมามีงานโอลิมปิกขึ้นอย่างใหญ่โตที่สุดในประวัติศาสตร์โอลิมปิกเสมือนเป็นงานเปิดตัวประเทศจีนว่าได้ก้าวมาถึงจุดใหม่แล้ว ผู้ที่รับผิดชอบงานโอลิมปิกในครั้งนี้คือรองประธานาธิบดีในขณะนั้นมีนามว่าสี จิ้นผิง ปีนั้นเป็นปีสำคัญเพราะเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของจีนว่าเริ่มมีความมั่นใจในการแสดงออกถึงศักยภาพของตนเองในสังคมชุมชนระหว่างประเทศ แต่ที่สำคัญไปกว่านั้นคือ สหรัฐอเมริกากำลังเผชิญปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมาที่เรียกว่าวิกฤตสินเชื่อ Subprime (subprime mortgage crisis) ส่งผลทำให้เกิดปัญหาทางการเงินอย่างใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ครั้งหนึ่งของสหรัฐอเมริกา ทำให้ประชาชนในประเทศเริ่มขาดความมั่นใจในศักยภาพและอนาคตของชาติ นักวิชาการอย่าง G. John Ikenberry เขียนบทความสำคัญที่ชื่อว่า “The Rise of China and the Future of the West: Can the Liberal System Survive?”⁵¹ ในนิตยสาร Foreign Affairs ฉบับเดือนมกราคมถึงธันวาคมปี ค.ศ. 2008 มีนัยยะสำคัญว่าประเทศตะวันตกกำลังรู้สึกถึงความถดถอยจากการเป็นผู้นำระบบสังคมโลกทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ในขณะที่จีนได้ก้าวเข้ามาสู่ความเป็นหนึ่งในสังคมชุมชนระหว่างประเทศซึ่งได้ขยายอำนาจและอิทธิพลไปยังเขตแดนต่างๆ นักคิดหลายคนเชื่อว่ายุคนี้เป็ยุคแห่งการสิ้นสุดของโลกตะวันตกที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำและกำลังถูกประเทศจีนเข้ามาแทนที่ เมื่อจีนเริ่มมีอำนาจมากขึ้นก็ย่อมทำให้อำนาจของสหรัฐอเมริกาลดไปโดยปริยายและส่งผลทำให้จีนสามารถใช้อิทธิพลที่ตนเองมีอยู่ในการ

⁵⁰ ความคิดแบบสากลนิยม (Universalism) เป็นความคิดที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับเสรีนิยม (Liberalism) ในช่วงศตวรรษที่ 17-18 ที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนของนักคิดในยุคก่อตั้งประเทศส่งผลให้เกิดอัตลักษณ์ของสหรัฐอเมริกามาจนถึงปัจจุบัน

⁵¹ ดูออนไลน์จาก, <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2008-01-01/rise-china-and-future-west>

เปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศและสถาบันที่มีความสำคัญในระบบการเมืองระหว่างประเทศ ในปัจจุบัน แน่แน่นอนว่าประเทศที่สูญเสียผลประโยชน์มากที่สุดก็ย่อมมองว่าจีนเป็นภัยต่อความมั่นคง ความขัดแย้งนี้แตกต่างจากในอดีต ความเป็นเอกอภิมหาอำนาจของสหรัฐอเมริกาที่กำลังจะจบลง อย่างช้าๆ

ประเทศสหรัฐอเมริกาเดิมมีความหวังว่าจีนจะยอมรับการเข้าไปสู่ระบบเสรีนิยมในแบบที่ สหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ในสังคมชุมชนระหว่างประเทศ ผลคือจีนจะเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มี พฤติกรรมไม่ต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมชุมชนระหว่างประเทศ ผ่านกฎเกณฑ์และผ่านองค์กรของสถาบันของประเทศต่างๆ และจีนจะสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ ผู้ที่มีอำนาจแบบมีความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม 10 ปี ที่ผ่านมา ความคาดหวังที่จะให้จีนเข้ามา เป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่รับผิดชอบสังคมชุมชนระหว่างประเทศในรูปแบบที่สหรัฐอเมริกาปรารถนาไม่ได้ เกิดขึ้น แต่ในทางกลับกันจีนได้เข้ามายุติครองพื้นที่จากการเป็นผู้นำในระบบชุมชนระหว่างประเทศ และเปลี่ยนโครงสร้างจากระบบที่เป็นเสรีนิยมให้กลายมาเป็นระบอบอำนาจนิยมเสมือนดังที่จีนได้ ปฏิบัติมาตลอดประวัติศาสตร์ในช่วงสร้างประเทศที่ผ่านมา

ผลประโยชน์แห่งชาติของจีน

ประเทศจีนเรียกผลประโยชน์แห่งชาติว่าผลประโยชน์หลัก (核心利益-HéXīn lìyì) นั่นคือสิ่ง ที่จีนเห็นว่ามีค่าสำคัญที่สุดสำหรับประเทศและไม่สามารถต่อรองหรือยอมเสียได้ เป็นผลประโยชน์ที่ สามารถตัดสินชะตากรรมของประเทศ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศใดๆ จำเป็นจะต้องไม่ขัดแย้งต่อการ รักษาผลประโยชน์นี้และเป้าหมายของการดำเนินนโยบายคือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศ ได้รับผลประโยชน์สูงสุดในประเด็นดังกล่าว

จากมุมมองทางประวัติศาสตร์สะท้อนให้เห็นปัญหาทางภูมิศาสตร์ของจีนซึ่งมีชายแดนที่เปิด กว้างและง่ายต่อการถูกรุกราน รวมถึงความแตกต่างในสังคมระหว่างผู้คนในท้องถิ่นต่างๆ มีแนวโน้มที่ ที่จะก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงภายใน หากขาดการจัดการที่ดีหรือปล่อยให้มีการละเลยไป ในบาง ช่วงเวลา ก็เกิดการต่อต้านหรือกบฏได้อยู่เสมอ จีนมีความอ่อนแอจากภายในประกอบกับการที่มี เขตแดนกว้างขวาง บุคคลหรือตัวแสดงภายนอกเข้ามาแทรกแซงหรือรุกรานได้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ ผู้นำมีแนวโน้มที่จะพยายามอย่างถึงที่สุดเพื่อรักษาความมั่นคงภายในและมิยอมให้กระด้างกระเดื่อง ในประวัติศาสตร์การขึ้นสู่อำนาจของทุกราชวงศ์ใหม่จึงทำตามซ้ำๆ กับวงจรเดิมที่เกิดขึ้นเมื่อมีการยึด อำนาจกลับคืนมาได้แล้ว สิ่งแรกที่จำเป็นคือการรวบรวมแผ่นดินให้เป็นปึกแผ่นเหมือนดังในสมัยรวม แผ่นดินเป็นครั้งแรกในยุคราชวงศ์ฉิน แนวโน้มของการบริหารงานจึงเป็นการรวมศูนย์อำนาจที่ผู้นำมี อำนาจเด็ดขาดไม่ใช่บริหารงานในระบบแบบตะวันตกที่อาศัยโครงสร้างอำนาจ แบบตรวจสอบถ่วงดุล อำนาจระหว่างอำนาจต่างๆ

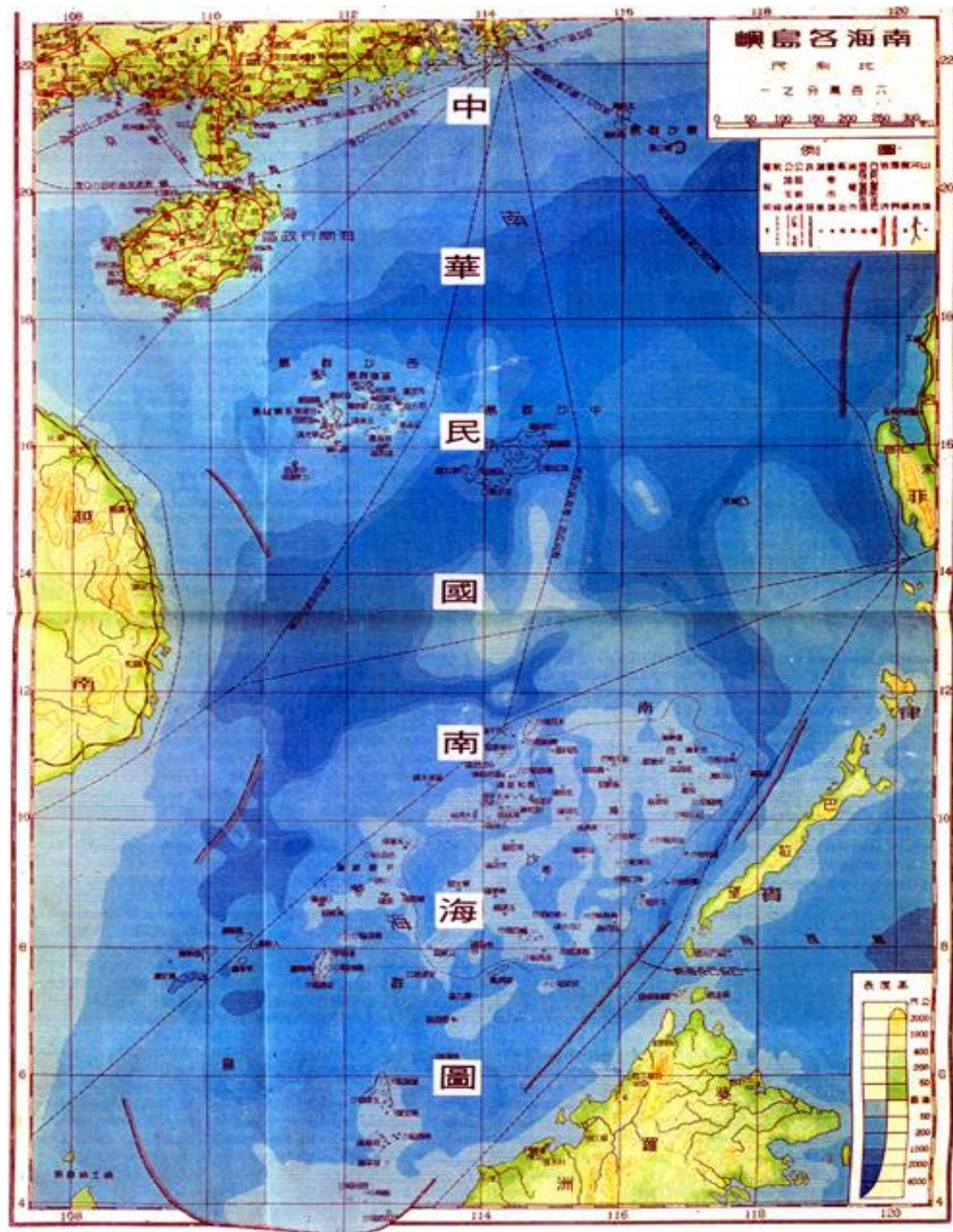
ดังนั้นการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญที่สุดในมุมมองของประวัติศาสตร์จีนคือ การรักษาไว้ซึ่งความเป็นปึกแผ่นภายในไม่ให้เกิดความแตกแยกระหว่างผู้คนหรือเกิดการต่อต้านรัฐบาล ไปจนถึงการป้องกันไม่ให้ประเทศถูกแทรกแซงหรือรุกรานจากอำนาจภายนอกเขตแดนของตน การรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติที่เป็นแกนหลัก ในประเด็นนี้จำเป็นต้องอาศัยกองกำลังทหารที่แข็งแกร่ง สามารถควบคุมกิจการภายในและป้องกันการแทรกแซงจากภายนอก ระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงภายใน ระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งย่อมส่งผลต่อความสามารถในการสร้างอิทธิพลต่อประเทศรอบข้างและย่อมเป็นผลดีต่อการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของจีน ดังนั้นเป้าหมายทั้งสองอย่างนี้จึงควบคู่กันไปโดยขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ หากมองภาพรวมในประวัติศาสตร์ความมั่นคงภายในของจีนมีความสำคัญมากกว่าการแสดงศักยภาพของประเทศหรือของรัฐบาลกับอำนาจภายนอก แม้ประเทศจีนจะมองว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ในทางปฏิบัติการสร้างอิทธิพลเหนือประเทศรอบข้างนั้นมีความจำเป็นน้อยกว่าการรักษาความมั่นคงภายใน ในหลายครั้งเมื่ออำนาจรัฐบาลในประเทศอ่อนแอ จีนก็ยินดีที่จะจ่ายทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นเพื่อแลกมาซึ่งความสงบจากการแทรกแซงของรัฐบาลอำนาจภายนอก เปรียบได้เหมือนกับการส่งบรรณาการไปยังประเทศอื่นเพื่อสร้างความสงบเช่นในสมัยราชวงศ์ชางที่จีนต้องการรักษาความสงบและยินดีที่จะส่งบรรณาการไปยังประเทศที่ดูเหมือนจะดีกว่าในการพัฒนาแต่มีกำลังทหารที่มากกว่า

หากเปรียบเทียบกับนโยบายของจีนในปัจจุบันว่าพยายามรักษาผลประโยชน์แห่งชาติโดยวิธีนี้ได้อย่างไร จีนเป็นประเทศซึ่งมีงบประมาณในการรักษาความมั่นคงภายในมากกว่างบประมาณทางการทหารที่ต้องใช้จ่ายไปในการป้องกันประเทศจากศัตรูภายนอก สิ่งที่จีนต้องการเป็นอันดับหนึ่งคือความสามารถที่จะรักษาไว้ซึ่งการได้มาของทรัพยากรหรือความสามารถในการที่จะควบคุมสิ่งที่จำเป็นในการจะรักษาไว้ซึ่งความเป็นระเบียบภายในประเทศ เห็นได้จากนโยบายหลายๆ อย่างที่สะท้อนถึงตรรกะของรัฐบาลจีนในจุดนี้ กองกำลังภายในประเทศของจีนได้รับการออกแบบมาเพื่อเป็นกองกำลังที่เน้นการป้องกัน อาวุธยุทธโศภณที่มีจึงเป็นการออกแบบมาไว้เพื่อการนี้ มิได้มีการออกแบบกองทัพจีนเพื่อทำการรุกรานประเทศอื่น ด้วยเหตุผลทางความเชื่อเรื่องนโยบายของประเทศที่เน้นความมั่นคงภายในเป็นอันดับแรกซึ่งผู้วิจัยก็ได้กล่าวไว้ในระดับหนึ่งในบทความด้วยเรื่องแนวคิดทฤษฎี

รัฐบาลได้ประกาศคำนิยามของผลประโยชน์แห่งชาติไว้อย่างชัดเจนว่าหมายถึง รัฐบาลที่มีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้นำ รวมถึงอำนาจอธิปไตยความเป็นหนึ่งเดียวกันและความมั่นคงในเขตแดน รวมทั้งวิถีชีวิตของผู้คนและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นต้น ประเด็นความมั่นคงภายในที่สำคัญมาโดยตลอดคือ เรื่องเขตแดนไต้หวัน เขตปกครองตนเองทิเบตและเขตปกครองตนเองซินเจียง ซึ่งจีนได้ประกาศไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นเรื่องกิจการภายในที่ไม่สามารถจะต่อรองได้ แต่ในระยะหลังๆ คำนิยามของคำว่าผลประโยชน์แห่งชาติหลักก็ได้เริ่มมีการขยายหรืออธิบายให้ครอบคลุมขึ้น เช่นตั้งแต่

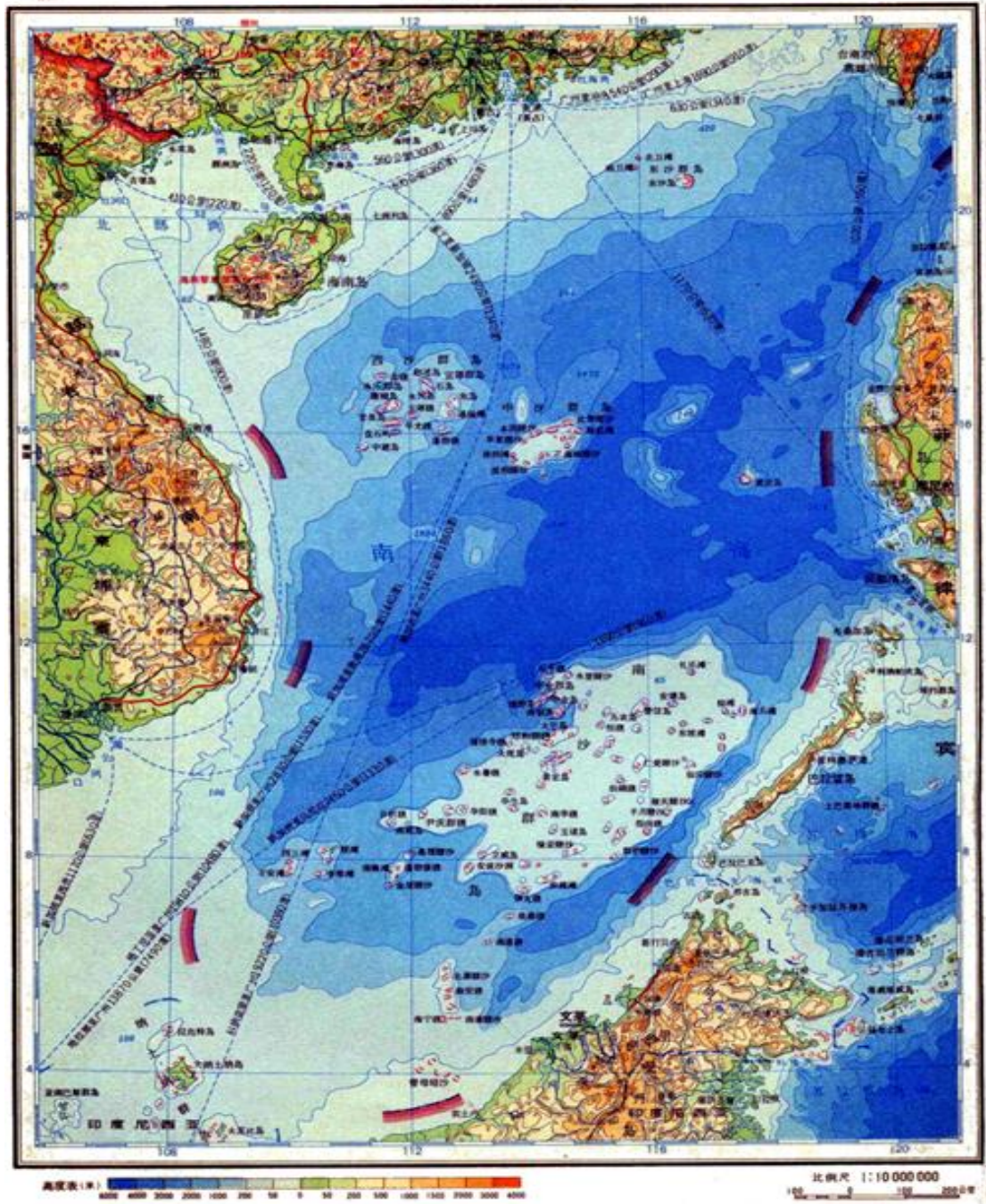
ปี ค.ศ. 2010 นักคิดนักวิชาการของจีนรวมถึงนักวิชาการจากต่างประเทศก็เริ่มมีการถกเถียงกันว่า ทะเลจีนใต้เป็นส่วนหนึ่งของผลประโยชน์แห่งชาติของจีนหรือไม่ สุดท้ายผลประโยชน์แห่งชาติก็ได้รับรวบรวมปัญหาเรื่องอธิปไตยกับประเทศที่อยู่รอบข้างไว้อย่างชัดเจนมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องในทะเลจีนใต้หรือพรมแดนที่ติดกับอินเดียโดยเฉพาะในเขตรัฐอรุณาจัลประเทศ (Arunachal Pradesh) รวมทั้งในทะเลจีนตะวันออกที่จีนมีข้อพิพาทกับญี่ปุ่นในการควบคุมหมู่เกาะเตียวหยูหรือที่ญี่ปุ่นเรียกว่าหมู่เกาะเซนกากุ

ในประเด็นทะเลจีนใต้ ดูแผนที่โบราณตั้งแต่สมัยก่อนมีการจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น จีนภายใต้การปกครองของพรรคก๊กมินตั๋งได้ประกาศไว้อย่างชัดเจนว่าหมู่เกาะในทะเลจีนใต้นั้นอยู่ภายใต้เขตแดนของจีน ซึ่งไม่มีประเทศพันธมิตรใดในเวลานั้นโต้แย้ง ด้วยว่าอยู่ในช่วงสงครามและยังเป็นพันธมิตรร่วมกับจักรวรรดิญี่ปุ่น อีกทั้งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดยังไม่ได้รับอิสรภาพจากการปกครองของตะวันตก เขตแดนดังกล่าวจึงยังไม่ได้มีการยืนยันในเวลานั้นว่าเป็นของชาติใดในทะเลจีนใต้ แต่หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเฉพาะในแผ่นดินใหญ่โดยมีรัฐบาลเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ ปัญหาเขตแดนในทะเลจีนใต้จึงถูกลืมไปโดยเฉพาะในช่วงยุคสงครามเย็น จีนแผ่นดินใหญ่ไม่มีศักยภาพพอที่จะอ้างถึงอธิปไตยในเกาะต่างๆ มีเพียงแต่พรรคก๊กมินตั๋งที่ปกครองไต้หวันในเวลานั้นยังเป็นผู้ที่ยืนยันในสิทธิสภาพของเขตแดนที่ถูกเรียกว่าเส้น 9 จุด (Nine-Dash Line) แสดงให้เห็นว่าประเทศจีนก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยังคงยืนยันที่จะใช้แผนที่ที่สะท้อนถึงแนวเขตแดนในทะเลของตน ซึ่งไม่ได้แตกต่างกับการกล่าวอ้างในปัจจุบันของรัฐบาลสี จิ้นผิง

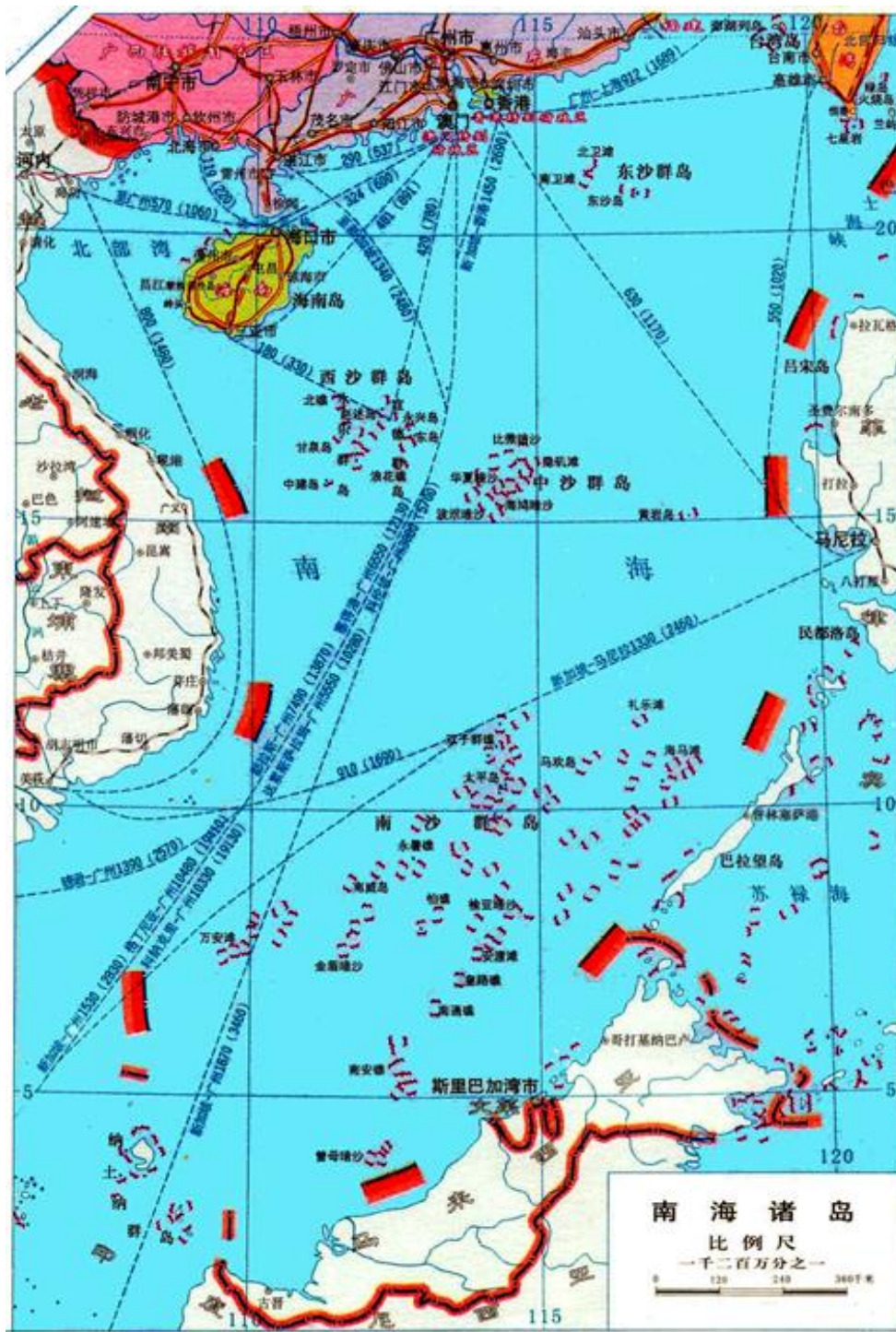
ภาพ 3.19 แผนที่ทะเลจีนใต้ 1946

ที่มา: <https://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#https://www.globalsecurity.org/military/world/war/images/map-south-china-sea-1946.jpg>||Chinese%20South%20China%20Sea%20Map%20-%201946

ภาพ 3.20 แผนที่ทะเลจีนใต้ 1972

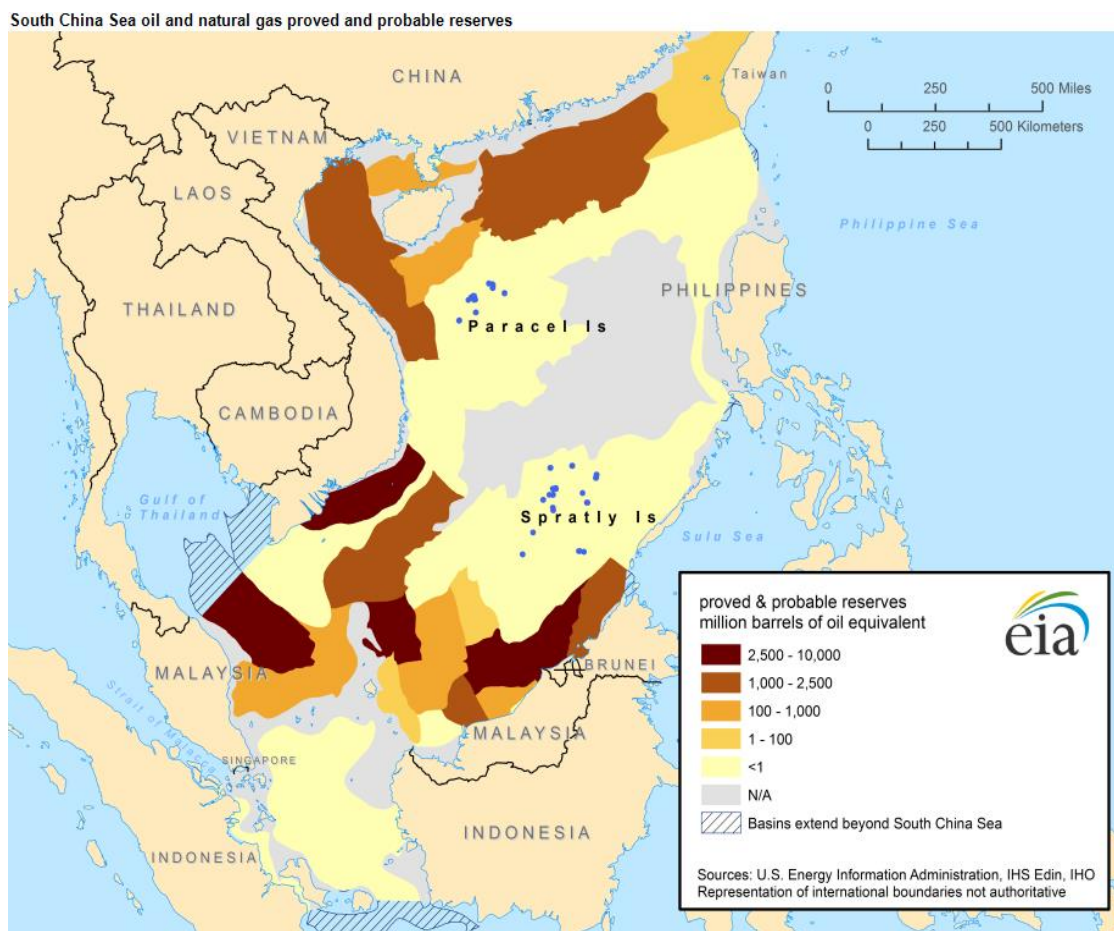
ที่มา: <https://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#https://www.globalsecurity.org/military/world/war/images/map-south-china-sea-1972.jpg>||Chinese%20South%20China%20Sea%20Map%20-%201972

ภาพ 3.21 แผนที่ทะเลจีนใต้ 2003

ที่มา: <https://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#https://www.globalsecurity.org/military/world/war/images/map-south-china-sea-2003.jpg>||Chinese%20South%20China%20Sea%20Map%20-%202003

นอกจากปัญหาความมั่นคงภายในที่จีนมองว่าทะเลจีนใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศแล้ว ประเด็นที่สองคือ ความจำเป็นที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงในการได้มาซึ่งทรัพยากรหรือรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ในการเดินเรือทางทะเล จีนจำเป็นจะต้องระมัดระวังความเป็นไปได้ในการถูกปิดล้อมจากประเทศที่มีโอกาสจะเป็นปฏิปักษ์ต่อจีน โดยปิดกั้นการเดินเรือส่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อประเทศนั้นคือ ทรัพยากรพลังงาน ซึ่งหากจีนไม่สามารถจะรักษาความมั่นคงตรงจุดนี้ได้ก็จะก่อให้เกิดปัญหา เช่นเดียวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตตามแนวชายแดนว่ามีกองกำลังภายนอกจะสามารถจะเข้ามาสร้างปัญหาให้กับความมั่นคงภายในได้

ภาพ 3.22 แผนที่แหล่งน้ำมันและแหล่งแก๊สธรรมชาติในทะเลจีนใต้

(จากข้อมูลการสำรวจแรงงานในเขตทะเลจีนใต้มีการคาดการณ์กันว่าเป็นแหล่งน้ำมันและแหล่งแก๊สธรรมชาติที่เหลือเพื่อหากได้รับการพัฒนาทุกประเทศ จึงมองว่าน้ำมันในเขตนี้นี้เป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญและก็ต่างกล่าวอ้างทับซ้อนกันในเขตดังกล่าว)

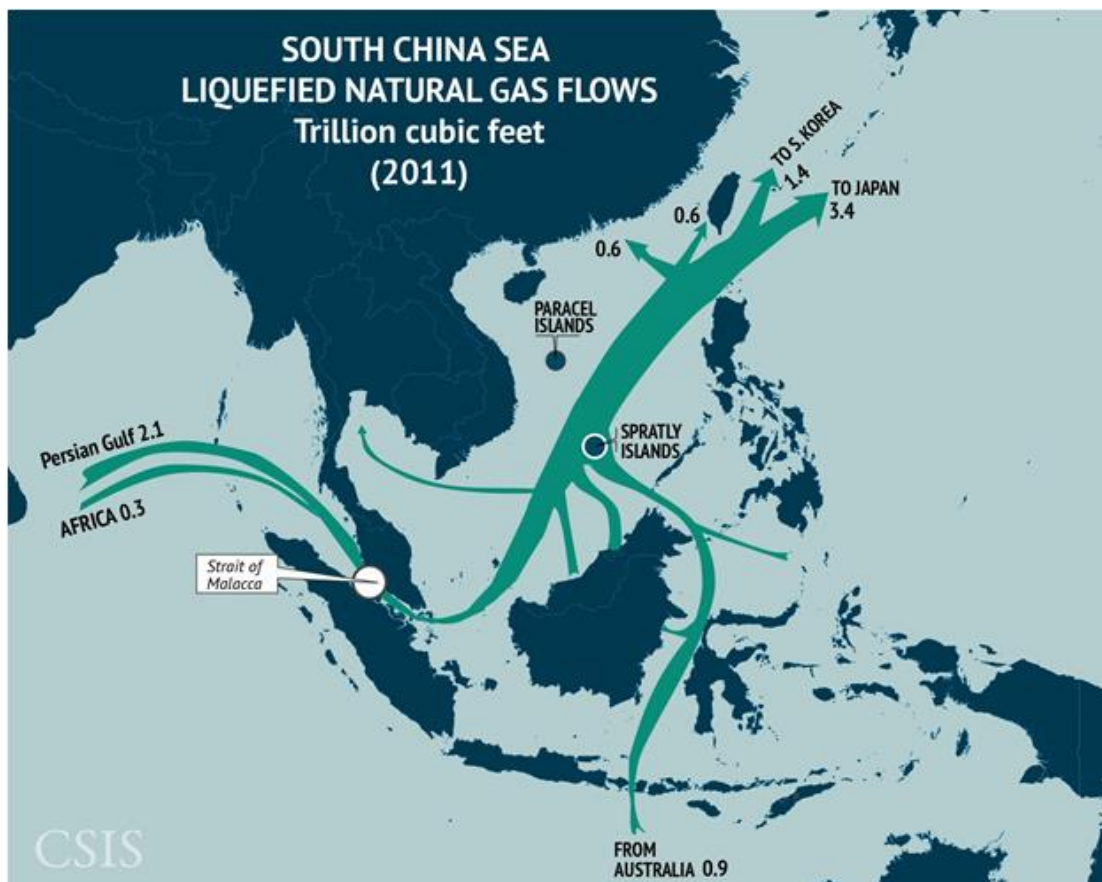
ที่มา: <https://orientalreview.org/wp-content/uploads/2014/12/Map-of-South-China-Sea-oil-and-natural-gas-proved-and-probable-reserves.png>

ภาพ 3.23 ทะเลจีนใต้กับเส้นทางการค้าพลังงานที่สำคัญของโลก

(แสดงให้เห็นปริมาณการขนส่งน้ำมันดิบผ่านทางทะเลจีนใต้ จีนเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคที่นำเข้าน้ำมัน)

ที่มา: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=10671>

ภาพ 3.24 ปริมาณการนำเข้าแก๊สธรรมชาติผ่านเส้นทางทะเลจีนใต้

ที่มา: <https://www.businessinsider.com/tensions-in-the-south-china-sea-explained-in-18-maps-2015-1#3trade-routes-and-straits-3>

จีนจำเป็นต้องควบคุมเส้นทางการเดินเรือเหล่านี้ให้ได้เพื่อความปลอดภัยในการอยู่รอดของประเทศ ชัดเจนว่าปัญหาในทะเลจีนใต้เป็นปัญหาที่จีนไม่สามารถต่อรองได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถที่จะยึดครองได้โดยใช้กำลังแต่ฝ่ายเดียว เพราะประเทศมหาอำนาจในพื้นที่อย่างสหรัฐอเมริกา รวมถึงพันธมิตรก็อาจไม่ยอมให้ตนเองต้องมีความเสี่ยงในเรื่องความมั่นคงในภูมิภาคเช่นเดียวกัน หากต้องการความมั่นใจในภูมิภาคนี้ ก็จำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือและส่งเครื่องมือทางการทหารเพื่อเป็นสิ่งที่รับประกันว่าจะไม่มีอำนาจในภูมิภาคหรือนอกภูมิภาคใดเข้ามากดดันหรือปิดล้อมจีนในเรื่องพลังงานซึ่งเป็นผลประโยชน์หลักของชาติและเครื่องมือที่จีนจำเป็นต้องใช้คือการเชื่อมโยงกันทางการทูตกับประเทศในภูมิภาค เพราะจีนโดยลำพังนั้นไม่สามารถจะสร้างความมั่นคงในภูมิภาคนี้ได้ จำเป็นต้องอาศัยศักยภาพทางการทูตในการเจรจากับประเทศต่างๆ เพื่อให้ยอมรับสภาพหรือรองรับผลประโยชน์อันชอบธรรมที่จีนพึงจะได้รับในภูมิภาคนี้ และนโยบายที่นำมาใช้ในปัจจุบันที่มีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จมากที่สุดคือ การสร้างการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคกับจีนผ่านโครงการ

ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งประวัติศาสตร์มนุษย์คือ โครงการเส้นทางสายไหมใหม่ ซึ่งจีนมองว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการที่จะเชื่อมภูมิภาคไว้ภายใต้อิทธิพลของจีนทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

ภาพ 3.25 เขตปัญหาทะเลจีนใต้

ที่มา: http://static.atimes.com/uploads/2018/05/South-China-Sea_ATMaps_2018_small-b.png

ข้อสรุป

สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรซึ่งเป็นมหาอำนาจทางการทหาร เศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมทั้งผูกขาดผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและการค้าของโลกในปัจจุบันกำลังถูกท้าทายจากจีนซึ่งเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็วในทุกด้าน เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วของจีนจนกลายเป็นประเทศที่มีมวลรวมทางเศรษฐกิจโตเป็นอันดับ 2 ของโลกและมีบทบาทแทรกซึมไปในภูมิภาคต่างๆ

บทบาทของจีนที่มีต่อโลกภายนอกทำให้สถานะและผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรถูกกระทบอย่างรุนแรง การเติบโตขึ้นของจีนจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศมหาอำนาจที่ครองความเป็นเจ้าอยู่เดิม ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาก็จะเป็นไปในลักษณะของการแข่งขัน ขัดแย้งและปะทะกัน ดังนั้นเพื่อรักษาสถานะความเป็นผู้นำโลกและผลประโยชน์ของตนให้มั่นคง ทำให้สหรัฐอเมริกาและประเทศพันธมิตรจำต้องหามาตรการต่างๆ เพื่อหยุดยั้งการเติบโตของจีนและบทบาทที่มีต่อโลกภายนอก โดยใช้มาตรการต่างๆ อาทิ การขยายความคิดเรื่องภัยคุกคามที่มากจากการขยายตัวทางทหาร เศรษฐกิจและการเมืองของจีน การเป็นพันธมิตรทางทหารกับประเทศที่อยู่ล้อมรอบจีน การดำเนินนโยบายหวนคืนอำนาจทหารสู่ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เป็นต้น

อย่างไรก็ตามสหรัฐอเมริกายังคงเป็นประเทศที่เข้มแข็งที่สุดในโลก สภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันคือ สหรัฐอเมริกายังเข้มแข็งกว่าจีนและจีนยอมรับว่าจีนกับสหรัฐอเมริกาคือคู่ค้าที่สำคัญและได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันในทางเศรษฐกิจอย่างแนบแน่น บทบาทของจีนและสหรัฐอเมริกาคือการค้าระหว่างประเทศนับว่ามีความสำคัญมาก เงินสำรองหรือเงินตราต่างประเทศของจีนส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในการซื้อหนี้ของสหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนดำเนินไปในลักษณะเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด แม้จีนไม่ใช่ประเทศพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาแต่สหรัฐอเมริกาก็ไม่สามารถดำเนินการอะไรลงไปโดยไม่พิจารณาว่าจีนเป็นประเทศสำคัญที่ต้องมีความร่วมมือกันอยู่⁵²

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในระยะยาวระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา จีนมีแนวโน้มเข้มแข็งขึ้นตามลำดับ หากแต่สหรัฐอเมริกามีแนวโน้มที่บ่งบอกว่ากำลังอ่อนด้อยลง ความเข้มแข็งโดยรวมของสหรัฐอเมริกาลดลง ความแตกต่างในด้านพลังกำลังโดยรวมระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนลดน้อยลง ชัดความสามารถของสหรัฐอเมริกาในการขึ้นำกิจการระหว่างประเทศลดลง ในขณะที่บทบาทและศักยภาพของจีนกลับเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทรัพยากรของสหรัฐอเมริกาที่ใช้ในการดำเนินกิจการต่างประเทศน้อยลง ในขณะที่ขีดความสามารถของจีนในการยับยั้งความช่วยเหลือให้กับเอเชียและประเทศอื่นๆ ในโลกเพิ่มมากขึ้น ความมีเสน่ห์ของสหรัฐอเมริกาลดลง ในขณะที่ตัวแบบการพัฒนาของจีนกลับเป็นที่สนใจของประเทศต่างๆ มากขึ้น เนื่องจากพลังความเข้มแข็งโดยรวมของจีนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บทบาทและขีดความสามารถของจีนในกิจการระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวกมากขึ้น ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องระมัดระวังในการปกป้องสถานะของตนและบางครั้งก็เกิดความไม่พอใจ กรณีดังกล่าว ได้แก่ การที่จีนเป็นฝ่ายนำในการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนด้าน

⁵² 石源华, “一带一路” vs 美国·亚太再平衡·杨鲁慧, 牛林杰, 李道军(主编)《亚太发展研究》(第七卷),

山东: 山东大学出版社, 2016, 第10页。 (สื่อหยวนหัว, (2016) “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางกับการสร้างดุลยภาพครั้งใหม่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา” ใน วารสารการวิจัยเอเชียแปซิฟิก (ฉบับที่ 7) บรรณาธิการโดย หยางลู๋หยู๋ หนิวหลินเจี๋ยและหลี่เต๋าจวิน, ซานตง: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยซานตง, หน้า 10)

โครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) ไม่เพียงสหรัฐอเมริกาที่คัดค้านข้อเสนอของจีนแต่ยังขัดขวางไม่ให้ประเทศตะวันตกและประเทศที่เป็นพันธมิตรเข้าร่วมเป็นสมาชิกธนาคารดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตามจากความพยายามของจีนทำให้มี 57 ประเทศแสดงเจตจำนงเข้าร่วมเป็นสมาชิกริเริ่มจัดตั้งธนาคาร AIIB และในบรรดา 57 ประเทศ มีทั้งประเทศที่เป็นพันธมิตรเก่าแก่ของสหรัฐอเมริกา 4 ประเทศในกลุ่มจี 7 (อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน แคนาดา) อีกทั้งพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐอเมริกาอย่างเช่น ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ก็ไม่ได้คัดค้านและแรงกดดันของสหรัฐอเมริกา ในที่สุดก็สมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกธนาคาร AIIB ด้วย ทำให้ต่อจากนี้การขึ้นเวทีเวทีทางการเมืองโลกของสหรัฐอเมริกาและจีนจะมีการขับเคลื่อนต่อสู้กันเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าสหรัฐอเมริกาคงเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม ประชาคมโลกได้มีการปรับเปลี่ยนท่าทีในการยอมรับทิศทางของจีนอันเป็นปรากฏการณ์บ่งบอกการเปลี่ยนแปลงของโลกได้เริ่มขึ้นแล้ว

การตอบโต้ของสหรัฐอเมริกาคือการเตือนการเติบโตอย่างรวดเร็วของจีน โดยสหรัฐอเมริกาได้ผลักดันยุทธศาสตร์ “การสร้างดุลยภาพครั้งใหม่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก” อาศัยการรวมพลังประเทศพันธมิตร สร้างอำนาจทางทหารปิดล้อมทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการระดมโจมตีจีนในด้านค่านิยมจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าภายใต้สภาวะดังกล่าวจีนจะตอบโต้อย่างไร

วิธีการดั้งเดิมตามประวัติศาสตร์ที่ปฏิบัติกันมา ประเทศมหาอำนาจใหม่กับมหาอำนาจเก่า ผู้รักษาตำแหน่งมักใช้สงครามและการแข่งขันเป็นเครื่องมือในการกำหนดการแพ้ชนะ กรณีเช่นในสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้แก่ ประเทศอังกฤษกับเยอรมัน ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้แก่ กลุ่มมหาอำนาจประเทศอังกฤษกับเยอรมัน สหรัฐอเมริกากับเยอรมันและสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น ผลของสงครามคือประเทศมหาอำนาจใหม่ เยอรมันและญี่ปุ่นพ่ายแพ้ ในขณะที่อังกฤษและสหรัฐอเมริการองความเป็นมหาอำนาจต่อไป ทั้งนี้จีนจะไม่เลือกเดินตามเส้นทางดังกล่าวแต่จะยึดมั่นในเส้นทางการพัฒนาแบบสันติไม่เลือกใช้แนวคิดแบบสงครามเย็นหรือสงครามเผชิญหน้ากันโดยตรงเป็นเครื่องมือในการรักษาสถานภาพและยอมรับการเป็นมหาอำนาจหมายเลข 1 ของสหรัฐอเมริกา โดยไม่พยายามทำลายหรือเข้าแทนที่สถานะหรือบทบาทผู้นำของสหรัฐอเมริกาในระบบโลก ในด้านระเบียบการเงินและระบบเงินตราโลกจีนจะอาศัยการพัฒนาแบบสันติ ส่งเสริมหลักการความร่วมมือในการมีชัยชนะร่วมกันในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศค่อยๆ ผลักดันและยกระดับระบบการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคงระหว่างประเทศให้มีหลักการและเหตุผลมากขึ้น การนำเสนอและจัดตั้งธนาคาร AIIB จึงเป็นตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของจีน ยุทธศาสตร์ของจีนในการจัดตั้งธนาคาร AIIB คือเพื่อเสริมเติมระบบการเงินของโลกที่มีอยู่ก่อนแล้วและมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและไม่มีความมุ่งหมายที่จะเข้าแทนที่ระบบการเงินที่มีอยู่ก่อนแล้ว จีนนำเสนอและผลักดันแนวทาง “การมีชะตากรรมร่วมกันของมนุษยชาติ” นำเสนอที่จะร่วมกับสหรัฐอเมริกาในการสถาปนารูปแบบความสัมพันธ์ของประเทศ

ขนาดใหญ่ การบรรลุถึงการอยู่ร่วมกันแบบสันติ การเอื้ออาทรต่อกัน และการร่วมมือในการมีชัยชนะร่วมกันด้วย

ในยุคสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาต่อสู้ขับเคี่ยวกับสหภาพโซเวียตเพื่อชิงความเป็นใหญ่โดยอาศัยการทำสงครามเย็น สงครามตัวแทนและวิธีการอื่นๆ เพื่อเป็นปัจจัยกำหนดการแพ้ชนะและเป็นตัวแบบการดำรงอยู่ของระบบ 2 ขั้วอำนาจ สหภาพโซเวียตในช่วงเวลาที่ถูกปิดล้อมรอบด้านจากสหรัฐอเมริกา ได้ทำการตอบโต้ด้วยยุทธศาสตร์การทหาร ต่างฝ่ายต่างแข่งขันกันสร้างอาวุธยุทธโธปกรณ์เพื่อชิงความเป็นใหญ่และมีบางช่วงเวลาที่สหภาพโซเวียตมีความเหนือกว่าสหรัฐอเมริกาในด้านอาวุธยุทธโธปกรณ์ แต่ความเข้มแข็งโดยรวมของสหภาพโซเวียตนั้นด้อยกว่าสหรัฐอเมริกามาก ทำให้สหภาพโซเวียตล่มสลายในทางเศรษฐกิจและเป็นสาเหตุสำคัญทำให้สหภาพโซเวียตล่มสลาย ทำให้สหรัฐอเมริกาสามารถคว้าชัยชนะเหนือสหภาพโซเวียตได้ในที่สุด

ในขณะที่จีนในช่วงก่อนการปฏิรูปและเปิดประเทศต้องเผชิญกับแรงบีบถึง 2 ด้าน ทั้งจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ต่อมาในช่วงก่อนเริ่มการพัฒนาและเปิดประเทศ Deng เสี่ยวผิงได้กล่าวไว้ว่าจะไม่แข่งขันกับสหรัฐอเมริกาในด้านการทหารแต่จะก้มหน้ามุ่งพัฒนาพลังโดยรวมของประเทศ ดังนั้นจีนพยายามหลีกเลี่ยงที่จะตกเข้าไปในวังวนของการแข่งขันกันในการผลิตอาวุธอย่างที่สหภาพโซเวียตเคยทำและต้องล่มสลายในการชิงความเป็นใหญ่กับสหรัฐอเมริกาและจีนจะไม่เผชิญหน้าทางอาวุธโดยตรงกับสหรัฐอเมริกาในยุทธศาสตร์การสร้างดุลยภาพใหม่ในเอเชียแปซิฟิก ยิ่งกว่านั้นจะไม่แข่งขันกับสหรัฐอเมริกาในด้านอาวุธเพื่อความเป็นใหญ่ แต่จะค่อยๆ พัฒนากองกำลังในการป้องกันประเทศตามความเหมาะสมและความสามารถของประเทศ

เมื่อเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมใหม่ถือเป็นยุทธศาสตร์ชาติของจีนต่อต่างประเทศที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงสรุปเนื้อหาและสร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การทหารของประธานเหมา เจ๋อตง เรื่อง “ปัญหาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การต่อสู้ในการปฏิวัติของจีน” จากประสบการณ์ในการรบอันยาวนานของเหมา เจ๋อตงซึ่งต้องตกอยู่ในสภาพที่อ่อนด้อยด้านกำลัง ในขณะที่ฝ่ายข้าศึกมีกำลังเข้มแข็ง เหมา เจ๋อตง สรุปว่า “รบชนะจึงรบ รบไม่ชนะให้หนี” ซึ่งเป็นกลยุทธ์การรบที่เน้นการปกป้องเป็นหลัก กลยุทธ์ดังกล่าวในข้อเท็จจริงเป็นการพิจารณาถึงสภาพพื้นฐานของฝ่ายตรงข้าม เมื่อเห็นว่าสู้ไม่ได้ก็ไม่เข้าปะทะ ต่างคนต่างดำเนินการรบตามแนวทางของตน ผลที่ตามมาคือ “น้อยชนะมาก” เหมา เจ๋อตงนำพากองทัพประชาชนจากจุดเริ่มต้นที่มีขนาดเล็กจนกระทั่งขยายตัวเป็นกองทัพขนาดใหญ่ จากกองทัพที่อ่อนแอจนกลายเป็นกองทัพที่เข้มแข็งได้รับชัยชนะจากการทำสงครามปฏิวัติและสงครามต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน แนวคิดการทหารของเหมา เจ๋อตง ข้างต้นสามารถหยิบยืมมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์โลกในปัจจุบันที่สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบาย “การสร้างดุลยภาพในเอเชียและแปซิฟิกครั้งใหม่” เพื่อปิดล้อมการเติบโตของประเทศจีน

ยุทธศาสตร์ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ของสี จิ้นผิง เป็นการวางแผนงานขนาดใหญ่ กล่าวถึง ยุทธศาสตร์และเป็นการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ ไม่ต่อต้านนโยบายการสร้างดุลยภาพในเอเชีย และแปซิฟิกครั้งใหม่ที่มุ่งปิดล้อมจีนของสหรัฐอเมริกาแบบซึ่งหน้า จีนจะไม่ทำผิดพลาดอย่างที่อดีต สหภาพโซเวียตเคยทำในการแข่งขันความเป็นเจ้ากับสหรัฐอเมริกาจนเป็นเหตุนำไปสู่การล่มสลาย แต่ จะจริงจังในการนำเสนอต่อสหรัฐอเมริกาให้ดำเนินความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ระหว่างกันในฐานะ ประเทศขนาดใหญ่ จีนที่ก้าวหน้าใกล้เคียงกับสหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายอย่างระมัดระวังและ เน้นยุทธศาสตร์เชิงปกป้อง ริเริ่มนโยบายที่มีเหตุผลมีประโยชน์และมีความเหมาะสมเป็นกลยุทธ์การ ต่อสู้ ใช้สติในการแก้ไขเหตุการณ์จากการยั่วยุหรือปลุกระดมของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนการบงการ ประเทศญี่ปุ่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ ฯลฯ ให้ออกมาท้าทายจีนในประเด็นความขัดแย้งเรื่องพื้นที่ใน ทะเลตะวันออกและทะเลจีนใต้ จีนจะไม่เข้าไปพัวพันขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกา จะพยายามปรับปรุง ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริการวมทั้งประเทศในเอเชียที่มีความขัดแย้งกันอยู่ให้ดีขึ้น

ในประเด็นที่เกี่ยวกับนโยบาย “การสร้างดุลยภาพในเอเชียและแปซิฟิกครั้งใหม่” ของ สหรัฐอเมริกานั้นแนวทางจีนคือ ปลดปล่อยให้สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายไป เช่น นโยบาย “การสร้าง เสถียรภาพความเป็นเจ้า” “พันธมิตรระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น” “การปฏิวัติสี” “TPP” จีนก็จะ ดำเนินนโยบายในส่วนของจีน เช่น นโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” “ร่วมมือชนะร่วมกัน” “ชะตา กรรมร่วมกัน” “ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย” เป็นต้น

แม้ว่าในสถานการณ์ที่ดำรงอยู่สหรัฐอเมริกาส่งเรือรบและเครื่องบินเข้ามาก่อวุ่นบริเวณเขต ทะเลของจีนอยู่เสมอๆ จีนจะใช้วิธีเล่นเรือรบทะเลแนวเกาะวงล้อมลูกโซ่แนวที่ 1 เข้าสู่มหาสมุทร แปซิฟิกได้ มหาสมุทรอินเดีย นอกจากนั้นยังสนธิกำลังกันกับกองเรือรบของรัสเซียที่มหาสมุทร แปซิฟิกตะวันตก หน้าบ้านขององค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (NATO) ทำการล้อมรบ ที่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนหลังบ้านของสหรัฐอเมริกาเพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของประเทศจีนและ ความก้าวหน้าของทหารเรือจีน

การที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาท้าทายและกดดันในทะเลแถบตะวันออกของจีน ทำให้เกิด วิกฤตการณ์ต่างๆ จีนตอบโต้ด้วยการริเริ่มบุกเบิกเส้นทางใหม่ๆ โดยมุ่งพัฒนาภาคตะวันตกของจีนที่มี อาณาบริเวณกว้างขวางและแผ่นดินที่เชื่อมต่อเอเชียกับยุโรปที่ไร้เสถียรภาพมาเป็นเวลายาวนาน ด้วย ข้อเสนอและการก่อสร้าง “เขตเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” เพื่อเชื่อมต่อและเข้าถึงกันและกัน ร่วมมือ ร่วมชนะ ริเริ่มทิศทางยุทธศาสตร์ใหม่ ทุ่มเทดำเนินการรอบๆ ชายแดนจีนให้เกิดการร่วมมือแบบครบ วงจร ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับชัยชนะ

ในปี ค.ศ. 2014 จีนปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศจากการให้ความสำคัญกับสหรัฐอเมริกา เป็นหลักมาเป็นการให้ความสำคัญกับประเทศรอบบ้านเป็นสำคัญ ต่อมาปี ค.ศ. 2015 เป็นปีแห่งการ ก้าวกระโดดทางนโยบายต่างประเทศจีนที่ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้าน แม้ว่าสหรัฐอเมริกาก็

รุกด้วยนโยบาย “สร้างดุลยภาพในเอเชียและแปซิฟิกครั้งใหม่” แต่จีนก็จะไม่เข้าปะทะ แต่จะพยายามหลบคมดาบของสหรัฐอเมริกาด้วยนโยบายของตนเองโดยอาศัยข้อเสนอ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” จีนได้ละทิ้งแนวคิดแบบยุคสงครามเย็นซึ่งจะผลักดันนโยบายความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านให้เหนือความสัมพันธ์ที่มีต่อสหรัฐอเมริกา จะบุกเบิกเส้นทางใหม่ๆ บนแผ่นดินที่กว้างใหญ่ จะดำเนินการอย่างแข็งขันตามแบบแผนของคนเอเชียในเรื่อง “การเคารพในสิทธิของกันและกัน การปรึกษาหารือให้เกิดเอกภาพและการเอาใจใส่ต่อความรู้สึกของกันและกัน” จะบุกเบิกและพัฒนาร่วมกับประเทศต่างๆ ในการก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ผลักดัน “ความร่วมมือระหว่างประเทศแบบไม่ใช้อำนาจข่มเหง” เพื่อเป็นการเปิดยุคความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแนวใหม่⁵³

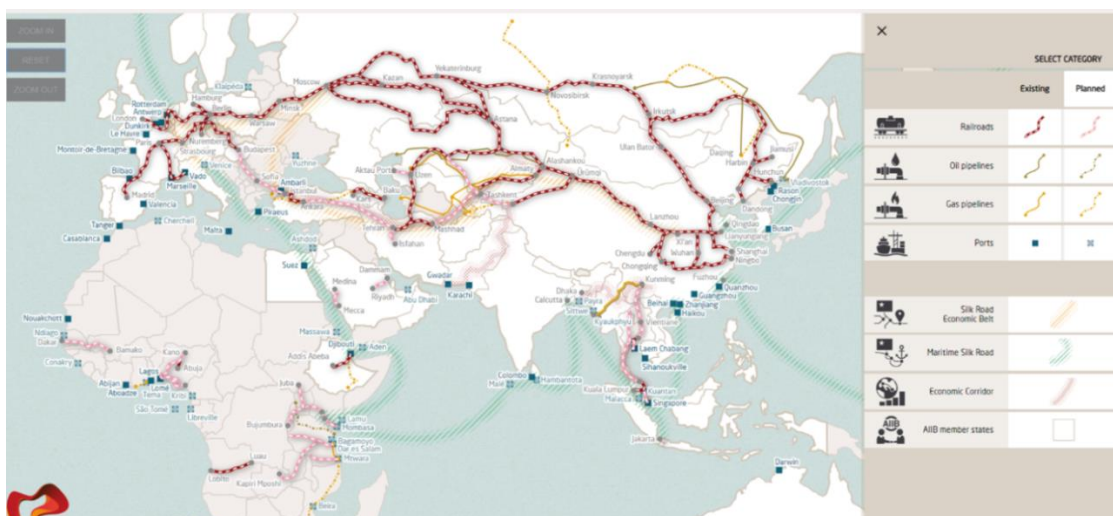
⁵³ สือหยวนหัว “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางกับการสร้างดุลยภาพครั้งใหม่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา”, อ้างแล้ว, หน้า 11-13

บทที่ 4

นโยบายเส้นทางสายไหมใหม่

การดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่กับอภियุทธศาสตร์จีน

ยุทธศาสตร์“หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (一帶一路 yīdài yīlù) หรือเส้นทางสายไหมใหม่จีนเป็นยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองเป้าหมายทางอภियุทธศาสตร์ของจีนในการกลับขึ้นมาเป็นชาตินิคมอำนาจอีกครั้งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง อาจกล่าวได้ว่าเป็นปฏิกิริยาของจีนเพื่อตอบโต้ต่อนโยบายสหรัฐอเมริกาในเรื่องการสร้างดุลยภาพใหม่ในเอเชียแปซิฟิกที่มุ่งปิดล้อมจีนในทางการเมืองและทางการทหาร ดังจะเห็นได้จากที่มาของยุทธศาสตร์“หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ที่ไม่ได้เกิดขึ้นทันทีในช่วงเวลาที่ผู้นำจีนชุดใหม่เข้ารับตำแหน่งในปลายปี ค.ศ. 2012 หากแต่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นหลังจากประธานาธิบดีสี จิ้นผิง (习近平 Xí Jìnpíng) เข้ารับตำแหน่งมาแล้วประมาณ 1 ปี โดยได้นำเสนอแนวคิดดังกล่าวต่อที่ประชุมนักวิชาการและผู้นำต่างประเทศ

ภาพ 4.1 โครงสร้างพื้นฐานของจีนในโครงการ BRI

ที่มา: <https://www.merics.org/en/bri-tracker/interactive-map>

ในการเยือนประเทศคาซัคสถาน เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้กล่าวคำปราศรัย ณ มหาวิทยาลัยนาซาบายเอฟ ในเรื่อง “การส่งเสริมมิตรภาพระหว่างประชาชนและการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างอนาคตที่สดใสกว่า” ในคำปราศรัยดังกล่าว ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ชี้ให้เห็นว่า ในการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง มีความร่วมมือเข้มข้นและขยายการพัฒนาในภูมิภาคยูเรเชียจะต้องมีมาตรการที่เป็นนวัตกรรมและร่วมกันสร้างแถบเศรษฐกิจและ

เส้นทางสายไหมและในการทำสิ่งนี้ให้เป็นจริงจะต้องเริ่มต้นในพื้นที่ของแต่ละประเทศก่อนจากนั้นเชื่อมต่อเส้นทางทั้งหลายเข้าด้วยกันให้ครอบคลุมทั้งภูมิภาค

เดือนตุลาคม ค.ศ. 2012 เมื่อประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เข้าร่วมประชุมอย่างไม่เป็นทางการของผู้นำความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก (APEC) ณ บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ในการประชุมครั้งนั้นประธานาธิบดีสี จิ้นผิง กล่าวอ้างว่าตั้งแต่ยุคโบราณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นศูนย์กลางของ “เส้นทางสายไหมทางทะเล” ประเทศจีนพร้อมที่จะร่วมงานกับประเทศอาเซียนในการสนับสนุนความร่วมมือทางทะเล ใช้ประโยชน์จากกองทุนความร่วมมือทางทะเลจีน-อาเซียนที่จัดตั้งขึ้นโดยจีน ในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือทางทะเลและร่วมกันสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21¹

แนวคิดดังกล่าว ในความเป็นจริงแล้วไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อตอบโต้นโยบายการปิดล้อมจีนของสหรัฐอเมริกาและส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าของประเทศอื่นๆ ที่ต้องการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังมุ่งเพื่อพัฒนาประเทศให้เกิดการกระจายการพัฒนาให้ทั่วถึงทุกภูมิภาคอีกด้วย โดยเฉพาะดินแดนทางภาคตะวันตกและในส่วนของประเทศจีนเองที่ยังล้าหลัง

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา จีนเริ่มก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจโดดเด่นในประชาคมโลกและปรากฏชัดเด่นมากขึ้น ภายหลังการขึ้นดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ด้วยการเสนอข้อริเริ่มแถบและเส้นทางที่จีนจะนำมาใช้เป็นแกนหลักในการดำเนินยุทธศาสตร์และนโยบายต่างประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความฝันอันยิ่งใหญ่และความมุ่งมั่นของจีนที่จะฟื้นฟูความรุ่งเรืองในอดีตและต้องการก้าวสู่เป็นผู้นำในเวทีระหว่างประเทศในอนาคต

ในการดำเนินยุทธศาสตร์ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางนั้น จีนมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การสร้างการเชื่อมโยง (Connectivity) และสร้างความร่วมมือ (Cooperation) กับนานาชาติทั้งนี้จีนได้อาศัยความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์เชื่อมเส้นทางระหว่างมณฑลภายในกับมณฑลที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างเส้นทางนานาชาติเชื่อมต่อเอเชีย ยุโรปและแอฟริกา ในขณะเดียวกันมณฑลต่างๆ ล้วนวางยุทธศาสตร์ของมณฑลให้สอดคล้องตามนโยบายหลักแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแถบและเส้นทางให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จสูงสุด

จีนกับข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road initiative)

ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative--BRI) ในปัจจุบันพัฒนามาจากแนวคิดการฟื้นฟูเส้นทางสายไหมยุคโบราณของจีน เส้นทางสายไหม (Silk Road) เป็นเส้นทางการค้าข้ามทวีปที่เก่าแก่ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นเพื่อเชื่อมโยงราชอาณาจักรจีนกับดินแดนอื่นๆ ที่ห่างไกล

¹ Wang, Yiwei. (2016). The Belt and Road: What Will China Offer the World in Its Rise, pp. 22-23

โดยเฉพาะผ้าไหมถือเป็นสินค้าหลักที่สำคัญที่จีนส่งออกและทำให้ผ้าไหมจีนนั้นแพร่หลายไปยังส่วนต่างๆ ของโลก²

ในปัจจุบันข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative--BRI) หรือแรกเริ่มก่อตั้งเรียกว่า หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ประกอบด้วย สองเส้นทางหลักที่สำคัญ ได้แก่ แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม (Silk Road Economic Belt) และเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Maritime Silk Road) ข้อริเริ่มนี้เกิดขึ้นจากข้อเสนอของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีเพียงไม่นาน สี จิ้นผิงเสนอให้จัดตั้งแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมระหว่างเดินทางเยือนคาซัคสถานในเดือนกันยายน ค.ศ. 2013 เรียกว่า หนึ่งแถบ (One Belt) และต่อมาเมื่อเดินทางเยือนอินโดนีเซียในเดือนตุลาคมของปีเดียวกัน ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ยังได้เสนอเส้นทางไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 เรียกว่า หนึ่งเส้นทาง (One Road) ต่อมาจึงเรียกรวมกันว่า หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางและเปลี่ยนเป็น “ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง” ในภายหลัง³

แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม เป็นการฟื้นฟูเส้นทางทางการค้าเก่าแก่ตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่น และรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยราชวงศ์ถัง แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมเริ่มต้นจากนครซีอาน ในมณฑลชานซี (Shaanxi) ซึ่งอยู่ทางทางฝั่งตะวันตกของจีนพาดผ่านเอเชียกลาง เอเชียตะวันตก เส้นทางเหนือไปยังทะเลบอลติกและรัสเซีย เส้นทางทางใต้สิ้นสุดที่เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี

ส่วนเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 มาจากเส้นทางการเดินเรือโบราณราว 600 ปีที่ผ่านมา ในสมัยราชวงศ์หมิง นำทัพเรือโดยเจิ้งเหอ (郑和 Zhèng Hé) เริ่มต้นจากเมืองฝูโจว มณฑลฝูเจี้ยนผ่านทะเลจีนใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกาตะวันออกและสิ้นสุดปลายทางที่เมืองเวนิส⁴

ภายหลังการนำเสนอข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง รัฐบาลจีนก็นำเสนอโครงการที่เกี่ยวข้อง อาทิ การก่อตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (AIIB) การจัดตั้งกองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Funds) และพัฒนาแหล่งเงินทุนร่วมกับธนาคารระหว่างประเทศที่มีอยู่เดิม เช่น ธนาคารพัฒนาองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (The Shanghai Cooperation Organization Development Bank) ธนาคารเพื่อการพัฒนาใหม่ภายใต้กลุ่มบริกส์ (BRICS New Development Bank) เพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงโครงข่ายและการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานแก่ประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางนับเป็นโครงการระยะยาวที่ยิ่งใหญ่ ยุทธศาสตร์นี้ครอบคลุมประชากรกว่า 4 พันล้านคน ใน 65 ประเทศ ทั้งทวีปเอเชีย ยุโรปและแอฟริกาตามเส้นทางที่แถบและ

² Shahriar, Saleh Mohammed and Lu, Qian. (2017). Bangladesh-China-India-Myanmar (BCIM) Economic Corridor in the Context of the ‘Belt & Road’ Initiative. pp. 28-29

³ Shahriar, Saleh Mohammed and Lu, Qian. อ้างแล้ว, pp. 28-29

⁴ 杨青, 2017, pp. 13-14

เส้นทางพาดผ่าน คิดเป็น 70% ของประชากรโลกเป็นยุทธศาสตร์ที่เปิดกว้างเน้นความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสร้างประชาคมที่มีผลประโยชน์และความรับผิดชอบร่วมกัน กล่าวได้ว่าข้อริเริ่มแถบและเส้นทางเป็นหนึ่งในโครงการที่มีความสำคัญสูงสุดในยุคของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ความเป็นผู้นำโลกใหม่ของจีนปรากฏชัดเจนในนโยบายในด้านการเมือง เศรษฐกิจและกิจการระหว่างประเทศ ซึ่งรวมกันเป็นความฝันของจีน (China Dream) และการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชนชาติจีน⁵

เป้าหมายของข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง

เป้าหมายในการเสนอข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของจีนโดยสรุป ดังนี้

1. ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางทำให้เกิดการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเชื่อมเส้นทางรถไฟความเร็วสูงระหว่างประเทศครอบคลุมทั้งเอเชีย ยุโรปและแอฟริกา ช่วยทำให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตกของจีนประสบความสำเร็จ ลดช่องว่างความเติบโตระหว่างภาคตะวันตกและภาคตะวันออกของจีน

2. ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางจะค่อยๆ ขจัดอุปสรรคในการลงทุนและการค้าข้ามพรมแดน และส่งเสริมความร่วมมือของอุตสาหกรรมใหม่ๆ และการแบ่งปันพลังงานร่วมกันระหว่างภูมิภาค

3. ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางช่วยผลักดันให้เงินหยวนหมุนเวียนไปในประเทศที่ตั้งอยู่ตามแนวเส้นทาง ช่วยทำให้เงินหยวนกลายเป็นสกุลเงินพื้นฐานในสกุลเงินสากล

4. จีนในท่ามกลางความร่วมมือและความขัดแย้งทางภูมิเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางจะช่วยสร้างร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อรักษาความมั่นคงในภูมิภาคร่วมกัน ซึ่งทำให้จีนมีภาพลักษณ์ของประเทศขนาดใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ⁶

5. การแสวงหาแหล่งพลังงานแห่งใหม่ ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่นำเข้าน้ำมันจากตะวันออกกลางและแอฟริกาผ่านช่องแคบมะละกา แต่เส้นทางขนส่งน้ำมันดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงจากภัยก่อการร้ายและโจรสลัด หากต้องพึ่งพาช่องแคบมะละกาเพียงอย่างเดียวอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านพลังงานของจีน จึงต้องเสาะหาแหล่งพลังงานจากหลายๆ ประเทศและขนส่งจากหลากหลายเส้นทาง จีนเร่งเพิ่มช่องทางการขนส่งพลังงานผ่านเส้นทางบกสามเส้นทาง ได้แก่ (1) ท่อส่งน้ำมันดิบจีน-รัสเซีย โดยผ่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน (2) ท่อส่งน้ำมันดิบจีน-คาซัคสถาน และท่อส่งก๊าซธรรมชาติจีน-เอเชียกลาง ผ่านภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีน (3) ท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจีน-เมียนมา ผ่านภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน⁷

⁵ Shahriar, Saleh Mohammed and Lu, Qian อ้างแล้ว, p. 29

⁶ 杨青, อ้างแล้ว, pp. 21-22

⁷ ดูออนไลน์จาก, http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/about-_china/country/yunnan/transport.php

การเชื่อมโยงผ่านระเบียงเศรษฐกิจ

ภายใต้แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม จีนได้สร้างระเบียงความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประกอบด้วย

1. สะพานเศรษฐกิจยูเรเชียใหม่ (New Eurasian Land Bridge--NELB) เริ่มต้นจากท่าเรือเหลียนหยุนกัง ในมณฑลเจียงซู สิ้นสุดที่เมืองรอตเตอร์ดัม (Rotterdam) ในยุโรปตะวันตก
2. ระเบียงเศรษฐกิจจีน-มองโกเลีย-รัสเซีย (China-Mongolia-Russia Economic Corridor--CMREC) แบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง คือ 1) จากเมืองปักกิ่ง เทียนจิน เหม่เป่ย์ ผ่านมองโกเลียไปรัสเซียและ 2) จากเมืองต้าเหลียนไปยังเมืองซีตงของรัสเซีย
3. ระเบียงเศรษฐกิจจีน-เอเชียกลาง-เอเชียตะวันตก (China-Central Asia-West Asia Economic Corridor--CCWAE) เป็นเส้นทางสำคัญในการขนส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากคาบสมุทรอาหรับ ตุรกีและอิหร่านเพื่อส่งไปยังเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์
4. ระเบียงเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรอินโดจีน (China-Indochina Peninsula Economic Corridor--CICPEC) เชื่อมระหว่างเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมปากแม่น้ำจูเจียงกับประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง
5. ระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน (China-Pakistan Economic Corridor--CPEC) เชื่อมจีนกับเอเชียใต้
6. ระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา (Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor--BCIMEC) เริ่มต้นจากเมืองคัซการ์ของเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ไปยังท่าเรือกวาดาร์ของปากีสถาน⁸

เส้นทางสายไหมยุคใหม่กับการพัฒนาประเทศจีน

ข้อเสนอเส้นทางสายไหมยุคใหม่ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เป็นยุทธศาสตร์จีนในการพัฒนาประเทศ การปฏิรูปและเปิดประเทศจีนเท่าที่ผ่านมาราว 30-40 ปี แม้จะประสบความสำเร็จอย่างสูงแต่ยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ของประเทศ ความเจริญส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ตามอาณานิคมหัวเมืองชายทะเลด้านตะวันออกและพื้นที่ต่อเนื่อง หากแต่พื้นที่ในภูมิภาคทางใต้และทางตะวันตกยังล้าหลังเนื่องจากการคมนาคมและการติดต่อกับโลกภายนอกไม่สะดวก

พิจารณาจากที่ตั้งประเทศจีนตามแผนที่จะเห็นได้ว่า ด้านตะวันออกของจีนเป็นมหาสมุทรแปซิฟิก ด้านตะวันตกเชื่อมต่อทางบกกับภูมิภาคที่เป็นเอเชียใต้ เอเชียกลาง จากนั้นเป็นทวีปยุโรป

⁸ ดูนออนไลน์จาก, <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/The-Belt-and-Road-Initiative/The-Belt-and-Road-Initiative/obor/en/1/1X000000/1X0A36B7.htm>

โดยทางทะเลเชื่อมต่อกับทวีปแอฟริกาและยุโรป การพัฒนาประเทศของจีนในขั้นต้นใช้ประโยชน์จากทะเล โดยการพัฒนาพื้นที่ที่ขนานกับชายฝั่งทะเลเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจ ดำเนินนโยบายนำเข้าวัตถุดิบ แปรรูปและส่งออก อาศัยการพัฒนาในพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นหัวรถจักรผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่อื่นๆ จากการดำเนินนโยบายในการพัฒนามากว่า 30 ปี บริเวณเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลได้รับการพัฒนา ซึ่งพื้นที่ขึ้นในรวมทั้งพื้นที่ชายแดนยังพัฒนาไม่เต็มที่ ในอีกด้านหนึ่งประเทศจีนมีการพัฒนาดีขึ้น หากแต่ประเทศรอบด้านจำนวนมากที่เชื่อมต่อกับประเทศจีนก็ไม่ได้รับประโยชน์จากผลพวงการพัฒนาประเทศของจีน⁹

ในทางภูมิศาสตร์จีนมีประเทศเพื่อนบ้านที่พื้นที่ติดกันทางบกจำนวนมาก แต่ว่าสภาพของโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม จะเดินทางไปประเทศใดก็ไม่สะดวก มีถนนน้อยมาก อย่างเช่นจะเดินทางไปรัสเซียมีเส้นทางรถไฟเก่าแก่เพียงสายเดียว จะเดินทางไปเอเชียกลางมีเส้นทางรถยนต์ที่สร้างใหม่เพียงสายเดียว รถไฟเก่าแก่อีก 1 สาย จะเดินทางไปทางตะวันตกเฉียงใต้ ปัจจุบันไม่มีถนนที่เป็นถนนอย่างแท้จริงเป็นกึ่งจะลักษณะ ปัจจุบันกำลังดำเนินการก่อสร้างเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-พม่า มุ่งลงใต้ ตะวันออกเฉียงใต้ มีเพียงถนนสายคุนหมิง-กรุงเทพนมฮานครเท่านั้น ไปเวียดนามมีเพียงทางรถไฟสายเก่า 1 สาย จากสภาพดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการหากมีการปรับปรุงช่องทางการติดต่อเชื่อมโยงกับต่างประเทศให้สะดวกคล่องตัวมากขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นเรื่องสำคัญมากประการหนึ่ง นั่นก็คือจะต้องร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาก่อสร้างเครือข่ายการคมนาคมร่วมกัน¹⁰

ในการผงาดขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของประเทศตะวันตกที่สำคัญ อาศัยเส้นทางทางทะเลเป็นหลัก สถาปนาความเป็นเจ้าทางทะเล การพัฒนาและเปิดประเทศของจีนที่ผ่านมามีเส้นทางทางทะเล แต่จีนเป็นประเทศที่มีพื้นที่ติดทั้งทางทะเลและทางบก แต่ว่าพื้นที่ทางบกมีความสำคัญมากกว่า ถ้าหากพื้นที่ทางบกไปได้สะดวก ประเทศเพื่อนบ้านของจีนจึงพัฒนาไม่สำเร็จ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของประเทศจีน จากความสำเร็จในการพัฒนาทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการพัฒนาถนนทางด่วนและรถไฟความเร็วสูง ทำให้การคมนาคมทางบกกลับคืนสู่การเป็นทางคมนาคมที่สำคัญเหมือนอย่างที่เคยเป็นมาในอดีตกาล โดยเงื่อนไขข้างต้นจีนมีจุดแข็งหรือความได้เปรียบสองด้านคือทั้งทางทะเลและทางบก การคำนวณเวลาเดินทางทางทะเลกับทางบก จากนครเซี่ยงไฮ้ของจีนไปยังเมืองอัมสเตอร์ดัมในประเทศเนเธอร์แลนด์ หากเป็นทางเรือต้องใช้เวลาราวหนึ่งเดือน แต่ถ้ามี

⁹ 张兹岭, “一带一路: 多视角的理解” 杨鲁慧, 牛林杰, 李道军(主编)《亚太发展研究》(第七卷), 山东: 山东大学出版社, 2016, 第1页。(จางจื่อหลิง, (2016) “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ความเข้าใจจากหลายมุมมอง” ใน วารสารการวิจัยเอเชียแปซิฟิก (ฉบับที่ 7) บรรณาธิการโดย หยางลู๋หุย หินวหลินเจีย และหลี่เต๋าจวิน, ซานตง: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยซานตง, หน้า 1)

¹⁰ จางจื่อหลิง, “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ความเข้าใจจากหลายมุมมอง”, เฟิงอ๋าง, หน้า 1-2

ระบบรถไฟความเร็วสูงจะใช้เวลาเพียง 2 วันเท่านั้น เทคโนโลยีด้านคมนาคมทางบกในปัจจุบัน ทำให้โอกาสดังกล่าวมีทางเป็นไปได้และเป็นโครงการที่จับวางแผนไว้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันของประเทศในเส้นทางรถไฟความเร็วสูงวิ่งผ่าน

วิสัยทัศน์ เอกสารและการกระทำที่จีนได้ประกาศออกไป เพื่อพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกด้านหนึ่งเป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กำลังเจริญเติบโต อีกด้านหนึ่งเป็นทวีปยุโรปที่พัฒนาแล้ว เส้นทางสายใหม่ใหม่จะทำให้แผ่นดินทวีปยุโรปเชื่อมโยงเข้ากับทวีปเอเชีย ชาวยุโรปกล่าวว่านั่นเป็นมุมมองของชาวจีน ยุโรปจะได้อะไรจากโครงการดังกล่าว ในช่วงเวลานับร้อยนับพันปีที่ผ่านมา ความปรารถนาของยุโรปคือ การยึดครองเขตเศรษฐกิจยุโรปและเอเชีย เส้นทางสายใหม่ใหม่จะเป็นช่องทางให้เขตเศรษฐกิจยุโรปและเอเชียมาบรรจบกัน อันจะบันดาลให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของทั้งในยุโรปและเอเชีย อาจเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศสและเยอรมัน กระตือรือร้นในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชียที่จีนเป็นแกนนำในการริเริ่มก่อตั้ง คำถามมีว่า ทำไมสหรัฐอเมริกาไม่เข้าร่วมในโครงการก่อตั้งธนาคารดังกล่าว อาจเป็นเพราะไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการดังกล่าว ส่วนอังกฤษ ฝรั่งเศสและเยอรมัน เห็นว่าเป็นผลประโยชน์ที่จะทำให้เกิดจุดร่วมในการพัฒนาร่วมกัน

พิจารณาในแง่ของจีน การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบทางทะเลเป็นช่องทางในการพัฒนาเขตพื้นที่ชายทะเล แหล่งพื้นที่และทรัพยากรล้วนเคลื่อนย้ายไปทางทิศตะวันออก เขตเศรษฐกิจทางตะวันออกของจีนได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญของประเทศจีน แรงงานและทรัพยากรส่วนใหญ่ล้วนเคลื่อนย้ายไปทางภาคตะวันออก การส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศก็อาศัยทะเลเป็นช่องทางหลัก จีนกลายเป็นประเทศส่งออกสินค้าอันดับหนึ่งของโลก การพัฒนาในลักษณะดังกล่าวหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องเอนเอียงไปทางภาคตะวันออกทิศทางเดียว สภาพเช่นนี้ทำให้การพัฒนาประเทศไม่เกิดดุลยภาพ หากเปรียบประเทศเป็นเรือก็จะเป็นเรือตะแคงข้าง ไม่สามารถแล่นไปได้ไกล ดังนั้นการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนและยาวไกลจำเป็นต้องพัฒนาภาคตะวันตกด้วย เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างภูมิภาคของประเทศ

ใน ค.ศ. 1984 ประเทศจีนได้เปิดเมืองท่าชายทะเล 14 แห่งให้เป็นเขตพัฒนาทางเศรษฐกิจ หลังจากนั้นได้เปิดเมืองชายแดนอีก 14 แห่ง แต่การเปิดเมืองชายแดนให้เป็นเขตพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ ทำให้จึงเป็นเช่นนั้นปัญหาคือเส้นทางคมนาคมเมืองชายแดนไม่สะดวก จากปัญหาข้างต้นหากมีการก่อสร้างเส้นทางตามโครงการเส้นทางสายใหม่ใหม่เกิดขึ้นสภาพก็จะเป็นไม่เป็นอย่างที่เป็น

ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศจีนได้ดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตกของจีน วางแผนระดมทรัพยากรจากทางภาคตะวันออกให้เคลื่อนย้ายไปทางภาคตะวันตก แต่การดำเนินการดังกล่าวเกิดข้อติดขัด เนื่องจากการเชื่อมโยงกับประเทศภายนอกไม่ลื่นไหล สินค้าที่ผลิตได้ในภาคตะวันตกไม่

สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้ หากแต่่วนเวียนขายและบริโภคกันภายในประเทศ ในที่สุดสินค้าส่วนที่เหลือก็ต้องขนส่งไปยังพื้นที่ชายทะเลเพื่อการส่งออก พิจารณาในแง่เศรษฐกิจสภาพดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจะอย่างไร คำตอบคือต้องทำให้ช่องทางการคมนาคมไปยังต่างประเทศเกิดการเชื่อมต่อ ทรัพยากรจากภาคตะวันออกที่เคลื่อนย้ายไปยังภาคกลางและภาคตะวันตกแล้วจากนั้นอีกขั้นหนึ่งก็เคลื่อนต่อไปยังต่างประเทศ เมื่อมีการเชื่อมโยงเส้นทางกับต่างประเทศดีแล้ว ความได้เปรียบของเมืองภาคกลางและภาคตะวันตกก็จะปรากฏออกมา ภาคตะวันตกที่เคยเป็นเมืองชายขอบก็จะกลายเป็นเมืองศูนย์กลาง

กรณีมณฑลกวาสีหากไม่เชื่อมโยงกับประเทศอาเซียน มณฑลกวาสีก็จะเป็นเมืองชายขอบของประเทศจีนและเมื่อมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประเทศอาเซียน มณฑลกวาสีก็กลายเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นเมื่อมีการจัดตั้งมณฑลกวาสีเป็นเขตเศรษฐกิจเสรีจีน-อาเซียน เมืองหนานหนิงซึ่งเป็นเมืองเอกของมณฑลกวาสีก็คึกคักขึ้นมาทันที ด้วยเหตุดังกล่าวยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมใหม่จะทำให้การพัฒนาของจีนเกิดดุลยภาพระหว่างตะวันออกและตะวันตก การพัฒนาภาคตะวันตกทำให้เกิดโอกาสและเงื่อนไขใหม่ข้างต้นจึงจะสามารถดึงดูดทรัพยากรจากภาคตะวันออกให้เคลื่อนย้ายไปยังภาคกลางและภาคตะวันตกได้อย่างแท้จริง

การพัฒนาประเทศจีนจนถึงปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยการเคลื่อนย้ายไปลงทุนในต่างประเทศ จะต้องก่อตั้งสายการผลิตและเครือข่ายการผลิตในต่างประเทศ ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมใหม่ช่วยให้การก่อสร้างภาคธุรกิจลักษณะดังกล่าวเป็นไปได้ ในแง่ของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศจีนมีประสบการณ์และความชำนาญ อาจกล่าวได้ว่าในโลกนี้ไม่มีประเทศใดมีประสบการณ์และมีจำนวนวิศวกรในด้านการสร้างสะพาน การสร้างถนน สร้างโรงไฟฟ้า สร้างเครือข่ายการสื่อสาร มากเท่าประเทศจีน นอกจากนี้ยังมีเงินทุนที่สนับสนุนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ดังกล่าวด้วย

บริษัทธุรกิจของจีนที่เคลื่อนย้ายออกไปลงทุนและสายการผลิตของจีนที่ขยายการผลิตไปยังต่างประเทศ ไม่ได้เป็นการเคลื่อนย้ายโรงงานประเภทที่ตกยุคล้าสมัยหรือก่อเกิดมลพิษไปตั้งในต่างประเทศแต่เป็นการเคลื่อนย้ายโรงงานที่ควบคู่ไปกับแนวคิดที่ว่าด้วย “การเคลื่อนย้ายความคิดสร้างสรรค์” นำสิ่งที่ดีขยายออกไปก่อให้เกิดและขยายสายการผลิตเพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมในพื้นที่ให้พัฒนาขึ้น ช่วยพัฒนาพื้นที่ให้สามารถสร้างผลผลิต ปรับปรุงเงื่อนไขการผลิตในพื้นที่ให้ดีขึ้น สร้างเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐาน สร้างนิคมอุตสาหกรรม การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวบริษัทธุรกิจที่เคลื่อนย้ายออกไปลงทุนในต่างประเทศก็จะมีตลาดรองรับ บริษัทธุรกิจก็จะมีโอกาสขยายกิจการและมีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน วิสัยทัศน์และเอกสารกำหนดแนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลจีนประกาศออกไปมีความว่า “โดยผ่านเส้นทางสายไหมใหม่เป็นการเปิดประเทศในระดับเข้มข้น” ก็จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจของต่างประเทศมากขึ้น ในอดีตจีนทำหน้าที่เพียงด้านการผลิตและส่งสินค้าออกไปแต่การเคลื่อนย้ายออกไปลงทุนในต่างประเทศ จีนจะมีความเกี่ยวพันใน

ระบบเศรษฐกิจของต่างประเทศมากขึ้นทั้งในด้านการตลาดและการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด

เส้นทางสายไหมใหม่กับการพัฒนาโลก

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ เอเชียกลาง ตะวันออกกลาง รวมทั้งยุโรป ตะวันออกและแอฟริกา ยังมีประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนาจำนวนมาก เนื่องจากทำเลที่ตั้งของประเทศอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวกติดต่อกับโลกภายนอกลำบาก ในระบบการเมืองโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แม้จะมีธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียและองค์กรพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ แต่ก็ยังไม่สามารถหยิบยื่นความช่วยเหลือให้กับประเทศเหล่านั้นได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากองค์กรต่างๆ ดังกล่าวมีเงินทุนจำกัดหรือเห็นว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า และเพื่อเป็นการส่งเสริมขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการช่วยพัฒนาประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนาทั้งหลาย จีนซึ่งประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศอย่างมากในรอบหลายสิบปีมานี้ มีทั้งเงินทุน เทคโนโลยี กำลังคนที่มีทักษะความเชี่ยวชาญและพร้อมจะยื่นมือให้ความช่วยเหลือ โดยมุ่งหวังว่าจะเป็นอีกพลังหนึ่งในการช่วยพัฒนาโลก ช่วยให้ประเทศต่างๆ ได้มีโอกาสยกระดับการพัฒนา ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของคนทั้งโลก โดยจีนได้นำเสนอยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมใหม่เป็นแผนในการลดทอนความยากจนและสภาพด้อยพัฒนาของประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนาทั้งหลายและพร้อมจะสนับสนุนเงินทุน เทคโนโลยีและกำลังคนผู้เชี่ยวชาญ

ในด้านเงินทุน จีนได้เป็นแกนหลักในการเชิญชวนประเทศต่างๆ ให้เข้ามาร่วมกันจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชียเพื่อระดมทุนในการให้กู้ยืมแก่ประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนาที่ต้องการเงินทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเปิดประเทศให้สามารถติดต่อค้าขายกับโลกภายนอก แต่ไม่สามารถกู้ยืมจากธนาคารโลกหรือธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียหรือกองทุนการเงินอื่น โครงสร้างพื้นฐานที่ว่่านี้ ได้แก่ ถนนรถยนต์ เส้นทางรถไฟ ท่าเรือ คลองเพื่อการคมนาคม สนามบิน ท่อส่งลำเลียงน้ำมันหรือก๊าซ ฯลฯ นอกจากนี้ ประเทศจีนยังได้จัดตั้งกองทุนบริกส์เพื่อการพัฒนาและกองทุนความร่วมมือทางทะเลจีน-อาเซียน เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศที่อยู่ตามแนวเส้นทางสายไหม

ภาพ 4.2 เส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเล

ที่มา: <https://www.chinadailyhk.com/articles/212/115/195/1550544895822.html>

เส้นทางสายไหมทางบกประกอบด้วย 3 เส้นทาง ได้แก่ (1) เส้นทางสายเหนือพาดผ่านพื้นที่ทางบกของยูเรเชียเป็นส่วนหลัก ได้แก่ ปักกิ่ง-รัสเซีย-เยอรมัน-ยุโรปเหนือ (2) เส้นทางสายกลางเป็นท่อลำเลียงน้ำมันและก๊าซเป็นส่วนหลักผ่านปักกิ่ง-ซีอัน-อูรุมจี-อัฟกานิสถาน-คาซัคสถาน-ฮังการี-ปารีส (3) เส้นทางสายใต้ประกอบด้วยทางหลวงระหว่างประเทศเป็นส่วนหลัก พาดผ่านปักกิ่ง-ซินเจียงตอนใต้-ปากีสถาน-อิหร่าน-อิรัก-ตุรกี-อิตาลี-สเปน

เป้าหมายของข้อเสนอให้มีเส้นทางสายไหมข้างต้นก็เพื่ออำนวยความสะดวกการเดินทางและการขนส่งของ 3 เส้นทาง ได้แก่ (1) จากประเทศจีนไปยังยุโรป โดยเฉพาะทะเลบอลติก รวมถึงเอเชียกลางและรัสเซีย (2) จากประเทศจีนไปยังอ่าวเปอร์เซียและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน รวมถึงเอเชียกลางและเอเชียตะวันตก (3) จากประเทศจีนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้และมหาสมุทรอินเดีย

ในพื้นที่ที่เส้นทางสายไหมพาดผ่าน โดยสภาพที่เป็นอยู่มีระเบียบเศรษฐกิจหลายพื้นที่ที่รองรับโครงข่ายของเส้นทางสายไหมทางบกอยู่ก่อนแล้ว ได้แก่ ระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน ระเบียบเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-อินเดีย-พม่า เส้นทางรถไฟเชื่อมจีนกับยุโรป ระเบียบเศรษฐกิจจีน-มองโกเลีย-รัสเซีย เป็นต้น ในบรรดาระเบียงเศรษฐกิจเหล่านี้ ระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถานมีเป้าหมายเพื่อการลำเลียงน้ำมันเป็นหลัก ระเบียบเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-อินเดีย-พม่า มุ่งเพื่อการค้ากับกลุ่มประเทศอาเซียน เส้นทางรถไฟเชื่อมเอเชียกับยุโรปมีเป้าหมายเพื่อการลำเลียงสินค้าระหว่าง

จีนกับยุโรป ส่วนระเปียงเศรษฐกิจจีน-มองโกเลีย-รัสเซียเพื่อความมั่นคงของประเทศและพัฒนาแหล่งพลังงานเป็นหลัก¹¹

ส่วนเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 ใช้เมืองชายทะเลต่างๆของจีน เช่น เฉวียนโจว หนิงโป เป็นจุดเริ่มต้นเชื่อมมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย เส้นทางครอบคลุมทะเลจีนใต้ ช่องแคบมะละกา อ่าวเบงกอล ทะเลอาหรับ อ่าวอาเดนและอ่าวเปอร์เซีย เส้นทางสายไหมทางทะเลนี้ครอบคลุมกลุ่มประเทศอาเซียน เอเชียใต้ เอเชียตะวันตกและแอฟริกาเหนือ ทั้งนี้แบ่งเป็น 2 เส้นทางหลัก ได้แก่ เส้นทางหลักสายที่ 1 ออกจากท่าเรือในประเทศจีนไปทางมหาสมุทรอินเดีย โดยผ่านทะเลจีนใต้ เส้นทางหลักสายที่ 2 จากเมืองท่าในประเทศจีนไปยังมหาสมุทรแปซิฟิกได้ โดยผ่านทะเลจีนใต้

ทะเลเป็นความสัมพันธ์ตามธรรมชาติในทางเศรษฐกิจเป็นการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมเพื่อร่วมกันสร้างเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าใหม่เชื่อมโยงจีนกับประเทศทั้งหลายในโลกท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและรูปแบบการค้าของโลกที่เกิดขึ้น

รูปแบบทางการค้าของจีนในเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 ไม่ได้จำกัดอยู่ที่กลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศจีนจะเริ่มงานในบางพื้นที่เป็นรายๆ ไป จากนั้นเชื่อมโยงจุดต่างๆเหล่านั้นเข้าด้วยกัน โดยจะใช้ท่าเรือหลักเป็นศูนย์กลาง ประเทศจีนจะร่วมมือกับประเทศอื่นในการสร้างช่องทางการเดินเรือขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนสินค้ากับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคใกล้เคียง สร้างเครือข่ายตลาดเชื่อมโยงกับกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น อาเซียน เอเชียใต้ เอเชียตะวันตก แอฟริกาเหนือและยุโรปและจะพัฒนาแถบเศรษฐกิจเพื่อยุทธศาสตร์การร่วมมือเปิดสู่ทะเลจีนใต้ มหาสมุทรแปซิฟิก มหาสมุทรอินเดีย โดยมีเป้าหมายระยะยาวเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจและการค้าของ 3 ทวีป ได้แก่ เอเชีย แอฟริกาและยุโรปเข้าด้วยกัน¹²

ยุทธศาสตร์ความเชื่อมโยงระหว่างประเทศของมณฑลยูนนาน ภายใต้ข้อคิดริเริ่มแถบและเส้นทาง

ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางถือเป็นแกนหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลประธานาธิบดีสี จิ้นผิง จีนมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยใช้ความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์เชื่อมเส้นทางระหว่างมณฑลภายในกับมณฑลที่

¹¹ Wang, Yiwei, อ้างแล้ว, หน้า 24

¹² Wang, Yiwei, เพิ่งอ้าง หน้า 24-25

พรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างเส้นทางนานาชาติเชื่อมต่อเอเชีย ยุโรปและแอฟริกา มณฑลยูนนานเป็นมณฑลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อยุทธศาสตร์ของจีน เนื่องด้วยมีพรมแดนติดต่อกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสามารถเชื่อมสู่ภูมิภาคเอเชียได้ จีนได้วางยุทธศาสตร์มณฑลยูนนานให้เป็นหัวสะพานที่สามารถเชื่อมระหว่างภูมิภาค ทั้งนี้ มณฑลยูนนานได้ปรับยุทธศาสตร์ระดับมณฑลให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ การเชื่อมโยงผ่านระเบียงเศรษฐกิจและการเชื่อมโยงเส้นทางขนส่งพลังงานระหว่างประเทศ

ความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ของมณฑลยูนนาน

มณฑลยูนนานตั้งอยู่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนมีพื้นที่ประมาณ 394,000 ตารางกิโลเมตร เมืองเอกคือ นครคุนหมิง มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 8 ของจีน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวฮั่นและมีชนกลุ่มน้อยอีก 25 ชนชาติ จัดเป็นมณฑลที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากที่สุดของจีน

การเชื่อมโยงระหว่างมณฑลภายในประเทศจีน

มณฑลยูนนานมีอาณาเขตติดต่อกับ 2 มณฑล และ 2 เขตปกครองตนเองคือ ทิศตะวันออกติดมณฑลกุ้ยโจวและเขตปกครองตนเองกว่างซี ทิศเหนือติดมณฑลเสฉวน ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับเขตปกครองตนเองทิเบต

การเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

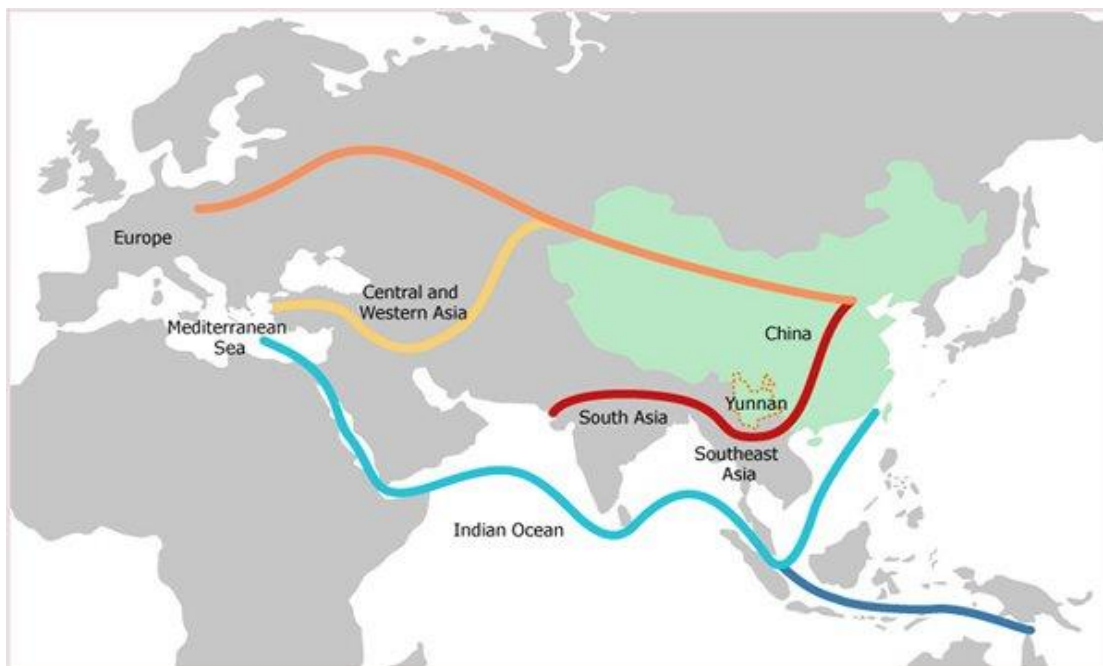
มณฑลยูนนานมีพรมแดนติดต่อกับ 3 ประเทศคือ ทิศตะวันตกเฉียงใต้และทิศตะวันตกมีพรมแดนติดกับเมียนมาความยาว 1,997 กิโลเมตร ทิศตะวันออกเฉียงใต้และทิศใต้ติดกับเวียดนามความยาว 1,353 กิโลเมตร ติดกับลาวความยาว 710 กิโลเมตร รวมพรมแดนที่ติดต่อกับต่างประเทศยาว 4,060 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังเป็นประตูที่เปิดจีนสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถเข้าถึงไทยและกัมพูชาผ่านทางเวียดนามและลาวทางใต้และสู่เอเชียใต้ไปอินเดียและบังคลาเทศโดยผ่านเมียนมาทางตะวันตก¹³ ระยะทางจากยูนนานไปยังมหาสมุทรอินเดียผ่านเมียนมาใกล้กว่าผ่านทางช่องแคบมะละกา¹⁴ ทั้งยังสามารถเชื่อมเส้นทางต่อเนื่องไปยังตะวันออกกลาง ยุโรปใต้และแอฟริกาได้อีกด้วย¹⁵ กล่าวได้ว่าในยุทธศาสตร์ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง มณฑลยูนนานถือเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงที่สำคัญ ดังนั้นยูนนานจึงมีจุดเด่นทางยุทธศาสตร์อย่างยิ่ง¹⁶

¹³ ดูนออนไลน์จาก, http://english.yunnan.cn/html/2015/people_0521/1474_2.html

¹⁴ ดูนออนไลน์จาก, http://hkmb.hktdc.com/en/1X0A60BP/hktdc_-_research/Yunnan-A-Planned-Hub-of-Belt-and-Road

¹⁵ อ้างแล้ว, http://english.yunnan.cn/html/2015/people_0521/1474_2.html

¹⁶ 张婷婷, 2017, p. 105

ภาพ 4.3 ที่ตั้งของมณฑลยูนนานในข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ที่มา: <http://hkmb.hktdc.com/en/1X0A60BP/hktdc-research/Yunnan-A-Planned-Hub-of-Belt-and-Road>

ยูนนานกับยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพาน

ความเป็นมาของนโยบายป้อมหัวสะพาน

หลังจากประธานาธิบดีหู จิ่นเทา เดินทางเยือนมณฑลยูนนานในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2009 ผู้นำจีนมีมุมมองว่ายูนนานมีที่ตั้งเหมาะสมในการเป็นประตูด้านตะวันตกเฉียงใต้ของจีนเพื่อเชื่อมมณฑลตอนในของจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นทางยุทธศาสตร์ที่ทำให้ยูนนานรับหน้าที่เป็นเมืองหน้าด่าน (Gateway) ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2011 คณะรัฐมนตรีจีนได้อนุมัติยุทธศาสตร์ดังกล่าวและออกคำแถลงสนับสนุนให้มณฑลยูนนานเร่งสร้างเมืองหน้าด่านเพื่อเปิดประตูทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน จึงได้มีการยกระดับเป็นยุทธศาสตร์ระดับประเทศเรียกว่ายุทธศาสตร์ “ป้อมหัวสะพาน” (bridgehead) หรือที่เรียกว่า เฉียวโถวเป่า (桥头堡 qiáotóubǎo)¹⁷

ยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพานของมณฑลยูนนานก็สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ฉบับที่ 12 (ค.ศ. 2011-2015) โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับนี้เร่งพัฒนาด้านอุตสาหกรรม พัฒนาเมืองภายใต้โอกาสและความท้าทาย รวมทั้งปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตกรอบใหม่ (New Round of Western Development

¹⁷ ดูออนไลน์จาก, http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/interesting-facts/detail.php?SECTION_ID=616&ID=15319

Strategy) ของจีน รองรับเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ของจีนที่ให้ความสำคัญกับ Yunnan เป็นป้อมหัวสะพานหรือสะพานเชื่อมสู่ประเทศเพื่อนบ้าน¹⁸

ความสำคัญของยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพาน

ยุทธศาสตร์ "ป้อมหัวสะพาน" เป็นยุทธศาสตร์เปิดประเทศเชื่อมโยงจีนกับประเทศต่างๆ โดยยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพานของ Yunnan มีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพานช่วยผลักดันให้ Yunnan และประเทศเพื่อนบ้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนค้าขายแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันมากขึ้น

2. ยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพานเป็นการขยายพื้นที่การลงทุนของ Yunnan ไม่เพียงส่งเสริมการออกไปลงทุนภายนอกภูมิภาค แต่ยังดึงดูดการลงทุนจากภายนอกเข้าสู่ตลาดท้องถิ่นของ Yunnan อีกด้วย ทำให้ Yunnan มีศักยภาพดึงดูดเงินทุนที่มีคุณภาพสูงจากต่างประเทศได้มากขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของ Yunnan ให้เติบโตอย่างรวดเร็ว

3. ยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมของ Yunnan โดยดึงดูดกลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลของจีนให้ย้ายมาตั้งฐานการผลิตที่ Yunnan และอาศัยฐานอุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิมในมณฑล Yunnan และเพื่อจัดระบบบริษัทนำเข้าและส่งออกโดย Yunnan มีทำเลที่ตั้งและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรเป็นจุดแข็งเป็นปัจจัยและเป็นแรงขับเคลื่อนที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเปิดกว้าง¹⁹

การดำเนินยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพานของ Yunnan

แผนแม่บทยุทธศาสตร์ป้อมหัวสะพาน ค.ศ. 2011-2020 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาไว้ดังนี้

ช่วงที่ 1 ค.ศ. 2011-2015 เน้นโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ อาทิ ด้านการคมนาคม การก่อสร้างถนนและรถไฟ การสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานบริเวณด่านชายแดน รวมถึงการยกระดับด่านชายแดนให้เป็นเขตเศรษฐกิจข้ามพรมแดนและการก่อสร้างเขตโลจิสติกส์นครคุนหมิง

ช่วงที่ 2 ค.ศ. 2016-2020 เน้นการสร้างและเชื่อมต่อการขนส่งทั้งทางบก ทางรถไฟ ทางน้ำ และทางอากาศ รวมถึงเร่งก่อสร้างเขตเศรษฐกิจภาคกลาง Yunnan (คุนหมิง 昆明 Kūnmíng, ฉู่หง 楚雄 Chǔxióng, ชวีจิ่ง 曲靖 Qǔjìng, ยวี่ซี 玉溪 Yùxī) ให้เป็นกลุ่มเมืองรูปแบบใหม่สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ Yunnan เพื่อสร้างความแข็งแกร่งทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและภาคบริการ²⁰

¹⁸ ดูออนไลน์จาก, https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconMakhongCanelArea/Yunnan/DocLib_YNArticle/5YearsPlan.pdf

¹⁹ 程诚, 2011, pp. 40-42

²⁰ อ้างแล้ว, http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/interesting-facts/detail.php?SECTION_ID=616&ID=15319

การสร้างเชื่อมโยงของยูนนานภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

มณฑลยูนนานดำเนินตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมณฑลยูนนาน ระยะ 5 ปี ฉบับที่ 13 (ค.ศ. 2016-2020) มีการปรับจากเดิมแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่เน้นยุทธศาสตร์ห้วสะพาน มาเน้นข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง แผนพัฒนาฯ ระดับมณฑล ฉบับที่ 13 ซึ่งปรับแผนพัฒนาให้ สอดคล้องกับแผนในระดับชาติ โดยมียุทธศาสตร์ “1 แถบ 1 วง 2 ระเบียง 3 แถบ 6 ภาค” กล่าวคือ นครคุนหมิงเป็นแกนกลางการพัฒนา ล้อมรอบด้วยวงแหวนเมืองเศรษฐกิจสำคัญในภาคกลางของ มณฑลยูนนาน (ชวีจี้ง์ ยวี่ซี ฉู่ฉ่ง และหงเหอตอนบน) เชื่อมโยงกับระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ-จีน- อินเดีย-เมียนมาและระเบียงเศรษฐกิจจีน-อินโดจีน โดยส่งเสริมการจัดตั้งแถบเศรษฐกิจชายแดน แถบ เศรษฐกิจแนวแม่น้ำล้านช้างและแถบเศรษฐกิจแนวแม่น้ำจินซา เพื่อกระจายความเจริญจากภาคกลาง ไปสู่ภาคตะวันตก ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตกเฉียงใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาค ตะวันออกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนาน²¹

การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศของมณฑลยูนนาน

มณฑลยูนนานเป็นประตูหน้าด่านและเป็นศูนย์กลางการเชื่อมเส้นทางคมนาคมระหว่าง ประเทศ ประกอบด้วยเส้นทางบก (ถนน) เส้นทางรถไฟ เส้นทางอากาศและเส้นทางน้ำ

ภาพ 4.4 การเชื่อมโยงระหว่างเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศของมณฑลยูนนาน

ที่มา: <http://hkmb.hktdc.com/en/1X0A60BP/hktdc-research/Yunnan-A-Planned-Hub-of-Belt-and-Road>

²¹ คูออนไลน์จาก, http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/interesting-facts/detail.php?SECTION_ID=611&ID=17372

เส้นทางบก

เส้นทางหลวงเชื่อมระหว่างยูนนานกับมณฑลในประเทศมี 7 เส้นทาง ในส่วนเส้นทางหลวงที่เชื่อมระหว่างประเทศนั้นประกอบด้วย เส้นทางคุนหมิง-เหอโข่ว (เชื่อมเวียดนาม) เส้นทางคุนหมิง-บ่อหาน (R3A เชื่อมลาว-ไทย) เส้นทางคุนหมิง-รุ่ยลี่ (R3B เชื่อมเมียนมา) เส้นทางคุนหมิง-เมิ่งตง (เชื่อมเมียนมา) และเส้นทางคุนหมิง-เถิงชง (เชื่อมเมียนมา-อินเดีย)²² โดยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ฉบับที่ 13 (ค.ศ. 2016-2020) ระบุว่า ยูนนานจะมีทางหลวงยาว 250,000 กิโลเมตรและทางด่วน 6,000 กิโลเมตร²³

โดยเฉพาะเส้นทางหลวงคุนหมิง-กรุงเทพมหานคร(R3A) มีระยะทางยาวกว่า 1,800 กิโลเมตร การเปิดทางหลวงคุนหมิง-กรุงเทพมหานครเป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่ทำให้ให้ยูนนานสามารถเปิดกว้างสู่โลกภายนอก เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรช่วยเพิ่มส่วนแบ่งการค้าของมณฑลยูนนานในตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมมิตรไมตรีที่กระชับระหว่างจีนกับประเทศเพื่อนบ้าน²⁴

เส้นทางรถไฟ

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ฉบับที่ 13 การรถไฟคุนหมิงกำลังมุ่งดำเนินการตามแผนเชื่อมโยงเครือข่ายรถไฟ เรียกว่า ยุทธศาสตร์ “8 เส้นทางเชื่อมมณฑล 5 เส้นทางเชื่อมชายแดน” โดยเส้นทางเชื่อมชายแดนของจีน 5 เส้นทาง ประกอบด้วย เส้นทางจีน-เวียดนาม เส้นทางจีน-ลาว เส้นทางจีน-เมียนมาเส้นทางจีน-เมียนมาใหม่และเส้นทางจีน-เมียนมา-อินเดีย²⁵ ใน ค.ศ. 2017 จีนได้ลงทุนในการก่อสร้างทางรถไฟทั้งมณฑลมูลค่ารวม 20,730 ล้านหยวน²⁶ โดย ค.ศ. 2018 การลงทุนก่อสร้างทางรถไฟของมณฑลยูนนานคาดว่าจะสูงถึง 25,000 ล้านหยวนและมุ่งมั่นที่จะสร้างศูนย์กลางการขนส่งระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้²⁷

เส้นทางรถไฟความเร็วสูงคุนหมิง-สิงคโปร์ (Kunming-Singapore High-Speed Railway) จีนมีแผนการจะสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมยูนนานลงมาถึงสิงคโปร์เรียกว่า เครือข่ายเส้นทางรถไฟสายแพนเอเชีย (The Pan-Asia Railway Network) เส้นทางหลักที่จีนวางแผนก่อสร้างดังนี้

1. เส้นทางตะวันออก จากคุนหมิง-ฮานอย-โฮจิมินห์ซิตี้-พนมเปญ-กรุงเทพมหานคร-กัวลาลัมเปอร์-สิงคโปร์

²² 范建华, 2015

²³ อ้างแล้ว, http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/about-_china/country/yunnan/transport.php

²⁴ 查毓, 2009

²⁵ 云南网, 2016, ดูออนไลน์จาก, http://yn.yunnan.cn/html/2016-12/27/content_4670364.htm

²⁶ 云南网, 2018, ดูออนไลน์จาก, <http://news.163.com/18/0208/07/DA3VJ1PL000187VG.html>

²⁷ เฟิ่งอ่า, 云南网, 2018

2. เส้นทางตะวันตก จากคุนหมิง-ต้าหลี่-รุ่ยลี่-รัฐฉาน-ย่างกุ้ง-กรุงเทพมหานคร-กัวลาลัมเปอร์-สิงคโปร์

3. เส้นทางกลาง จากคุนหมิง-ยวีชี-เวียงจันทน์-กรุงเทพมหานคร-กัวลาลัมเปอร์-สิงคโปร์²⁸

เส้นทางอากาศ

สำหรับเส้นทางอากาศ ปัจจุบันมณฑลยูนนานมีสนามบิน 12 แห่ง อยู่ระหว่างก่อสร้าง 4 แห่ง²⁹ เฉพาะสนามบินนานาชาติฉางสือ นครคุนหมิง เปิดเส้นทางการบินรวม 276 เส้นทาง เป็นเส้นทางระหว่างประเทศ 48 เส้นทาง เชื่อมต่างประเทศ 37 เมือง³⁰

เส้นทางน้ำ

ทางด้านการขนส่งทางน้ำ จีนมีการพัฒนาเส้นทางขนส่งทางน้ำผ่านแม่น้ำล้านช้าง-แม่โขง³¹ ยูนนานมีท่าเรือใหญ่ 2 แห่ง

1. ท่าเรือใหญ่ซือเหมา ตั้งอยู่ในเมืองผู่เอ๋อร์
2. ท่าเรือใหญ่จิ่งหง ตั้งอยู่ในเขตสิบสองปันนา³²

การเชื่อมโยงระเบียงเศรษฐกิจ

ยูนนานเป็นมณฑลที่อยู่ภายใต้การเชื่อมโยงความร่วมมือจีนกับระเบียงเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา (BIMCEC) และโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion--GMS)³³

การเชื่อมโยงระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion) หรือหกเหลี่ยมเศรษฐกิจเป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศคือ ไทย เมียนมา ลาว กัมพูชา เวียดนามและจีน (ยูนนาน) เริ่มโครงการตั้งแต่ ค.ศ. 1992 ระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงนั้นประกอบด้วย ระเบียงเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) ระเบียงตะวันออก-ตะวันตก (East-West Corridor) และระเบียงใต้ (Southern Corridor)

²⁸ ศิวพล ละอองสกุล. (2558). ยุทธศาสตร์ของจีนต่ออาเซียนตอนบน, หน้า 18-21

²⁹ อ้างแล้ว, 范建华, 2015

³⁰ 中华人民共和国商务部, 2015, ดูออนไลน์จาก, <http://www.mofcom.gov.cn/article/summary/n/201507/20150701033444.shtml>

³¹ อ้างแล้ว, 范建华, 2015

³² อ้างแล้ว, http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/about_china/country/yunnan/transport.php

³³ อ้างแล้ว, 范建华, 2015

ภาพ 4.5 ระเบียงเศรษฐกิจอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ที่มา: <https://news.cgtn.com/news/3d4d544d306b6a4d/index.html?t=1489156058552>

1. ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) ประกอบด้วย เส้นทางคุนหมิง-เชียงราย-กรุงเทพมหานคร ผ่านลาวและเมียนมาเส้นทางคุนหมิง-ฮานอย-ไฮฟองและเส้นทางหนานหนิง-ฮานอย

2. ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) เป็นเส้นทางเชื่อมมหาสมุทรอินเดียเข้ากับมหาสมุทรแปซิฟิก มี 1 เส้นทางหลักคือ เส้นทางที่เชื่อมเกาะละแหม่งของเมียนมา-ไทย-ด่านงของเวียดนาม

3. ระเบียงเศรษฐกิจทางใต้ (South Economic Corridor) มี 3 เส้นทางหลัก แต่ไม่ผ่านจีน

ระเบียงเศรษฐกิจที่จีนเชื่อมลงมาสู่อาเซียนตอนบนคือ ระเบียงเหนือ-ใต้ ระเบียงนี้ใช้ถนนหลวงเชื่อมจีน เมียนมา ลาว เวียดนามและไทยเข้าด้วยกัน³⁴

การเชื่อมโยงระเบียงเศรษฐกิจบังคลาเทศ- จีน-อินเดีย-เมียนมา (BCIM Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor)

เป้าหมายของแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมคือ เพื่อพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจทั้ง 6 ระเบียง โดยระเบียงเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา (BCIMEC) คือ ระเบียงเศรษฐกิจที่เชื่อมต่อกับภูมิภาคเอเชียใต้ ระเบียงเศรษฐกิจนี้เริ่มต้นมาจาก “ข้อริเริ่มคุนหมิง” (Kunming Initiative) ซึ่งพัฒนาให้เป็นเส้นทางสายไหมในยุคสมัยใหม่ โดยข้อริเริ่มคุนหมิงได้พัฒนาสู่การประชุมกลุ่มประเทศ

³⁴ ศิวพล ละอองสกุล, อ้างแล้ว, หน้า 17-19

ในระเบียบเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา (BCIM) เพื่อความร่วมมือระดับภูมิภาค มีการประชุมครั้งแรกใน ค.ศ. 1999 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเวทีให้ประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถพบปะและหารือเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในบริบทของการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการค้า ในภูมิภาคของ BCIM เน้นภาคส่วนและโครงการเฉพาะที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศของ BCIM มากขึ้น

ภายใต้แนวคิดหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีน (BRI) นั้น ระเบียบเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา (BCIMEC) จะช่วยปูทางให้การรวมตัวของเศรษฐกิจและการค้าระหว่างสองประเทศใหญ่ในเอเชียคือ จีนและอินเดียนำถึงความร่วมมือระหว่างจีนกับบังคลาเทศที่จีนตั้งใจที่จะพัฒนาท่าเรือจิตตะกอง (Chittagong) และกำลังลงทุนสร้างท่าเรือน้ำลึกใหม่ที่ Sonadia

เมียนมาถือเป็นประเทศที่สำคัญมากในระเบียบเศรษฐกิจนี้ เนื่องจากเมียนมามีพรมแดนติดกับประเทศจีนที่มณฑลยูนนาน จีนมีเป้าหมายในการเจรจากับเมียนมาประการแรกคือ การรักษาความมั่นคงชายแดน เนื่องจากชายแดนเมียนมาเป็นบริเวณที่มีการเคลื่อนไหวที่ก่อความไม่สงบและการค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์และการก่ออาชญากรรม จึงถือเป็นประเด็นความท้าทายที่สำคัญสำหรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา ประการที่สองคือ ความมั่นคงในการเข้าถึงแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในเมียนมา รวมถึงช่องทางการขนส่งพลังงานมายังจีน นอกเหนือจากส่งผ่านช่องแคบมะละกา เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับภาวะตึงเครียดในทะเลจีน โดยการส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจะผ่านทางท่อจากประเทศในระเบียบเศรษฐกิจนี้แทน และประการที่สามคือ การเชื่อมสู่อ่าวเบงกอลจะส่งเสริมการเติบโตของภูมิภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน บังกลาเทศ เมียนมาและอินเดียตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งไม่มีทางออกสู่ทะเล³⁵

การเชื่อมโยงเส้นทางขนส่งพลังงาน

ท่ามกลางการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้จีนมีความต้องการบริโภคน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจำนวนมาก จำเป็นต้องแสวงหาแหล่งพลังงานจากต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ท่อส่งน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติจีน-เมียนมาจึงถือเป็นช่องทางยุทธศาสตร์ในการขนส่งน้ำมันดิบกับก๊าซธรรมชาติสู่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ลงทุนและก่อสร้างโดยบริษัทปิโตรเลียมแห่งชาติจีน (China National Petroleum Corp--CNPC) ซึ่งเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ด้านพลังงานของจีน³⁶

ท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจีน-เมียนมา ประกอบด้วยท่อส่งน้ำมันดิบจีน-เมียนมาและท่อส่งก๊าซธรรมชาติจีน-เมียนมา โดยเริ่มต้นจากพื้นที่ริมทะเลภาคตะวันตกของเมียนมาจากเมืองเจียวเพียว (Kyaukpyu) ผ่านพื้นที่ภาคเหนือของรัฐฉานและเข้าสู่ประเทศจีนที่เมืองรุ่ยลี่ มณฑลยูนนาน

³⁵ Shahriar, Saleh Mohammed and Lu, Qian, อ้างแล้ว, pp. 31, 36-37

³⁶ คู่มือออนไลน์จาก, http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/thchina-economic-business/result.php?SECTION_ID=459&ID=13589

ทั้งนี้ท่อส่งน้ำมันดิบกับก๊าซธรรมชาติจีน-เมียนมา ช่วงที่อยู่ในพื้นที่ของเมียนมาและช่วงที่อยู่ในพื้นที่ของจีน ต่างได้เริ่มลงมือก่อสร้างอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2010 มีสัญญาดำเนินการเป็นเวลา 30 ปี โดยก๊าซธรรมชาติส่งมาจากแหล่งก๊าซธรรมชาติริมทะเลของเมียนมาและน้ำมันดิบส่งมาจากตะวันออกกลางและแอฟริกา ท่อส่งน้ำมันดิบกับก๊าซธรรมชาติจีน-เมียนมา สามารถเริ่มส่งน้ำมันไปยังจีนได้อย่างเป็นทางการตั้งแต่ ค.ศ. 2013³⁷

กล่าวโดยสรุป ขั้วริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเกิดขึ้นจากข้อเสนอของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ประกอบไปด้วยสองส่วนสำคัญคือ แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 ยุทธศาสตร์นี้ครอบคลุมทวีปเอเชีย ทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา

ยูนนานเป็นมณฑลทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน มีข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญคือ เป็นประตูเชื่อมจีนสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ สามารถเชื่อมต่อไปถึงตะวันออกกลาง ยุโรปใต้และแอฟริกา ในสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีหู จิ่นเทา จีนได้ให้ความสำคัญกับมณฑลยูนนาน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ "ป้อมหัวสะพาน" เป็นยุทธศาสตร์การเปิดประเทศ เมื่อผนวกกับทิศทางความเชื่อมโยงระหว่างประเทศภายใต้ขั้วริเริ่มแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมในปัจจุบันของรัฐบาลสี จิ้นผิง มณฑลยูนนานจึงเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญ เป็นประตูหน้าด่านและศูนย์กลางการเชื่อมเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ ประกอบด้วย เส้นทางบก เส้นทางรถไฟ เส้นทางน้ำและเส้นทางอากาศ นอกจากนี้ยูนนานภายใต้ขั้วริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางยังช่วยเชื่อมโยงความความร่วมมือกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) ซึ่งประกอบด้วยระบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ และระบียงเศรษฐกิจตะวันตก-ตะวันออกและเชื่อมโยงความร่วมมือกับภูมิภาคเอเชียใต้ในกรอบระบียงเศรษฐกิจบังคลาเทศ-จีน-อินเดียและเมียนมา (BIMCEC) ซึ่งเป็นหนึ่งใน 6 ระบียงเศรษฐกิจแถบเส้นทางสายไหมทางบกที่สำคัญ นอกจากนี้ยูนนานยังเป็นศูนย์กลางการขนส่งพลังงานจากเมียนมาเข้าสู่ประเทศจีนและส่งไปขับเคลื่อนภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมทั่วประเทศ

แนวโน้มในอนาคต มณฑลยูนนานจะยิ่งทวีความสำคัญในฐานะเป็นมณฑลที่เชื่อมโยงจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ โดยรัฐบาลยูนนานวางยุทธศาสตร์ของมณฑลสอดคล้องกับยุทธศาสตร์แห่งชาติโดยให้ความสำคัญกับการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การก่อสร้างเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะการเชื่อมเส้นทางรถไฟ การสร้างเขตโลจิสติกส์ การเปิดเขตการค้าเสรีชายแดน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับความร่วมมือในระบียงเศรษฐกิจต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นปัจจุบันรัฐบาลจีนมุ่งให้ความสำคัญกับกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือใหม่ที่ริเริ่มโดยประเทศจีน ที่หวังว่าจะเป็นกรอบความร่วมมือใหม่ที่จะช่วยสร้างความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกัน

³⁷ อ้างแล้ว, <http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/thchina-economic-business/result.php>

อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ไทยซึ่งเป็นประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงและความร่วมมือทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี จึงควรศึกษาทำความเข้าใจยุทธศาสตร์ของจีนที่มีต่อภูมิภาคนี้ เพื่อประเทศไทยจะได้ปรับนโยบายให้เหมาะสมและสามารถสร้างความร่วมมือที่ทำให้ได้รับประโยชน์สูงสุด

เครื่องมือทางนโยบายของจีนในการดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่

ในงานวิจัยนี้ผู้เขียนได้สังเคราะห์เครื่องมือทางนโยบายของจีนในการดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่เพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงรุกในทางนโยบายแบ่งเป็น 3 แนวทางคือ เครื่องมือทางการเมือง เครื่องมือทางเศรษฐกิจและเครื่องมือทางวัฒนธรรม

เครื่องมือทางนโยบายด้านการเมือง

เครื่องมือทางการเมืองที่จีนใช้ในการดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่นั้น จีนใช้เวทีความร่วมมือระหว่างรัฐ เช่น เวทีการประชุมสุดยอดผู้นำแนวคิดริเริ่มเส้นทางสายไหมใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 หรือความร่วมมือในกรอบพหุภาคี เพื่อสร้างการเชื่อมโยงความร่วมมือภายใต้นโยบายเส้นทางสายไหมใหม่หรือข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง อาทิ

1. การประชุมสุดยอดความร่วมมือว่าด้วยแถบและเส้นทาง (Belt and Road Forum for International Cooperation)

การประชุมสุดยอดนี้เป็นการประชุมครั้งสำคัญที่จีนใช้เป็นนำเสนอยุทธศาสตร์ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางออกสู่ประชาคมโลก โดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เชิญผู้นำชาติต่างๆ มาร่วมประชุมเกี่ยวกับเรื่องนี้ในกรุงปักกิ่งของจีนระหว่างวันที่ 14-15 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 มีผู้นำประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่เข้าร่วมได้บรรลุความเห็นพ้องกันในหลายประเด็น เช่น เสริมสร้างการประสานนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระหว่างกัน ผลักดันความร่วมมือด้านการเชื่อมโยงเพื่อบรรลุการพัฒนา ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง กล่าวสนับสนุนว่าข้อริเริ่มแถบและเส้นทางเป็นเวทีเปิดสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศ การที่ประชาคมโลกกระชับความร่วมมือระหว่างประเทศ ผลักดันยุทธศาสตร์แถบและเส้นทางและร่วมกันรับมือกับการท้าทายที่เศรษฐกิจโลกกำลังเผชิญอยู่นั้น สอดคล้องกับประโยชน์จากการพัฒนาในระยะยาวของทุกประเทศ³⁸ ดังนั้นการประชุมครั้งนี้จึงมีความสำคัญต่อการประกาศความยิ่งใหญ่และความสำคัญของแนวคิด “ริเริ่มเส้นทางสายไหมใหม่แห่งศตวรรษที่ 21” หรือ “แถบและเส้นทาง” ออกไปสู่สายตาประชาคมโลก

³⁸ ดูออนไลน์จาก, <http://thai.cri.cn/247/2017/05/16/223s253935.htm>

2. กรอบความร่วมมือพหุพาคี

องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ เป็นองค์การทางการเมือง เศรษฐกิจและการทหารในยูเรเชีย ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2001 ปัจจุบันมีสมาชิก 8 ประเทศคือ จีน อินเดีย คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ปากีสถาน รัสเซีย ทาจิกิสถาน และอุซเบกิสถาน ในช่วง 17 ปีที่ผ่านมา องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ปฏิบัติตามหลักการที่อำนวยความสะดวกแก่กัน³⁹ จีนเชื่อมโยงความร่วมมือนี้เข้ากับยุทธศาสตร์แถบและเส้นทาง โดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เสนอแผนสร้างระเบียงเศรษฐกิจที่เชื่อมระหว่างจีน มองโกเลีย และรัสเซีย ระหว่างการหารือรอบการประชุมสุดยอดผู้นำองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ ร่วมกับ ประธานาธิบดีของรัสเซียและประธานาธิบดีของมองโกเลีย ในกรุงดูชานเบของทาจิกิสถาน นอกจากนี้ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เน้นย้ำว่า ทั้งสามประเทศสามารถเชื่อมแนวเขตเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม เข้ากับแผนสร้างทางรถไฟข้ามทวีปของรัสเซียและโครงการสร้างถนนข้ามทุ่งหญ้าของมองโกเลีย ทั้ง ยังสามารถร่วมกันสร้างระเบียงเศรษฐกิจระหว่างจีน มองโกเลียและรัสเซียขึ้นมาได้อีกด้วย⁴⁰

3. กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง (Lancang-Mekong Cooperation–LMC)

กรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (LMC) ถูกเสนอขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 โดย นายกรัฐมนตรีหลี่ เค่อเฉียง (李克强 Lǐ Kèqiáng) ในเวทีประชุมผู้นำจีน-อาเซียนที่เมียนมา ต่อมาในปี ค.ศ. 2018 ไทยได้รับรองเอกสารผลลัพธ์แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี สำหรับกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้างและประเทศสมาชิกในการประสานความร่วมมือทั้งสามเสาหลัก ได้แก่ 1) การเมือง 2) การพัฒนาเศรษฐกิจและความยั่งยืนและ 3) การแลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาชน ภายใต้กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขงนี้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจีนในการเข้ามาคานอำนาจและขยายอิทธิพลแข่งกับญี่ปุ่น อีกทั้งกรอบความร่วมมือนี้เป็นยุทธศาสตร์ของจีนสำหรับเพิ่มบทบาทด้านการค้าการลงทุนเข้ามาในกลุ่มประเทศอาเซียนบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ จีน กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนามและไทย นอกจากจะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ จีนสามารถลงทุนในโครงการต่างๆ ตลอดเส้นทางที่ลุ่มแม่น้ำโขงไหลผ่านแล้ว ยังเป็นการขยายอิทธิพลของจีนเพื่อเตรียมปูทางสำหรับการลงทุนภายใต้นโยบายและเส้นทางในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้พลังขับเคลื่อนใหม่จากกลไกความร่วมมือแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง จะผลักดันให้โครงการสร้างสรรค์ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของจีนเชื่อมต่อกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย อาทิ แผนการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกและไทยแลนด์ 4.0⁴¹

³⁹ คู่ออนไลน์จาก, <http://thai.cri.cn/247/2018/06/08/123s267832.htm>

⁴⁰ คู่ออนไลน์จาก, <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/604551>

⁴¹ คู่ออนไลน์จาก, <http://thai.cri.cn/247/2018/01/08/232s262736.htm>

เครื่องมือทางนโยบายด้านเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันเครื่องมือเศรษฐกิจได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างมาก ประเทศที่ร่ำรวยมักใช้พลังอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยวิธีการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศที่มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจทั้งในรูปแบบการให้เปล่า หรือการให้กู้ยืมระยะยาวและคีดอกเบี้ยต่ำ ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศเหล่านั้นเป็นพันธมิตรหรือสนับสนุนในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ การใช้เครื่องมือทางนโยบายของจีนในการดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่นั้น จีนมักใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่อยู่บนแนวเส้นทางสายไหม เป็นการโน้มน้าวให้ประเทศเหล่านั้นมีทัศนคติที่ดีต่อจีนและเกิดร่วมมืออื่นๆ ตามมาดังนี้

1. การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจโดยภาครัฐ

1.1 การทูตรถไฟความเร็วสูงของจีน

รถไฟความเร็วสูงของจีนพัฒนาอย่างรวดเร็วจนได้รับความสนใจไปทั่วโลก โดยภายหลังจากที่รัฐบาลจีนได้ประกาศข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง จีนได้บุกเบิกขยายพื้นที่การพัฒนาทางการทูตด้วยรถไฟความเร็วสูงให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ปัจจุบันจีนใช้รถไฟความเร็วสูงเพื่อเชื่อมสู่ต่างประเทศ หรือที่อาจเรียกว่าเป็น “การทูตรถไฟความเร็วสูง” โดยธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออกของจีนได้อุดหนุนเงินกู้ให้กับโครงการส่งออกวัสดุอุปกรณ์เพื่อสร้างทางรถไฟนอกประเทศ ซึ่งเป็นโครงการที่จัดสรรให้ประเทศหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง รวมถึงการขยายโครงการใหม่ๆ ในตลาดที่พัฒนาแล้ว ในขณะเดียวกัน กลุ่มธุรกิจการเงินของนักลงทุนจีนยังได้วางแผนเชิงรุกที่จะเข้าร่วมโครงการก่อสร้างทางรถไฟความเร็วสูงด้วยการผลักดันรถไฟความเร็วสูงของจีนสู่ต่างประเทศ ทำให้ช่วยกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับต่างประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น⁴²

ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการรถไฟในต่างประเทศคือ คณะกรรมการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติสาธารณรัฐประชาชนจีน (National Development and Reform Commission) เป็นองค์กรปฏิบัติการภายใต้มณฑล (State Council) และเป็นหน่วยงานกำกับดูแลกิจการขนาดใหญ่ที่ศึกษาและกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างรอบด้านและขึ้นการปฏิรูประบบเศรษฐกิจโดยรวม⁴³

สำหรับรถไฟไทย-จีน มีการลงนามร่วมกันระหว่างสำนักงานพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติของจีน (the National Development and Reform Commission) กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมของไทย ภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่ง

⁴² ยี่หยวน. (2558). การพัฒนารถไฟความเร็วสูงของประเทศจีนกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. ฉบับที่ 15 ประจำเดือนกันยายน 2558.

⁴³ 中华人民共和国国家发展和改革委员会.(2018). 国家发展改革. ดูนออนไลน์จาก, <http://www.ndrc.gov.cn/>

สาธารณรัฐประชาชนจีน ในการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเพื่อเชื่อมโยงภูมิภาค เส้นทางกรุงเทพมหานคร-หนองคาย (ระยะที่ 1 กรุงเทพมหานคร-นครราชสีมา) โดยดำเนินการว่าจ้างบริษัท China Railway International Co., Ltd. และบริษัท China Railway Design Corporation ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลจีนที่มีประสบการณ์ตรงในการพัฒนารถไฟความเร็วสูง และได้รับการรับรองคุณภาพและประสิทธิภาพจากคณะกรรมการการปฏิรูปและพัฒนาแห่งชาติจีน (National Development and Reform Commission) ในการออกแบบรายละเอียดงานโยธาระยะที่ 1 ประกอบด้วย งานโครงสร้างทางยกระดับอุโมงค์ สะพาน อาคาร ย่านสถานีและโครงสร้างพื้นฐานด้านโยธาอื่นๆ วงเงินค่าจ้าง 1,706.771 ล้านบาท⁴⁴

1.2 ความร่วมมือผ่านสถาบันการเงิน: ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank-AIIB)

การริเริ่มในการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) มีความเกี่ยวข้องกับโครงการเสนอเขตเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ 21 ถ้ามองจากความต้องการแหล่งเงินทุนและสภาพการสร้างโครงสร้างพื้นฐานของเอเชียแล้ว ระดับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประเทศที่ตั้งอยู่ตามบริเวณหนึ่งเขตหนึ่งเส้นทางนั้นส่วนใหญ่มักลำบากอยู่ จึงเป็นอุปสรรคใหญ่ของการเชื่อมต่อโครงข่ายและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาค หากต้องเปลี่ยนสภาพโครงสร้างพื้นฐานของเอเชียให้ดีขึ้นก็จำเป็นต้องมีแหล่งเงินทุนลงทุนจำนวนมาก ดังนั้นการที่จีนเสนอให้มีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (AIIB) ถือว่าเป็นการสร้างองค์การทางการเงินที่เป็นช่องทางแหล่งเงินทุนใหม่เพื่อสาธตูปโภคพื้นฐานของเอเชียในการริเริ่มโครงการแถบและเส้นทางให้ดียิ่งขึ้น⁴⁵ สำหรับประเทศไทยได้เข้าเป็นประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้งธนาคาร AIIB อย่างเป็นทางการและส่งผลให้ประเทศไทยสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของธนาคารให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาเศรษฐกิจที่คำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชีย⁴⁶

1.3 กองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund)

ในเดือนพฤศจิกายนปี ค.ศ. 2014 ระหว่างการประชุมเอเปก ณ กรุงปักกิ่ง ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงจีนประกาศว่า จีนจะลงทุนตั้งกองทุนเส้นทางสายไหมเพื่อให้การสนับสนุนสำหรับการพัฒนา

⁴⁴ ดูนออนไลน์จาก, <http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/6163>

⁴⁵ หยางเป่าหวิน. (2559). การก่อตั้งการดำเนินงานและลักษณะพิเศษของธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย. ฉบับที่ 21 ประจำเดือนพฤศจิกายน 2559.

⁴⁶ ดูนออนไลน์จาก, http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=5859&filename=index

โครงสร้างพื้นฐาน การบุกเบิกความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมการผลิตและความร่วมมือทางการเงินของประเทศบนแถบและเส้นทาง การสนับสนุนทุนเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างแถบและเส้นทาง"⁴⁷

กองทุนเส้นทางสายไหมสนับสนุนการสร้างแถบและเส้นทาง รวมถึงการแลกเปลี่ยนด้านนโยบาย ส่งเสริมการค้า การสมทบทุนและการไปมาหาสู่กันระหว่างประชาชน ครอบคลุมทวีปเอเชีย แอฟริกาและยุโรป⁴⁸ ในระหว่างการประชุมสุดยอดความร่วมมือว่าด้วยแถบและเส้นทาง (Belt and Road Forum for International Cooperation) ณ กรุงปักกิ่ง ในปี ค.ศ. 2017 สี จิ้นผิง ประกาศทุ่มทุนครั้งใหญ่สำหรับส่งเสริมเส้นทางสายไหมใหม่ด้วยเพิ่มเงินทุนอีกกว่า 3 แสนล้านหยวนในกองทุนเส้นทางสายไหมโดยธนาคารเพื่อการพัฒนาประเทศจีนและธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจีนจะตั้งงบประมาณการให้กู้ยืมพิเศษเพื่อสนับสนุนโครงการแถบและเส้นทาง ในการนี้จีนยังจะจัดสรรเงินเพื่อช่วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดความยากจนในประเทศกำลังพัฒนาตามเส้นทางสายไหม อันจะมาในรูปแบบความช่วยเหลือฟรีและเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยสำหรับช่วยประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน⁴⁹

1.4 กองทุนความร่วมมือด้านการลงทุนจีน-อาเซียน (CAF)

กองทุนความร่วมมือด้านการลงทุนจีน-อาเซียน (CAF) ดำเนินการภายใต้การกำกับของคณะมนตรีแห่งรัฐ (State Council) ของจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 มีพันธกิจสร้างผลตอบแทนสูงสุดแก่นักลงทุนและเสริมความแข็งแกร่งให้กับความร่วมมือระหว่างจีนและอาเซียน มีเป้าหมายพัฒนาโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐาน พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมเกษตร ในระยะแรกของการดำเนินงาน กองทุนได้ลงทุนในโครงการ อาทิ การลงทุนท่าเรือในไทย โครงการคมนาคมในกัมพูชา เหมืองโปแตชในลาว เหมืองแร่เหล็กในมาเลเซีย การคมนาคมในฟิลิปปินส์ การถลุงแร่ในอินโดนีเซีย⁵⁰

1.5 การสร้างความร่วมมือผ่านระเบียงเศรษฐกิจ

ภายใต้แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม จีนได้สร้างระเบียงความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไว้ 6 ระเบียง ประกอบด้วย

(1) สะพานเศรษฐกิจยูเรเชียใหม่ (New Eurasian Land Bridge--NELB) เริ่มจากท่าเรือเทียนจินกั๋งในมณฑลเจียงซู สิ้นสุดที่เมืองรอตเตอร์ดัมในยุโรปตะวันตก

⁴⁷ คู่มือออนไลน์จาก, <http://thai.cri.cn/247/2015/05/12/121s232301.htm>

⁴⁸ คู่มือออนไลน์จาก, <http://thai.cri.cn/247/2015/05/12/121s232302.htm>

⁴⁹ คู่มือออนไลน์จาก, จาก <https://mgronline.com/china/detail/9600000050673>

⁵⁰ คู่มือออนไลน์จาก, http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1212266.shtml

(2) ระเบียงเศรษฐกิจจีน-มองโกเลีย-รัสเซีย (China-Mongolia-Russia Economic Corridor--CMREC) แบ่งเป็นสองเส้นทางคือ 1) จากเมืองปักกิ่ง เทียนจินเหอเป่ย์ผ่านมองโกเลียในเข้าไปรัสเซียและ 2) จากเมืองต้าเหลียนไปยังเมืองซีตงของรัสเซีย

(3) ระเบียงเศรษฐกิจจีน-เอเชียกลาง-เอเชียตะวันตก (China-Central Asia-West Asia Economic Corridor--CCWAE) เป็นเส้นทางสำคัญในการขนส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากคาบสมุทรอาหรับ ตุรกีและอิหร่านเพื่อส่งไปยังเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์

(4) ระเบียงเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรอินโดจีน (China-Indochina Peninsula Economic Corridor--CICPEC) เชื่อมระหว่างเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมปากแม่น้ำจูเจียงกับประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง

(5) ระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน (China-Pakistan Economic Corridor--CPEC) เชื่อมจีนกับเอเชียใต้

(6) ระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา (Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor--BCIMEC) เริ่มจากเมืองคัชการ์เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ไปยังท่าเรือกวาดาร์ของปากีสถาน⁵¹

2. การดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจและบริษัทจีน

ในการดำเนินยุทธศาสตร์แถบและเส้นทางนั้น จีนได้ส่งเสริมรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนในการเข้าไปดำเนินกิจกรรมในประเทศต่างๆ ตามแนวแถบและเส้นทางอีกด้วย อาทิ บริษัททางการเงิน บริษัทที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรถไฟ

2.1 บริษัททางการเงิน

ธนาคารอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมจีน (Industrial and Commercial Bank of China Limited--ICBC) มีบทบาทสำคัญที่ให้การสนับสนุนการเป็นที่ปรึกษาทางการเงินให้กับนักลงทุนจีนที่สนใจจะลงทุนโดยอาศัยความพร้อมทางด้านเงินทุนและการมีเครือข่ายระดับโลก รวมถึงประสบการณ์การเป็นที่ปรึกษาทางการเงินให้กับธุรกิจข้ามชาติมาแล้วทั่วโลก

ประเทศไทยได้ลงนามบันทึกความเข้าใจกับธนาคารไอซีบีซี สาธารณรัฐประชาชนจีนและสมาคมธนาคารไทยว่าการลงนามครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นด้านความร่วมมือทางการเงินกับธนาคาร ICBC ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกเพื่อสนับสนุนการลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เป็นรายแรกเพื่อเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางการเงิน เช่น การจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนเงินตราและระบบการชำระเงินช่วยอำนวยความสะดวกให้นักลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยตั้งเป้าหมายให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินของภูมิภาคในอนาคต

⁵¹ คู่มือออนไลน์จาก, <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/The-Belt-and-Road-Initiative/The-Belt-and-Road-Initiative/obor/en/1/1X000000/1X0A36B7.htm>

ปัจจุบันจีนมีนักลงทุนที่เข้ามาลงทุนทำธุรกิจกับสมาคมธนาคารของจีนแล้วมากกว่า 200 ราย โดยส่วนใหญ่ให้ความสนใจลงทุนในอุตสาหกรรมโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมไฮเทคและการสร้างเมืองใหม่ โดยจะร่วมกับสมาคมธนาคารไทยสนับสนุนด้านการเงินอย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากทางธนาคาร ICBC เป็นธนาคารที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ปัจจุบันมีสาขาต่างประเทศทั้งสิ้น 412 สาขา มีธนาคารตัวแทนต่างประเทศ 1,507 แห่ง ครอบคลุม 143 ประเทศทั่วโลก เป็นสาขาในประเทศไทยจำนวน 22 แห่ง⁵²

2.2 บริษัทที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรถไฟความเร็วสูง

(1) บริษัท China Railway International Co., Ltd.

บริษัท China Railway International Co., Ltd. (CRI) เป็นบริษัทลูกของ China Railway Group Limited (CREC)⁵³ เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ “go out policy” บริษัท CREC ได้ก่อตั้งบริษัทย่อยใหม่คือ China Railway International Group Limited (CRIG) ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2013 โดยการปรับโครงสร้างของบริษัท CRI บริษัท CREC Venezuela Company บริษัท CREC Oriental International Construction Corp. และบริษัท CREC Laos Company เข้าด้วยกัน บริษัท CRIG ในฐานะตัวแทนของบริษัท CREC ได้จัดทำและดำเนินการความร่วมมือเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยรับเหมาโครงการระหว่างประเทศ การลงทุนและการจัดการทางการเงินในตลาดต่างประเทศรวมถึงมีพันธกิจและหน้าที่ในการขยายธุรกิจในประเทศในนามของ CREC

ปัจจุบัน CRIG มีสำนักงานในต่างประเทศ 9 แห่งซึ่งครอบคลุมหลายประเทศจากเอเชีย แอฟริกา ตะวันออกกลาง อเมริกาใต้ โอเชียเนีย ยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก ขณะนี้ CRIG กำลังดำเนินการและดำเนินการโครงการกว่า 17 ประเทศและภูมิภาค⁵⁴

(2) บริษัทออกแบบทางรถไฟแห่งประเทศไทย (CRDC)

บริษัทออกแบบทางรถไฟแห่งประเทศไทย (China Railway Design Corporation--CRDC) ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1953 เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะบริษัทที่ปรึกษาด้านการสำรวจและออกแบบอย่างบูรณาการขนาดใหญ่ของประเทศไทย ธุรกิจหลักของบริษัท CRDC ครอบคลุมการวางแผน การสำรวจและออกแบบ สัญญาทั่วไปด้านวิศวกรรม ที่ปรึกษาด้านวิศวกรรมและการจัดการโครงการรถไฟ การขนส่งทางรถไฟในเขตเมือง สถานีปลายทางขนส่งแบบบูรณาการ ทางหลวงไฮเวย์เป็น

⁵² คู่มือออนไลน์จาก, https://www.khaosod.co.th/economics/news_367755

⁵³ คู่มือออนไลน์จาก, <http://www.chinafelldmangroup.com/professional/china-railway-international-co-ltd>

⁵⁴ คู่มือออนไลน์จาก, <http://www.crecgi.com/en/?about/tp/496.html>

ต้น นอกจากนี้ บริษัท CRDC ยังได้ดำเนินการโครงการในต่างประเทศหลายโครงการ ในประเทศต่างๆ มากกว่า 30 ประเทศ⁵⁵

เครื่องมือทางนโยบายด้านวัฒนธรรม

นอกจากเครื่องมือทางการเมืองและเศรษฐกิจแล้ว จีนยังดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่โดยใช้เครื่องมือทางวัฒนธรรมอีกด้วยหรือที่เรียกว่า Soft Power

Soft Power เป็นแนวคิดที่นำเสนอโดย Joseph S. Nye Jr. จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา โดยให้ความหมายไว้ว่าคือ ความสามารถในการดึงดูดและสร้างการมีส่วนร่วมมากกว่าการบังคับหรือให้เงิน โดยใช้การเปลี่ยนแปลงและสร้างอิทธิพลต่อความคิดของสังคมและประชาชนในประเทศอื่นๆ ที่อาศัยทรัพยากรพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรม (culture) ค่านิยมทางการเมือง (political values) และนโยบายต่างประเทศ (foreign policies)⁵⁶

1. ภาษาจีนและวัฒนธรรมจีน

จีนส่งผ่าน Soft Power ผ่านสถาบันขงจื้อเพื่อสนองความต้องการของประชาชนทั่วโลกในการเรียนภาษาจีนและวัฒนธรรมจีน โดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Office of Chinese Language Council International หรือ Hanban) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลจีนที่รับผิดชอบในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศต่างๆ จึงได้ก่อตั้งสถาบันขงจื้อขึ้นทั่วโลกและสถาบันขงจื้อจะเป็นองค์กรที่ดำเนินการเรียนการสอนภาษาจีนโดยไม่แสวงหากำไร สำนักงานใหญ่ของสถาบันขงจื้อตั้งอยู่ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากปี ค.ศ. 2005 สถาบันขงจื้อและห้องเรียนขงจื้อได้ก่อตั้งขึ้นในประเทศต่างๆ โดยสถาบันขงจื้อจะจัดตั้งอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา ส่วนห้องเรียนขงจื้อจะจัดตั้งอยู่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ปัจจุบันมีสถาบันขงจื้อจาก 134 ประเทศทั่วโลก แยกเป็นสถาบันขงจื้อ 500 แห่งและห้องเรียนขงจื้อ 1,012 แห่ง⁵⁷ การส่งผ่านวัฒนธรรมภาษาจีนนั้นสอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินข้อริเริ่มแถบและเส้นทางเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเป็นการสร้างความรู้สึกอันดีระหว่างจีนกับประเทศที่เส้นทางสายไหมใหม่พาดผ่าน ปัจจุบันจีนส่งเสริมการส่งอาสาสมัครและครูสอนภาษาจีนไปยังประเทศต่างๆ เป็นจำนวนมาก สำหรับประเทศไทยปัจจุบันจีนสนับสนุนสถาบันขงจื้อในไทยกว่า 14 แห่ง

ในส่วนของการส่งเสริมวัฒนธรรม ในปี ค.ศ. 2007 รัฐบาลแห่งประเทศจีนและประเทศไทยได้ลงนามในความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยว่าด้วยการจัดตั้งและสถานะของศูนย์วัฒนธรรม ใน ค.ศ. 2010 ต่อมา ในปี ค.ศ. 2012 นายกรัฐมนตรี

⁵⁵ คู่ออนไลน์จาก, http://en.crdc.com/gywm/201503/t20150328_470.html

⁵⁶ Nye, Joseph S. (2004). Soft Power: The Means to Success in World Politics.

⁵⁷ คู่ออนไลน์จาก, <http://www.dpu.ac.th/msrci/about.php>

จีนและนายกรัฐมนตรีไทยได้ร่วมจัดพิธีเปิดศูนย์วัฒนธรรมจีน โดยเวิน เจียเป่า (温家宝 Wēn Jiābǎo) นายกรัฐมนตรีจีนกล่าวว่า ศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์วัฒนธรรมจีนแห่งแรกที่ สาธารณรัฐประชาชนจีนจัดตั้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีความหมายทางสถิติและ ส่งเสริมระดับการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทยให้สูงขึ้น⁵⁸ หลังจากนั้นก็ได้การจัด นิทรรศการและการแสดงวัฒนธรรม ดนตรีและศิลปะเกี่ยวกับแถบและเส้นทาง เพื่อทำให้ประชาชน คนไทยเข้าใจหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางได้มากยิ่งขึ้น⁵⁹

นอกจากนี้ยังผ่านเครื่องมือการสร้างความสำเร็จโดยสื่อมวลชนจากรัฐบาลจีน ได้แก่ China News Service ได้ทำการลงนามสัญญาความเข้าใจ (MOU) ในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในเรื่องหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ซึ่งยังเป็นข้อมูลที่น่าสนใจและชาวไทยจำนวนมากยังมีความ ต้องการทราบอย่างใกล้ชิด ถือเป็นอีกก้าวหนึ่งของความร่วมมือระหว่างสื่อจีนไทยและเป็นการกระชับ ความสัมพันธ์ของสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น⁶⁰

2. การให้ทุนการศึกษา

จีนจัดตั้งทุนรัฐบาลจีนโครงการพิเศษ ในปี ค.ศ. 2017 เพื่อมอบให้กับนักศึกษาต่างชาติจาก ประเทศเส้นทางสายไหมในยุคศตวรรษที่ 21 หรือแถบและเส้นทาง (Belt and Road) มาศึกษาต่อยัง ประเทศจีน จำนวนไม่น้อยกว่า 3,000 คนต่อปี ตามรายงานของสถานีวิชทูโทรทัศน์กลางแห่งประเทศไทย จีนหรือซีซีทีวีรายงานข่าว ระบุ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” เป็นทุนการศึกษาพิเศษที่ต่อยอดมาจาก ทุนการศึกษารัฐบาลจีนที่มีอยู่เดิม โดยทุนการศึกษารัฐบาลจีนในโครงการใหม่นี้จะครอบคลุมความ ร่วมมือระหว่างจีนและประเทศแถบและเส้นทาง 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ความร่วมมือระดับกระทรวง กรม เพื่อมอบให้กับบุคคลที่มีความสามารถโดดเด่นใน สาขาที่เป็นต้องการ อาทิ พลังงาน การขนส่ง การสื่อสาร การเงินและการวิจัยทางทะเล

2.2 ความร่วมมือระดับมณฑลและภูมิภาคเพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาระดับภูมิภาค

2.3 ความร่วมมือด้านการจ้างงาน โดยสนับสนุนมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาจีน ร่วมมือกับรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานรัฐระหว่างจีนกับประเทศหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเพื่อส่งเสริมและ ผลักดันผู้ที่มีความสามารถ ตามข้อมูลสถิติเผยว่า ในปี ค.ศ. 2016 จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่ได้รับ ทุนการศึกษารัฐบาลจีน มีจำนวน 49,000 ราย มาจากประเทศแถบและเส้นทางกว่า 60 เปอร์เซนต์ ของจำนวนทั้งหมด ซึ่งถูกคาดการณ์ว่าสัดส่วนจะเพิ่มขึ้นเป็น 65 เปอร์เซนต์ภายหลังเริ่มดำเนินการ นโยบายทุนการศึกษารัฐบาลจีนโครงการพิเศษโครงการนี้⁶¹

⁵⁸ คูออนไลน์จาก, <http://www.thaicn.net/whzx.html>

⁵⁹ คูออนไลน์จาก, <http://www.cccbangkok.org/th-th/artical/detail.aspx?id=1510191355520156>

⁶⁰ คูออนไลน์จาก, <http://thai.cri.cn/247/2016/11/28/102s248446.htm>

⁶¹ คูออนไลน์จาก, <https://mgronline.com/china/detail/9600000040239>

บทวิเคราะห์ผลได้ผลเสียของนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่ ต่อประเทศที่มีบทบาทหลักในภูมิภาค

ในการผลักดันนโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” และการยกระดับนโยบายต่างประเทศที่ให้ความสำคัญต่อประเทศเพื่อนบ้านเหนือความสัมพันธ์ที่มีต่อสหรัฐอเมริกา นั้น ประเทศจีนได้นำเสนอโครงการการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ หลากหลาย ตั้งแต่การสร้างทาง สร้างแถบเศรษฐกิจ สร้างระเบียงเศรษฐกิจ สร้างสะพานและได้ดำเนินการความร่วมมือทางยุทธศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้านตามลำดับ เป้าหมายของประเทศจีนก็เพื่อให้ประเทศที่อยู่ในแนวเส้นทางหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางพาดผ่านร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมกันดำเนินการ เป็นโครงการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมแบบวงดนตรี Symphony ไม่ใช่โครงการที่ประเทศจีนแสดงเองแต่เพียงฝ่ายเดียวและก็ไม่ใช่เกมแบบคนเดียวกินรวบ แต่เป็นเกมที่เล่นเป็นหมู่คณะ ประเทศรอบบ้านทั้งหลายจะต้องร่วมมือร่วมช่วยกันทำให้เกิดขึ้น

สิ่งที่ประเทศจีนมุ่งจะสร้างคือความร่วมมือระหว่างประเทศ การค้า การลงทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนทางศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ให้เจริญก้าวหน้า มีเส้นทางคมนาคมการสื่อสารติดต่อถึงกัน มีอาชีพ มีการศึกษา อยู่ดีกินดี มีวัฒนธรรมและมีความสุข ทั้งหมดนี้จะเป็นไปได้ขึ้นอยู่กับดำเนินการโดยผ่านการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคเป็นหลักการพื้นฐาน ได้แก่ ถนน รถไฟ คลอง ท่าเรือ สนามบิน ท่อส่งน้ำมัน ท่อส่งแก๊ส โครงข่ายโทรคมนาคม โรงงานผลิตไฟฟ้าและโครงข่ายสายส่งไฟฟ้า ฯลฯ

การก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคเป็นสิ่งที่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก หากลงทุนไปแล้วไม่สามารถทำให้เกิดการค้าการลงทุนที่เฟื่องฟูขึ้นมา โดยเฉพาะการก่อสร้างถนน ทางรถไฟผ่านพื้นที่ขนาดใหญ่ที่แห้งแล้งกันดาร ป่าเขา ทะเลทราย ประชากรเบาบาง ความคุ้มค่าในการลงทุนจะมีน้อย ประเทศที่ยากจนหรือมีงบประมาณจำกัดก็อาจไม่กล้าลงทุนหากเส้นทางไม่เชื่อมต่อกัน เส้นทางสายไหมก็จะสะดุดขาดตอน หรือกรณีตัดสินใจทำการก่อสร้างถนนหรือทางรถไฟ แต่ว่าทำแล้วไม่สามารถทำให้เกิดธุรกิจการค้า การสร้างงาน สร้างอาชีพที่กว้างขวางมากพอที่จะเป็นการลงทุนที่ไม่ก่อเกิดผลดีในทางการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศชาติก็จะไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่จากเม็ดเงินที่ลงทุน

แม้ประเทศจีนจะพยายามสร้างสถาบันการเงินและกองทุนขึ้นมาสนับสนุนโครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ หลายสถาบัน หลายกองทุน แต่ปัญหาก็ยังมีว่าประเทศต่างๆ ทั้งหลายพร้อมจะกู้ยืมหรือไม่ เพราะหลายประเทศก็ยังมีภาระหนี้ในเจตนารมณ์ของรัฐบาลจีนว่าจะมาครอบงำประเทศหรือไม่ ในเวทีระหว่างประเทศ ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร เช่น ญี่ปุ่น อินเดียก็พยายามรักษาสถานภาพและแข่งขันกับจีน รวมทั้งการเผยแพร่แนวคิดเรื่อง “ภัยคุกคามจากจีน” และเสนอแนวทางการพัฒนาและระบบเทคโนโลยีที่ต่างกันออกไป อันอาจทำให้โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางสะดุดได้เช่นกัน ดังนั้นการสร้างควมไว้วางใจระหว่างกันกับประเทศ

เพื่อนบ้านและประเทศที่อยู่ในเส้นทางสายไหมทางบกและเส้นทางสายไหมทางทะเลพาดผ่านจึงมีความสำคัญมากที่จะทำให้ความร่วมมือระหว่างกันราบรื่น

จากการศึกษาของนักวิชาการชาวสิงคโปร์เกี่ยวกับเรื่องความไว้วางใจของประเทศอาเซียนซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญของจีนและเป็นเป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง โดยเฉพาะกรณีเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 อาจสรุปท่าทีของประเทศเหล่านี้ต่อจีนแยกได้เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ยินดีร่วมมือเต็มที่ กลุ่มที่ 2 ยินดีร่วมมือในบางระดับ และกลุ่มที่ 3 ไม่แน่ใจว่าจะสนับสนุน⁶² ทั้งนี้กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ลาว กัมพูชาและไทยซึ่งเป็นประเทศที่ได้ประโยชน์ด้านการค้ากับจีนและไม่มีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเลกับจีน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์และบรูไน ยินดีร่วมมือกับจีนในโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นส่วนใหญ่ แต่ประเทศเหล่านี้มีความกังวลในเรื่องความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและอิทธิพลของจีนที่เพิ่มมากขึ้น กลุ่มที่ 3 ได้แก่ เวียดนาม ฟิลิปปินส์และเมียนมา ซึ่งไม่แน่ใจว่าจะสนับสนุนยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง กล่าวคือ เวียดนามและฟิลิปปินส์ มีความขัดแย้งกับจีนในเรื่องอาณาเขตทางทะเลในทะเลจีนใต้ ทำให้มีท่าทีไม่สนับสนุนโครงการของจีน ส่วนเมียนมาพึ่งพิงจีนมากในช่วงรัฐบาลทหาร เมื่อเมียนมาเปิดประเทศจึงมีท่าทีต้องการดึงประเทศอื่นเข้ามาคานอิทธิพลของจีน

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการลดความระแวงที่มีต่อกัน สร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือระหว่างกัน รัฐบาลจีนได้จัดการประชุมสุดยอดในหัวเรื่อง “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง เพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศ” (Belt and Road for International Cooperation) ที่กรุงปักกิ่ง ระหว่างวันที่ 14-15 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 มีผู้เข้าร่วมประชุม 1,500 คน จากประเทศต่างๆ กว่า 130 ประเทศ ในจำนวนนี้เป็นผู้นำประเทศในเอเชีย ยุโรป แอฟริกา ลาตินอเมริกา จำนวน 29 คน ผู้นำองค์การระหว่างประเทศ 3 สถาบัน ได้แก่ เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ผู้ว่าการธนาคารโลกและประธานกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ในโอกาสนี้ได้เชิญผู้นำของ 3 ประเทศในอาเซียนที่มีท่าทีลังเลต่อนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีนเข้าร่วมประชุมด้วย ได้แก่ ประธานาธิบดีของเวียดนาม ประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ และมนตรีแห่งรัฐของเมียนมา อองซาน ซูจี⁶³ นอกจากนี้ ในวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 2017 หลังการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงยังได้เลือกที่จะไปเยือนประเทศเวียดนามอย่างเป็นทางการเป็นประเทศแรก ในฐานะสหายบทความเป็นพี่เป็นน้อง ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณการให้ความสำคัญต่อประเทศเวียดนามในเชิงนโยบาย

⁶² 曾艾玲, 李明江 “Southeast Asia and China’s Maritime Silk Road” 杨鲁慧, 牛林杰, 李道军(主编) 《亚太发展研究》(第七卷), 山东: 山东大学出版社, 2016, 第 92-94 页。(เจิง อี้หลิง และหลี่ หมิงเจียง “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน” ใน วารสารการวิจัยเอเชียแปซิฟิก (ฉบับที่ 7) บรรณาธิการโดย หยางลู๋หุย หนิวหลินเจี๋ย และหลี่เต๋าจวิน, ซานตง: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยซานตง ค.ศ. 2016 หน้า 92-94)

⁶³ ดูออนไลน์จาก, www.xinhuanet.com/world/brf2017

ต่างประเทศ⁶⁴ ในส่วนฟิลิปปินส์จากยุคของประธานาธิบดี Benigno Aquino III มาเป็นประธานาธิบดี Rodrigo Duterte เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 2016 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์ก็เปลี่ยนไปในทางร่วมมือกันมากขึ้น โดยประธานาธิบดี Duterte ได้เดินทางไปเยือนประเทศจีนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 2016 เพื่อประสานไมตรีระหว่างกัน⁶⁵ รวมทั้งรัฐบาลเมียนมาก็มีท่าทีที่เปิดกว้างมากขึ้นดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของประเทศในกลุ่มที่สามมีท่าทีดีขึ้น

นอกจากนี้วิชาการยังชี้ว่า แม้โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางจะได้รับการลงนามร่วมมือจากประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ แต่เป็นการลงนามเป็นเอกเทศรายประเทศ ไม่ได้ในนามของอาเซียน ซึ่งสะท้อนความไม่เป็นเอกภาพของอาเซียนในการยอมรับนโยบายดังกล่าว อีกประเด็นหนึ่งอาเซียนเองก็มีแผนแม่แบบที่จะสร้างโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มประเทศอาเซียนที่เรียกว่า The Master Plan on ASEAN Connectivity (MPAC) จีนเองไม่ได้กล่าวถึงแผนการดังกล่าวในยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง แสดงให้เห็นต่างคนต่างคิดที่ยังไม่มีการประสานเข้าด้วยกัน⁶⁶

ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ในทางเนื้อหาเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนเป็นหลัก แต่ในทางปฏิบัติย่อมเกี่ยวพันไปถึงเรื่องการเมืองและความมั่นคงสหรัฐอเมริกา ซึ่งแผ่อำนาจครอบคลุมและครอบงำทั่วโลก รู้สีกว่ากำลังถูกท้าทายจากจีนที่มีกำลังทางเศรษฐกิจและการทหารขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงดำเนินยุทธศาสตร์ปิดล้อมจีนด้วยนโยบายต่างๆ รวมทั้งนโยบายการสร้างดุลยภาพในเอเชียแปซิฟิกครั้งใหม่ ซึ่งเริ่มขึ้นในสมัยประธานาธิบดี Barack Obama โดยทำเนียบขาวแถลงเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 2015 ว่า เนื่องจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกามองว่าภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีประชากรมากเป็นกึ่งหนึ่งของประชากรโลก มีผลิตภัณฑ์มวลรวมมากถึง 1 ใน 3 ของ GDP โลก จะเป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจและการเมืองโลก มีพลวัตสูง มีการขยายตัวทางการค้าและการลงทุน ฯลฯ ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นภูมิภาคที่น่าเป็นห่วง เนื่องจากมีการแพร่ระบาดของอาวุธนิวเคลียร์ มีความตึงเครียดด้วยข้อพิพาททางทะเล การปกครองระบอบประชาธิปไตยในหลายประเทศถอยหลัง ไม่มีการเคารพในสิทธิมนุษยชน รวมถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การก่อการร้ายระหว่างประเทศ ด้วยเหตุแห่งโอกาสและความท้าทายข้างต้น ประธานาธิบดี Obama จึงมีนโยบายที่จะให้ความสำคัญกับการสร้างดุลยภาพครั้งใหม่ในเอเชียแปซิฟิกตั้งแต่เริ่มเข้ารับตำแหน่ง⁶⁷

⁶⁴ ดูออนไลน์จาก, <http://news.dwnews.com/global/news2017-11-12>

⁶⁵ 黄栋星 “中菲奇缘颠覆美战略”，亚洲周刊2016/11/6, 第34-35页。(หวงตงซิง “ความสัมพันธ์จีน-ฟิลิปปินส์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่คาดคิด” เอเชียรายสัปดาห์ 6 พฤศจิกายน 2559 หน้า 34-35)

⁶⁶ 曾艾玲, 李明江, อ้างแล้ว, หน้า 98-99

⁶⁷ ดูออนไลน์จาก, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/11/16/fact-sheet-advancing-rebalance-asia-and-pacific>

ส่วนจีนมองว่าการดำเนินยุทธศาสตร์ของประธานาธิบดี Barack Obama เป็นการใช้อำนาจบาตรใหญ่ที่พยายามวางตัวเข้มแข็งประเทศที่เล็กกว่า แต่ทั้งนี้การตอบโต้ของจีนต่อนโยบายของสหรัฐอเมริกาดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบอริต่อกัน จีนแถลงว่ายินดีต้อนรับสหรัฐอเมริกาและประเทศทั้งหลายในโลกเข้าร่วมในการสร้างสรรค์ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง แม้ประเทศเหล่านั้นจะไม่อยู่ในเส้นทางที่เส้นทางสายไหมพาดผ่านก็ตาม

บทที่ 5

ผลกระทบของยุทธศาสตร์จีนและบทเรียนที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้

ส่วนนำ

นโยบายต่างประเทศไทยจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมา การกลับมาใช้อำนาจของจีนอีกครั้ง ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องศึกษาถึงผลกระทบในเรื่องจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของไทย เพราะหากประเทศไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ไม่ระมัดระวัง ย่อมทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาและอาจจะตกเป็นเมืองขึ้นจีนในทั้งทางเศรษฐกิจและทางการเมืองโดยปริยาย สิ่งที่จีนต้องการมากที่สุดในอนาคตอันใกล้คือ สามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่จะทำให้เกิดปัญหาต่อประเทศที่อยู่รายรอบ รวมทั้งประเทศมหาอำนาจให้น้อยที่สุด ถึงแม้จะมีนโยบายต่างประเทศที่ขัดแย้งกันบ้างเรื่องทะเลจีนใต้ ที่ฝ่ายทหารและฝ่ายความมั่นคงนั้นสามารถจะเป็นผู้ชูโรงในเรื่องนโยบายและทำให้จีนใช้นโยบายที่แข็งกร้าวกับประเทศในภูมิภาค แต่อย่างไรก็ตามนโยบายนี้ยังคงต้องตามหลังนโยบายที่สนองความต้องการของประเทศในด้านเศรษฐกิจที่จีนยังไม่สามารถจะยอมสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ทางความมั่นคง ปัญหาทางเศรษฐกิจของจีนจะทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อปัญหาความมั่นคงภายใน จีนไม่สามารถดำเนินนโยบายต่างประเทศที่นำไปสู่หายนะทางเศรษฐกิจได้เพราะนั่นหมายถึงความล้มเหลวของนโยบายทั้งหมดของจีน

ในแง่ผลประโยชน์แห่งชาติ ประเทศไทยจำเป็นต้องพยายามรักษาความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกประเทศ นโยบายหลักจึงควรเป็นนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนความมั่นคงในภูมิภาค เพื่อที่จะให้เกิดบรรยากาศความสงบที่ประเทศสามารถจะร่วมมือสร้างความมั่นคงร่วมกับประเทศที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งใช้ความสามารถทางการทูตที่จะผลักดันให้เกิดความร่วมมือและทำให้เกิดการปฏิรูปทางสังคมและเศรษฐกิจกับประเทศรอบบ้าน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงในประเทศตามมา

การที่จีนได้ประกาศไว้ในการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 19 ซึ่งได้ตั้งเป้าไว้ว่าประเทศจีนจะต้องพัฒนาให้ทันสมัยภายในปี ค.ศ. 2035 และภายในปี ค.ศ. 2049 เมื่อประเทศจีนประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ครบ 100 ปี จีนจะเป็นประเทศที่มีระบบสังคมนิยมก้าวหน้าที่สุดและมีอำนาจในทุกๆ ด้านทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองรวมถึงการทหาร¹ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สมเหตุสมผลกับแผนพัฒนาประเทศมาตั้งแต่ในสมัยยุคเติ้ง เสี่ยวผิง แต่เป้าหมายนี้จะทำให้เป็นภัยทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมได้ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าประเทศไทยโดยเฉพาะในกลุ่มของผู้ทรงอิทธิพลทาง

¹ ดูออนไลน์จาก, <http://www.xinhuanet.com/english/special/19cpcnc/index.htm>

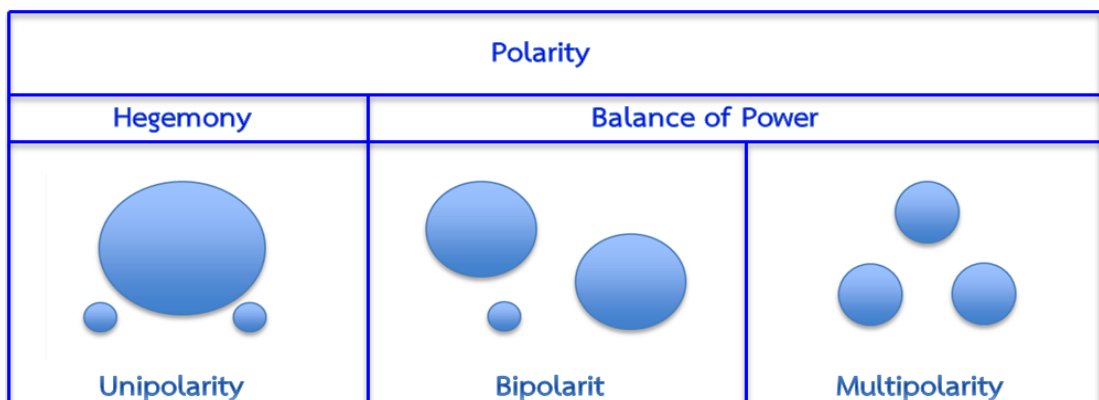
นโยบายหรือผู้นำประเทศ มีมุมมองในแง่ของผลประโยชน์แห่งชาติว่า การขยายตัวของจีนอาจจะครอบงำประเทศได้ เพราะนโยบายการพัฒนาของจีนส่งผลให้ไทยไม่สามารถจะแข่งขันในตลาดโลกได้ เพราะระบบเศรษฐกิจของไทยนั้นมีขนาดเล็กกว่ามาก รวมถึงการพัฒนาทางเทคโนโลยีของไทยยังคงไม่ก้าวหน้าในหลายๆ ด้าน แน่นอนว่าจะทำให้ไทยเกิดความกลัวสำหรับอนาคตของประเทศ นอกไปจากนั้นความรู้สึกหวาดหวั่นยังรวมถึงประวัติศาสตร์ทางการเมือง เพราะไทยในช่วงยุคสงครามเย็นเป็นประเทศที่อยู่ฝ่ายตรงกันข้ามกับจีน ส่งผลให้กลุ่มชนชั้นนำในประเทศในปัจจุบันรวมถึงทุกคนที่เคยมีประสบการณ์ในช่วงอดีตที่ผ่านมาในเรื่องภัยคอมมิวนิสต์ก็ยังคงมีความรู้สึกว่าเป็นประเทศที่มีความไม่น่าไว้วางใจเหมือนดังในอดีตที่ผ่านมาและยิ่งจีนในเวลานี้กำลังเผชิญหน้ากับแรงต่อต้านจากประเทศตะวันตกทั้งหลาย สื่อตะวันตกเป็นสื่อที่ครอบงำสื่อสารมวลชนโลกก็อาจจะส่งผลทำให้เกิดกระแสการต่อต้านจีนในประเทศไทยกลับมาได้อีกครั้งโดยไม่ยาก ในประการสุดท้ายที่ควรจะคำนึงถึงว่าทำไมหลายๆ ประเทศรวมทั้งไทยยังมีความไม่ไว้วางใจจีน เหตุผลคือ จีนนั้นเป็นประเทศที่แยกตัวออกมาจากระบบตะวันตกที่มีประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ อีกทั้งประชาชนมีความเข้าใจถึงลักษณะทางสังคมและประวัติศาสตร์ของจีนน้อยมาก แม้แต่ประชาชนที่มีเชื้อสายจีนในประเทศไทยก็ยังได้รับข้อมูลข่าวสารจากจีนได้ไม่มากนัก ความสามารถทางภาษาที่สูญเสียไปในช่วงยุคที่ประเทศไทยหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะจากจีน ตั้งแต่ทศวรรษที่ 50 ถึงทศวรรษที่ 70 ประเทศจีนนั้นมีข้อมูลข่าวสารที่ส่งถึงประเทศไทยผ่านทางสื่อของตัวเองน้อยมาก จีนสามารถเข้าถึงสังคมไทยได้อย่างเต็มที่ภายหลังเมื่อจีนได้รับการพัฒนาตนเองจนกระทั่งประชาชนเริ่มมีศักยภาพกลายเป็นชนชั้นกลางและเริ่มมีอิทธิพลกับระบบเศรษฐกิจการค้ารวมถึงการเมืองกับประเทศไทยอีกครั้งเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะตั้งแต่ยุคสมัยของรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ดังนั้นนโยบายของไทยจะต้องตระหนักถึงปัญหาของภาครัฐที่จีนมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลให้ประเทศทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นประเทศตะวันตกและประเทศในภูมิภาคมิได้มองจีนในทางที่จีนจะเริ่มต้นความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยซึ่งจำเป็นจะต้องใช้เวลาอีกนานกว่าที่จะมีความไว้วางใจได้เหมือนดังในอดีต

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศมหาอำนาจและผลกระทบต่อประเทศไทย

ความมั่นคงของภูมิภาคขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของประเทศมหาอำนาจนั้นคือ สาธารณรัฐประชาชนจีนและสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยซึ่งมีความสัมพันธ์ทางความมั่นคงและเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกามาตั้งแต่อดีต ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งสภาพความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับประเทศทั้งหลายในภูมิภาค เครือข่ายด้านพันธมิตรในภูมิภาคภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาที่เคยอยู่ภายใต้แรงกดดันในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ช่วงสงครามเย็นก็ยังคงอยู่

จนถึงปัจจุบันและยังคงเป็นเครือข่ายที่ช่วยยึดโยงโครงสร้างทางความมั่นคงของภูมิภาค การขึ้นมาเป็นอำนาจของจีนอาจเป็นส่วนดีสำหรับความมั่นคงในภูมิภาคและประเทศจีนสามารถจะนำศักยภาพของตนเองเข้ามาช่วยสนับสนุนความมั่นคงของภูมิภาค ประเทศไทยมีความจำเป็นจะต้องสนับสนุนจีนให้ปฏิบัติตามโครงสร้างความสัมพันธ์เดิมที่ได้สร้างไว้กับสหรัฐอเมริกาภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ และที่สำคัญที่สุดคือ จะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพรวมถึงอธิปไตยของประเทศเล็กๆ ที่อยู่ในภูมิภาค

ระบบเศรษฐกิจจีนและสหรัฐอเมริกามีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้งและต้องอาศัยซึ่งกันและกันในการอยู่รอด ทั้งสองประเทศมีความต้องการร่วมกันในการที่จะรักษาผลประโยชน์ แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แนวโน้มความสัมพันธ์เริ่มเป็นไปในทิศทางที่ไม่น่าไว้วางใจนัก เพราะยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของจีนเริ่มสร้างผลกระทบต่อประเทศทั้งหลายโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ค้าประกันความปลอดภัย ไทยจำเป็นจะต้องหาทางสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านองค์กรในภูมิภาคอย่างเช่นอาเซียน เพื่อที่จะลดความตึงเครียดจากการแข่งขันระหว่างสองประเทศที่ประกาศตนว่าเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์

ภาพ 5.1 ขั้วอำนาจทางการเมืองในระบบโลก

ที่มา: ผู้วิจัย

จีนได้ประกาศไว้อย่างชัดเจนว่า จีนมีความปรารถนาที่จะสร้างโลกที่เป็น Multipolar เพราะจีนเชื่อว่า ในระบบนี้จะสามารถช่วยไม่ให้เกิดสงครามและความขัดแย้งเหมือนโลกที่เป็น Unipolar หรือ Bipolar จากการประชุมที่ประเทศแอฟริกาใต้ซึ่งเป็นการจัดการประชุมประจำปีครั้งที่ 10 ของกลุ่มประเทศ BRICS (Brazil, Russia, India, China, and South Africa)² ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้

² ดูนออนไลน์จาก, http://www.xinhuanet.com/english/2018-07/28/c_137352893.htm

ดูนออนไลน์จาก, <https://www.theglobeandmail.com/business/article-xi-says-brics-countries-should-resolutely-reject-unilateralism/>

ดูนออนไลน์จาก, <https://saiia.org.za/research/the-brics-in-a-multipolar-world/>

กล่าวอย่างชัดเจนว่าโลกจำเป็นต้องปฏิรูประบบ Unilateral และพยายามสร้างระบบที่ต่างคนต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน แนวคิดของสี จิ้นผิง จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นความคิดที่ต้องการเรียกร้องให้โลกนั้นละทิ้งการเป็นผู้นำของสหรัฐอเมริกาในช่วงเกือบ 30 ปีที่ผ่านมา ที่สหรัฐอเมริกามักจะใช้นโยบายต่างประเทศที่เป็น Unilateral ที่สะท้อนให้เห็นถึงโลกแบบ Unipolar ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความไม่สงบในชุมชนระหว่างประเทศตลอด 3 ทศวรรษที่ผ่านมาตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็น สิ่งที่จีนปรารถนาจะสร้างขึ้นใหม่คือ ระบบโลกที่เป็นแบบ Multipolar ที่มีหลากหลายประเทศช่วยกันแก้ปัญหา รักษาไว้ซึ่งสมดุลทางอำนาจและยังได้กล่าวต่อไปว่าในการทำสงครามการค้ำนั้นไม่มีใครเป็นผู้ชนะ โลกในปัจจุบันจะต้องอาศัยความร่วมมือและสามัคคีเพื่อที่จะแก้ปัญหา จึงจำเป็นต้องสร้างระบบความร่วมมือที่เป็นแบบเปิดกว้างหาหุ้นส่วนที่สามารถจะได้ผลประโยชน์ทั้งคู่โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาร่วมกันและที่สำคัญที่สุดคือ BRICS ควรจะร่วมมือกันสร้างระบบเศรษฐกิจที่เปิดกว้างและเป็นกระบอกเสียงให้กลุ่มเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาและสร้างองค์การการค้าที่เป็นแบบพหุภาคี ระเบียบโลกใหม่ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ใช้เหตุผลให้มากขึ้นภายในปี ค.ศ. 2030 โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการพัฒนาแบบยั่งยืน จะเห็นได้ว่าสิ่งนั้นแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่า ปฏิเสธลักษณะทางนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกาปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นแบบ Unilateralism และ Protectionism ในทางกลับกันสหรัฐอเมริกานั้นเชื่อว่าจีนไม่ทำตามกติกาของการค้าเสรีและมิโนบายปกป้องตนเองผ่านยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจภายใน

พลวัตนโยบายของจีนที่จะสร้างระเบียบโลกใหม่จึงเป็นสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับความประสงค์ของสหรัฐอเมริกาที่ยังต้องการรักษาสถานภาพความเป็นผู้นำอันดับหนึ่งไว้ในระบบโลก ประเทศที่อยู่ในกลุ่ม BRICS ต่างมองเห็นโอกาสที่จะรับทันโลกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ สร้างระบบที่เป็นพหุนิยมให้มากขึ้น จีนจึงมีนโยบายต่างประเทศที่เชื่อมโยงเป้าหมายและจุดประสงค์กับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ ระบบโลกที่ถูกสร้างใหม่นี้ก็จะระบบที่ให้ทางเลือกแทนที่ระบบเก่าที่ถูกสหรัฐอเมริกาสร้างขึ้นไว้ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยภาพรวมแล้วก็คือการสร้างระเบียบการบริหารจัดการโลก Global-governance framework ที่มีทิศทางใหม่ ซึ่งจีนได้วางทางเลือกใหม่ๆ เช่น การจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank--AIIB) ในปี ค.ศ. 2013 และโครงการหลักนโยบายต่างประเทศคือ โครงการทางสายไหมใหม่ (Belt and Road Initiative--BRI) ซึ่งเป็นการนำเสนอต่อประเทศต่างๆ ในโลกให้เลือกทางเลือกใหม่ในรูปแบบของการพัฒนาที่ไม่จำเป็นต้องให้ตะวันตกหรือสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ

ภาพ 5.2 เปรียบเทียบสภาพทางอำนาจในภูมิภาค

ที่มา: <https://power.lowyinstitute.org> และ <https://power.lowyinstitute.org/weightings>

จากการศึกษาของสถาบัน Think Tank ที่สำคัญของออสเตรเลียชื่อว่า Lowy Institute ซึ่งได้ทำการศึกษาโครงการสำคัญในเรื่องของอำนาจในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งมีการศึกษาในการคำนวณคะแนนของอำนาจเพื่อมาเปรียบเทียบกันในประเทศต่างๆ ของภูมิภาค ด้วยการศึกษาได้แบ่งอำนาจไว้เป็น 2 หมวดหลักๆ คือ หมวดทรัพยากร (Resource) ที่มีความหมายรวมในหลายด้านซึ่งรวมถึงทรัพยากรด้านเศรษฐกิจ ศักยภาพการทหาร ความแข็งแกร่งด้านความมั่นคง แนวโน้มในการพัฒนาในอนาคต ในส่วนหมวดที่ 2 คือเรื่องของอิทธิพล (Influence) ซึ่งการศึกษาให้ความสำคัญเท่าๆ กันกับหมวดทรัพยากร โดยจะแบ่งเป็นหัวข้อหลักๆ ในการคำนวณคะแนนจากด้านต่างๆ เช่น อิทธิพลทางการทูต ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ เครือข่ายความสัมพันธ์

ทางความมั่นคง และสุดท้ายคืออิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม³ จากการศึกษาโดยรวมพบว่า ประเทศที่เป็นมหาอำนาจใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกก็ยังคงเป็นสหรัฐอเมริกาอยู่ ซึ่งตามมาด้วยประเทศจีนที่มีคะแนนเป็นอันดับ 2 รวมถึงญี่ปุ่น อินเดียและท้ายสุดคือรัสเซียที่มีคะแนนเป็นอันดับ 5 ในเรื่องของอำนาจ ส่วนไทยนั้นรั้งท้ายเป็นอันดับที่ 11 (ในการศึกษาวิจัยนี้) จากมาเลเซียและอินโดนีเซีย โดยภาพรวมจากแผนที่ที่เปรียบเทียบถึงอำนาจของแต่ละประเทศในภูมิภาค จะเห็นได้ว่ามีเพียงสองมหาอำนาจที่ชัดเจนนั่นคือสหรัฐอเมริกาและจีน ในขณะที่ประเทศเล็กอื่นๆ นั้นมิได้มีศักยภาพที่สามารถจะเปรียบเทียบได้กับทั้งสองประเทศ แม้แต่ประเทศใหญ่ๆ อย่างญี่ปุ่น รัสเซียและอินเดียก็ยังเป็นเพียงแค่ประเทศอำนาจระดับกลาง ดังนั้นเป้าหมายของจีนที่กล่าวว่าต้องการจะสร้างระบบ Multipolar ก็คงยังไม่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นได้ง่ายๆ ในโลกปัจจุบันและอนาคตในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกซึ่งกลายเป็นโลกที่เป็นระบบสองขั้วอำนาจ Bipolar อย่างไรก็ตาม หากมองข้ามภูมิภาคนี้ไปแล้วมองโครงสร้างของระบบโลกทั้งใบ ภาพที่เห็นก็อาจจะไม่เป็นในลักษณะเช่นนี้ เพราะมีทวีปยุโรปเป็นทวีปที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ ทางทหารและการเมืองรวมถึงสังคมไม่น้อยไปกว่าที่อื่น รวมทั้งยังมีประเทศที่มีอำนาจในแอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้ ไนจีเรียและลาตินอเมริกา อย่างประเทศบราซิลและอาร์เจนตินา ดังนั้นแนวคิดรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของประเทศในระบบ Multipolar จึงยังคงมีความเป็นไปได้มาก และเมื่อวิเคราะห์ลงไปให้ลึกในแต่ละประเทศโดยเฉพาะสำหรับจีนและสหรัฐอเมริกาแล้วจะพบข้อมูลเปรียบเทียบดังนี้ว่า สหรัฐอเมริกายังคงความเป็นหนึ่งในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากร เศรษฐกิจ การทหารและความมั่นคงรวมถึงด้านอิทธิพลเครือข่ายทางความมั่นคงและอิทธิพลด้านวัฒนธรรม ในขณะที่จีนมีศักยภาพในการพัฒนาในอนาคตสูงกว่าสหรัฐอเมริกา รวมถึงเครือข่ายทางการทูตซึ่งจีนมีอิทธิพลมากกว่าและแน่นอนว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจประเทศจีนก็ยังคงมีคะแนนสูงกว่าสหรัฐอเมริกา ส่วนที่น่าสนใจที่สุดสำหรับจีนคือ เครือข่ายทางด้านความมั่นคงที่ประเทศจีนมีคะแนนรั้งท้ายเป็นอันดับ 8 ที่แสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอในเรื่องของเครือข่ายพันธมิตรของจีนเป็นอย่างดี⁴

ในส่วนของยุทธศาสตร์จีน เป้าหมายของจีนคือ การสร้างระบบความสัมพันธ์ของประเทศที่มั่นคงและมีความสงบ เพื่อให้จีนยังคงสามารถที่จะพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศจากการค้าระหว่างประเทศ เป้าหมายสูงสุดของจีนคือ การรักษาความมั่นคงภายในไว้เป็นอันดับแรก ในขณะที่ความมั่นคงทางชายแดนเป็นสิ่งที่สำคัญรองลงมา ซึ่งประเทศไทยไม่ได้มีความขัดแย้งทางยุทธศาสตร์ความมั่นคงกับจีน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอุดมการณ์ซึ่งอาจจะเคยมีในอดีต ในปัจจุบันจีนและไทยสามารถเข้ากันได้ด้วยดีเพราะไทยก็ได้รับการสนับสนุนจากจีน ถึงแม้จะมีการปกครองที่เป็นระบบเผด็จการซึ่งแตกต่างจากสหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมายเฉพาะ ต่อต้านประเทศที่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย

³ ดูออนไลน์จาก, <https://power.lowyinstitute.org/methodology>

⁴ ดูออนไลน์จาก, <https://power.lowyinstitute.org/weightings>

และแม้ในทางปฏิบัติก็ยังคงสนับสนุนเผด็จการอยู่ แต่ปัญหาความยุ่งยากหลายส่วนที่ไทยต้องเผชิญ เมื่อมีการปกครองโดยระบอบเผด็จการและที่สำคัญที่สุดคือ ประเทศไทยไม่มีปัญหาทางภูมิรัฐศาสตร์กับประเทศใดในปัจจุบัน ซึ่งในที่นี่รวมถึงประเทศจีนด้วย ความมั่นคงของไทยจึงเป็นความมั่นคงทางด้านการพัฒนาของมนุษย์และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งไทยจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในการรักษาความมั่นคงเหล่านี้ ความมั่นคงที่ไม่ใช่ความมั่นคงในรูปแบบเดิม จึงเป็นทางออกที่สำคัญ สำหรับประเทศในการตั้งเป้าหมายยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ระบบพันธมิตรที่ประเทศไทยเคยมีอยู่ กับสหรัฐอเมริกาตั้งแต่อดีต จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของไทยในปัจจุบันได้มากนัก เพราะ ไทยไม่ได้มีภัยคุกคามเหมือนดังในอดีตที่มาจากประเทศคอมมิวนิสต์ทั้งในเรื่องของอุดมการณ์ ความมั่นคงในประเทศและชายแดนรอบนอก ภูมิภาคอาเซียนได้ตอบสนองเป็นอย่างดีต่อความมั่นคงในรูปแบบดั้งเดิม ถึงแม้จะมีการกระทบกระทั่งกันในบางครั้ง โครงสร้างทางการเมืองของภูมิภาคผ่าน กรอบของอาเซียนก็สามารถจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในได้เป็นอย่างดี สหรัฐอเมริกาจึงไม่สามารถช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาคได้เหมือนดังแต่ก่อน แต่ในทางกลับกันการ เข้ามาก้าวล่วงแทรกแซงปัญหาทางการเมืองในภูมิภาคหรือระหว่างภูมิภาค ความขัดแย้งระหว่างจีน กับสหรัฐอเมริกาซึ่งเดิมทีก็เป็นปัญหาทางยุทธศาสตร์อยู่แล้ว จะส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นมากกว่าเดิมใน เขตอาเซียน ไทยซึ่งเป็นหนึ่งในฐานะประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจและอิทธิพลทางการเมืองเป็นอันดับ ต้นๆ ในภูมิภาค รวมทั้งภายในปี ค.ศ. 2019 ก็จะได้ขึ้นมาเป็นประธานอาเซียน จึงมีความจำเป็นอย่ างยิ่งที่จะต้องทบทวนความสัมพันธ์โดยเฉพาะในด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกามากกว่า ไทยนั้นยังจำเป็น จะต้องคงไว้ในเรื่องใดบ้าง โดยไม่สมควรมองว่าจะต้องคงไว้ซึ่งสภาพความสัมพันธ์เช่นในอดีต เพราะ ระดับความสัมพันธ์นั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านความมั่นคงของประเทศได้ อาจจะ ส่งผลทางลบต่อผลประโยชน์แห่งชาติที่จำเป็นจะต้องพัฒนามากขึ้นไปกับประเทศจีนซึ่งมีผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจต่อไทยในอนาคตได้มากกว่าในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ไทยก็จะได้รับผลกระทบจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ หากยังไม่พิจารณา ถึงเส้นทางในการวางยุทธศาสตร์ของประเทศใหม่ให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในเวทีการเมืองโลก ไทยจำเป็นจะต้องมองว่าประเทศจีนนั้นกำลังขึ้นมาเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งในภูมิภาค จึงมีความ จำเป็นจะต้องแสวงหาพื้นที่เพื่อให้จีนนั้นพัฒนาได้อย่างสงบและสันติ โดยไม่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของ ปัญหาที่ผ่านการชักจูงหรือผลักดันจากประเทศที่ไม่เป็นมิตรกับจีนอย่างสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้น ไทยยังควรแสวงหาความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อสนองสมดุลศักยภาพในการต่อรองกับ ประเทศมหาอำนาจ โครงสร้างทางการเมืองที่มีอยู่ร่วมกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน จำเป็นจะต้องได้รับการ พัฒนาให้มีความเกี่ยวพันกันมากขึ้น โดยเฉพาะในแง่ของการต่อรองอำนาจกับกลุ่มประเทศ ภายนอกภูมิภาค รวมทั้งประเทศในภูมิภาคที่ยังคงมีนโยบายรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ภายในประเทศ มหาอำนาจ ซึ่งจีนจะอาศัยความแตกแยกที่ฝังลึกอยู่ในโครงสร้างของอาเซียนมาเป็นจุดอ่อนในการ

แสวงหาผลประโยชน์ โดยเฉพาะการเลือกใช้นโยบายแบบทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ซึ่งจะส่งผลให้อาเซียนลดความสำคัญลงไปในที่สุดและประเทศอาเซียนต่างๆ ก็อาจจะถูกจีนและหรือประเทศอื่นๆ มาเอาเปรียบได้ง่ายขึ้น

วิเคราะห์ผลกระทบของยุทธศาสตร์จีนต่อระบบเศรษฐกิจและสภาพสังคมของไทย

ยุทธศาสตร์จีนที่กำลังส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในปัจจุบันและในอนาคตนั้นเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจีนและเป้าหมายทางการเมืองในเรื่องบทบาทของจีนในภูมิภาคและเวทีโลก จีนได้กล่าวซ้ำในหลายครั้งตั้งแต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ขึ้นมาใช้อำนาจว่าจะเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศจากที่เคยมุ่งเน้นแต่ความต้องการภายในไปสู่การขยายอิทธิพลและอำนาจของตนเองต่อตลาดโลก ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญทางการค้าและการเมืองต่อจีนไม่น้อยไปกว่าความสำคัญของยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประชาชนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก หากเทียบกับจีนแล้วก็มีประชากรเกือบถึงครึ่งหนึ่งของประเทศจีน และยังมีพรมแดนทั้งทางบกและทางทะเลที่ติดกัน รวมถึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการนำเข้าทั้งพลังงาน อาหารและการส่งออก ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศในภูมิภาคจึงเป็นหัวใจสำคัญต่อการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศจีนโดยรวม

จีนใช้นโยบายต่างประเทศทางด้านเศรษฐกิจเป็นตัวนำและขับเคลื่อนนโยบายทางด้านอื่นๆ ของจีน โดยเฉพาะตั้งแต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เข้ามาใช้อำนาจ นโยบายต่างประเทศจีนถูกมองได้ว่ามีลักษณะเป็นนโยบายแบบระบบทุนนิยมที่กำลังผลักดันให้โลกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ในทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นเรื่อยๆ จีนตั้งแต่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ก็ได้รับผลประโยชน์ที่ช่วยส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจจีนเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดดโดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ดังนั้นอนาคตของประเทศจีนจึงขึ้นอยู่กับ การสร้างความต่อเนื่องในระบบการค้าระหว่างประเทศที่จีนสามารถหาผลประโยชน์ให้กับประเทศ แต่อย่างไรก็ตามวิธีการพัฒนาประเทศของจีนไม่ใช่เป็นวิถีทางที่ตะวันตกนั้นพึงปรารถนา ประเทศจีนยังใช้นโยบายภาครัฐเป็นตัวชี้้นำในการกำหนดหลักการแสวงหาผู้ชนะทางเศรษฐกิจ ซึ่งบริษัทรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ก็เป็นตัวแสดงที่สำคัญในการขยายอำนาจและอิทธิพลของประเทศ (State Lead Capitalism) วิธีการพัฒนาและรูปแบบการพัฒนาของจีนถึงแม้จะไม่ใช้รูปแบบใหม่แต่เป็นรูปแบบที่คล้ายๆ กับประเทศที่เคยพัฒนาก่อนหน้าจีน ไม่ว่าจะเป็นเกาหลีหรือญี่ปุ่น กลายมาเป็นโมเดลที่สำคัญในการใช้เป็นทางเลือกสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาหลายๆ แห่ง ลักษณะที่สำคัญที่สุดคือ การที่ฝ่ายการเมืองยังคงไว้ซึ่งอำนาจที่เฉียบขาดและไม่เปิดกว้างให้มีการแสดงความเห็นต่างหรือมีฝ่ายค้าน ในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้น ผ่านนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศที่เป็นเสรี เพื่อผลักดันประเทศให้พัฒนามี

ระบบเศรษฐกิจที่เติบโตและส่งผลทำให้เกิดความมั่นคงทางการเมืองต่อระบอบการปกครองที่มีลักษณะเป็นเผด็จการ

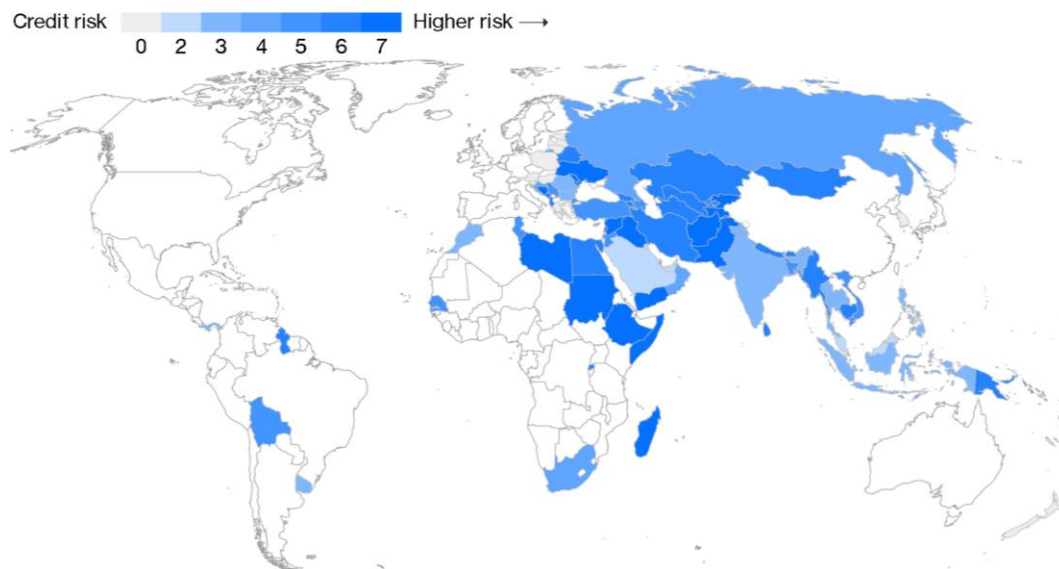
ภาพ 5.3 เส้นทางสายไหมทะเลของจีน

(แสดงให้เห็นถึงโครงการเส้นทางสายไหมทางทะเลที่พาดผ่านประเทศต่างๆ ในทะเลจีนใต้ไปจนถึงประเทศสหรัฐอเมริกา)

ที่มา: <https://edition.cnn.com/2018/12/31/asia/china-kenya-belt-road-bri-intl/index.html>

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่สำคัญที่สุดนอกเหนือจากการที่จีนส่งออกรูปแบบทางการเมืองแบบรวบอำนาจและระบบเศรษฐกิจที่ไม่เสรีให้กับประเทศอื่นคือ การที่จีนจะกลายเป็นนักล่าอาณานิคมใหม่ และประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่เข้าไปอยู่ในวงจรแห่งการพัฒนาของประเทศที่จะพบปัญหาวัฏจักรโครงสร้างหนี้ที่ไม่มีวันสิ้นสุดจากองค์การที่ไม่สมเหตุผลทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดภาวะหนี้สินที่ประเทศเหล่านี้จะต้องติดกับหนี้และจีนก็จะนำมาใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองในเวลาต่อมา (Debt Trap)

กับดักหนี้ (Debt Trap)

Source: Organization for Economic Cooperation and Development

ภาพ 5.4 ประเทศที่มีความเสี่ยงสูงในเรื่องหนี้สินระหว่างประเทศ

(แสดงให้เห็นถึงประเทศที่อยู่ในเส้นทางสายไหมใหม่ของจีนมีปัญหาความเสี่ยงสูงในเรื่องเศรษฐกิจ)

ที่มา: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-11-01/china-s-belt-and-road-ambitions-could-backfire>

ลักษณะโครงการเส้นทางสายไหมเป็นโครงการซึ่งถูกกำหนดลงมาจากส่วนบน จึงมีปัญหาในการบริหารเพราะระบบจัดการของจีนเป็นระบบแบบรวมอำนาจ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือโครงการเหล่านี้ไม่สามารถจะรับความคิดเห็นสาธารณะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งได้อย่างง่ายดาย มีผลทำให้โครงการนั้นสามารถสร้างผลกระทบกับประชาชนได้มาก แต่เมื่อมีกระแสต่อต้านก็กลับซ้ำทำให้สร้างความคิดที่จะปกป้องโครงการมากขึ้นไปอีกเพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และการธนาคารข้าราชการทุกคน ทำหน้าที่อย่างเร่งรัดเพื่อที่จะทำให้โครงการนั้นเกิดผลตามที่ผู้นำปรารถนา โดยอาจจะไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่ตามมาว่าโครงการนั้นสามารถทำได้หรือไม่หรือมีปัญหาในด้านใดบ้าง และที่สำคัญที่สุดคือ โครงการนี้เป็นโครงการที่ต้องร่วมมือกับประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายที่มีระบบการเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาคอร์รัปชันและปัญหาของผู้นำเผด็จการรวมถึงปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นพื้นฐานของสังคมอยู่แล้ว ย่อมนำมาสู่ความเสี่ยงสูงมากกว่าโครงการพัฒนาปกติ⁵

⁵ ดูออนไลน์จาก, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-11-01/china-s-belt-and-road-ambitions-could-backfire>

สถานการณ์กับดักหนี้เกิดจากการไหลบ่าของเงินทุนช่วยเหลือต่างประเทศรูปแบบต่างๆ ของจีน ผ่านการค้า การลงทุน กองทุนกู้ยืมต่างๆ ตามนโยบาย “ทางสายไหมยุคศตวรรษ 21” ของรัฐบาลจีนภายใต้การบริหารของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ในระยะเวลาที่ผ่านมา มูลค่าการค้าการลงทุนของจีนไปยังต่างประเทศมากถึง 5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ จีนช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในต่างประเทศหลายรูปแบบ ตั้งแต่ถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ สนามบินรวมถึงสิ่งปลูกสร้างอสังหาริมทรัพย์ ขั้วริเริ่มแถบและเส้นทางของจีน (BRI) ได้ลงทุนประมาณ 8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ในโครงการโครงสร้างพื้นฐานทั่วเอเชีย ยุโรปและแอฟริกา

ปัจจุบันโครงการนี้กำลังถูกตั้งข้อสงสัยถึงเบื้องหลังความตั้งใจของจีน โดยเฉพาะจากประเทศตะวันตกและสหรัฐอเมริกา จากมุมมองในเชิงลบแล้วขั้วริเริ่มแถบและเส้นทางมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความเสี่ยงในการไม่สามารถชำระหนี้ของประเทศที่มีขนาดค่อนข้างเล็กและยากจน ในปัจจุบันขั้วริเริ่มแถบและเส้นทางที่ขยายเส้นทางไปยังประเทศต่างๆ และอาจส่งผลกระทบต่อหนี้สาธารณะของประเทศเหล่านี้ ทั้งนี้จากการศึกษาโดยจัดอันดับความเสี่ยงด้านเครดิตและการวิเคราะห์ความยั่งยืนของหนี้ โดยธนาคารโลกระบุว่ามี 23 ประเทศจาก 68 ประเทศที่มีความเสี่ยงจากปัญหานี้ โดยมี 8 ประเทศที่กำลังเผชิญปัญหาในการชำระหนี้ เนื่องจากโครงการนี้ ได้แก่ ปากีสถาน จิบูตี มัลดีฟส์ ลาว มองโกเลีย มอนเตเนโกร ทาจิกิสถานและคีร์กีซสถาน จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในกรณีของปากีสถาน จีนให้การสนับสนุนทางการเงินร้อยละ 80 ประมาณ 6 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้การจัดการหนี้ของปากีสถานประสบปัญหา⁶

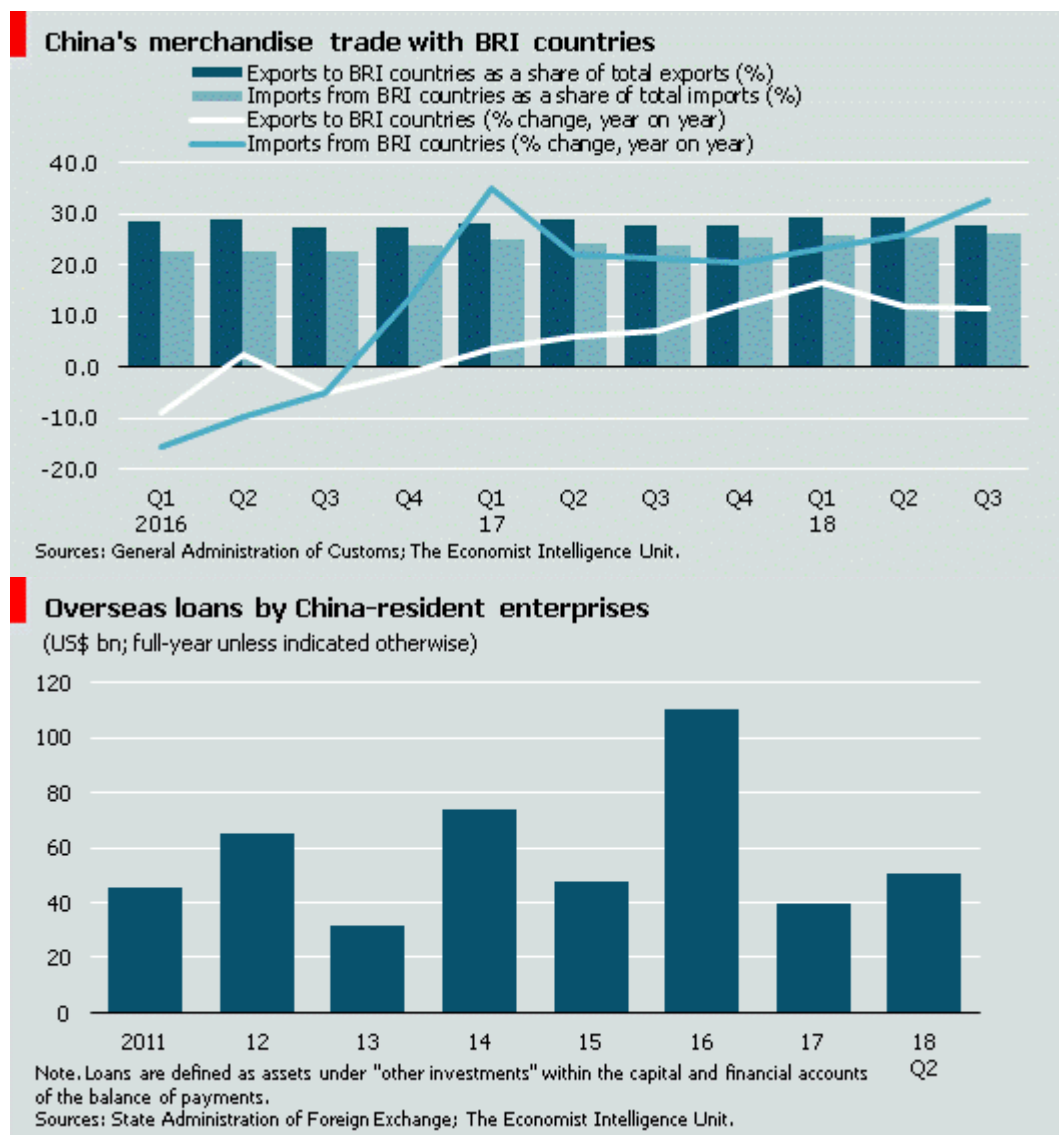
ตัวอย่างโครงการที่เห็นได้ชัดว่าเป็นลักษณะของการสร้างหนี้ที่สุดห้ายแล้วทำให้ประเทศจีนได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ก็คือโครงการท่าเรือ Hambantota ที่ประเทศศรีลังกาในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2017⁷ บริษัทของทางการจีนจะได้สิทธิเช่าท่าเรือนาน 99 ปี และพื้นที่ใกล้เคียงราว 6,000 ไร่เพื่อเป็นเขตอุตสาหกรรม โดยจีนให้ค้ำประกันสัญญาที่จะลดปริมาณหนี้ของศรีลังกาจำนวน 1.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ท่าเรือแห่งนี้เส้นทางแห่งนี้มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในการเดินเรือในมหาสมุทรอินเดีย ดูเหมือนจะเป็นผลประโยชน์ทางการเมืองมหาศาลกับประเทศจีนที่มีมากกว่าเงินลงทุนในการสร้างท่าเรือ จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าจุดประสงค์ของการสร้างโครงการที่มีความเสี่ยงสูงอย่างท่าเรือนี้ เป็นความจงใจตั้งแต่ต้นของรัฐบาลจีนหรือไม่ที่จะใช้หนี้ที่เกิดขึ้นในการกดดันหรือแม้แต่บังคับให้ประเทศอื่นๆ ต้องทำตามจุดประสงค์ทางยุทธศาสตร์ของตน โครงการที่มีปัญหาและมีความเสี่ยงต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศหลักของจีนที่ถูกเรียกว่าเส้นทางสายไหมใหม่หรือ BRI

⁶ คู่ออนไลน์จาก, <https://www.livemint.com/Politics/vaGAZGrxhJkeHyADWY2EkL/Who-is-at-risk-from-Chinas-Belt-and-Road-Initiative-debt-tr.html>

⁷ คู่ออนไลน์จาก, <https://edition.cnn.com/2018/12/31/asia/china-kenya-belt-road-bri-intl/index.html>

ในกรณีของแอฟริกา จิบูตีเป็นประเทศยากจนที่ไม่มีประเทศใดยอมให้กู้เงินและไปลงทุนในจิบูตี เพราะโอกาสที่จะได้เงินกู้คืนมีน้อยและโอกาสที่จะทำกำไรจากการลงทุนมีน้อยมาก แต่ทางารจีนได้เข้าไปช่วยลงทุนสร้างทางรถไฟให้กับจิบูตีและลงทุนในการทำเหมืองแร่ ธุรกิจการส่งน้ำมันและก๊าซ จิบูตีจึงเป็นหนี้จากการยืมเงินหลายพันล้านเหรียญสหรัฐ ใน ค.ศ. 2017 จีนได้เข้าไปก่อตั้งฐานทัพต่างประเทศในประเทศเล็กๆ แต่มีชัยภูมิดีอย่างจิบูตีและกลายเป็นฐานทัพถาวรแห่งเดียวในแอฟริกา จิบูตีจึงตกอยู่ในวิกฤตการณ์หนี้และไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากให้จีนเช่าที่ดินในราคา 20 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี นอกจากนี้จีนยังชิงความได้เปรียบจากเติร์กเมนิสถานในเรื่องของท่อส่งแก๊สธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปตามข้อกำหนดของจีน นอกจากนี้สถานการณ์ในประเทศอื่นๆ ก็ตกอยู่ในลักษณะเดียวกัน ตั้งแต่อาร์เจนตินา นามิเบียและลาวที่กำลังติดกับดักหนี้จีน จนต้องจำใจยอมรับเงื่อนไขบางประการของจีนเพื่อแลกกับการชำระหนี้⁸ กรณีที่เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องที่ไทยควรระมัดระวังอย่างยิ่ง การเข้ามาของข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง ไทยไม่ควรมองแต่ข้อดีเพียงด้านเดียวแต่ควรระมัดระวังจีน หากกู้ยืมหรือไปรับข้อเสนอจากจีนโดยไม่รอบคอบ เพราะอาจเกิดภาวะกับดักหนี้เหมือนที่หลายๆ ประเทศกำลังเผชิญอยู่

⁸ ดูออนไลน์จาก, <http://apdf-magazine.com/th/จีน-จักรวรรดินิยมเจ้าหน/>

ภาพ 5.5 การนำเข้าและส่งออก การลงทุนของจีนในกลุ่มประเทศที่เส้นทางสายไหมใหม่พาดผ่าน
ที่มา: <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1677389351&Country=China&topic=Politics>

ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2018 บริษัทของจีนได้ให้เงินกู้กว่า 50 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ สามารถเห็นได้จากโครงการต่างๆ ทั้งในเอเชีย แอฟริกาและยุโรป ซึ่งโครงการเหล่านี้มีความเสี่ยงสูง อย่างเช่น เส้นทางรถไฟความเร็วสูงในมาเลเซียที่เต็มไปด้วยปัญหา โดยเฉพาะข้อหาที่ว่าด้วยเรื่องการคอร์รัปชัน และเมื่อครั้ง Mahathir Mohamad นายกรัฐมนตรีแห่งมาเลเซียเข้ามามีอำนาจได้หยุดยั้งโครงการนี้ไว้โดยทันที⁹ ซึ่งในปัจจุบันมีบางประเทศที่เริ่มมีข้อสงสัยและข้อระวังกับการเข้าร่วมโครงการเส้นทาง

⁹ ดูออนไลน์จาก, <https://www.reuters.com/article/us-china-malaysia/malaysias-mahathir-cancels-china-backed-rail-pipeline-projects-idUSKCN1L60DQ>

สายใหม่นี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากรายงานของ Center for Global Development¹⁰ การลงทุนของจีนนั้นขาดความแน่นอนในการจัดการปัญหาหนี้เสีย ในบางครั้งก็ยินดีที่จะลบนี้นที่มีอยู่หรือปรับปรุงโครงสร้างสภาพหนี้และให้เครดิตยืมเงินเพิ่มขึ้น ในขณะที่อีกหลายๆ ครั้งกลับสร้างข้อเรียกร้องในการที่จะยึดทรัพย์สินแทนหนี้ที่ติดค้างอยู่ และในรายงานยังได้มีการกล่าวเพิ่มว่า วิธีการให้เงินกู้ของจีนนั้นไม่สามารถจะเป็นวิธีการที่ยั่งยืนได้ เพราะขาดซึ่งกรอบมาตรฐานและขาดการตกลงในระดับพหุภาคี อีกตัวอย่างของปัญหาที่เกิดขึ้นจากนโยบายการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนคือ ประเทศมัลดีฟส์ อดีตประธานาธิบดี Muhammad Nasir กล่าวหาว่าจีนพยายามเข้ามายึดแผ่นดินมัลดีฟส์ และเมื่อมีการเลือกตั้ง พรรคการเมืองของ Nasir ได้รับชัยชนะจากการหาเสียงเรื่องนโยบายในการหยุดยั้งการล่าเมืองขึ้นใหม่ของจีน โดยไม่ทำตามข้อตกลงที่เคยทำไว้โดยอดีตประธานาธิบดี Abdulla Yameen¹¹ ถึงไม่ได้ต่างกับสิ่งที่เกิดขึ้นในมาเลเซียก่อนหน้านี้ ในขณะเดียวกันโครงการที่เมียนมาก็ได้รับการพิจารณาใหม่ว่าจะสามารถสร้างท่าเรือ Kyaukpyu¹² ให้มีความโปร่งใสและสามารถดำเนินการอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

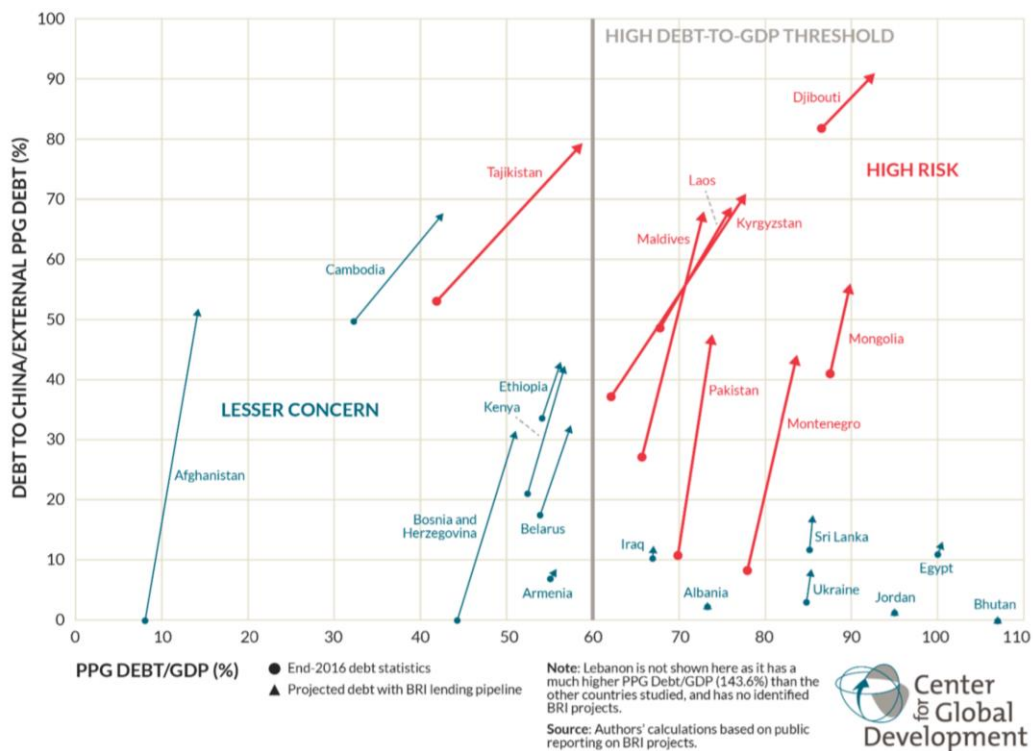
ภาพ 5.6 ท่าเรือ Kyaukpyu

ที่มา: <https://www.ramree.com/2014/07/31/china-says-abandoned-kunming-kyaukpyu-railway/>

¹⁰ คูอนไลน์จาก, <http://www.iberchina.org/files/2018/debt-implications-belt-and-road-initiative.pdf>

¹¹ คูอนไลน์จาก, <https://www.scmp.com/news/asia/south-asia/article/2173776/new-maldives-president-signals-end-pro-china-stance-he-embraces>

¹² คูอนไลน์จาก, <https://www.ramree.com/2014/07/31/china-says-abandoned-kunming-kyaukpyu-railway/>

ภาพ 5.7 ความเสี่ยงของประเทศที่อาจตกอยู่ในกับดักหนี้

ที่มา: <https://www.cgdev.org/publication/examining-debt-implications-belt-and-roadinitiative-policy-perspective>

จากแรงงานฉบับเดียวกันนี้ Center for Global Development¹³ ได้ทำการศึกษาวิจัยในรายละเอียดถึงปัญหาของประเทศที่มีความเสี่ยงสูงว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นของหนี้ที่ไม่สามารถตอบแทนคืนการลงทุนได้ในรูปแบบของการเงิน

สำหรับประเทศจีน ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในจุดนี้ว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโครงการในการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงปรารถนา ได้มีการศึกษาผลกระทบของโครงการเส้นทางสายไหมกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยทีมงานจากมหาวิทยาลัยปักกิ่งและ Think Tank Taihe Institute¹⁴ ว่ามีถึง 49 ประเทศที่มีปัญหาในเรื่องการเงินและโครงสร้างที่ไม่สามารถจะทำให้โครงการทางสายไหมเกิดขึ้นมาได้ รัฐบาลจีนจำเป็นต้องวางแผนระยะกลางและระยะยาวในการจัดการกับปัญหาของประเทศต่างๆ¹⁵ หลังจากโครงการนี้ได้ดำเนินการมากกว่า 5 ปี ก็ได้มีการจัดประชุมในช่วงเดือนกันยายน ค.ศ. 2018 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เน้นย้ำถึงจุดยืนที่มีความประสงค์เช่นเดียวกับประเทศอื่นที่ไม่ต้องการลงทุนในโครงการที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือการลงทุนในโครงการซึ่งเป็นการแสดง

¹³ คู่มือออนไลน์จาก, <http://www.iberchina.org/files/2018/debt-implications-belt-and-road-initiative.pdf>

¹⁴ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์, <http://www.taiheglobal.org/en/>

¹⁵ คู่มือออนไลน์จาก, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2179410/china-warned-assess-and-prevent-risks-when-pushing-belt-and>

ฐานะของประเทศและไม่ได้ส่งผลลัพธ์ทางบวกต่อเศรษฐกิจ¹⁶ ซึ่งจีนได้แสดงให้เห็นในช่วงปีที่ผ่านมา โดยการจัดตั้งศาลพิเศษที่ทำหน้าที่ตัดสินเรื่องปัญหาทางการค้าภายใต้โครงการทางสายไหมใหม่ โดยให้จัดตั้งศาลที่เมืองซีอานเพื่อดูแลปัญหาโครงการเส้นทางสายไหมใหม่ทางบก และในขณะเดียวกันก็จัดตั้งศาลที่เมืองเซินเจิ้นเพื่อดูแลปัญหาข้อพิพาทในเส้นทางสายไหมทางทะเล¹⁷ ทั้งสองศาลนี้อยู่ภายใต้การกำกับของ China International Commercial Courts (CICC)¹⁸ ซึ่งการดำเนินการในจุดนี้ช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้ในหลายประเด็นและยังช่วยให้ประเทศที่อยู่ในโครงการเส้นทางสายไหมใหม่นี้มีความมั่นใจมากขึ้น

ดังนั้นหากไทยมีความประสงค์ที่จะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเส้นทางสายไหมใหม่นี้หรือโครงการความร่วมมือและการค้าอื่นๆ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของประเทศให้มากที่สุดจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆ ให้รอบด้านและคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาว่าคุ้มค่าหรือไม่

นโยบายผลิตในประเทศจีน ค.ศ. 2025 โอกาสและความเสี่ยงของไทย

นโยบายผลิตในประเทศจีน ค.ศ. 2025 (中国制造 2025) โอกาสและความเสี่ยงของไทย

นโยบายนี้เป็นนโยบายที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อปรับปรุงอุตสาหกรรมของจีนให้ก้าวหน้าขึ้นไปอีกระดับหนึ่งโดยเฉพาะในเรื่องเทคโนโลยีการผลิต หากมองแค่เพียงผิวเผินดูเหมือนเป็นเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ถ้าเข้าใจถึงผลกระทบการใช้นโยบายแบบก้าวกระโดดในทางเทคโนโลยีแล้วจะเห็นถึงเป้าหมายที่แท้จริงของจีนว่า การพัฒนาเทคโนโลยีนี้จะสามารถช่วยให้จีนกลายเป็นประเทศแถวหน้าในทางการเมืองได้อย่างไร การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตจะส่งผลให้สามารถยกระดับสถานะเทคโนโลยีของประเทศในทุกด้านและในมุมมองความมั่นคง เทคโนโลยีที่แถวหน้าจะนำไปสู่ความแข็งแกร่งทางการทหารของประเทศ เพราะเทคโนโลยีที่ใช้ในภาคเอกชนนั้นสามารถจะนำมาปรับใช้ในทางการทหารได้ซึ่งเรียกว่าเทคโนโลยีสองทาง (Dual Use Technology) โดยเฉพาะในเรื่องของอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีด้านอวกาศและอากาศยาน รวมถึงหุ่นยนต์และปัญญาประดิษฐ์ด้วย

นโยบายการพัฒนาประเทศโดยการยกระดับเทคโนโลยีอุตสาหกรรมนี้ได้รับอิทธิพลมาจากตัวอย่างการใช้นโยบายยกระดับทางเทคโนโลยีของประเทศเยอรมันที่เรียกว่า Industry 4.0 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 ซึ่งเยอรมันพยายามที่จะใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยโดยเฉพาะในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ

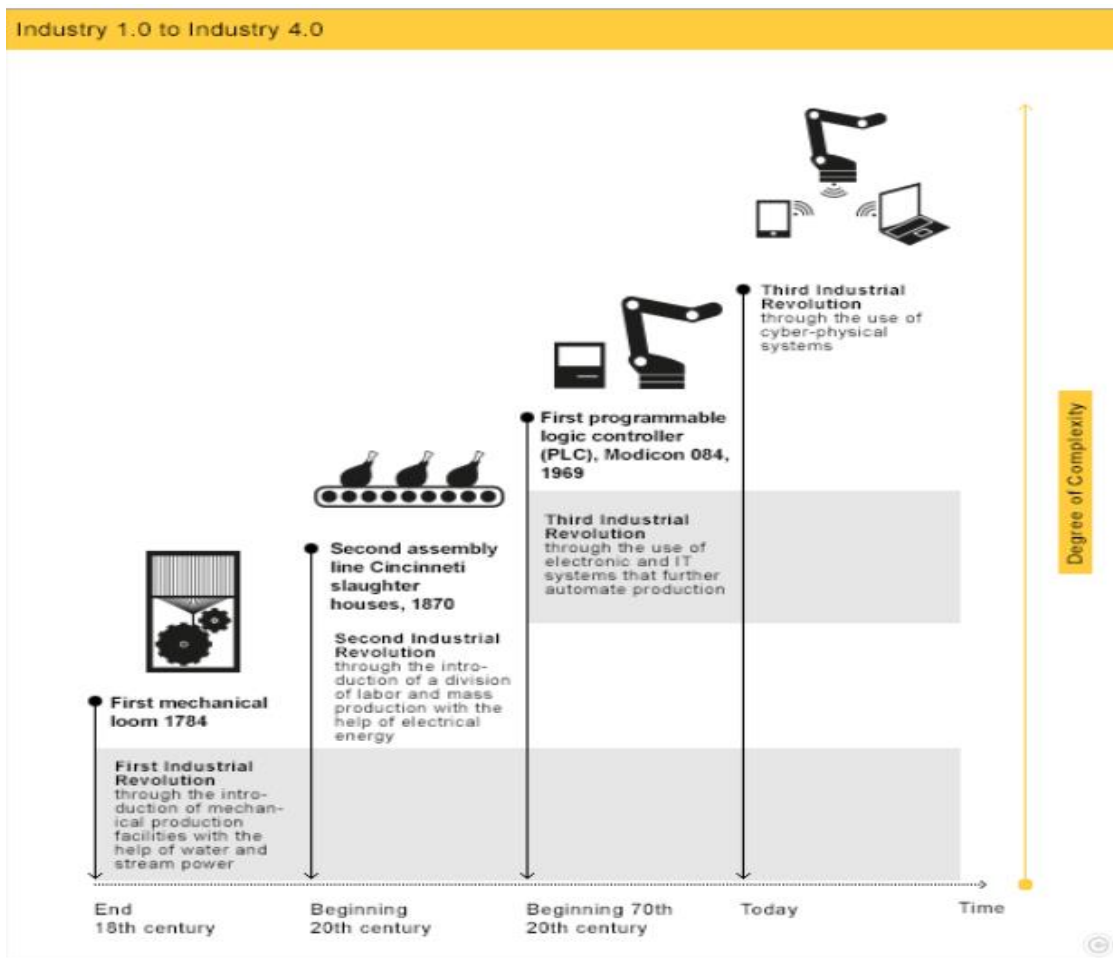
¹⁶ คู่ออนไลน์จาก, <https://qz.com/africa/1377957/china-africa-summit-xi-jinping-cautions-against-vanity-projects/> และคู่ออนไลน์จาก, http://www.xinhuanet.com/english/2018-09/03/c_129946189.htm

¹⁷ คู่ออนไลน์จาก, <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1677389351&Country=China&topic=Politics>

¹⁸ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์, <http://cicc.court.gov.cn/html/1/219/index.html>

โดยการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงบริษัทเล็กและบริษัทกลางเข้าสู่ระบบการผลิตด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้มีความสามารถด้านการผลิตในระดับโลกได้ดีขึ้น และช่วยส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ และสร้างเครือข่ายความรู้ ซึ่งทำให้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับสภาพยกสถานะของสินค้าให้เป็นไปตามยุคสมัยได้ง่ายขึ้น¹⁹ ซึ่งมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์หลักสองอย่างคือ (1) ช่วยให้เยอรมันยังคงความเป็นหนึ่งในการแข่งขันและมีศักยภาพในการผลิตสิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะในด้านการผลิตอุตสาหกรรม (2) ช่วยให้เยอรมันเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีในการวิจัยและพัฒนาในอุตสาหกรรม การผลิต การพัฒนาและยกระดับนี้ถือว่าการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 ซึ่งหมายถึงการพัฒนา ระบบอุตสาหกรรมให้เป็นอุตสาหกรรมที่ชาญฉลาดและมีโรงงานที่สะท้อนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เป็นแบบเดียวกัน Smart Industry/Factory ซึ่งใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยไม่ว่าจะเป็นเรื่อง Cloud computing, Artificial intelligence, Internet of Things เทคโนโลยีเหล่านี้เป็นเทคนิคที่จะทำให้เยอรมันได้เป็นผู้นำอย่างแท้จริงในด้านอุตสาหกรรมของโลก

¹⁹ อ่านข้อมูลเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์นี้ <https://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Industries/Industrie-4-0/Industrie-4-0/industrie-4-0-what-is-it.html>

ภาพ 5.8 อุตสาหกรรม 1.0 - อุตสาหกรรม 4.0

(แสดงให้เห็นถึงหลักการผลิตในแต่ละช่วงการพัฒนา)

ที่มา: <https://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Industries/Industrie-4-0/Industrie-4-0/industrie-4-0-what-is-it.html>

สำหรับจีนแล้ว โครงสร้างอุตสาหกรรมกำลังเผชิญปัญหาที่เข้ามาจากทั้งสองฝายนั่นคือ ประเทศจีนเริ่มที่จะผลิตสินค้าที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงมากขึ้น หากต้องการเอาชนะประเทศพัฒนาแล้ว และมีเทคโนโลยีที่สูงกว่า จีนจะต้องพยายามผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจสามารถก้าวกระโดดและเอาชนะเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยกว่า ในขณะเดียวกันในแง่โครงสร้างทางเศรษฐกิจจีนโดยเฉพาะเศรษฐกิจที่อยู่ตามเมืองชั้นในที่โรงงานและอุตสาหกรรมที่ยังไม่ทันสมัยและยังเน้นใช้แรงงานเป็นหลักก็ได้รับแรงกดดันเช่นเดียวกันจากประเทศที่กำลังพัฒนาต่างๆ ในเอเชียและแอฟริกาที่จะสามารถแข่งขันกับจีนได้ในเรื่องราคา ค่าแรงและต้นทุนในการผลิตอื่นๆ ซึ่งในหลายๆ ครั้งนั้นต่ำกว่าจีน

ดังนั้นจีนจึงได้พยายามสร้างยุทธศาสตร์ในการประกาศผ่านนโยบาย Made in China 2025 ซึ่งสามารถสรุปได้ในหลักการดังต่อไปนี้

1. ระบบการผลิตในอนาคต จะต้องเน้นไปที่คุณภาพมากกว่าปริมาณ จะต้องอาศัยเทคโนโลยีที่รักษาสิ่งแวดล้อม ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของจีนในการพัฒนาความสามารถของมนุษย์เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ

2. เป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือ การยกระดับอุตสาหกรรมจีนเพื่อให้มีประสิทธิภาพและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ระบบอุตสาหกรรมจีนอยู่สูงสุดในโครงสร้างการผลิตของสินค้าในระบบการค้าโลก โดยมีเป้าที่จะผลิตสินค้าภายในประเทศที่เป็นส่วนประกอบหลักให้ได้ 40% ภายในปี ค.ศ. 2020 และขยายจนถึง 70% ในปี ค.ศ. 2025

3. รัฐจะยังคงทำหน้าที่ในการสนับสนุนโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโครงสร้างทางการเงินหรือโครงสร้างพื้นฐานในการผลิตและสนับสนุนหน่วยงานในการสนับสนุนการวิจัยต่างๆ ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ภาคเอกชนให้พึ่งระบบตลาดให้มากขึ้นด้วย โดยรัฐจะเข้าไปช่วยปกป้องสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่บริษัทที่เป็นบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลาง SMEs และสนับสนุนให้บริษัทเหล่านี้ใช้สิทธิทางปัญญานั้นในการแข่งขันในระดับโลก

4. นโยบายนี้จะต้องช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมหลักดังต่อไปนี้

1. เทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้าขั้นสูง
2. เครื่องจักรกลและหุ่นยนต์อัตโนมัติ
3. อุปกรณ์ในอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ
4. อุปกรณ์และเทคโนโลยีขั้นสูงในอุตสาหกรรมการบินเรือ
5. อุปกรณ์ในการขนส่งทางรางที่ทันสมัย
6. อุปกรณ์และยานพาหนะที่ใช้พลังงานรูปแบบใหม่
7. อุปกรณ์ในการผลิตอุตสาหกรรมพลังงาน
8. อุปกรณ์ทางการเกษตรที่ทันสมัย
9. การพัฒนาอุตสาหกรรมวัสดุต่างๆ ที่ทันสมัย
10. อุตสาหกรรมยาและเครื่องมือทางการแพทย์ที่ก้าวหน้า

ภาพ 5.9 อุตสาหกรรมเป้าหมายของนโยบาย Made in China 2025

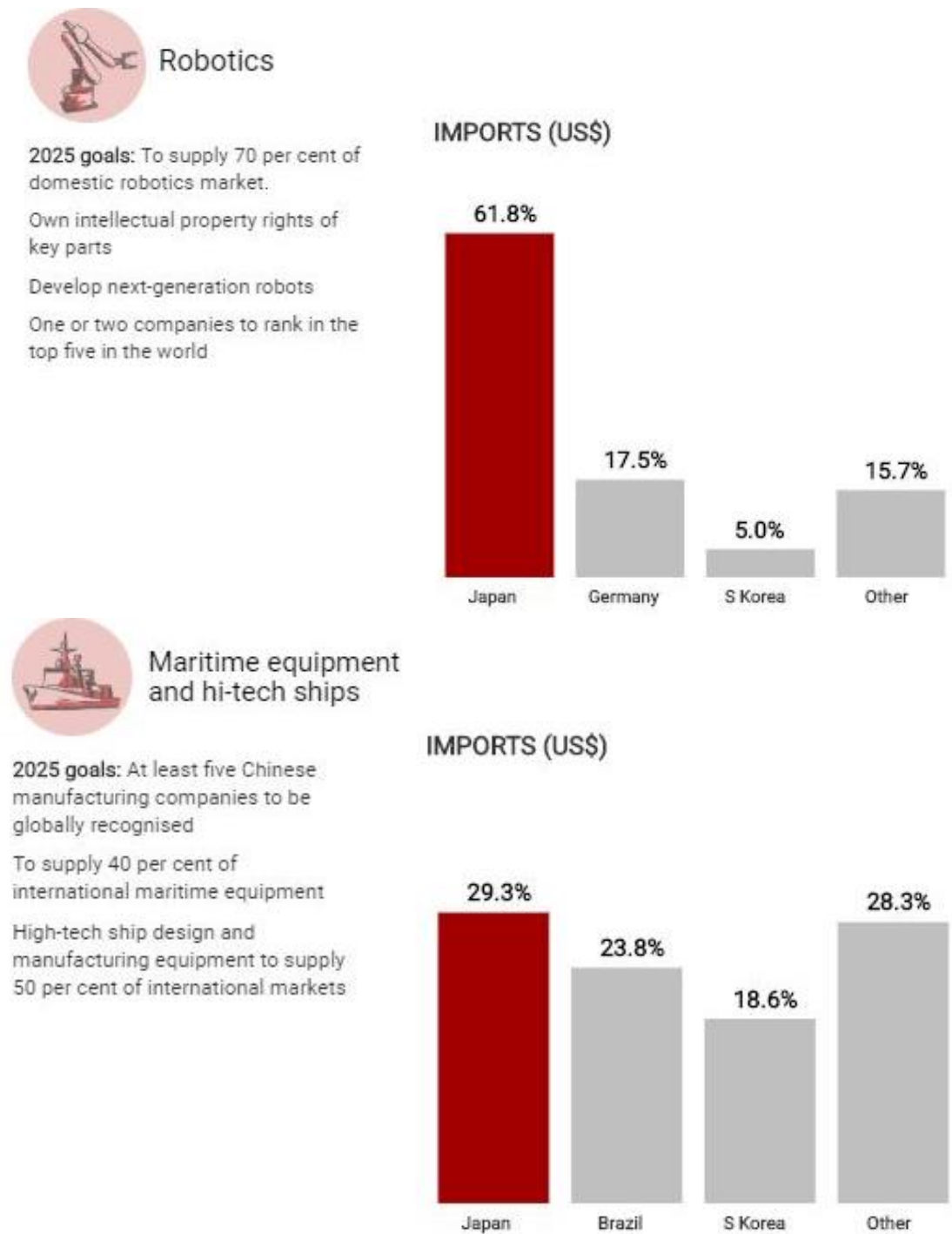
(แสดงให้เห็นถึงนวัตกรรมในด้านต่างๆ ของจีนที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาทั้ง 10 ด้าน)

ที่มา: <https://thestandard.co/made-in-china-2025/>

หากวิเคราะห์แล้วนโยบายการพัฒนาของจีนไม่ได้เป็นนโยบายใหม่ แต่เป็นนโยบายที่ต่อเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา จีนได้ตระหนักถึงจุดอ่อนทางเทคโนโลยีที่จะแข่งขันกับประเทศต่างๆ ที่มีการพัฒนามากกว่า จีนพยายามให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางของประเทศที่พัฒนามาก่อนจีนไม่ว่าจะเป็นญี่ปุ่นหรือเกาหลี ซึ่งต่างก็พยายามที่จะพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้สูงขึ้นจากการเป็นประเทศผู้ผลิตที่มีเทคโนโลยีต่ำกลายเป็นประเทศที่มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สูงขึ้น จากข้อมูลการนำเข้าของจีนจะเห็นได้ว่ากลุ่มเทคโนโลยีที่ถูกกำหนดไว้เป็นเทคโนโลยีทางยุทธศาสตร์นั้นต้องพึ่งพาต่างประเทศเสียเป็นส่วนใหญ่ หากมองในเรื่องความมั่นคงก็จะเห็นตัวอย่างได้ว่าหากประเทศที่พัฒนาแล้วคิดต่อต้านจีน จีนก็จะเกิดปัญหาการผลิตโดยทันที ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างของการคว่ำบาตรทางการค้าต่อจีนในเรื่องการผลิตชิพเทคโนโลยีของบริษัท ZTE²⁰ ดังนั้นจีน

²⁰ ดูออนไลน์จาก, <https://mashable.com/2018/06/07/us-ends-zte-sanctions-trump/>

จึงจำเป็นต้องปรับปรุงเรื่องยุทธศาสตร์ทางด้านเทคโนโลยี เพื่อที่จะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นอิสระจากความเป็นไปได้ในการที่จะต้องมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในอนาคต ดังภาพ

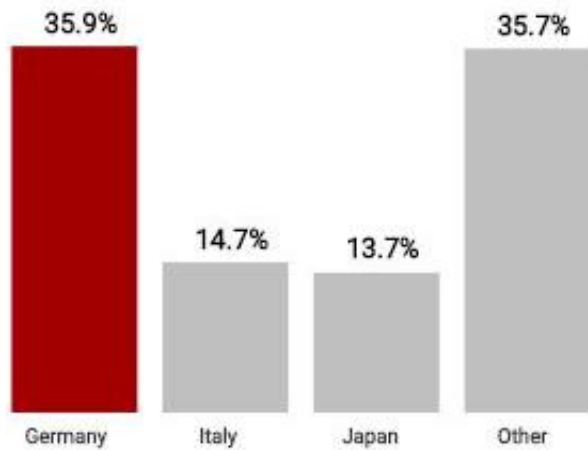

Railway Transport

2025 goals: Overseas business to account for 40 per cent of total.

Have a presence in high-end segment of global railway transport value chain.

IMPORTS (US\$)

New energy and energy-saving vehicles

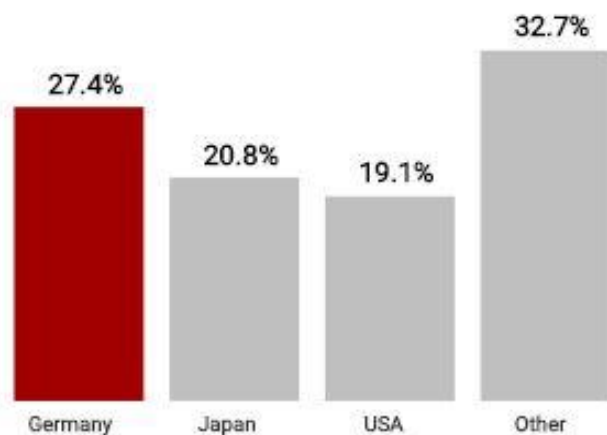
2025 goals: Domestic products with intellectual property rights to supply half of domestic market

Self-sufficiency rate for key parts to exceed 60 per cent

Export 20 per cent of commercial vehicles

Three companies to rank in top five by international sales

IMPORTS (US\$)

Aviation and aerospace equipment

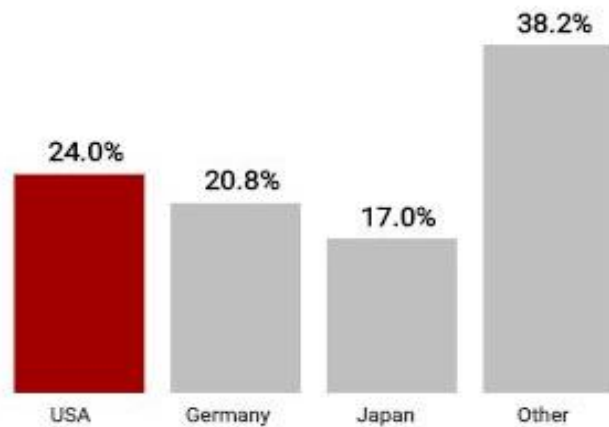
2025 goals: Prototype of large aircraft engine to be completed

To supply 80 per cent of space information applications and develop interplanetary exploration

Domestically produced turboprop airliners to supply 10 to 20 per cent of global market.

Chinese airliners to supply 10 per cent of domestic market

IMPORTS (US\$)

Biopharma and hi-tech medical devices

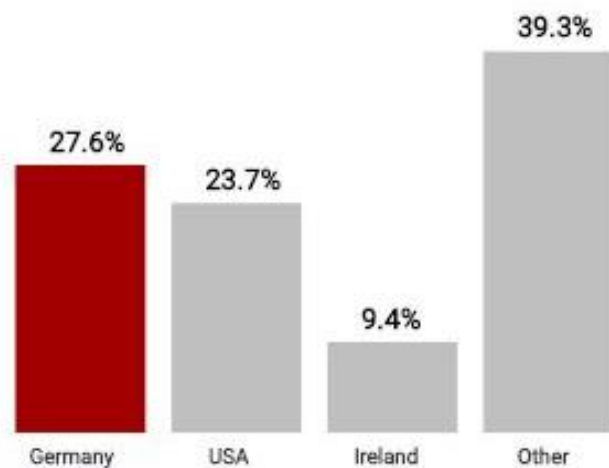
2025 goals: Innovative development and production to reach international standards

Industrial output of medical devices to reach 1.2 trillion yuan

Domestically-made core components to reach 85 per cent

Commercialisation of innovative chemicals and Chinese medicines

IMPORTS (US\$)

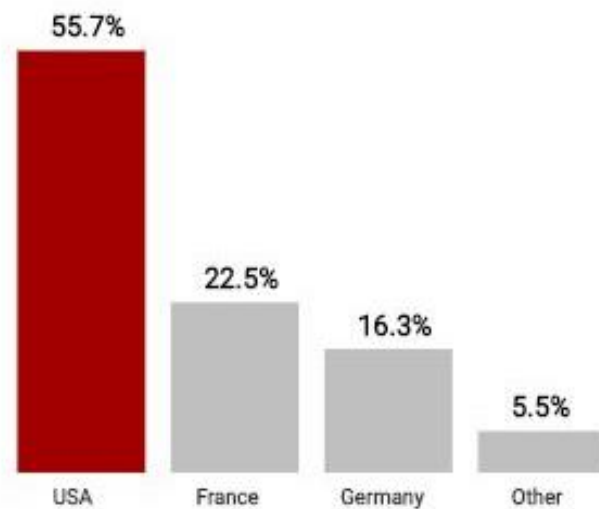
New generation information technology

2025 goals: Mobile communications equipment to supply most of domestic and nearly half of international markets

Handful of semiconductor companies recognised as top-tier

Enter the 14-20nm semiconductor manufacturing process phase

IMPORTS (US\$)

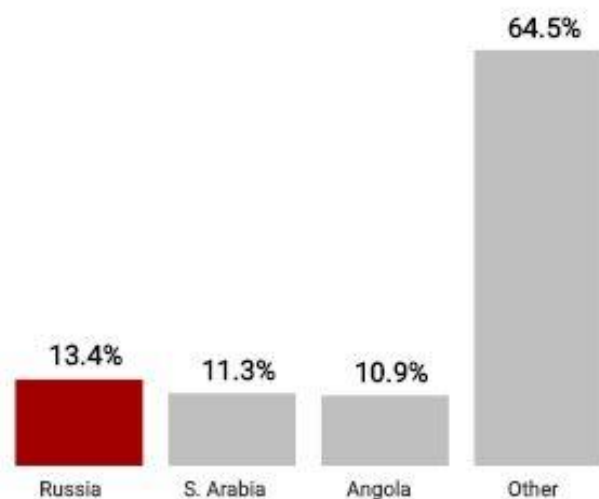
New materials

2025 goals: Self-sufficiency to 95 per cent and quality of most products to reach international standards, with some as global leaders

Two to three globally competitive steel companies

Major advanced construction materials reach international standards, 30 per cent share of global market

IMPORTS (US\$)

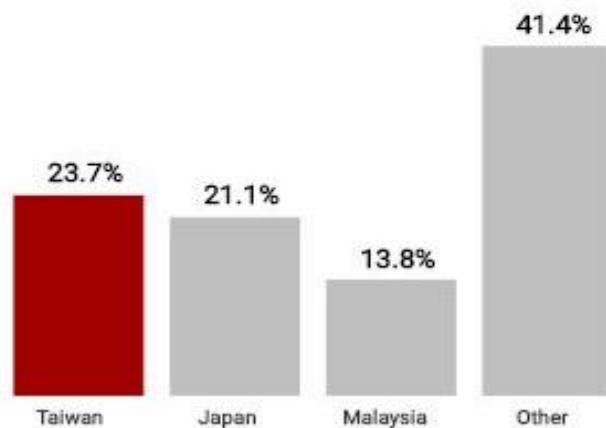

Energy equipment

2025 goals: To have established globally competitive companies
To produce advanced large-scale thermal, hydro and nuclear power equipment
Renewable energy equipment to account for 80 per cent of market
Dominate the formation of global standards for high-voltage transmission equipment

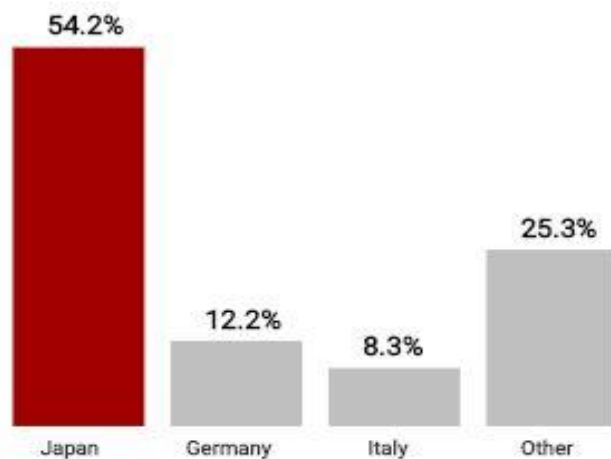
IMPORTS (US\$)

Agriculture equipment

2025 goals: Output to reach 800 billion yuan becoming the world's biggest agricultural equipment maker
Domestically made equipment to meet 95 per cent of domestic demand
Automation technologies and equipment to reach advanced international standards

IMPORTS (US\$)

ภาพ 5.10 การนำเข้าสินค้าและเทคโนโลยีต่างประเทศของจีนซึ่งเป็นหมายจากนโยบาย Made in China 2025 ที่ต้องลดการพึ่งพา

ที่มา: <https://www.scmp.com/business/china-business/article/2163601/made-china-2025-beijings-plan-hi-tech-dominance-big-threat>

ภาพเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาของจีนในการพึ่งพาการนำเข้าสินค้าทางเทคโนโลยี ซึ่งตั้งเป้าว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงให้ได้ จะเห็นได้จากตัวเลขในการพึ่งพาการนำเข้าของเทคโนโลยีที่จีนนั้นไม่สามารถที่จะผลิตด้วยตนเองได้มากนักและเป็นเทคโนโลยีทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ด้านความมั่นคงของประเทศรวมถึงความสามารถที่จะแข่งขันในระยะยาว ซึ่งประเทศที่จีนจะต้องพึ่งพานั้นก็มีท่าทีทางการเมืองที่ไม่เป็นมิตรกับจีนมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่น สรุปได้จากข้อมูลข้างต้นจีนจะต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นคือ เทคโนโลยีหุ่นยนต์ มีการนำเข้ากว่า 60% เทคโนโลยีการเดินเรือขั้นสูงต้องพึ่งพาญี่ปุ่นเกือบถึง 30% และเทคโนโลยีเครื่องจักรทางการเกษตรที่จีนจะต้องนำเข้ามากกว่า 50% สหรัฐอเมริกาก็เป็นอีกประเทศที่จีนมีปัญหาทางการเมืองมาโดยตลอดและจีนก็จำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ เทคโนโลยีด้านการบินและอวกาศ จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าจีนต้องพึ่งพาการนำเข้าถึง 24% แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือ เทคโนโลยีขั้นสูงของระบบสารสนเทศที่จีนยังไม่สามารถผลิตได้เพียงพอ ส่งผลให้จีนจะต้องนำเข้าถึง 55.7 % ซึ่งเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในมุมมองความมั่นคงระหว่างประเทศที่จีนจะต้องพึ่งพาเทคโนโลยีนี้จากประเทศที่มีท่าทีเป็นศัตรูกับจีน ที่น่าแปลกใจที่สุดคือ การที่จีนจำเป็นต้องพึ่งเทคโนโลยีทางด้านรถไฟจากเยอรมันถึง 35% รวมทั้งเทคโนโลยีทางด้านยานยนต์ที่ใช้พลังงานทางเลือกใหม่และอุตสาหกรรมยาและอุปกรณ์การแพทย์

หากมองปัญหาของจีนโดยกว้าง จะเห็นได้ว่าจีนนั้นมีระบบอุตสาหกรรมที่ยังมีปัญหาในการผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง นโยบาย Made in China 2025 จึงเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่จะแก้ปัญหาความล้าหลังของระบบโครงสร้างอุตสาหกรรมจีน แต่เมื่อมองจากมุมมองภูมิรัฐศาสตร์ของการแข่งขันกันระหว่างประเทศมหาอำนาจ สหรัฐอเมริกาหรือประเทศมหาอำนาจอื่น ไม่ต้องการให้จีนนั้นได้เปรียบในเชิงเทคโนโลยีและจำเป็นต้องใช้ทุกวิถีทางในการขัดขวางไม่ให้จีนบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจนี้ได้ ศาสตราจารย์ Zhang Haiou มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งหัวจงได้กล่าวไว้ว่า ประเทศจีนนั้นยังคงล้าหลังในด้านเทคโนโลยีหลักด้านการสื่อสารและสารสนเทศ และยังเป็นผู้ที่ต้องไล่ตามให้ทันเทคโนโลยีเหล่านี้ซึ่งไม่สามารถจะซื้อได้ จีนได้ทุ่มงบประมาณมหาศาลในช่วงกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมาในการที่จะพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง เป็นการพัฒนาโปรแกรมควบคุมระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์ (Operating System) หรือระบบไมโครชิพ ซึ่งบริษัท Microsoft และ Intel ก็ยังคงควบคุมตลาดอยู่อย่างมั่นคง²¹ อีกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การที่จีนยังคงตามหลังสหรัฐอเมริกา ในความเห็นของนักวิชาการด้านนโยบายเทคโนโลยีอย่าง James Lewis จาก Center for Strategic and International Studies วิธีการที่บริษัทเทคโนโลยีขั้นสูงของจีนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็น Tencent, ByteDance, Alibaba, Baidu, Didi Chuxingn ซึ่งเป็นบริษัทอินเทอร์เน็ตและไอที

²¹ คู่ออนไลน์จาก, <https://www.scmp.com/business/china-business/article/2163601/made-china-2025-beijings-plan-hi-tech-dominance-big-threat>

ที่สำคัญที่สุดของจีนเป็นบริษัทที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการขับเคลื่อนของรถยนต์ การซื้อปั้งออนไลน์หรือสื่อโซเชียลมีเดียแล้วแต่มีศูนย์ปฏิบัติการวิจัยตั้งอยู่ที่เขต Silicon Valley ของสหรัฐอเมริกา ถึงแม้ว่าบริษัทนี้จะมีฐานเทคโนโลยีที่ทันสมัยแต่เมื่อจำเป็นจะต้องหานักวิจัยและนักพัฒนาที่เก่งแล้วก็ยังจำเป็นต้องเข้ามาในเขตไฮเทคของสหรัฐอเมริกาเพื่อที่จะแก่งแย่งกับบริษัทไฮเทคอื่นเพื่อให้ได้คนที่มีความสามารถ²²

อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงสามารถแสวงหาผลประโยชน์ร่วมจากนโยบายอุตสาหกรรมของจีน โดยการร่วมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการผลิตและหาช่องทางที่จะพัฒนาผ่านการศึกษาวิธีการจัดการและเข้าถึงเทคโนโลยีของจีน รวมทั้งพยายามที่จะให้จีนเข้ามาลงทุนในประเทศเพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาโครงสร้างอุตสาหกรรม 4.0 ของไทยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จีน ซึ่งจำเป็นต้องระวังไม่ให้เกิดไปเป็นเพียงแค่ผู้ผลิตเทคโนโลยีชั้นล่างเหมือนดังที่ผ่านมาๆ มากับประเทศที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยก่อนหน้านี้ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่น

ผลกระทบต่อไทยด้านดี

- เมื่อจีนสามารถพัฒนาคุณภาพสินค้าให้สูงขึ้นได้ตามมาตรฐานสากลและสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคได้แล้ว ก็จะทำให้สินค้าจีนหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้บริโภคภายในประเทศที่สามารถมีตัวเลือกมากขึ้นจากการแข่งขันของประเทศผู้ผลิต และได้สินค้าที่มีคุณภาพที่ได้มาตรฐาน

- คนไทยได้เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เข้ามาสู่ประเทศ อันเนื่องมาจากการแข่งขันของจีนกับประเทศผู้ผลิตอื่นๆ ที่มีเทคโนโลยีสูง ทำให้คนไทยได้นำมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ในเทคโนโลยีนั้นๆ ซึ่งเป็นการช่วยประเทศไทยขับเคลื่อนไปได้ในอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าไทยรับองค์ความรู้นั้นมาอย่างน้อยแค่ไหน

- จีนและไทยมีความสัมพันธ์อันดีมาโดยตลอดและเป็นประเทศที่อยู่ใกล้กัน ไทยอาจส่งเสริมหรือสร้างความร่วมมือกันในการเรียนรู้และพัฒนาเทคโนโลยีให้สูงขึ้น เพื่อประโยชน์ที่อาจมีร่วมกันในอนาคต

- ไทยมีโอกาสเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่การผลิต เพราะจีนไม่สามารถที่จัดหาวัตถุดิบจากในประเทศได้เองทั้งหมด จึงจำเป็นต้องนำเข้าวัตถุดิบบางส่วนจากภายนอก ไทยต้องมองโอกาสนี้ในการช่วยจีนจัดหาวัตถุดิบที่จีนขาดแคลน เพราะจีนนั้นเป็นหนึ่งในคู่ค้าที่สำคัญของไทย

²² ดูออนไลน์จาก, <https://edition.cnn.com/2018/12/16/tech/china-tech-silicon-valley/index.html>

ผลกระทบต่อไทยด้านลบ

- การหลั่งไหลเข้ามาของสินค้าเทคโนโลยีสูงจากจีน ทำให้มีผลกระทบต่อผู้ประกอบการภายในประเทศที่มีเทคโนโลยีต่ำกว่า อาจทำให้ไทยต้องกลายเป็นผู้ซื้อมากกว่าการรับรองความรู้มาต่อยอดสู่การเป็นผู้ผลิต

- หากไทยไม่สามารถตามการพัฒนาเทคโนโลยีของจีนได้แล้ว ต่อไปในอนาคตอาจต้องพึ่งพาจีนมากกว่าเดิมในด้านต่างๆ นั้นหมายถึงจะต้องเองงบประมาณของประเทศไปซื้อสินค้าและบริการของจีนไปตลอด โดยไม่สามารถไล่ตามทันจีนได้ ซึ่งอาจจะค่อยๆ กลายเป็นประเทศที่มีเทคโนโลยีและเศรษฐกิจที่ล้าหลัง

- ในกรณีที่จีนต้องนำเข้าวัตถุดิบที่สำคัญในห่วงโซ่การผลิต ไทยต้องระมัดระวังเรื่องการที่จีนมักจะเข้ามาตั้งบริษัททุนในในประเทศไทยเพื่อประโยชน์ในการลดต้นทุน เพราะหากเป็นการผลิตที่มีเทคโนโลยีที่สร้างมูลค่ามหาศาลแล้ว ไทยอาจเสียเปรียบและเสียผลประโยชน์มหาศาลเช่นกัน²³

การวิเคราะห์นโยบายในการเชื่อมต่อทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทยและจีน

วิเคราะห์ผลกระทบ

1. การย้ายถิ่นของคนจีนเข้ามาในไทย

เนื่องจากจีนมีประชากรเป็นจำนวนมาก คนจีนบางกลุ่มจึงต้องการแสวงหาแหล่งทรัพยากรใหม่ๆ โอกาสในการค้าขายและการลงทุน จึงเกิดการย้ายถิ่นของคนจีนไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงการย้ายถิ่นมาประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ภูเก็ต หรือในกรุงเทพมหานคร เช่น เขตห้วยขวางที่มีคนจีนย้ายเข้ามาทำธุรกิจเปิดร้านขายของจำนวนมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะ "ไชน่าทาวน์ห้วยขวาง" ที่เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2013 หลังมีนักศึกษาและครูสอนภาษาชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะใกล้สถานทูตจีน เส้นทางคมนาคมสะดวก คนจีนย่านห้วยขวางส่วนใหญ่มาจากมณฑลกว่างสีและยูนนาน เป็นคนจีนรุ่นใหม่ที่เรียกว่ากลุ่มผู้ย้ายถิ่นฐานชั่วคราว เริ่มจากการมาท่องเที่ยว เรียนหรือทำงาน พอวีซ่าหมดก็ค่อยๆ กลับ จึงหาที่พักอยู่ชั่วคราว ประกอบกับเห็นช่องทางหาเงินในเมืองไทย โดยเฉพาะการซื้อขายส่งไปเมืองจีน เช่น ผลไม้แห้งแปรรูป นมอัดเม็ด ยาหม่อง หมอนยางพารา จากนั้นก็ชักชวนครอบครัว คนรู้จักมาเปิดร้านทำธุรกิจเต็มตัว²⁴

²³ คู่มือออนไลน์จาก, <https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/Chinese-Revolution-2025-Innovation.pdf>

²⁴ คู่มือออนไลน์จาก, <https://www.posttoday.com/social/local/449346>

2. การรुकืบของทุนจีนในกวันซื้อสังหาริมทรัพย์

ปัญหาที่น่ากังวลในปัจจุบันคือ นักลงทุนจากจีนจะรุกืบเข้ามาใช้ประโยชน์จากที่ดินในการเข้ามากว้นซื้อที่ดินโดยใช้นอมินีคนไทย รวมถึงการเข้ามาเช่าอาคารพาณิชย์ เช่าตึกทำการค้าหรือเป็นแหล่งผลิตสินค้า เช่น ในกรณีของย่านห้วยขวาง คนจีนเข้ามาเช่าตึกแถว อาคารพาณิชย์โดยให้ค่าเช่าที่สูงกว่าราคาประเมิน ทำให้ผู้เช่ารายเก่าสู้ค่าเช่าไม่ไหวต้องอพยพไปอยู่ที่อื่น ย่านนี้มีแต่ร้านค้าคนจีนเปิดขึ้นเต็มถนน ประกอบกับข้อมูลจากฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตห้วยขวางพบว่า ธุรกิจของชาวจีนบนถนนประชากรราษฎร์บำเพ็ญมากกว่า 60 ร้านค้าจากทั้งหมด 181 คูหา ประกอบด้วย ร้านขนส่งสินค้า ร้านขายเครื่องสำอาง ร้านรับฝากของและโลจิสติกส์ ร้านอาหารจีน ร้านหมอนยางพารา ร้านนวดแผนไทย ร้านเครื่องหนัง ร้านจำหน่ายรังนก ในจำนวนนี้มีร้านที่ไม่ได้จดทะเบียนการค้ารวมอยู่ด้วย²⁵ หรือการเข้ามาเช่าไร่และสวนเพื่อทำการเกษตรซึ่งปรากฏในหลายพื้นที่ เช่น ภาคเหนือของไทย

3. ประเทศไทยอาจเสียเปรียบในข้อเจรจาต่อรองกับมหาอำนาจจีน

ปัจจุบันมีข้อกังวลว่าไทยอาจเสียเปรียบในข้อเจรจาต่อรองกับจีน โดยเฉพาะในกรณีรถไฟไทย-จีน คนไทยมีข้อกังวลในเรื่องเงื่อนไขต่างๆ เช่น กรณีใบประกอบวิชาชีพวิศวะ-สถาปัตย์ของวิศวกรชาวจีน กรณีถ่ายทอดเทคโนโลยีรถไฟจีน กรณีการสัมปทานที่ดินสองข้างทางรถไฟ ทั้งนี้รัฐบาลไทยต้องรัดกุมเรื่องข้อตกลงที่ไม่ทำให้ฝ่ายไทยต้องเสียเปรียบและเตรียมข้อมูลให้พร้อมเพื่อการเจรจาต่อรองโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของชาติ

4. ผลกระทบต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กของไทยที่ต้องแข่งขันกับทุนจีน

การเข้ามาของทุนจีน โดยเฉพาะธุรกิจประเภทอี-คอมเมิร์ซ อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ของไทยและธุรกิจค้าปลีกออฟไลน์ของไทย โดยเฉพาะร้านค้าปลีกรายย่อยหรือร้านโชห่วย นอกจากนี้ การไหลเข้ามาของสินค้าจีนอาจกระทบต่อผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดย่อยของไทยที่อาจไม่สามารถแข่งขันในเรื่องราคาได้

5. การเข้ามาแย่งงานคนไทยและนักศึกษาจบใหม่

ในช่วงหลายปีมานี้มีนักศึกษาชาวจีนหลั่งไหลเข้ามาศึกษาในประเทศไทย จากข้อมูลของนายสมพงษ์ จิตระดับ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุว่าในช่วงที่ผ่านมาพบว่ามีนักศึกษาจีนจำนวนมากเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยระยะแรก จีนจะส่งนักศึกษาเข้ามาเรียนในคณะวิชาต่างๆ เป็นเวลา 5-6 ปี พบว่าเป็นนโยบายของรัฐบาลจีนที่จะส่งนักศึกษาจีนเข้ามาเรียนรู้แนวคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย รวมทั้งรสนิยมความชอบต่างๆ ของคนไทย และหากสามารถหางานทำได้ในประเทศไทย นักศึกษาจีนก็จะได้รับการยกเว้นการใช้ทุนคืน พบได้ว่านักศึกษาจีนสามารถพูด เขียน ภาษาไทยได้ดีและหางานทำในประเทศไทยได้จำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ จากการติดตามสถานการณ์ทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ยัง

²⁵ อ้างแล้ว, <https://www.posttoday.com/social/local/449346>

พบว่า มีการรुकืบเข้ามาอย่างต่อเนื่องและยังมีการเข้ามาเปลี่ยนผ่านครอบครองกิจการมหาวิทยาลัยเอกชนขนาดเล็กบางแห่ง โดยมีคณาจารย์คนไทยช่วยสอนนักศึกษาจีน การซื้อกิจการมหาวิทยาลัยเอกชน สามารถมองได้สองด้าน ด้านหนึ่งเป็นเรื่องดี เพราะเป็นการร่วมลงทุนระหว่างไทยและจีน แต่หากมองในอีกมุมหนึ่ง การที่ทุนจีนซื้อมหาวิทยาลัยไทยและให้อาจารย์ไทยผลิตบัณฑิตจีนที่มีความรู้ความเข้าใจบริบทของสังคมไทย รู้ถึงวิถีคิด วิถีชีวิตของคนไทยก็อาจส่งผลกระทบต่อไทยได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งต่อไปบัณฑิตจีนอาจแย่งงานบัณฑิตไทยก็ได้²⁶

นอกจากนี้ การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนจีนในไทยทำให้ส่งผลกระทบการแข่งขันทางธุรกิจกับคนไทยเจ้าของประเทศ โดยเฉพาะคนจีนรุ่นใหม่อาจเข้ามาแย่งงานบางประเภทของคนไทย เช่น นักแปล ล่าม มัคคุเทศก์รวมถึงอาจารย์สอนภาษาจีน ที่ผ่านมาก็ได้ปรากฏปัญหาการร้องเรียนสำหรับผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ชาวไทยที่ได้รับผลกระทบจากการถูกแย่งงานโดยไกด์เถื่อนชาวต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไกด์นำเที่ยวภาษาจีน โดยตัวแทนสมาคมไกด์แห่งประเทศไทยเปิดเผยว่า ปัจจุบันไกด์นำเที่ยวชาวไทยถูกชาวจีนแย่งงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพบว่าไกด์จบใหม่ยังขาดประสบการณ์ แม้จะมีการผลิตออกมาเพียงพอต่อตลาดการท่องเที่ยว ทั้งยังต้องให้มีมาตรการป้องกันและปราบปรามกลุ่มไกด์เถื่อนอย่างต่อเนื่อง²⁷

วิเคราะห์ผลดี

1. ความเชื่อมโยงระหว่างไทยกับจีน

ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางช่วยให้ประเทศไทยสามารถเชื่อมโยงเส้นทางทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศกับประเทศจีนผ่านมณฑลยูนนานซึ่งเป็นมณฑลทางตอนใต้ของจีน

เส้นทางทางบก ได้แก่ เส้นทางหลวง R3A (ไทย-ลาว-ยูนนาน) R3B (ไทย-เมียนมา-ยูนนาน) โดยเส้นทาง R3A เป็นเส้นทางที่สำคัญในทางโลจิสติกส์เข้าไปยังนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ในปัจจุบันเส้นทางนี้ได้เชื่อมต่อไปถึงนครเฉิงตู (R3A+) จึงมีความสำคัญทั้งด้านการค้าและการท่องเที่ยว สอดรับกับข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง ช่วยผู้ประกอบการไทยใช้เส้นทางโลจิสติกส์ขนส่งสินค้าเข้าไปขยายตลาดในภาคตะวันตกของจีน

เส้นทางน้ำ ได้แก่ เชื่อมระหว่างท่าเรือกว๋นเหล่ย์ระหว่างเมืองจิ่งหงสิบสองปันนาของจีนกับอำเภอเชียงแสนของไทย

เส้นทางอากาศโดยการเชื่อมเส้นทางระหว่างนครคุนหมิงและไทย ปัจจุบันไม่เพียงแต่มีเที่ยวบินที่มาจากกรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังมีเส้นทางมาลงยังเมืองหลักอื่น ๆ อาทิ เชียงใหม่ เชียงราย

²⁶ ดูออนไลน์จาก, <https://www.thaipost.net/main/detail/20561>

²⁷ ดูออนไลน์จาก, <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/53630>

หาดใหญ่อีกด้วย จึงเป็นการช่วยเพิ่มการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนกับประชาชน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวและการศึกษา

นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางรถไฟ โดยผ่านโครงการความร่วมมือรถไฟไทย-จีน จาก จังหวัดหนองคายมายังกรุงเทพมหานครซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการ ในอนาคตจะสามารถเชื่อมต่อไปยังพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor--EEC) ได้

ด้วยภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ใจกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยจึงมีโอกาสสร้างประเทศให้เป็นศูนย์กลางอาเซียน (Hub of ASEAN) และมีส่วนช่วยเชื่อมโยงเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน ดังนั้นไทยจึงควรอาศัยความได้เปรียบนี้ผลักดันให้เป็นศูนย์กลางด้านคมนาคมขนส่งและเป็นศูนย์กลางของการกระจายสินค้าระหว่างภูมิภาคอาเซียนและจีน รวมถึงภูมิภาคอื่นๆ

2. ประโยชน์ในความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนระหว่างไทยและจีน

ประเทศไทยตั้งอยู่ในแนวระเบียงเศรษฐกิจจีน-อินโดจีนซึ่งถือเป็นแนวระเบียงเศรษฐกิจหนึ่งที่มีความสำคัญในข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง โดยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของการเป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในภูมิภาค ส่งผลให้สามารถขยายตลาดสินค้าไทยไปยังภาคตะวันตกของจีนมากขึ้น รวมถึงขยายสินค้าผ่านจีนไปยังเอเชียกลาง เอเชียตะวันตกสู่ยุโรป โดยเฉพาะกิจการขนาดใหญ่ที่เข้าไปประกอบการในประเทศจีนให้ได้รับประโยชน์ในการขยายการส่งออก นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสของนักธุรกิจไทยที่จะเข้ามาทำธุรกิจในมณฑลยูนนาน และเป็นโอกาสของนักธุรกิจไทยที่ดำเนินธุรกิจในยูนนานอยู่แล้วสามารถขยายตลาดได้มากขึ้น ในขณะเดียวกันรัฐบาลจีนก็ส่งเสริมให้ธุรกิจและบริษัทจีนขยายการลงทุนออกนอกประเทศส่งผลให้ประเทศไทยมีโอกาสได้รับการลงทุนจากจีนมากขึ้น อาทิ อุตสาหกรรมการผลิต ธุรกิจภาคบริการ สินค้าภาคการเกษตรที่สำคัญที่สุดคือ ช่วยดึงดูดนักธุรกิจและบริษัทจีนเข้ามาลงทุนในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

3. ความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและการศึกษา

ปัจจุบันข้อริเริ่มแถบและเส้นทางได้นำไปสู่การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการศึกษา รัฐบาลจีนได้ตั้งหน่วยงานด้านการเผยแพร่วัฒนธรรม อย่างเช่น ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ณ กรุงเทพมหานคร การตั้งสถาบันขงจื้อในไทย รวมถึงการทำบันทึกความเข้าใจเพื่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมบนข้อริเริ่มแถบและเส้นทางสายไหม นอกจากนี้ทั้งรัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนต่างส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาระหว่างกัน ปัจจุบันนักศึกษาจีนนิยมเข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยหลายแห่ง ในขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสของนักเรียนนักศึกษาไทยที่จะได้เข้าถึงทุนการศึกษาของรัฐบาลจีนไปศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอกในประเทศจีนมากขึ้น

4. ความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญระหว่างไทยและจีนคือ การก่อสร้างรถไฟไทย-จีน รัฐบาลจีนและรัฐบาลไทยได้หารือต่อเนื่องเกี่ยวกับโครงการรถไฟไทย-จีน และ ASEAN Railway ที่

เป็นโครงการขนาดใหญ่และมีความสำคัญต่อการเชื่อมโยงระหว่างจีนกับอาเซียนภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง ในปี ค.ศ. 2017 รัฐบาลไทยได้อนุมัติให้การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ดำเนินโครงการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเพื่อเชื่อมโยงภูมิภาค ช่วงกรุงเทพมหานคร-หนองคาย (ระยะที่ 1 ช่วง กรุงเทพมหานคร-นครราชสีมา) เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 2017 เพื่อเชื่อมโยงระหว่างจีนกับไทยและประเทศในภูมิภาค โดยการก่อสร้างช่วงแรกที่มีระยะทาง 3.5 กิโลเมตร (บ้านกลางดง-บ้านปางอโศก) ได้เริ่มขึ้นแล้วในช่วงปลายปี ค.ศ. 2017

5. ความร่วมมือด้านการเงิน

ประเทศจีนได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank--AIIB) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปล่อยเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำให้กับประเทศในภูมิภาคเอเชียเพื่อไปลงทุนก่อสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นประเทศผู้ก่อตั้งธนาคาร AIIB ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีในการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของไทย

6. ความเชื่อมโยงระหว่างประชาชนต่อประชาชน

การเชื่อมโยงในข้อริเริ่มแถบและเส้นทางนี้ ทำให้คนจีนเดินทางมาท่องเที่ยวที่ประเทศไทยมากขึ้น ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและภาคบริการของไทยมีการขยายตัว นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนนักศึกษาและนักวิจัยระหว่างกันเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

ผลกระทบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของไทยกับนโยบายพัฒนาประเทศของจีน

นโยบายการพัฒนาประเทศของจีนกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของไทย

นโยบายการพัฒนาประเทศของจีนในระยะหลังได้มุ่งเน้นการปฏิรูปในด้านต่างๆ เช่น การมุ่งเน้นให้ประชาชนอยู่ดีกินดีและมีกำลังซื้อมากขึ้น การขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยดึงศักยภาพตลาดภายในที่มีอยู่มากมาด้วยการเน้นการบริโภคภายในเป็นหลัก การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน การยกระดับนวัตกรรม เทคโนโลยีและบ่มเพาะกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ การลดบทบาทอุตสาหกรรมหนักที่ส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการสร้างมลภาวะและมลพิษโดยส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพสูง ส่งเสริมการปฏิรูปคุณภาพสินค้าและบริการและไมใช่ใช้นโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เป็นต้น การปฏิรูปดังกล่าวของจีนมีความคล้ายคลึงกับวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของไทยมากคือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ 6 ด้าน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่มีความแตกต่างกันคือ จีนได้ดำเนินนโยบายดังกล่าวอย่างจริงจัง มีความกระตือรือร้นให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันและประชาชนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะความตั้งใจ จริงจังและเข้มแข็ง

ของรัฐบาลตั้งแต่ระดับบนลงมา การลงมือปฏิบัติจริงอย่างรวดเร็ว ทันที่ที่ตามยุคสมัยที่มีเทคโนโลยี ก้าวล้ำ รวดเร็ว การดำเนินนโยบายต่างๆ เกิดขึ้นจริง ในช่วงหลังจึงมีการเติบโตแบบก้าวกระโดดและมีคุณภาพขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างกับไทยตรงที่การนำไปปฏิบัติ ขณะนี้ประเทศไทยไม่เพียงแต่ต้องเริ่มการพัฒนาอย่างจริงจังเท่านั้น แต่ยังต้องแก้ปัญหาอื่นๆ อีกมากมายก่อนเริ่มการพัฒนาด้วยเพราะประเทศจะเริ่มพัฒนาไม่ได้หากปัญหาบางอย่างยังเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ ปัญหาการคอร์รัปชันในระบบต่างๆ ที่ทวีความรุนแรงและมีกลวิธีที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้ยากต่อการตรวจสอบ แต่เป็นปัญหาใหญ่และเป็นอุปสรรคสำคัญที่ถ่วงการพัฒนาอย่างมาก เป็นต้น (GIT Information Center, 2559; Globthailand, 2560)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 6 ด้าน ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

- **ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง** มีเป้าหมายคือ ประเทศชาติมั่นคงและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย โดยเน้นการจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เกราะ อธิปไตยและมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ มุ่งเน้นพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อรับมือภัยคุกคามและภัยพิบัติทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรงควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคมและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆ ทั่วโลก บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ให้สามารถขับเคลื่อนได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด
- **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน** มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ คือ (1) **ต่อยอดอดีต** โดยดูรากเหง้าเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและจุดเด่นทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศใน

ด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท เศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) **ปรับปรุงจูน** เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัลและการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อ ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต (3) **สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต** โดยการ เพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อ ความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อ ยอดอดีตและปรับปรุงจูน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทย สามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนใน เวทีโลกควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้น กลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

- **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์** มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมี คุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมี สุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรมและเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มี ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และ อนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีวินัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และ อื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง
- **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม** มีเป้าหมายการ พัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อสู่กลไกบริหารราชการ แผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเองและ การเตรียมพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อม ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพ อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง
- **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** มี เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ

ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาลและความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงานและการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้งสามด้านอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

- ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงาน ให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัยและพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกัน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่งและสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

วิเคราะห์ผลกระทบด้านบวกจากนโยบายพัฒนาประเทศของจีนและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทย

- หากจีนเน้นการบริโภคภายในเป็นหลัก โดยไม่เน้นการส่งออก อาจสร้างระบบนิเวศระหว่างประเทศที่น่าอยู่มากขึ้น โดยเฉพาะไทยและประเทศอาเซียนอื่นๆ ที่ลดความกดดันจากการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศของจีนลงและต่างทำให้แต่ละประเทศได้มุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีภายในประเทศให้แข็งแกร่งและมีคุณภาพมากขึ้น

- จากความคล้ายคลึงในทิศทางยุทธศาสตร์ของไทยและแนวนโยบายการพัฒนาประเทศของจีนด้านสิ่งแวดล้อม อาจร่วมกันพัฒนาหรือหาแนวทางที่ช่วยกันส่งเสริมในการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม

หาเทคโนโลยีสะอาดจากธรรมชาติที่สามารถทำเองได้ในครัวเรือน เพิ่มศักยภาพในการคิดค้น นวัตกรรมชุมชนและการพึ่งพาตนเอง เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชนตั้งแต่ระดับรากหญ้าและลด ภาระให้แก่รัฐ อีกทั้งยังสร้างการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนได้ เพราะประชาชนในทุกหย่อมหญ้า สามารถดูแลและพัฒนาตัวเองได้ สิ่งที่ภาครัฐต้องดูแลคือ การกระตุ้นให้ภาคประชาชนไม่หยุดนิ่งและ การสนับสนุนปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสำคัญ เช่น การศึกษา การแพทย์ เป็นต้น ประชาชนจะได้อยู่ดีกินดี

- การปรับสมดุลให้ทุกภาคส่วนมีความพอต่อการบริโภคและการส่งออกที่ไม่มากเกินไป โดยการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหม่และบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ โดยให้ทุก ระดับทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถรับรู้ความคิดเห็นจากแต่ละระดับ อย่างเสมอภาค ทำให้เห็นถึงประชาธิปไตยที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงการอ้างประชาธิปไตยเพื่อแย่งชิง อำนาจ เพราะสุดท้ายจะไม่ใช่วิทยายุติที่แท้จริงและไร้คุณภาพด้วย

- ไทยต้องมองหาสิ่งที่จีนขาดจริงๆ และไม่สามารถผลิตได้ในประเทศหรือไม่สามารถทำให้ การผลิตนั้นเทียบเท่าคุณภาพของไทยได้ เพื่อส่งเสริมการส่งออกและแลกเปลี่ยนที่มีคุณภาพมากขึ้น

- เป็นโอกาสที่ไทยจะต้องดึงศักยภาพที่แอบแฝงอยู่ออกมาใช้เป็นจุดแข็งเพื่อแข่งขันได้ใน ระยะยาวและมั่นคงยั่งยืน เช่น ภาคการเกษตรที่หลากหลายมากขึ้น เป็นต้นน้ำต่อยอดสู่อุตสาหกรรม อื่นๆ อีกมากมายหลายแขนง ดังนั้นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรของไทยหลายอย่างแทบไม่เคยได้ ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อต่อยอด เป็นต้น

- เป็นโอกาสให้ไทยได้เป็นตัวตั้งตัวตีในการเร่งให้ประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้มีการร่วมมือกัน ให้แข็งแกร่งมากขึ้น

วิเคราะห์ผลกระทบด้านลบจากนโยบายพัฒนาประเทศของจีนและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของ ประเทศไทย

- ในระยะแรกไทยอาจต้องเผชิญกับปัญหาการส่งออกจากนโยบายพัฒนาประเทศของจีนที่ อาจมีนโยบายลดการนำเข้า เนื่องจากการเน้นการผลิตและบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก รวมถึง อาจเป็นช่วงเดียวกันกับที่ไทยต้องแก้ปัญหาความอ่อนแอภายในของไทยเองด้วย ซึ่งต้องสร้างความ เข้าใจให้ประชาชนรับรู้อย่างลึกซึ้งและอดทนเพื่อก้าวไปด้วยกันให้ได้

- ไทยอาจขาดแคลนนวัตกรรมใหม่ๆ และเทคโนโลยีที่ช่วยในการผลิต รวมถึงขาดแคลน ทรัพยากรมนุษย์ที่จะมีส่วนสำคัญในการช่วยกันคิดค้นนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ สามารถ รองรับกับการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ

- การปรับสมดุลและปรับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพื่อเข้าสู่การเป็นประเทศที่ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอาจส่งผลกระทบต่อบางธุรกิจที่เน้นการผลิตจำนวนมากเป็นอย่างมาก รัฐ

ต้องทำความเข้าใจและร่วมมือกับภาคธุรกิจเหล่านั้นให้ปรับตัวเข้าสู่การผลิตที่มีคุณภาพให้ได้เพื่อความอยู่รอดอย่างยั่งยืน

- จากการที่ภาคเกษตรของไทยนั้นเป็นอาชีพหลักของคนไทย รัฐต้องปรับเปลี่ยนจากการสนับสนุนการผลิตเชิงเดี่ยวเป็นการผลิตที่หลากหลายทางชีวภาพ สร้างระบบนิเวศธรรมชาติที่ดีให้เหมาะสมในแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกัน เน้นการผลิตที่มีคุณภาพ หยุดการใช้สารเคมี เพื่อจะได้มีวัตถุดิบต้นน้ำที่มีคุณภาพส่งต่อสู่ธุรกิจกลางน้ำและปลายน้ำต่อไป และแน่นอนว่าจะเป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐจะต้องเตรียมรับมือคือ ต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร จากความไม่เคยชินของเกษตรกรที่เคยถูกสร้างให้ทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาตลอดในระยะยาวจึงทำให้ระบบล้มเหลวและไม่ยั่งยืนและอาจส่งผลให้รัฐต้องเตรียมรับมือกับกลุ่มทุนที่เสียผลประโยชน์บ้างในช่วงแรก

สรุปว่าการที่จีนทำให้โลกเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศในหลายๆ ด้านนั้นจะส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ ในประเทศอื่นด้วย โดยเฉพาะประเทศที่ใกล้เคียงและประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับจีน อันเนื่องมาจากจีนเป็นประเทศใหญ่มีจำนวนประชากรประมาณเกือบ 1 ใน 5 หรือเกือบ 20% ของประชากรโลก การเปลี่ยนแปลงใดๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อภายนอกแน่นอน แต่หากมองในอีกแง่หนึ่งอาจจะเป็นผลดีโดยศึกษาจากจีนเป็นต้นแบบที่ดี เลื่อนนำมาปรับให้เข้ากับประเทศตน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้ประเทศอื่นตื่นตัวที่จะพัฒนาประเทศไปในทางที่ดีขึ้นด้วยก็อาจเป็นไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยที่มีศักยภาพที่ดีแอบแฝงอยู่หลายด้านนั้นจะได้ดึงศักยภาพเหล่านั้นขึ้นมาเพื่อยกระดับชีวิตให้มีความอยู่ดีกินดีและแข่งขันได้ด้วยในเวลาเดียวกัน

โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และความเป็นไปได้ในการร่วมมือประเทศจีน

เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมต่อกับกลุ่มเศรษฐกิจในทวีปเอเชีย อีกทั้งภูมิภาคเอเชียเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนโลก ทั้งด้านการลงทุนและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ไทยจึงเป็นตำแหน่งที่ดีที่สุดของการลงทุนในอาเซียนเพื่อเชื่อมเอเชียและเชื่อมโลก เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศไทยจึงมีแผนพัฒนาที่ต่อยอดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกหรือ Eastern Seaboard ทำให้เกิดโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือ EEC โดยพื้นที่จะอยู่ในเขต 3 จังหวัดคือ ชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา²⁸

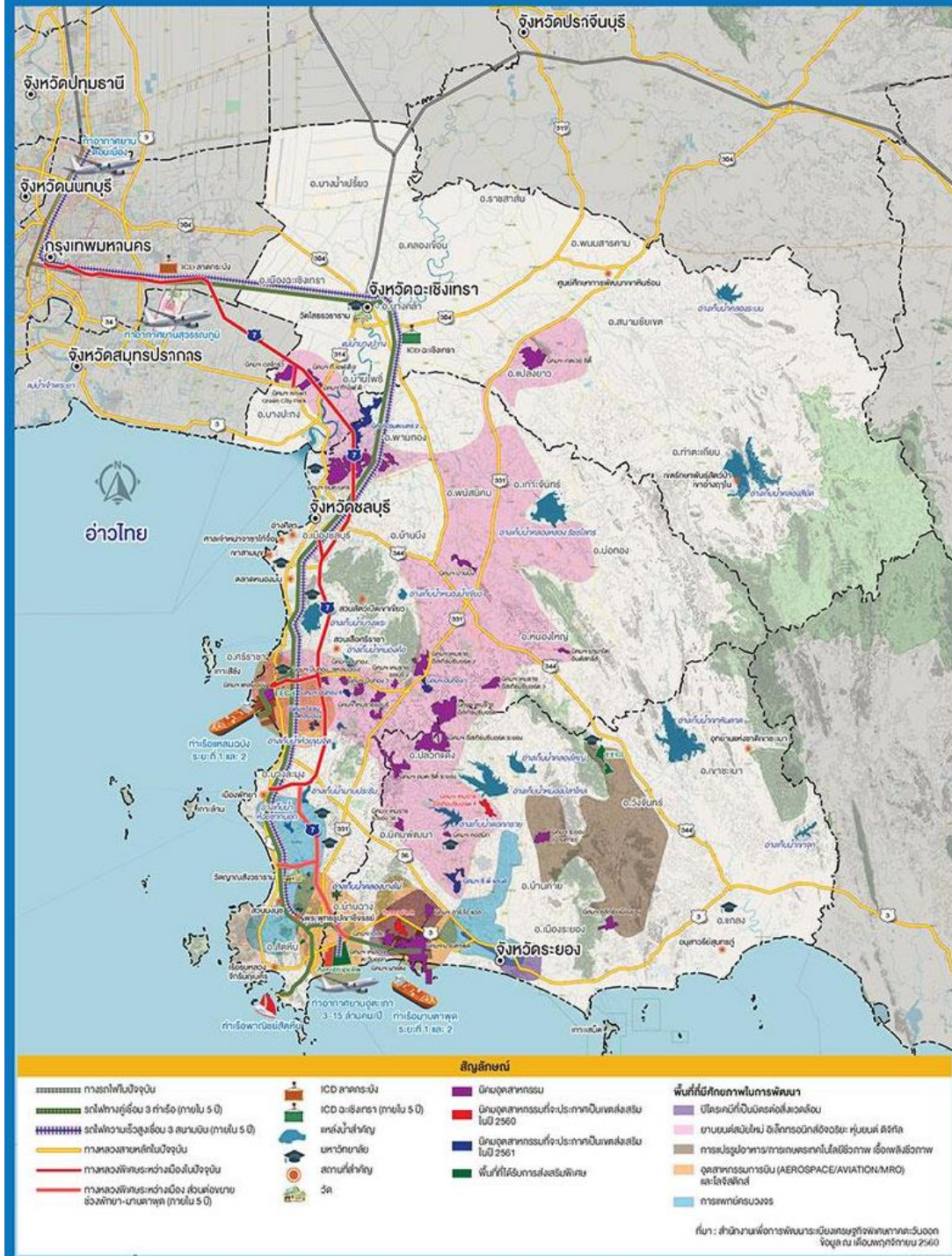
²⁸ คู่มือออนไลน์จาก, <https://www.eeco.or.th/> เกี่ยวกับองค์กร/ความเป็นมา

เป้าหมายการพัฒนา

จากแนวโน้มอุตสาหกรรมโลกที่เปลี่ยนทิศทาง เพื่อความอยู่รอดของประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องยกระดับประเทศใหม่และพัฒนาไปสู่ยุค “ไทยแลนด์ 4.0” โดยอาศัยโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่สนับสนุนการลงทุนโดยเน้นโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่สมบูรณ์แบบ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับการลงทุนและการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านอื่นๆ และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่โดยมีแผนการพัฒนาทั้งหมด 8 แผน ประกอบด้วย

- แผนปฏิบัติการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
- แผนปฏิบัติการการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
- แผนปฏิบัติการการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัยและเทคโนโลยีในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
- แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
- แผนปฏิบัติการการพัฒนาเมืองใหม่และชุมชน
- แผนปฏิบัติการการพัฒนาศูนย์กลางธุรกิจและศูนย์กลางการเงินในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
- แผนปฏิบัติการการประชาสัมพันธ์และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการกับประชาชนในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
- แผนปฏิบัติการการเกษตร ชลประทานและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

(ร่าง) แผนที่แสดงโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ (ปัจจุบัน-ภายใน 5 ปี)

ภาพ 5.11 ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ที่มา: <https://www.eeco.or.th/ภาพรวมการพัฒนา/เป้าหมายการพัฒนา>

การลงนามความร่วมมือกับต่างประเทศ

เพื่อผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายของไทยและเพิ่มความร่วมมือทางธุรกิจตามนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 ที่มุ่งเน้นสนับสนุนการพัฒนาด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจนั้นจึงได้เกิดความร่วมมือกับหลากหลายองค์กรของประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการลงนามความร่วมมือระหว่างกระทรวงอุตสาหกรรมของไทยกับกระทรวงเศรษฐกิจการค้าและอุตสาหกรรม (METI) ความร่วมมือกับเครือข่ายนวัตกรรมชีวการแพทย์แห่งเมืองโกเบ หรือ KOBE Biomedical Innovation Cluster (KBIC) ความร่วมมือกับองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (JICA) และความร่วมมือกับบริษัท HITACHI ของประเทศญี่ปุ่น

ทั้งยังมีการร่วมมือระหว่างธนาคาร ICBC จากประเทศจีนซึ่งร่วมมือกับสมาคมธนาคารไทย การร่วมมือกับองค์การสภาพัฒนาการค้าฮ่องกง (HKTDC) นอกจากนี้ ยังมีการลงนามความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอย่างองค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Industrial Development Organization--UNIDO) ด้วย²⁹

การขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของจีน

ประธานกรรมการบริหารศูนย์ข้อมูลวิจัยและประเมินค่าอสังหาริมทรัพย์ไทย โดย ดร. โสภณ พรโชคชัย ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนว่า การที่ขนาดเศรษฐกิจจีนที่ตอนนี้มีขนาดใหญ่กว่าญี่ปุ่นประมาณ 4 เท่าและจีนกำลังกลายเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ รวมถึงการพยายามขยายอำนาจไปทั่วทุกภูมิภาคในประเทศต่างๆ ทั้งด้านการค้า การลงทุนโดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ทางรถไฟความเร็วสูงทำให้จีนถูกมองว่าเป็น ‘เสือเศรษฐกิจ’ แทนญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาในอดีต

ในส่วนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีจีนเข้ามามีส่วนในการลงทุนในโครงการและจีนยังได้เข้ามาตั้งบริษัทนายหน้าเป็นตัวแทนซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในกว่า 500 บริษัท คาดว่าเป็นบริษัทของจีนไม่ต่ำกว่า 80-100 บริษัท ซึ่งโสภณ พรโชคชัย ยังให้ความเห็นอีกว่า หากมีการนำ พ.ร.บ. EEC มาใช้ไทยอาจเปรียบเหมือน “มณฑล” หนึ่งและ EEC เหมือน “จังหวัด” หนึ่งของจีน โดยได้มีการวิเคราะห์ไว้ในแต่ละประเด็นดังนี้

1. ตามมาตรา 39 ของร่าง พ.ร.บ. EEC เกี่ยวกับการที่จีนจะสามารถเข้ามาทำธุรกิจในอุตสาหกรรมบริการ การท่องเที่ยว การจัดประชุมหรืออุตสาหกรรมอื่นๆ ได้ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้มหาศาลของไทย การอนุญาตให้ต่างชาติ

²⁹ ดูออนไลน์จาก, <https://www.eeco.or.th/ภาพรวมการพัฒนา/ความก้าวหน้า>

เข้ามาทำจะสร้างความเสียหายให้ประเทศไทยไม่น้อย ทั้งภาคเจ้าของกิจการเหมือนที่เกิดกับล้งผลไม้ และอาจกระทบถึงการจ้างงานคนในประเทศที่อาจลดลง เพราะนักธุรกิจจีนส่วนใหญ่มักจะจ้างงานคนจีนด้วยกันเอง เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานและด้วยวัฒนธรรม ซึ่งก็มีคนจีนจำนวนมากที่มาอยู่ในประเทศไทยก็สามารถพูดภาษาไทยได้คล่องมากแล้ว

2. ตามมาตรา 48 พ.ร.บ. EEC การให้สิทธิต่างชาติถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอาจทำให้เกิดเขตเช่าต่างชาติได้

3. ตามมาตรา 49 การให้สิทธิถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นในเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยไม่ต้องได้รับอนุญาตตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือการจำกัดสิทธิคนต่างด้าว หมายความว่าสามารถเช่าที่ 99 ปีหรือ 100 ปีโดยไม่ต้องรอให้หมดอายุสัญญา

4. ในมาตรา 36 ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวงในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาตามมาตรา 35

5. ตามมาตรา 50 การให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและก่อให้เกิดนวัตกรรม บุคคลเหล่านี้ก็จะได้รับสิทธิพิเศษรวมถึงคู่สมรส บุพการีและบุตรที่เข้าอยู่อาศัยในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกและเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษให้ได้รับการลดหย่อนภาษีและสิทธิอื่นเป็นกรณีพิเศษได้และในกรณีที่บุคคลต่างด้าวให้ได้รับสิทธิพิเศษเกี่ยวกับการเข้าเมืองด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วถือว่าต่างชาติได้เปรียบมาก “เสมือนยอมให้จัดตั้งอาณานิคม”

6. ตามมาตรา 52 เกี่ยวกับการเช่าที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ในลักษณะต่างๆ ซึ่งถ้าต่างชาติทำแล้วเลิกทำหรือขาดทุนก็สามารถเช่าต่อที่ดินทำกำไรได้ ดร. โสภณ พรโชคชัย ได้นำมาเปรียบเทียบกับกรณีของไทยว่า “ที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ถ้าเลิกทำเกษตรกรรมแล้วต้องคืนหลวงเพื่อนำไปให้เกษตรกรอื่นใช้ (ซึ่งถูกต้องแล้ว) แต่กรณี EEC ทำให้พวกเขามาทำกำไรได้อีกต่างหาก”

7. ตามมาตรา 57 การใช้สกุลเงินต่างชาติในเขตส่งเสริมพิเศษที่อาจทำให้ขาดความคล่องตัวจากการใช้เงินสกุลต่างชาติ

8. ในประเด็นสุดท้ายที่สำคัญมากคือ พยายามทำให้เข้าใจว่า EEC มีแค่ 3 จังหวัดแต่จริงๆ แล้ว ตามมาตรา 6 ให้จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยองและพื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออกเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก นั้นหมายถึงจังหวัดที่เหลือนอกเหนือจากสามจังหวัดนี้ก็ถูกรวมในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกด้วย ซึ่ง ดร. โสภณ พรโชคชัย ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “พอได้ 3 จังหวัดนี้แล้วต่อไปจีนก็บุกอีก 4 จังหวัด รวม 7 จังหวัดและต่อไปอาจขยายไปทั่วประเทศไทยจะกลายเป็น ‘มณฑล’ หนึ่งของจีนหรือไม่”

นอกจากนี้ยังได้ยกเรื่องการไม่เก็บค่าธรรมเนียมที่ดิน ซึ่งคนไทยเองยังต้องเสียค่าธรรมเนียมนั้นรวมถึงภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างก็ต่ำมากกว่าเป็นการขยายอำนาจให้จีนและมหาอำนาจอื่นและหากเป็นเช่นนี้ จะเป็นการ “เสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต” หรือไม่ ในส่วนนี้โดยภาพรวมมีความ

สอดคล้องกับความเห็นของ ผศ.ดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ ว่า “หากไม่จัดสมดุลพลังอำนาจทางเศรษฐกิจในพื้นที่ให้ดี EEC อาจมีสภาพเป็นพื้นที่ ‘กึ่งอาณานิคมทางเศรษฐกิจของกลุ่มทุนข้ามชาติ’ แทนที่จะเป็น ‘หุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับกลุ่มทุนข้ามชาติ’”³⁰ และโสภณ พรโชคชัย ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า “สถานการณ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดเพียงแคในในประเทศไทยเท่านั้นแต่จีนยังขยายอำนาจแบบนี้ไปทั่วโลก ผิดไปจากอุดมการณ์สังคมนิยมเดิมที่มุ่งสร้างความเท่าเทียม ซึ่งถ้าจีนต้องการอยู่รอดในสังคมโลกจริงๆ จีนต้องสร้างนโยบายแบบ Win Win ต่อทุกฝ่าย เติบโตไปด้วยกัน ไม่ใช่ไปครอบงำชาติอื่นแบบอภิมหาอำนาจอื่นๆ ที่เคยมีบทเรียนมาแล้ว”³¹

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจประเทศไทย-จีน ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

สนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยการค้า การลงทุนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ครั้งที่ 6 (Joint Committee on Trade, Investment and Economic Cooperation) ซึ่งการประชุมนี้เป็นกลไกการหารือทวิภาคีระดับสูง (รองนายกรัฐมนตรี) ระหว่างไทย-จีน ซึ่งไทยและจีนให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นเวทีที่กำหนดข้อคิดเห็นและกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวเสริมถึงเรื่องยุทธศาสตร์ 'หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง' ของจีนว่ามีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” และ “นโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor)” ของไทย เป็นการใช้จุดแข็งของกันและกันมาเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับทั้งสองฝ่าย ซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม ด้านดิจิทัลและรวมถึงการยกระดับคลัสเตอร์อุตสาหกรรมด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างยั่งยืนร่วมกันในระยะยาว

นอกจากนี้ยังมีการนำภาคเอกชนจีนที่เดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมสัมมนา หาหรือโอกาสในการลงทุนใน EEC และการจับคู่ทางธุรกิจไปดูงานเยี่ยมชมพื้นที่ EEC เพื่อเน้นย้ำความพร้อมของไทยในการรองรับการลงทุนจากจีน

³⁰ คูออนไลน์จาก, <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/644004>

³¹ คูออนไลน์จาก, from <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/644608>

การรายงานชี้แจงประเด็นการรับฟังความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

สำนักงานเพื่อการพัฒนาาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (สกรศ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ได้รายงานชี้แจงประเด็นเกี่ยวกับการรับฟังความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มีการชี้แจงโดยมุ่งประเด็นการให้ความสำคัญและประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

1. EEC เป็นนโยบายที่ผลักดันการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ประชาชน ซึ่ง ECC จะเป็นแกนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีการถ่ายโอนสู่คนไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยจะเป็นตัวอย่างการบูรณาการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การแบ่งเขตใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยมีการจัดวางตำแหน่งและระบบต่างๆ อย่างเหมาะสม

2. ร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ....

ในกระบวนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ... ซึ่งเข้าสู่กระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีถึง 3 ครั้ง นั้นแสดงถึงการให้ความสำคัญในทุกประเด็น ทุกมิติอย่างรอบคอบรัดกุมของทุกภาคส่วน ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาร่วมกันอย่างรอบคอบทุกมิติโดยได้มีการเร่งรัดหรือละเอียดในทุกประเด็นที่หลายฝ่ายกังวล

3. ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้จากการพัฒนา EEC

ในการพัฒนา EEC เป้าหมายที่สำคัญคือ ประชาชนในพื้นที่ที่มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการยกระดับรายได้ให้ใกล้เคียงกับจังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้วยสภาพชีวิตที่ดีกว่า มีเมืองที่น่าอยู่ที่ดีกว่า เช่น โอกาสในการได้ทำงานใกล้บ้าน การได้ศึกษาในพื้นที่ซึ่งสามารถอยู่กับครอบครัวได้ ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงสถาบันการศึกษาและโรงพยาบาลที่ดี มีระบบสาธารณสุขปลอดภัย สิ่งแวดล้อมที่ดีจากโครงการลงทุน การท่องเที่ยวมีเส้นทางคมนาคมที่ดีขึ้น มีกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน หากประชาชนได้รับผลกระทบ รัฐจะให้การดูแลอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว โดยมีการตั้งกองทุนขึ้นมาโดยเฉพาะ เป็นต้น³²

โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก: ผลกระทบในเชิงลบ

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมของผู้คนในพื้นที่

1.1 ปัญหาขยะ โครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะชักนำประชากรจำนวนมากเข้ามาในพื้นที่อาจรองรับประชากรและแรงงานที่คาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นจาก 8 ล้านคนในปัจจุบันเป็น 18 ล้านคนในปี พ.ศ. 2580 เมื่อจำนวนคนมากขึ้น สิ่งที่มาคือปัญหาขยะ ทั้งนี้ พลเอกสุรศักดิ์ กาญจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวในการเป็นประธานพิธีเปิดรับฟัง

³² คู่มือออนไลน์จาก, <http://www.thansettakij.com/content/228120>

ความคิดเห็นต่อร่างแผนสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561-2564 ว่า ปัจจุบันพื้นที่สามจังหวัด EEC ยังมีปัญหาสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรายังมีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องร้อยละ 70.16 จังหวัดชลบุรี มีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องร้อยละ 46.53 และจังหวัดระยองมีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องร้อยละ 31.81 ด้านขยะติดเชื้อยังไม่มีระบบบริการจัดการขยะที่ชัดเจน โดยปริมาณขยะติดเชื้อปี พ.ศ. 2559 มีปริมาณ 3,914 ตัน และ พ.ศ. 2560 มีปริมาณเพิ่มขึ้น 4,966 ตัน ทั้งนี้ จากคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของขยะมูลฝอยปี พ.ศ. 2559 อยู่ที่ 4.38 ล้านตัน หากมีโครงการ EEC ปริมาณขยะจะเพิ่มเป็น 9.75 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2580 อีกทั้งปัจจุบันยังไม่สามารถจัดการได้อย่างชัดเจน³³

1.2 ปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมป่าชายเลน ปัจจุบันจังหวัดระยองมีนโยบาย“ป่าชายเลนพระเจดีย์กลางน้ำ อัญมณีหนึ่งเดียวในจังหวัด”นโยบายป่าในเมืองของรัฐบาล สะพานทางเดินศึกษาธรรมชาติและท่าเทียบเรือที่กำลังจะสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ทำให้ชาวบ้านริมฝั่งทะเลกลัวว่าจะกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนและวิถีชีวิตที่เป็นมา โดยที่ปรึกษากลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำระยองและป่าชายเลนมองว่าหากไม่มีมาตรการเยียวยาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผลที่ตามมาคือ ผลกระทบที่ตกกับประชาชน³⁴ นอกจากนี้ท้องทะเลและสัตว์น้ำก็ได้รับผลกระทบไม่ต่างกัน ในกรณีของจังหวัดชลบุรี เมื่อทำเรื่อน้ำลึกได้สร้างล้าลงไปใต้น้ำทำให้เปลี่ยนระบบนิเวศทั้งหมด ทำให้พันธุ์สัตว์น้ำเคยอยู่กลายเป็นตะกอนถม หอยเสียบเปลือกบาง หอยกระดอง หอยกระปุก สัตว์น้ำพวกนี้หายไปจากอ่าวบางละมุง

1.3 ปัญหาคุณภาพอากาศ การมีแหล่งอุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบต่อมลภาวะทางอากาศ ปัจจุบัน ค่าฝุ่นขนาด PM10 มีค่าเกินกว่าค่ามาตรฐาน ขณะที่สารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ในบรรยากาศมีการตรวจพบค่าที่เกินกว่าค่ามาตรฐาน 3 พารามิเตอร์ ได้แก่ Benzene Bu-tadiene และ Chloroethane ข้อมูลล่าสุดเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2560 ของเครือข่ายระหว่างประเทศเพื่อกำจัดสารพิษตกค้างยาวนานในสิ่งแวดล้อม (International POPs Elimination Network--IPEN) ระบุว่า ผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์ในพื้นที่มาตาพุตกว่า 97% มีสารปรอทสูงเกิน 0.58 PPM ซึ่งสามารถทำให้ระบบประสาทของทารกในครรภ์เป็นอันตรายได้และที่นำวิตกไปกว่านั้นคือ ผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์ในพื้นที่มาตาพุตกว่า 68% มีสารปรอทเกิน 1 PPM ซึ่งอาจทำลายสมองทำให้สติปัญญาต่ำลงและเป็นอันตรายต่อไตและหัวใจ ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อีสเทิร์นซีบอร์ดตลอด 35 ปีที่ผ่านมา และเมื่อรัฐบาล คสช. พยายามสานต่อโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด นั่นคือ โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเพื่อดึงดูดการลงทุน

³³ คู่มือออนไลน์จาก, <https://www.prachachat.net/economy/news-134128>

³⁴ คู่มือออนไลน์จาก, <https://www.springnews.co.th/news/188692>

เพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป คนในพื้นที่จึงมีความวิตกกังวลยิ่ง นอกจากนี้ในพื้นที่จังหวัดระยองยังเกิดปัญหาฝนกรดไม่สามารถใช้ดื่มกินได้³⁵

1.4 ปัญหาจากกากอุตสาหกรรม ผลกระทบที่มาจากกากอุตสาหกรรมใน 3 จังหวัดปัจจุบันมีปริมาณ 5.07 ล้านตันต่อปี มีกากอุตสาหกรรมที่เข้าโรงงานกำจัดแฉะรับ 2.47 ล้านตันต่อปี เท่ากับมีกากอุตสาหกรรมที่ไม่ได้รับการกำจัดถึง 55.26% มีกากอุตสาหกรรมที่ได้รับการกำจัดเพียง 44.74% ปัจจุบันมีการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมในพื้นที่ 3 จังหวัดอย่างต่อเนื่อง³⁶

2. การเอื้อประโยชน์แก่คนต่างชาตินักเกินไป

“พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” พ.ศ. 2561 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ในพระราชบัญญัตินี้ได้มีกฎหมายแยกพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกออกจากกฎหมายปกติเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการต่างๆ ประกอบด้วย (1) กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน (2) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร (3) กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนเครื่องจักร (4) กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข (5) กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเฉพาะเพื่อการอนุญาตให้คนต่างด้าวตามมาตรา 45(1) หรือ (2) อยู่ต่อในราชอาณาจักร (6) กฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ (7) กฎหมายว่าด้วยโรงงาน และ (8) กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน หากกฎหมายกำหนดให้ผู้ดำเนินการหรือผู้กระทำต้องได้รับอนุมัติใบอนุญาตก็ให้ถือว่าเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบาย EEC เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติขณะที่สิทธิประโยชน์ที่ให้กับผู้ลงทุน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ลงทุนต่างชาติถือว่าให้สิทธิประโยชน์ที่ค่อนข้างมากทั้งสิทธิทางการเงิน การลงทุน ความยืดหยุ่นในการให้ต่างด้าวเข้ามาอยู่อาศัยและกรรมสิทธิ์ในที่ดิน³⁷

2.1 การเอื้อกรรมสิทธิ์ที่ดินแก่ชาวต่างชาติ

โดย พ.ร.บ. EEC กำหนดให้คนต่างด้าวและนิติบุคคลต่างด้าวในพื้นที่ 3 จังหวัด EEC คือ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ได้สิทธิพิเศษเกี่ยวกับที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ ดังนี้

1. ให้ผู้ประกอบการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นนิติบุคคลและเป็นคนต่างด้าวตามประมวลกฎหมายที่ดินมีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินภายในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาตได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตตามประมวลกฎหมายที่ดิน

³⁵ คู่ออนไลน์จาก, <https://thestandard.co/pushforward-eeec-investor/>

³⁶ อ้างแล้ว, <https://www.prachachat.net/economy/news-134128>

³⁷ คู่ออนไลน์จาก, <http://forbesthailand.com/commentaries-detail.php?did=2729>

2. ให้ผู้ประกอบการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นนิติบุคคลและเป็นคนต่างด้าว ตามกฎหมายว่าด้วยอาคารชุดมีสิทธิถือกรรมสิทธิ์ในห้องชุด โดยได้รับการยกเว้นจากการจำกัดสิทธิ ตามกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด

จากปัจจุบันต่างด้าวสามารถได้มาซึ่งที่ดินเป็นที่ยอยู่อาศัยได้ไม่เกิน 1 ไร่ โดยต้องได้รับ อนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและต้องนำเงินเข้ามาลงทุนในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 40 ล้านบาท ส่วนการถือกรรมสิทธิ์ห้องชุด กฎหมายให้คนต่างด้าวถือครองห้องชุดได้ไม่เกิน 49% ของเนื้อที่ห้องชุดในอาคารชุด อย่างไรก็ตามการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์และห้องชุด ดังกล่าว หากไม่ได้มีการประกอบกิจการภายใน 3 ปีหรือหยุดประกอบกิจการต้องจำหน่ายที่ดิน ออกไปภายใน 1 ปี มิฉะนั้นสำนักงาน EEC มีอำนาจให้มีการจำหน่ายที่ดินดังกล่าวได้

2.2 เอื้อประโยชน์ในสัญญาเช่า

กฎหมายใหม่ยังกำหนดให้การเช่า เช่าช่วง ให้เช่าหรือให้เช่าช่วงที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ ในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมาย 10 ประเภท ได้แก่ (1) ยานยนต์ สมัยใหม่ (2) อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (3) การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (4) การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (5) การแปรรูปอาหาร (6) หุ่นยนต์ (7) การบินและโลจิสติกส์ (8) เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (9) ดิจิทัล (10) การแพทย์และสุขภาพครบวงจร ทำได้โดยไม่ต้องอยู่ ภายใต้อำนาจ ปล. แพงและพาณิชย์ที่ให้ทำสัญญาเช่าได้ไม่เกิน 30 ปี ต่ออายุสัญญาเช่าได้ไม่เกิน 30 ปี ยกเว้นไม่ต้องทำตาม พ.ร.บ. การเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมที่ให้เช่าเกิน กว่า 30 ปี แต่ต้องไม่เกิน 50 ปี ต่อสัญญาเช่าได้ไม่เกิน 50 ปี ส่วนกรณีเช่าที่ดินของรัฐถือว่าการเช่า เช่าช่วง ให้เช่า ให้เช่าช่วง ไม่เป็นการร่วมทุนตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการ ของรัฐ เว้นแต่บอร์ด EEC จะมีมติให้เป็นการร่วมทุนเป็นรายกรณี³⁸

ข้อสรุป

การเข้ามาของจีนในมุมต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่าง หลากเสี่ยงไม่ได้ทั้งในทางบวกและทางลบ ประเทศไทยมีโอกาสที่สามารถจะรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ ของชาติหรือความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการมีสัมพันธภาพกับประเทศจีน ในความสัมพันธ์หากผู้กำหนด นโยบายได้พิจารณาถึงบริบทของปัญหาและยุทธศาสตร์ของชาติและผลที่จะตามมาในเหตุการณ์ที่ อาจจะเกิดขึ้นต่างๆ ประเทศไทยจะคงไว้ซึ่งเสรีภาพทางนโยบายและผลประโยชน์ที่ประเทศพึงจะได้ ซึ่งจะเสนอไว้ในบทต่อไป

³⁸ คู่มือออนไลน์จาก, <https://www.prachachat.net/property/news-162188>

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยเป็นระยะเวลา 1 ปี คณะผู้วิจัยได้ค้นพบปัญหาหลากหลายประเด็นในเรื่องนโยบายต่างประเทศของจีนโดยเฉพาะในมุมมองของยุทธศาสตร์จีนที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศไทย จีนกำลังก้าวขึ้นสู่การเป็นมหาอำนาจอย่างสมบูรณ์ในช่วงเวลาอันใกล้ โดยเป็นผู้นำทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะด้านความมั่นคง จีนจำเป็นต้องแสดงจุดยืนความเป็นผู้นำของภูมิภาคและแสวงหาพันธมิตรรอบบ้าน สิ่งสำคัญที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเมืองระหว่างประเทศ เป็นความเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะประเทศมหาอำนาจเก่าไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือแม้แต่ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตัวแสดงหลักของภูมิภาคต่างรู้สีกว่ากำลังสูญเสียผลประโยชน์ที่สำคัญที่สุดไป นั่นคือการเป็นผู้นำในภูมิภาค นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้เปลี่ยนไปอย่างชัดเจนโดยเฉพาะในยุคประธานาธิบดี Donald Trump ที่ได้มองว่าจีนเป็นภัยต่อความมั่นคงและจำเป็นจะต้องใช้นโยบายในการล้อมกรอบและขัดขวางไม่ให้จีนโตได้เร็วกว่าในปัจจุบัน ถึงแม้จะไม่ประกาศว่ากำลังล้อมกรอบจีนอยู่ แต่ในทางปฏิบัติและในทางนโยบายเป็นที่ชัดเจนในหมู่นักวิชาการของสหรัฐอเมริกาว่า สหรัฐอเมริกาจำเป็นจะต้องใช้นโยบายในการต่อสู้กับจีนทั้งในทางตรงและทางอ้อม เพียงแต่จำเป็นจะต้องหลีกเลี่ยงการต่อสู้อย่างเปิดเผย โดยเฉพาะเรื่องความมั่นคง เพราะความขัดแย้งทางการทหารไม่เป็นผลดีกับสหรัฐอเมริกาเอง แต่หากจำเป็นแล้วก็จำเป็นต้องใช้นโยบายที่แข็งกร้าวโดยเฉพาะในประเด็นทะเลจีนใต้ และรวมถึงความเป็นอิสระของไต้หวันจากการรุกรานของแผ่นดินใหญ่ ปัญหานี้เป็นปัญหาเฉพาะที่ไม่สามารถจะแก้ไขได้โดยการประนีประนอม

เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตกับข้อเสนอแนะทางนโยบายสำหรับประเทศไทย

ข้อสรุปในรูปแบบข้อเสนอแนะทางนโยบายสำหรับประเทศไทยในบริบทของการขึ้นมามีอำนาจของจีนในอนาคต ผู้วิจัยจะสมมติเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตเป็น 2 ช่วงหลักคือ ช่วงระยะใกล้จนถึงระยะกลางและช่วงระยะกลางจนถึงช่วงระยะไกล และยังเพิ่มอีก 1 เหตุการณ์ที่อาจเป็นไปได้ นั่นก็คือการเกิดความขัดแย้งอย่างเปิดเผยเป็นรูปธรรม รวมไปถึงการใช้กำลังทหารทั้งแบบจำกัดและสงครามแบบเต็มรูปแบบ

ในเหตุการณ์สมมติแรก ซึ่งเป็นการคาดถึงเหตุการณ์ในระยะใกล้จนถึงระยะกลาง โดยกำหนดระยะเวลาไว้ระหว่าง 5-10 ปีข้างหน้า ซึ่งโดยภาพรวมของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว มีความคาดหวังว่าสหรัฐอเมริกายังคงเป็นประเทศผู้นำทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยมีจีนเป็นประเทศคู่แข่งในทุกๆ ด้าน บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยังคงไม่พัฒนาไปจนถึงจุดที่มีการขัดแย้งกันอย่างเต็มรูปแบบ เพียงแต่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในบางเรื่องโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกาสร้างไว้ตั้งแต่หลังสมัยยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังคงสถานภาพที่เป็นอยู่ สหรัฐอเมริกาจึงยังคงความเป็นผู้นำไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จและมีความพยายามในทุกวิถีทางที่จะมิให้จีนนั้นเจริญเติบโตทั้งทางด้านเศรษฐกิจหรือทางด้านอิทธิพลทางการเมืองมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยสหรัฐอเมริกาสงครามเย็นจะอาศัยเครื่องมือทางการทูตและทางเศรษฐกิจที่ตนมีเพื่อรักษาไว้ซึ่งมีอิทธิพลเดิม ส่วนจีนนั้นก็ยังคงรับสภาพกับการเป็นผู้ตามในระบบสังคมชุมชนระหว่างประเทศอย่างนี้ไม่เต็มใจมากนัก โดยจะพยายามทำตามระบบเพื่อรักษาสถานะผลประโยชน์ของประเทศจากการเข้าเป็นส่วนหนึ่งในระบบที่สหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ แต่หากประเทศสูญเสียผลประโยชน์ก็จะพยายามที่หลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์ดังกล่าวและหาหนทางของตนในระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยการสร้างสถาบันทางเลือกหรือการกำหนดโครงการใหม่ๆ ที่มีแรงดึงดูดประเทศต่างๆ ทั่วโลกอย่างเช่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่โดยสรุปและภาพรวมก็ยังเห็นว่าประเทศจีนนั้นยังไม่สามารถขึ้นมาแทนที่การเป็นผู้นำโลกในหลายๆ ด้านอย่างสหรัฐอเมริกา

ประเทศไทยยังคงควรรักษาความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาไว้ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง สหรัฐอเมริกายังคงมีความสำคัญต่อภูมิภาคและโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้นไทยจะสามารถรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติที่มากกว่าการเข้าไปร่วมมือกับจีนโดยเฉพาะทางการเมือง อย่างไรก็ตามการที่สหรัฐอเมริการิมที่จะสูญเสียอิทธิพลโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจให้แก่จีน และประเทศไทยสามารถจะได้รับผลประโยชน์ที่มากขึ้นกับการเชื่อมสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจีน จึงเป็นสาเหตุหลักที่ไทยควรจะขยายความสัมพันธ์มากขึ้นไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจกับจีนในอนาคตและรักษาความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาไว้เพื่อคานอำนาจ โดยเฉพาะหากจีนใช้อิทธิพลทางเศรษฐกิจเข้ามากดดันทางการเมืองกับประเทศไทย นโยบายนี้จะช่วยให้ไทยยังคงมีอิสรภาพทางนโยบายมากกว่า

ในเหตุการณ์สมมติที่สอง ซึ่งเป็นการคาดเดาเหตุการณ์ในระยะกลางจนถึงช่วงระยะยาว โดยกำหนดระยะเวลาไว้ระหว่างช่วง 10 ปีข้างหน้าขึ้นไป ซึ่งในภาพรวมของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้วมีความเชื่อว่าระบบเศรษฐกิจจีนจะกลายเป็นระบบเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลกทั้งในทางรายได้จริงและการคำนวณแบบอาสัยความสามารถในการซื้อ (Purchasing Power Parity) รวมถึงศักยภาพของจีนทั้งทางด้านการทหาร การทูตและการเมืองก็สามารถขึ้นมาเป็นผู้นำเฉกเช่นเดียวกัน ระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคตนี้ได้ถูกประเทศจีนกำหนดขึ้นมาใหม่หรือได้ปรับปรุงจนกระทั่งจีนนั้นกลายเป็นจุดศูนย์กลางทางโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บทบาทของสหรัฐอเมริกาได้ลดลงจนไม่สามารถจะขึ้นมาท้าทาย

จีนได้ จีนเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกและมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจในภูมิภาค รวมถึงจีนได้สร้างโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกระบวนการหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ และสถาบันใหม่ๆ ที่อยู่ภายใต้การกำกับและอิทธิพลของจีนเหมือนอย่างเช่นที่สหรัฐอเมริกาได้เคยสร้างไว้เมื่อศตวรรษที่ 20 การครอบงำของจีนมิได้ต่างกับสหรัฐอเมริกามากนัก แต่จีนอาจจะใช้บริบททางวัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างกับตะวันตกเหมือนดังในอดีตที่ประเทศจีนนั้นเคยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจผ่านระบบบรรณาการในเอเชีย ซึ่งจีนอาจจะไม่แสวงหาอำนาจในการปกครองประเทศในภูมิภาคแต่จะรักษาไว้ซึ่งอิทธิพลเพื่อรักษาผลประโยชน์หลักของประเทศ ไทยนั้นจำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนต่อ หากต้องการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติไว้ให้ได้มากที่สุดไทยจำเป็นจะต้องแสดงจุดยืนที่ชัดเจนว่าไม่ได้เป็นปฏิปักษ์กับจีน และพร้อมที่จะร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีจีนเป็นจุดศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามไทยจำเป็นจะต้องร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านองค์กรระหว่างประเทศอย่างเช่นอาเซียนที่ยังจำเป็นจะต้องคงบทบาทและแสวงหาที่ยืนในการต่อรองอำนาจกับจีน เพราะหากประเทศในภูมิภาคไม่ร่วมมือสามัคคีแล้วก็จะทำให้ประเทศอาเซียนรวมทั้งไทยต้องตกเป็นเบี้ยล่างในการเจรจาต่อรองทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองกับประเทศจีน รวมทั้งไทยยังคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีกับมหาอำนาจอื่นทั้งใกล้และไกลไม่ว่าจะเป็นญี่ปุ่น อินเดีย สหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา แต่จะไม่ร่วมมือหากมหาอำนาจเหล่านี้ตั้งตนเป็นปฏิปักษ์กับประเทศจีน

ในเหตุการณ์สมมติสุดท้าย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีโอกาสเป็นไปได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความตึงเครียดในด้านเศรษฐกิจและการเมืองในปัจจุบัน หากจะมองว่าเป็นสงครามเย็นครั้งใหม่ก็อาจจะเรียกได้ ซึ่งในความขัดแย้งตามสถานการณ์สมมตินี้โลกอนาคตจะมีการแบ่งเป็นสองฝ่ายหรือหลายฝ่าย แต่ฝ่ายตะวันตกนำโดยสหรัฐอเมริกามีนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการที่จะล้อมกรอบจีนในทุกๆ ด้านทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ประเทศในภูมิภาคจะถูกแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายเช่นเดียวกันว่าประเทศใดนั้นเป็นพันธมิตรกับค่ายสหรัฐอเมริกาหรือค่ายจีนซึ่งอาจจะเริ่มเห็นกลางๆ ในปัจจุบัน จากการแข่งขันกันเรื่องของเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งสหรัฐอเมริกาพยายามเรียกร้องให้พันธมิตรและประเทศต่างๆ ในเครือนั้นต้องปฏิเสธการใช้เทคโนโลยีของจีน ซึ่งส่งผลให้จีนจะต้องพึ่งพาตนเองให้มากขึ้นและสร้างระบบนิเวศทางเทคโนโลยีใหม่เพื่อสนับสนุนเทคโนโลยี ซึ่งระบบนิเวศทางเทคโนโลยีใหม่นี้จะทำให้ประเทศจะต้องเลือกฝ่ายว่าตนนั้นจะใช้ระบบจากค่ายเทคโนโลยีใด

ท้ายที่สุดหากถ้าความขัดแย้งนั้นพุ่งสูงสุดจนสู่ความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดปัญหาความมั่นคงในภูมิภาค ไทยจำเป็นจะต้องกำหนดนโยบายต่างประเทศที่มีความชัดเจนนั้นก็คือประเทศไทยจำเป็นจะต้องไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด หากความขัดแย้งอย่างรุนแรงนี้เกิดขึ้นในขณะที่ไทยนั้นยังเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ไทยจำเป็นจะต้องถอนตัวหรือหลีกเลี่ยงการช่วยเหลือประเทศสหรัฐอเมริกาในการต่อสู้กับประเทศจีน เพราะหากไทยเลือกข้างที่จะเข้ามาเป็นเครื่องมือแห่งความขัดแย้งของสหรัฐอเมริกาคือจีนแล้ว

เหมือนกับว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งกับจีนไปด้วย ประเทศจีนจะใช้นโยบายที่ต้องกำราบและต่อต้านประเทศไทยในทุกๆ ด้านเหมือนดังที่เคยใช้มากับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจในการกดดันประเทศที่มีนโยบายที่ไม่เป็นมิตรกับผลประโยชน์ของประเทศจีน ไทยจำเป็นต้องวางตัวให้เป็นกลางและหลีกเลี่ยงการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งในทุกรูปแบบซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก

นอกเหนือไปจากนี้ไทยยังจำเป็นต้องร่วมมือกับประเทศในกลุ่มอาเซียนซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าจะเลือกข้างหากเกิดความขัดแย้งขึ้นอย่างรุนแรง โดยเฉพาะจากประเทศที่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับจีน ส่วนประเทศที่มีปัญหาทางประวัติศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์กับจีนแต่โดยเดิมนั้นก็มีแนวโน้มที่เข้าข้างสหรัฐอเมริกา จากนั้นประเทศไทยจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานในหมู่ประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและยังจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงระหว่างประเทศที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย โดยอาเซียนจะต้องเป็นเสมือนตั้งเจ้าภาพในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและจะต้องหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งให้มากที่สุด

บทสรุปการวิเคราะห์

1. ด้านยุทธศาสตร์ของจีนต่อภูมิภาคและประเทศไทย

ในมุมมองของสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว เรื่องความมั่นคงในภูมิภาคคือ ความมั่นคงของประเทศจีนโดยตรง เพราะจีนมองว่าเขตแดนในทะเลจีนใต้และไต้หวัน เป็นกิจการภายในที่ไม่มีความสามารถในการที่จะประนีประนอมได้โดยเด็ดขาด เพราะเป็นเรื่องศักดิ์ศรีของประเทศและที่สำคัญคือ เป็นความชอบธรรมรัฐบาลคอมมิวนิสต์ที่ปกครองประเทศจีนที่ไม่สามารถจะยอมให้ประเทศอื่นเข้ามาเปลี่ยนแปลงได้ หากรัฐบาลจีนนำข้อตกลงที่ทำให้จีนดูเหมือนจะเป็นผู้ที่อ่อนแอและประนีประนอมก็อาจเป็นผลให้รัฐบาลขาดความชอบธรรมในการบริหารประเทศโดยรวม ซึ่งรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ไม่สามารถยอมได้ ซึ่งเป็นการดำเนินนโยบายต่อเนื่องทางยุทธศาสตร์ของจีนมาตั้งแต่ต้น จีนมองว่าขณะนี้สหรัฐอเมริกาได้ใช้นโยบายปิดล้อมในทุกรูปแบบ เพื่อที่จะขัดขวางไม่ให้จีนสามารถจะแผ่ขยายอำนาจหรืออิทธิพลออกไปยังดินแดนรอบข้างและภูมิภาคอื่นๆ โดยที่สหรัฐอเมริกาในมุมมองของจีนแล้วพยายามจะแสวงหาทั้งพันธมิตรเก่าและใหม่เพื่อสร้างกันชน จีนจำเป็นต้องหาทางออกโดยเฉพาะผ่านทางนโยบายทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายเส้นทางสายไหมใหม่ (BRI) ซึ่งจีนสามารถจะแสวงหาพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ผ่านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความช่วยเหลือต่างๆ โดยตรงต่อประเทศซึ่งอยู่ในเส้นทางพาดผ่านเพื่อที่จะต่อกรกับสหรัฐอเมริกา

2. ด้านเศรษฐกิจ

ส่วนในประเด็นทางด้านเศรษฐกิจซึ่งจีนถือว่ากำลังเผชิญกับปัญหาที่ร้ายล้นทั้งจากการเติบโตภายในที่เริ่มจะชะลอตัวอย่างเห็นได้ชัด ไปจนถึงสงครามทางเศรษฐกิจที่กำลังเผชิญอยู่กับสหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นทางเศรษฐกิจและความมั่นคงเป็นเรื่องที่จีนมีอาจจะแยกได้ ถึงแม้จะมีการกล่าวถึงนโยบาย

เศรษฐกิจในมุมมองแบบเสรีนิยมว่า ต้องการขึ้นมาทำหน้าที่เป็นผู้นำในสังคมชุมชนระหว่างประเทศที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ฝ่ายตะวันตกต้องการให้จีนทำมาตลอด จีนได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อการขึ้นมาเป็นผู้นำ เพราะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดกฎเกณฑ์และโครงสร้างเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศจีนทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง นโยบายต่างประเทศที่สำคัญที่สุดซึ่งตอบสนององยุทธศาสตร์ของจีนคือเส้นทางสายไหมใหม่ (One Belt One Road Initiative) ซึ่งถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ระยะยาวที่สำคัญที่สุด เป็นนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของจีนที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำของระบบเศรษฐกิจโลก โดยสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงทั้งตลาดและแหล่งทรัพยากรเข้าไว้ด้วยกันเป็นหนึ่งเดียวภายใต้การนำของจีน จีนมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะจีนเป็นประเทศที่มีการค้าขายเป็นอันดับต้นๆ ของโลก จีนจำเป็นต้องพึ่งพาการค้าที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจกว่าหนึ่งในสาม¹ หากจีนต้องการที่จะเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ที่สามารถขึ้นมากำหนดวิธีและรูปแบบทางการค้าที่ถูกตะวันตกกำหนดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานได้ ซึ่งในปัจจุบันจีนไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้ตามในระบบเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับหนึ่ง หากคำนวณด้วยอำนาจการซื้อ (Purchasing Power Parity) ทำให้จีนไม่ได้เป็นเพียงประเทศเล็กๆ ในโลกที่สามที่เข้ามาในระบบของตะวันตก แต่มีอิทธิพลจนกระทั่งประเทศตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา มองว่าจีนนั้นเป็นภัยทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา นโยบายต่างประเทศจีนจึงเป็นนโยบายที่เน้นไปทางด้านการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและแสวงหาตลาดต่างๆ ในภูมิภาคที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาทางการค้าอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นในแอฟริกา เอเชียกลางและลาตินอเมริกา ภูมิภาคที่มีความสำคัญที่สุดต่อเศรษฐกิจของจีนคือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีความสัมพันธ์ทางการค้าเป็นอันดับสามรองจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา หากจีนสามารถสร้างความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจกับภูมิภาคนี้แล้วจะเป็นผลดีอย่างยิ่งต่อยุทธศาสตร์ภาพรวมของจีนโดยตรง ทั้งด้านความมั่นคง การเมืองระหว่างประเทศและเศรษฐกิจ

นโยบายต่างประเทศของไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงภาพรวมที่เปลี่ยนไปในการเมืองระหว่างประเทศ เพราะปัจจุบันจีนได้กลายมาเป็นหุ้นส่วนใหญ่ในการกำกับเรื่องระบบเศรษฐกิจการเมืองโลก หากไทยสามารถดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติ จำเป็นจะต้องคำนึงถึงยุทธศาสตร์ระยะยาวของประเทศว่าสามารถจะรองรับการเติบโตและการขยายตัวด้านอำนาจทางการเมืองของจีนได้อย่างไร เพราะเดิมทีประเทศไทยได้รับความคุ้มครองทางด้านความมั่นคงเหมือนดังหลายๆ ประเทศในภูมิภาค ภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา หากไทยจะต้องเลือกทั้งสองฝ่ายแล้ว นโยบายที่ผ่านมาก็คือ แนวคิดเรื่องการเข้ากับฝ่ายที่ให้ผลประโยชน์ให้มากที่สุด และยังรักษาอีกฝ่ายไว้เพื่อตัดทอนผลประโยชน์ของประเทศไม่สูญเสียมากเกินไป ปัญหา นโยบายต่างประเทศ

¹ จากข้อมูลล่าสุดที่ธนาคารโลก การนำเข้าส่งออกของจีนมีมูลค่าเกือบ 40 เปอร์เซนต์ของ GDP ในปี ค.ศ. 2017

ดูออนไลน์จาก, <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=CN>

ในอดีตนั้นมีบริบทที่แตกต่างกับปัจจุบัน เพราะในอดีตการแข่งขันทางการเมืองระหว่างสองค่ายอุดมการณ์กับเศรษฐกิจมิได้ผูกพันเหมือนในปัจจุบันที่การเมืองและเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ที่ยังรากลึก หากไทยจะอ้างไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติก็จำเป็นจะต้องระวางการแสวงหาผลประโยชน์จากทั้งสองฝ่าย เพราะเป็นไปได้ว่าอาจจะตกกลายเป็นเป้าแห่งความขัดแย้งของทั้งสองประเทศที่ต่อสู้กันอยู่ในเวลานี้ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ไทยอาจจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศที่จะต้องสูญเสียผลประโยชน์จากการทำสงครามตัวแทนของทั้งสองมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็นทั้งประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา

หากไทยเลือกที่จะรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันมั่นคงต่อสหรัฐอเมริกา ไทยก็จะได้ผลประโยชน์ที่สำคัญ คือ สหรัฐอเมริกามีพันธมิตรที่หลากหลายและกว้างมากกว่าจีนหลายเท่าไม่ว่าจะเป็นเกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน ออสเตรเลีย สิงคโปร์ รวมถึงฟิลิปปินส์หรือแม้แต่เวียดนาม แต่ด้วยนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาซึ่งไม่แน่นอนเหมือนดังแต่ก่อนโดยเฉพาะในเรื่องความมั่นคง ทำให้พันธมิตรเก่าที่เคยมีอยู่ในภูมิภาคอาจจะไม่ยินดีที่จะทำตามในสิ่งซึ่งสหรัฐอเมริกาปรารถนามากนัก ส่วนจีนเองไม่ได้มีพันธมิตรที่มากมายเท่าสหรัฐอเมริกา จะมีก็เพียงแต่ประเทศลาวและกัมพูชาที่มีแนวโน้มในการสนับสนุนจีน แต่ในขณะเดียวกันจีนมีนโยบายทางการเมืองที่ต้องการแสวงหาพันธมิตรจากเพื่อนบ้านอย่างชัดเจน (和睦邻居 He Mu Lin Ju) การที่ประเทศไทยเข้าอยู่กับกลุ่มที่ใหญ่กว่าย่อมรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ในทางความมั่นคงได้มากกว่าและที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือ การพัฒนาทางด้านการเมืองของไทยเอง เพราะจีนเป็นประเทศระบบอำนาจนิยม ที่มีได้สนใจที่จะเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น แต่ในขณะเดียวกันการไม่ไปแทรกแซงคือ การสนับสนุนกลุ่มอำนาจนิยมในแต่ละประเทศ หากไทยยังเป็นพันธมิตรที่ดีกับจีน ย่อมทำให้ประเทศไทยสูญเสียผลประโยชน์ระยะยาวในการที่จะพัฒนาตัวเองให้กลายเป็นประเทศเสรีนิยม แนวโน้มในปัจจุบันอาจทำให้ไทยกลายเป็นประเทศที่มีระบบอำนาจนิยมครอบงำไปอีกระยะยาว

การพัฒนาทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของจีนแม้จะนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่หลากหลาย แต่จากแนวโน้มและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศจีนนั้นเป็นที่น่ากังขาในหลายๆ เรื่อง ถึงแม้จะมีโอกาสในการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการเปิดตลาดของจีนซึ่งเป็นตลาดที่ใหญ่กว่า แต่หากไม่ระวัง จากการที่จีนซึ่งมีระบบเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งกว่าอาจจะทำให้ไทยกลายเป็นเพียงแค่หนึ่งในประเทศซึ่งเป็นเมืองขึ้นทั้งการค้าและเศรษฐกิจของจีนได้ในอนาคต ดังนั้นผลประโยชน์จากการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพันธมิตรทางการเมืองกับจีนนั้นมีส่วนที่จำเป็นจะต้องระมัดระวังอย่างสูง เพราะนอกจากจะทำให้กลายเป็นผู้ที่อยู่นอกกลุ่มทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาแล้ว อาจจะต้องสูญเสียอิสรภาพทางเศรษฐกิจให้แก่จีนซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ใกล้ชิดกับไทยและมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจอย่างสูงต่อประเทศ

คณะผู้วิจัยมีข้อสรุปที่สำคัญที่สุดคือ มีความหวังว่าไทยจะสามารถขึ้นมาเป็นผู้นำในกลุ่มประเทศอาเซียนในการที่จะแสวงหาความร่วมมือที่ลึกซึ้งและมีนัยยะ ที่จะสามารถทำให้กลุ่มกลายเป็นหนึ่งเดียวทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลจากการแทรกแซงของประเทศมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็นจีน

สหรัฐอเมริกาหรือแม้แต่รัสเซีย เพราะหากประเทศในภูมิภาคอาเซียนสามารถรวมตัวกันได้อย่างมั่นคงแล้วก็เป็นที่น่าพอใจได้ว่า จะสามารถรักษาผลประโยชน์ของประเทศร่วมกับการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มอาเซียนเพื่อที่จะทัดทานการขึ้นมามีอำนาจของจีนและสามารถจะต่อรองผลประโยชน์แห่งชาติร่วมกัน ประเทศในกลุ่มอาเซียนจำเป็นที่จะต้องกำหนดท่าทีและกำหนดประเด็นที่มีความสำคัญโดยไม่ยอมให้ประเทศมหาอำนาจเป็นผู้กำหนด หากประเทศมหาอำนาจใช้นโยบายทวิภาคีและประสบความสำเร็จในภูมิภาคอาเซียน จะทำให้อำนาจในการต่อรองและกำหนดหน้าที่ของอาเซียนลดความสำคัญลง การเปลี่ยนแปลงอาเซียนให้กลายเป็นผู้นำในภูมิภาคเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะนโยบายของอาเซียนคือ การไม่ก้าวค่ายและแทรกแซงกิจการภายในของแต่ละประเทศ อาเซียนจึงจำเป็นจะต้องพึ่งพาผู้นำที่มีความสามารถที่โดดเด่นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศที่จะสามารถเป็นผู้นำของอาเซียนและเปลี่ยนแปลงภูมิภาคได้ ผู้ที่จะเป็นรัฐบุรุษที่สามารถชักจูงและเป็นผู้ทำให้แก่ประเทศทั้งหลายในภูมิภาคเพื่อที่จะนำภูมิภาคให้กลายเป็นผู้นำทางการเมืองที่ประเทศมหาอำนาจจำเป็นต้องรับฟัง

3. นโยบายของประเทศไทยต่อจีน

ไทยควรให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจ โดยที่หลีกเลี่ยงจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งทางพันธมิตรในด้านความมั่นคงและการทหารกับจีน เพราะจะทำให้ไทยต้องพึ่งพาประเทศจีนในด้านนโยบายความมั่นคง ซึ่งจีนมีแนวโน้มจะประสบปัญหาทางความมั่นคงในอนาคตกับสหรัฐอเมริกาหรือแม้แต่ญี่ปุ่น ดังนั้นอาจทำให้ไทยต้องสูญเสียผลประโยชน์ ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะสามารถมีผลประโยชน์จากการเชื่อมโยงกับนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่โดยเฉพาะด้านการค้าและการลงทุน การลงทุนโครงการนโยบายระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกและนโยบายไทยแลนด์ 4.0 จะสามารถร่วมมือกับจีนในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศประสบความสำเร็จตามเป้าหมายในการพัฒนา ควรระมัดระวังไม่ให้เกิดการผูกขาดทางการค้าและประชาชนควรได้รับผลประโยชน์จากนโยบายการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับจีนโดยตรง ไม่ให้ผลประโยชน์ตกอยู่แต่เพียงชนชั้นนายทุนของประเทศ

ในส่วนของเวทีอาเซียน ไทยควรใช้โอกาสจากการเป็นประธานอาเซียนในปี พ.ศ. 2562 ในการสร้างความเข้มแข็งและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวให้มากที่สุดเพื่อใช้เป็นเวทีในการเจรจาต่อรองกับจีน

กล่าวได้ว่าหากไทยจะร่วมมือหรือเจรจากับจีน ไทยควรใช้การเจรจาความร่วมมือในเวทีพหุภาคี ไม่ควรร่วมมือในระดับทวิภาคี การร่วมมือในเวทีพหุภาคีไม่เพียงแต่ในเวทีอาเซียนเท่านั้น ยังรวมถึงความร่วมมือในเวทีภูมิภาคและอนุภูมิภาคอื่นๆ เช่น กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง อาเซียน+3 และอาเซียน+6 โดยดึงประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ในภูมิภาค อาทิ ญี่ปุ่นหรืออินเดียเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาด้วย ซึ่งจะทำให้อาเซียนมีพลังในการต่อรองมากขึ้นและไม่ให้จีนเป็นผู้กำหนดหลักแต่เพียงฝ่ายเดียว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ประเทศไทยควรอาศัยข้อได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ในการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างจีนและอาเซียน

ด้วยภูมิรัฐศาสตร์ของไทยที่ตั้งอยู่ใจกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยควรใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ในการผลักดันเพื่อให้เป็นศูนย์กลางอาเซียน (Hub of ASEAN) เป็นศูนย์กลางทางด้านคมนาคมขนส่งและการกระจายสินค้าระหว่างภูมิภาคอาเซียนและจีน นอกจากนี้ไทยยังตั้งอยู่ในแนวระเบียงเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรอินโดจีน (China-Indochina Peninsula Economic Corridor--CICPEC) ซึ่งถือว่าเป็นแนวระเบียงเศรษฐกิจหนึ่งที่มีความสำคัญในข้อริเริ่มแถบและเส้นทางที่เชื่อมโยงประเทศจีนตอนใต้กับภูมิภาคอาเซียน โดยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของการเป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในภูมิภาคและสามารถผนวกกับยุทธศาสตร์อนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) หรือหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ โดยเน้นการพัฒนาตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ในพื้นที่ที่มีศักยภาพตามแนวคมนาคมเชื่อมโยงหลักของอนุภูมิภาค เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจและกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิกอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ ประชากรรวมถึงเชื่อมโยงการผลิต การค้าและการลงทุนร่วมกัน โดยเฉพาะการเชื่อมโยงระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor--NSEC) สองเส้นทางหลัก ได้แก่ เชื่อมโยงจีนผ่านเมียนมามายังไทย (คุนหมิง-เชียงรุ่ง-ต้าหลั่ว-เชียงตุง-ท่าขี้เหล็ก-แม่สาย-กรุงเทพมหานครและเชื่อมโยงจีนผ่านลาวมายังไทย (คุนหมิง-เชียงรุ่ง-บ่อเต็นหลวงน้ำทา-ห้วยทราย-เชียงของ-กรุงเทพมหานคร) รวมระยะทางประมาณ 1,280 กิโลเมตร² ส่งผลให้ไทยสามารถขยายตลาดสินค้าไปยังภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนรวมถึงขยายสินค้าผ่านจีนไปยังเอเชียกลาง เอเชียตะวันตกสู่ประเทศต่างๆ ในยุโรป ขณะเดียวกันรัฐบาลจีนก็ส่งเสริมให้ธุรกิจและบริษัทจีนขยายการลงทุนออกนอกประเทศ ส่งผลให้ไทยมีโอกาสได้รับการลงทุนจากจีนมากขึ้น อาทิ อุตสาหกรรมการผลิต ธุรกิจภาคบริการ สินค้าภาคการเกษตร ดังนั้นไทยควรให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงกับจีน (Connectivity) ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางรถไฟและทางอากาศ เพื่อให้ไทยเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน สร้างยุทธศาสตร์ไทยที่เชื่อมโยงกับแถบและเส้นทางของจีนเพื่อการพัฒนาประเทศไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0 และพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางในการคมนาคม การขนส่งและการกระจายสินค้าและเป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมใหม่ในภูมิภาค รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนตามแนวเส้นทาง

² ดูออนไลน์จาก, http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5136

2. ไทยใช้เวทีระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาคในการเจรจาต่อรองกับจีน

ในการเจรจาต่อรองกับจีนนั้น เนื่องจากจีนเป็นประเทศมหาอำนาจทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร มีพลังในการต่อรองสูง ดังนั้นการต่อรองในบางประเด็นระหว่างไทยกับจีนหากใช้การเจรจาต่อรองแบบทวิภาคีอาจทำให้ไทยเกิดความเสียเปรียบและยากที่จะต่อรองได้สำเร็จ ดังนั้นควรหันมาใช้เวทีพหุภาคีในการเจรจากับจีนโดยใช้เวทีทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาคมากขึ้น

2.1 การใช้เวทีระดับภูมิภาค: อาเซียน (ASEAN)

ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับอาเซียนมากขึ้น เพราะการรวมกลุ่มเข้ากับประเทศอาเซียนอีก 9 ประเทศจะเป็นการเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองทางเศรษฐกิจของไทยซึ่งเป็นประเทศขนาดเล็กกับมหาอำนาจจีน ภายหลังอาเซียนรวมเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เมื่อ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2015 ส่งผลให้อาเซียนเป็นตลาดขนาดใหญ่ด้วยจำนวนประชากรกว่า 650 ล้านคน นับว่าเป็นที่สนใจของบรรดามหาอำนาจทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่นและจีน โดยอาเซียนจะช่วยผลักดันความร่วมมือในสามมิติ ได้แก่ มิติด้านความมั่นคงและการเมือง มิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันอาเซียน-จีนมีความร่วมมือครอบคลุม 12 สาขาหลัก ได้แก่ (1) การเกษตร (2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (4) การพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง (5) การลงทุน (6) พลังงาน (7) การขนส่ง (8) วัฒนธรรม (9) สาธารณสุข (10) การท่องเที่ยว (11) สิ่งแวดล้อม และ (12) อุตสาหกรรม อีกทั้งกลไกดำเนินความสัมพันธ์อาเซียน-จีน ที่มีการดำเนินความสัมพันธ์ในหลายระดับนับตั้งแต่การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน-จีน (ASEAN-China Summit) การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-จีน (ASEAN Post Ministerial Conference Session with China) การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน-จีน (ASEAN-China Senior Officials' Consultation) ซึ่งไทยสามารถทำให้เวทีเหล่านี้เป็นการหาข้อตกลงร่วมกันกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อสร้างอำนาจการเจรจาต่อรองกับจีน³

นอกจากนี้ในการดำเนินการค้าทวิภาคีระหว่างไทยและจีน ควรดำเนินการภายใต้ข้อตกลง FTA อาเซียน-จีน เพราะจะทำให้ไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากจีน โดยไทยสามารถส่งสินค้าหลายรายการที่ไทยมีศักยภาพไปจีนได้เพิ่มมากขึ้น ในปี ค.ศ. 2018 อาเซียนและจีนกำลังก้าวสู่การลดภาษีภายใต้ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีนอย่างเต็มรูปแบบหลังจากทั้งสองฝ่ายเริ่มลดภาษีระหว่างกันตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 และได้ทยอยลดภาษีลงแล้วกว่าร้อยละ 90 ของรายการสินค้าทั้งหมด โดยจัดกลุ่มการลดภาษีออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) สินค้ารณรงค์ (2) สินค้าปกติ (3) สินค้าอ่อนไหว (4) สินค้าอ่อนไหวสูง⁴

³ ดูออนไลน์จาก, <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/partnership-20170418-133335-058032.pdf>

⁴ ดูออนไลน์จาก, <http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Home/FTAByCountry/tabid/53/ctl/detail/id/4/mid/480/usemastercontainer/true/Default.aspx>

สิ่งสำคัญที่ไทยควรเน้นในการดำเนินนโยบายคือ ไทยควรสร้างบทบาทอย่างแข็งขันในการส่งเสริมความร่วมมือเป็นสะพานสานความสัมพันธ์และขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับจีนในทุกด้าน โดยเฉพาะการส่งเสริมความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดบรรยากาศของความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีและมีโครงการความร่วมมือที่เป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างแท้จริง ไทยต้องเน้นย้ำบทบาทและท่าทีของการเป็นผู้ประสานงานในภูมิภาคระหว่างอาเซียนและจีน ที่สำคัญคือ การใช้บทบาทของการเป็นประธานอาเซียนที่กำลังจะมาถึงในปี ค.ศ. 2019 ผลักดันให้ประเทศสมาชิกอาเซียนก้าวไปข้างหน้าด้วยกันเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ไม่ทิ้งประเทศใดไว้ข้างหลังและมองไปสู่อนาคต เพื่อสร้างอาเซียนให้เข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากกว่าเดิมจึงจะสามารถใช้พลังร่วมมือของอาเซียนในการต่อรองผลประโยชน์กับประเทศมหาอำนาจได้

2.2 เวทีระดับอนุภูมิภาค: กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง

กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขงเป็นกรอบความร่วมมือที่เกิดจากข้อริเริ่มของไทยเมื่อปี ค.ศ. 2012 ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม ไทยและจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันและสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศสมาชิกกลุ่มน้ำโขงและเป็นเวทีสำคัญที่จีนสนใจเข้าร่วมอย่างแข็งขัน มีนัยยะสำคัญต่อกลุ่มอาเซียนตอนบน (CLMVT) ที่จะเจรจาโดยตรงอย่างใกล้ชิดกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนั้นไทยควรใช้เวทีนี้ในการสร้างความเชื่อมโยงในภูมิภาคและเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สมดุลระหว่างประเทศในกลุ่ม CLMVT และจีน อีกทั้งควรสนับสนุนให้กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขงเป็นกลไกในการผลักดันให้อนุภูมิภาคมีความเข้มแข็งจากภายในและเชื่อมโยงเข้ากับโลกและผลักดันให้กรอบล้านช้าง-แม่โขงเป็นตัวเชื่อมประเทศในกลุ่มน้ำโขงเข้ากับข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของจีน โดยสอดคล้องกับแนวคิด พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ได้กล่าวถึงทิศทางความร่วมมือในการประชุมผู้นำกรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขงครั้งที่ 2 ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา เมื่อวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 2018 ว่า ไทยเล็งเห็นความสำคัญของกรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง ซึ่งไทยมีบทบาทที่สร้างสรรค์ตั้งแต่การเป็นผู้ร่วมก่อตั้งกรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านน้ำ ความเชื่อมโยงและการอำนวยความสะดวกทางการค้าข้ามพรมแดน ไทยประสงค์จะให้กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขงเป็นกรอบความร่วมมือที่เชื่อมโยงประเทศกลุ่มน้ำโขงเข้ากับข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของจีน โดยร่วมมือกันหาแนวทางในการจัดตั้งระเบียบเศรษฐกิจภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง⁵

⁵ ดูออนไลน์จาก, <http://www.mfa.go.th/main/th/news3/6885/85507-นายกรัฐมนตรีเข้าร่วมการประชุมผู้นำกรอบความร่วมมือแม่น้ำโขง.html>

การที่จีนเป็นมหาอำนาจที่ตั้งอยู่ใกล้กับประเทศไทยมาก ย่อมมองได้ว่าจีนสามารถจะให้ความช่วยเหลือหรือบีบบังคับกดดันประเทศรอบข้างได้ ไทยจึงควรแสดงความเป็นผู้นำในการผนึกกำลังกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคเพื่อต่อรองกับจีน โดยเฉพาะในประเด็นที่ยังเป็นปัญหายืดเยื้อในระดับอนุภูมิภาค เช่น การจัดการน้ำในแม่น้ำโขง ปัจจุบันแม่น้ำโขงมีปัญหาระดับการขึ้นลงของน้ำเนื่องจากการปล่อยน้ำของเขื่อนที่ประเทศจีนส่งผลกระทบต่อวิถีชาวประมงและเกษตรกรที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ไทยควรใช้เวทีแสดงความเป็นผู้นำประเทศในอนุภูมิภาคนี้เสนอปัญหาต่อจีนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งกติกาในการปล่อยน้ำเพื่อไม่ให้ประเทศปลายน้ำได้รับผลกระทบ อีกประเด็นที่มีปัญหามายาวนานคือ การระเบิดเกาะแก่งในแม่น้ำโขง เพื่อพัฒนาการเดินเรือพาณิชย์ระหว่างประเทศ โครงการของจีนนี้จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชากรที่ตั้งบ้านเรือนในประเทศตอนใต้แม่น้ำโขง ได้แก่ เมียนมา ลาว ไทย กัมพูชาและเวียดนาม ซึ่งไทยควรดำเนินนโยบายโดยใช้กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง ในการตกลงหารือและไทยควรเป็นผู้นำในการผนึกกำลังกับประเทศเพื่อนบ้านในการต่อรองจีนซึ่งเป็นประเทศใหญ่จึงจะได้ผลที่เข้มแข็งกว่าการเจรจาแบบทวิภาคีกับจีนและไทยไม่ควรคล้อยตามหรือยอมรับเงื่อนไขของประเทศจีนเร็วเกินไป ควรพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

3. ประเทศไทยควรถ่วงดุลอำนาจระหว่างประเทศจีนและมหาอำนาจอื่นๆ

ไทยควรถ่วงดุลอำนาจระหว่างประเทศต่างๆ โดยเฉพาะระหว่างมหาอำนาจจีน สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นที่มีการแข่งขันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การที่ไทยเป็นทั้งมิตรที่ดีกับสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและประเทศที่ไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองหรือพื้นที่ทับซ้อนกับจีน ทำให้ไทยมีข้อได้เปรียบในการดำเนินความสัมพันธ์กับจีน-ไทย ซึ่งไทยควรรักษาความสัมพันธ์กับจีนอย่างสมดุล เพราะหากใกล้ชิดกับจีนมากเกินไป อาจทำให้ประเทศพันธมิตรอื่นๆ ของไทยไม่พอใจโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และอาจทำให้ไทยสูญเสียความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตก รวมถึงถูกโจมตีในบางประเด็นได้ เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตยหรืออาจลดความน่าเชื่อถือของไทยในระดับสากล ในขณะที่เดียวกันการพึ่งพาจีนมากเกินไปทำให้อำนาจในการเจรจาต่อรองกับจีนน้อยลง ในด้านเศรษฐกิจซึ่งจีนถือได้ว่าเป็นประเทศขนาดใหญ่ มีประสิทธิภาพในการใช้เครื่องมือนโยบายเศรษฐกิจมากกว่า อาจส่งผลกระทบต่อการส่งออกของไทยได้ อีกทั้งจีนอาจเข้ามาครอบงำทางการเมือง ทำให้ไทยต้องดำเนินนโยบายคล้อยตามความประสงค์ของจีน โดยจีนเป็นฝ่ายได้ผลประโยชน์อย่างเต็มที่ในขณะที่ไทยอาจสูญเสียประโยชน์ในระยะยาว

นอกจากนี้ไทยควรการสร้างความร่วมมือกับมหาอำนาจอื่น โดยใช้เวทีที่อาเซียนมีความร่วมมือกับประเทศอื่น เช่น การใช้เวทีความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership--RCEP) ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิด ASEAN+3 และ ASEAN+6 เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่อาเซียนต้องการรักษาบทบาทในการเป็นศูนย์กลางขับเคลื่อนการรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้นในภูมิภาค ประกอบด้วย ประเทศในกลุ่มอาเซียนและประเทศคู่เจรจา 6 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย เกาหลีใต้

ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ โดยความตกลง RCEP เป็นความตกลงแบบองค์รวม (Comprehensive Agreement) ที่มีมาตรฐานสูง ประกอบด้วย การเปิดเสรีทั้งเชิงลึกและเชิงกว้างกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค โดยตั้งเป้าหมายที่จะลดภาษีระหว่างกันให้ได้มากที่สุด รวมถึงการลดอุปสรรคทางการค้า สินค้า บริการ การลงทุนและจะเปิดกว้างในประเด็นใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน⁶ นอกจากนี้ยังทำให้เชื่อมโยงเศรษฐกิจของอาเซียนเข้ากับเศรษฐกิจโลก แม้ว่าความร่วมมือนี้จะเป็โอกาสที่จีนใช้เพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคอาเซียน แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศในอาเซียนแล้วถือว่าเป็นผลประโยชน์ในเชิงบวก เพราะจะเป็นการดึงมหาอำนาจอื่นเข้ามาร่วมเจรจากับอาเซียนด้วย ที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น อินเดียและออสเตรเลียซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่ ทำให้อาเซียนไม่จำเป็นต้องพึ่งตลาดจีนเป็นคู่ค้าเพียงตลาดเดียว ในขณะที่ไทยจะได้ประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการมีตลาดที่เพิ่มมากขึ้นและสามารถสร้างการต่อรองได้มากยิ่งขึ้นภายใต้กรอบการตกลงนี้

ในสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในช่วงระยะ 1-2 ปีนี้มีการกล่าวถึงความร่วมมืออินโด-แปซิฟิกและถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นสำคัญมากขึ้นในยุคของประธานาธิบดี Donald Trump ความร่วมมืออินโด-แปซิฟิกนี้เป็นการจับมือของมหาอำนาจเศรษฐกิจแห่งแปซิฟิกรวมเข้ากับมหาสมุทรอินเดีย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อินเดีย ญี่ปุ่นและออสเตรเลีย ทำให้ความร่วมมืออินโด-แปซิฟิกถูกมองว่าเป็นความร่วมมือที่กำลังถูกยกความสำคัญขึ้นมาเพื่อคานอำนาจกับการขยายอิทธิพลจีนที่กำลังผลักดันข้อริเริ่มแถบและเส้นทางไทยซึ่งมีภูมิรัฐศาสตร์อยู่ตรงกลางระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิกจึงต้องปรับยุทธศาสตร์ถ่วงดุลมหาอำนาจเหล่านี้ให้ดี การเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา อินเดีย ญี่ปุ่นและออสเตรเลียแม้อาจมองว่าเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาค แต่ในอีกด้านการเข้ามาของมหาอำนาจเหล่านี้อาจช่วยให้ไทยสามารถถ่วงดุลอำนาจกับจีนได้ ไม่ให้จีนเข้ามามีอิทธิพลจัดการแทรกแซงหรือตั้งเงื่อนไขต่อไทยและภูมิภาคนี้ตามใจปรารถนา ดังนั้นประเทศไทยควรวางนโยบายที่ถ่วงดุลและควรดำเนินนโยบายที่ผูกมิตรกับมหาอำนาจทุกประเทศเพื่อเกิดการต่อรองมากที่สุด จึงจะทำให้ไทยได้รับผลประโยชน์สูงสุดในเวทีการแข่งขันของมหาอำนาจ

⁶ ดูออนไลน์จาก, <http://www.thaifita.com/ThaiFTA/Portals/0/rcep.pdf>

คำถามที่ยังมีโอกาสศึกษาได้ต่อไปในอนาคต

1. เนื้อเรื่องยุทธศาสตร์ของประเทศจีนนั้นยังขาดการวิเคราะห์ที่ลึกลงในเรื่องโครงสร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่อยู่ในภูมิภาค โดยเฉพาะกับประเทศต่างๆ ในอาเซียนว่า แต่ละประเทศนั้นมีความสำคัญมากน้อยเพียงใดกับยุทธศาสตร์ของจีนรวมทั้งเรื่องรายละเอียดในความสัมพันธ์ดังกล่าวว่ามีเรื่องใดประเด็นใดบ้าง

2. ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยดูเหมือนจะเข้าไปใกล้กับจีนด้านการทหารและยุทธศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการค้ายุทธโศปกรณ์ คำถามคือไทยนั้นซื้อยุทธโศปกรณ์ของจีนด้วยเหตุผลที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นต่อความมั่นคงหรือว่ามีแผนการระยะยาวที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มพันธมิตรหรือการค้ายุทธโศปกรณ์นี้เป็นเพียงแค่การตัดสินใจของผู้นำโดยไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศ

3. การที่ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับจีนที่แน่นมากขึ้นส่งผลให้ประเทศมีแนวโน้มในการพัฒนาทางการเมืองในทิศทางที่เป็นเผด็จการหรือเป็นอำนาจนิยมมากขึ้นหรือไม่ เพราะตัวอย่างในการพัฒนาประเทศของจีนทั้งในระบบการเมืองและเศรษฐกิจไม่ได้เป็นตัวอย่างในการพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นเสรีนิยม หากประเทศไทยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นพันธมิตรกับประเทศจีนจะเกิดปัญหาเช่นที่กล่าวมาหรือไม่

4. โครงการเส้นทางสายไหมใหม่ที่พัฒนามายังประเทศไทย ในรายละเอียดของโครงการนั้นตัวแสดงภาคเอกชนของไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งอย่างไร บริษัทเหล่านี้สร้างอิทธิพลต่อรัฐบาลไทยอย่างไร และจะนำมาซึ่งการสูญเสียผลประโยชน์แห่งชาติหรือไม่

5. นโยบายภาครัฐของไทยในปัจจุบัน ได้มีการส่งเสริมให้มีการร่วมมือกับจีนโดยไม่มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในเรื่องใดบ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของผลกระทบที่จะตามมา ทำอย่างไรประเทศไทยถึงจะไม่ตกอยู่ในกับดักหนี้สาธารณะที่มีการรวมกันอยู่ในหลายๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยจะตกเป็นเสมือนตั้งเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจของจีนหรือไม่

6. ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประธานอาเซียนในปี ค.ศ. 2019 (2562) ไทยควรดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างไรให้เหมาะสมเพื่อที่จะสามารถรวมกลุ่มสมาชิกอาเซียนให้อำนาจต่อรองกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ

ภาคผนวก ก.
แบบสัมภาษณ์

คำถามเชิงลึกในบทสัมภาษณ์โดยละเอียดต่อกลุ่มเป้าหมายในประเทศไทย

คำถามเหล่านี้มีจุดประสงค์ในการที่จะเข้าถึงลักษณะทางยุทธศาสตร์ที่แท้จริงของไทยรวมทั้งนโยบายต่างประเทศที่ชัดเจนและการนำไปปฏิบัติผ่านตัวแสดงต่างๆ ทางด้านนโยบาย ซึ่งในการสัมภาษณ์จริงจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสภาพสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์เป้าหมายของผู้ถูกสัมภาษณ์

สำหรับกลุ่มนักวิชาการผู้มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย

คำถามด้านยุทธศาสตร์ว่าประเทศไทยควรจะมีนโยบายต่างประเทศที่ตอบรับจีนในความพยายามสร้างอิทธิพลในทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะไทยอย่างไร

- ท่านมีความเห็นว่ายุทธศาสตร์ของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในช่วง 10 ปีนี้หรือไม่ เมื่อเทียบกับนโยบายต่างประเทศก่อนหน้านี้
- ท่านมีความเห็นว่ายุทธศาสตร์ของไทยในปัจจุบันนำไปสู่นโยบายต่างประเทศที่มีความสำคัญของการแข่งขันทางอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจหรือไม่อย่างไร
- ท่านมีความเห็นว่ายุทธศาสตร์ของไทยสามารถจะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในภูมิภาคนี้ได้หรือไม่ ถ้าสามารถหลีกเลี่ยงได้จริงจะต้องวางตนอย่างไร แต่หากไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้จะเกิดอะไรขึ้นต่อภูมิภาค
- ท่านมีความเห็นว่าประเทศมหาอำนาจดั้งเดิมในภูมิภาคไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือแม้แต่ญี่ปุ่นมียุทธศาสตร์ที่ต้องการปิดกั้นจีนในการขึ้นมาเป็นมหาอำนาจอีกครั้งหรือไม่
- ท่านมีความเห็นว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสำคัญอย่างไรต่อยุทธศาสตร์ไทยโดยภาพรวม
- ท่านมีความเห็นว่าประเทศใดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นประเทศที่ส่งเสริมจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของจีนและในทางตรงข้ามมีประเทศใดที่มีจุดยืนเป็นปฏิปักษ์ต่อยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาค
- ไทยมียุทธศาสตร์ที่จะสร้างความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงผ่านเครื่องมือทางนโยบายอะไรหลักหลักบ้าง

สำหรับกลุ่มข้าราชการที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย

คำถามด้านโครงการเส้นทางสายไหมใหม่กับยุทธศาสตร์ของไทย

- ท่านมีความเห็นด้วยกับนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่กับนโยบายต่างประเทศของไทยในอย่างไร
- ท่านมีความเห็นว่าเส้นทางสายไหมใหม่นี้จะนำไปสู่ความขัดแย้งในอนาคตหรือนำไปสู่ความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในกรณีใดได้บ้าง
- ท่านมีความเห็นว่าเส้นทางสายไหมใหม่เป็นโครงการที่มีความคุ้มค่าในทางเศรษฐกิจหรือไม่อย่างไร
- ท่านมีความเห็นว่าเส้นทางสายไหมใหม่จะช่วยให้จีนสร้างอิทธิพลโดยเฉพาะในด้านการเมืองได้หรือไม่กับประเทศในภูมิภาคต่างๆ
- ท่านมีความเห็นว่าประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือรัสเซียมีความเห็นชอบหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการเส้นทางสายไหมใหม่นี้อย่างไร
- ท่านมีความเห็นว่าเส้นทางสายไหมใหม่โดยเฉพาะในเส้นทางผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งทางบกและทางทะเล มีความสำคัญโดยเฉพาะกับยุทธศาสตร์ใหญ่ของไทยอย่างไรในด้านใดบ้าง
- ท่านมีความเห็นว่าเส้นทางสายไหมใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างโดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจสังคมและการเมือง
- ท่านมีความเห็นว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีนโยบายที่สนับสนุนโครงการเส้นทางสายไหมใหม่ของจีนในเรื่องอะไรบ้างและจีนมีความปรารถนาให้ภูมิภาคพัฒนาการใดบ้างเพื่อสนับสนุนโครงการเส้นทางสายไหม

สำหรับกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะประเทศไทย

คำถามด้านการดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมโดยเฉพาะกับประเทศไทยในบริบทของการดำเนินการ

- ในส่วนขององค์กรของท่านนโยบายเส้นทางสายไหมมีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจด้านใดบ้าง
- รัฐบาลจีนส่งเสริมและสนับสนุนโครงการเส้นทางสายไหมนี้ต่อองค์กรของท่านในเรื่องอะไรบ้าง
- ท่านมีความเห็นว่าโครงการเส้นทางสายไหมจะประสบความสำเร็จหรือไม่ในทางปฏิบัติ
- ท่านค้นพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดในการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวกับโครงการเส้นทางสายไหมในปัจจุบัน
- ในปัจจุบันรัฐบาลจีนได้ส่งเสริมให้องค์กรของท่านในการดำเนินโครงการเส้นทางนโยบายสายไหมในรูปแบบใด
- ท่านมีความเห็นด้านใดบ้างที่แตกต่างกับนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่
- ท่านประสบอุปสรรคในด้านใดบ้างทั้งในด้านธุรกิจและการเมืองในการดำเนินโครงการเส้นทางสายไหมโดยเฉพาะต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ท่านมีความต้องการให้รัฐบาลจีนช่วยเหลือต่อองค์กรของท่านในการดำเนินธุรกิจโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเส้นทางสายไหมในเรื่องอะไรบ้าง
- หากท่านประสบปัญหาในการทำธุรกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ท่านสามารถขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลกลางของจีนในด้านใดได้บ้าง
- ท่านมีความประสงค์ให้บริษัทท้องถิ่นของประเทศเป้าหมายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเส้นทางสายไหมในด้านใดบ้าง
- ท่านมีความประสงค์ให้รัฐบาลท้องถิ่นของประเทศเป้าหมายสนับสนุนท่านในเรื่องใดบ้าง

ภาคผนวก ข.

รายงานผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

การเข้าร่วมการประชุมสมาคมหงเหมิน

วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561 โรงแรมแชงกรีล่า กรุงเทพมหานคร

คณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุมสมาคม หงเหมิน ณ โรงแรมแชงกรีล่า กรุงเทพมหานคร ใน วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ในโอกาสนี้ได้สัมภาษณ์เจ้าของกิจการคนจีนในไทย ซึ่งเป็นคนจีน ดำเนินธุรกิจมานานหลายชาติไทยและอยู่ที่ประเทศไทยมายาวนาน

ผู้เข้าสัมมนาส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจระดับสูงที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างธุรกิจของไทยและจีน รวมทั้งบริษัทของจีนที่ได้แปลงสภาพกลายเป็นบริษัทไทยในรูปแบบที่เป็นนามินีหลายๆ แห่ง ส่งผลให้อัตลักษณ์ไม่ชัดเจนว่าบริษัทเหล่านี้เป็นบริษัทของไทยหรือต่างชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหลายมีความประสงค์ที่จะไม่ออกนามและไม่ให้บันทึกเทป แต่ให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลได้จากการเขียนบันทึก

ประมวลภาพการเข้าร่วมการประชุม

การสัมภาษณ์

คุณไพบูลย์ วงศ์โชติสถิต นายกสมาคมผู้ค้าและส่งออกผลไม้ไทย

วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561 เดอะไนน์ เซ็นเตอร์ พระราม 9 กรุงเทพมหานคร

ประเด็นการสัมภาษณ์

คำถาม จินใช้วิธีการอย่างไรในการเข้ามายึดตลาดสินค้าเกษตร

คุณไพบูลย์แต่ก่อนใช้วิธีการทุ่มตลาด แต่ตอนนี้วิธีการทุ่มตลาดเปลี่ยนไป แต่ก่อนทุ่มตลาดโดยการส่งสินค้าเข้าประเทศต่างๆ เมื่อประเทศต่างๆ ใช้วิธีการขึ้นภาษี จินจึงเปลี่ยนมาเป็นการใช้วิธีการทำอมินิแล้วซื้อสินค้าในประเทศนั้นหรือนำสินค้าในประเทศตนเข้ามา แล้วก็ใช้ทรัพยากรของประเทศนั้นทุ่มตลาด โดยที่จินไม่ต้องลงทุนอะไร ตัวอย่างเช่น บริษัทหนึ่งส่งคนเข้ามาหาสินค้า หากหาได้ก็ทำต่อ หาไม่ได้ก็กลับไป และซื้อสินค้าโดยการปั่นราคาให้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดการผลิตมากขึ้น เมื่อผลิตมากก็ล้นตลาด ราคาก็ลดลง แล้วจินก็จะมาซื้อตุนไว้สำหรับในอนาคตระยะยาว การเข้ามาของจินก็จะมาในลักษณะเป็นกลุ่ม ซึ่งกลุ่มนี้ก็จะรู้จักกัน เมื่อซื้อก็ต่างคนต่างซื้อ แต่เมื่อจะขายจะมีการพูดคุยกันก่อน

คำถาม ล้างปัจจุบันต่างจากล้างแต่ก่อนอย่างไร

คุณไพบูลย์ ล้างแต่ก่อนเป็นของคนไทย แต่ตอนนี้ขันอมินิหมด คนไทยไม่ทำล้างแล้วเพราะทำแล้วขาดทุน หากทำล้างก็ต้องขายคนจีน เมื่อคนจีนกดราคาบ้าง ไม่รับซื้อบ้าง หรือจ่ายเงินช้า ก็ขาดทุน ต้องหยุดทำ วิธีการนี้เกิดขึ้นกับทุกๆ ประเทศ ซึ่งการปั่นราคาเกิดขึ้นประมาณช่วง 5 ปีหลัง ในช่วง 10 ปีก่อนยังไม่มีมีการปั่นราคา

คำถาม ไทยใช้ข้อตกลงอะไรระหว่างไทยกับจีน

คุณไพบูลย์ใช้ข้อตกลงของอาเซียนเป็นหลัก เพราะต้องการเชื่อมโยงอาเซียนเป็นหนึ่ง จินต้องการค้าขายกับอาเซียน ตอนนี้เมื่อส่งของไปจีนต้องผ่านเวียดนาม ผ่านเขมร ไม่สามารถส่งตรงเข้าจีนได้ เพราะการส่งของเข้าจีนไทยต้องเสียภาษี 13% แต่จีนกับเวียดนาม เขมร มีข้อตกลงพิเศษ และอีกอย่างในความเป็นจริงภาษีไม่ใช่แค่ 13% แต่ประมาณ 30% เพราะอยู่ที่การแจ้ง declare ของด่านจีน เช่น ถ้าราคาในใบขนสินค้าแสดงที่หนึ่งล้าน แล้วด่านจีนจะแจ้ง declare ที่ราคาสามล้าน ภาษีก็จะเป็น 13% ของสามล้าน ไม่ใช่หนึ่งล้าน การคิดภาษีของด่านจะไม่ใช้ราคาจริงๆ ของสินค้านั้น แต่จะใช้ราคาขายปลีกของเดือนก่อนในการคำนวณภาษี และโดยธรรมชาติผลไม้ของไทยในช่วงที่ผลผลิตออกมาใหม่ๆ ราคาจะแพงแต่ของจะมีน้อย เช่น ถ้าผลผลิตออกมาแค่ 1 % มังคุด กิโลละ 200 บาท ก็เอาราคา 200 ของเดือนนี้ไปประเมินราคาเดือนหน้า เดือนหน้าราคาปลีกลดเหลือ 30 บาท แต่

ภาษีคิดจาก 200 ก็เป็นการกีดกันทางการค้าของจีน และพอเดือนถัดมาได้ราคาภาษีผูกผลผลิตที่ออกในประเทศก็หมดแล้ว ส่งไม่ได้แล้ว ตรงนี้เป็นข้อเสียเปรียบ บางครั้งภาษีสูงถึง 40-50% ก็มี ผลไม้ที่ไทยส่งไปจีน เช่น ลำไย มังคุด ส้มโอ มะพร้าว เป็นต้น คนจีนฉลาดรู้ว่าไทยส่งสินค้าทางเรือ จีนก็มาเปิดเส้นทางขนส่งสินค้าทางบก ระบบการขนส่งก็เป็นของจีนเองทั้งหมด ใช้ของไทยไม่ได้

คำถาม ไทยยังสามารถทำกำไรได้อยู่ไหม และยังมีสินค้าที่จะส่งออกไหม

คุณไพบูลย์ สำหรับคนไทยแล้วยังอยากขาย อยากมีอาชีพ ก็เลยต้องยอมไปเป็นนอมินีให้คนจีน รับจ้างทำ ไม่ใช่ต่อรองไม่ได้ แต่ไทยเสียเปรียบตลอด จีนบีบจนทำไม่ได้ เมื่อทำไม่ได้ก็ต้องเลิกไป

คำถาม สำหรับทุเรียนมีความพิเศษกว่าสินค้าอื่นไหม

คุณไพบูลย์ ภายใน 1-2 ปีนี้ยังได้ประโยชน์อยู่ แต่อีก 3-4 ปีข้างหน้า เกษตรกรจะล้มละลาย เพราะการปั่นราคาหลังจากนั้นราคาจะถูก เหมือนยางพารา และมันสำปะหลัง

คำถาม ล้งตอนนี้เป็นของจีนร้อยเปอร์เซ็นต์เลยไหม

คุณไพบูลย์ ทางภาคเหนือลำไยอบแห้งเป็นของจีนร้อยเปอร์เซ็นต์ เหลือแต่ลำไยสดที่ไทยยังมีตลาดอินโดนีเซีย รับเราค้าอินโดฯ เป็นหลักสำหรับลำไยภาคเหนือ ส่วนลำไยจันทบุรีก็เป็นของจีนหมดแล้ว เพราะกำไรดี ของสวย คนจีนก็เข้ามายึดครองเลย ตั้งนอมินีซื้อแข่ง คนไทยสู้ไม่ได้ จีนเข้ามาหวานเงินเป็นพันล้าน ซื้อสวน คนไทยสิบล้านก็ไม่มีเงินแล้ว

คำถาม กลุ่มที่เข้ามามีรัฐหนุนหลังหรือเอกชน

คุณไพบูลย์ โดยความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่าเป็นกลุ่มฟอกเงิน กลุ่มนี้ใหญ่มาก ไม่สามารถเก็บเงินไว้ในประเทศได้ เพราะจะโดนรัฐบาลจับคอร์รัปชัน ยึดเงิน ต้องเอาเงินเข้ามาแปลงเป็นสวนผลไม้ แต่ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เข้ามาแบบรวมหุ้นกัน ไม่ได้มาแบบเดี่ยวๆ

คำถาม มีการพูดคุยกันไหมในกลุ่มผู้ส่งออกของไทยและได้ใช้เครื่องมืออะไรในการต่อสู้

คุณไพบูลย์ ไทยก็มีการรวมตัวกันแต่ทำอะไรไม่ได้ เพราะรัฐบาลไทยสนับสนุนจีน อยากให้จีนเข้ามาค้าขาย อยากให้ราคาขึ้นให้เกษตรกรได้ประโยชน์ ถ้าขวางนโยบายที่สนับสนุนจีน รัฐบาลไทยก็ไม่สนับสนุน ต้องให้จีนผ่านตลอด ไม่ว่าจะเป็นนอมินีหรืออะไรก็ตาม รัฐบาลจะไม่สนใจ เราทำอะไรไม่ได้ ทำได้แค่จะทำต่อหรือถ้าไม่ทำต่อก็ไปรับจ้างเขา เป็นนอมินีให้เขา ให้เขาเช่าโกดัง

คำถาม การรับจ้างเป็นนอมินีกำไรดีกว่าทำอะไรไหม

คุณไพบูลย์ ดีกว่า ไม่ต้องเสี่ยง ถ้าทำอะไรจะมีความเสี่ยงมากกว่า บางครั้งขาดทุนวันเดียว 20-30 ล้าน เป็นนอมินีรอรับเงินอย่างเดียวันหนึ่ง 4-5 หมื่น เดือนหนึ่งก็แสน แต่บางคนเขาก็ไม่ยอมเป็น โดยส่วนตัวหากไม่ค้าเป็นทีมในตอนนี้ก็หยุดค้าแล้ว

คำถาม ในตอนนี้ที่บริษัทค้าอะไรอยู่บ้าง

คุณไพบูลย์ ค้าทุกอย่างได้อะไรมาก็ค้าหมด ส่งที่ฮ่องกงกับอินโดฯ ไม่ค้ากับจีนเพราะจีนเอาเปรียบเกินไป

คำถาม สำหรับยุโรป อเมริกาไกลเกินไปหรือไม่อยากรับสินค้าไทย

คุณไพบูลย์ ไม่ใช่ไม่อยากรับแต่คนทางฝั่งตะวันตกไม่นิยมกินเพราะผลไม้ไทยไม่ถูกปาก มีรสหวานเกินไป เขานิยมผลไม้เปรี้ยว เช่น พวกสตอเบอรี่ รสอมเปรี้ยว หวานน้อยๆ มะม่วงไทยก็หวานเกินไป มังคุดพอได้แต่อายุมันสั้นได้แค่ 7 วัน ไปถึงก็เสียหมดแล้ว

คำถาม ทางกลุ่มสมาคมรวมกลุ่มกันต่อรองกับรัฐบาลอยู่ใช่ไหม

คุณไพบูลย์ เราไม่ต่อรองกับรัฐบาลแล้วพูดคุยกับรัฐบาลไม่ได้เพราะรัฐบาลไม่คุยเรื่องนี้ ตอนนี้ก็ไม่มีทางเลือกเลย ทุกคนก็ต่างคนต่างทำไป เอาตัวรอดให้ได้ ค้าได้ก็ค้า ค้าไม่ได้ก็หยุด

คำถาม รอคุยกับรัฐบาลชุดใหม่ไหม

คุณไพบูลย์ รัฐบาลไม่ได้ออกนโยบายมาเพื่อคุ้มครองผู้ค้าในประเทศ ตามหลักแล้วหากเกิดการทุบตลาดรัฐบาลต้องคุ้มครองผู้ค้า แต่แบบนี้เราโดนทุบตลาดโดยไม่รู้ตัว

คำถาม ปัญหานี้เริ่มเกิดขึ้นก่อนรัฐบาลทหารไหม

คุณไพบูลย์ เกิดขึ้นก่อนหน้านี้แต่ยังไม่หนักมาก

คำถาม เป็นความตั้งใจของผู้วางนโยบายไม่ใช่เป็นเพียงเพราะการแข่งขันที่รุนแรง เราทำอะไรไม่ได้ หรือเกิดจากความไร้ประสิทธิภาพ

คุณไพบูลย์ ไม่ทราบเรื่องภายใน รู้แต่ว่าตอนนี้จะต้องทำอย่างไรให้อยู่รอด ไม่ใช่ค้าเพื่อเอากำไรแต่ค้าเพื่อเอาตัวรอด

คำถาม ทราบเรื่องผลไม้ไทยบนเกาะไหหลำไหม

คุณไพบูลย์ เป็นแหล่งเลียนแบบผลไม้ไทย แต่รสชาติยังไม่ได้ รสชาติจะออกมาแปลกๆ และแปะป้ายยี่ห้อไทย ตราเหมือนทุกอย่าง เปลี่ยนแค่ที่อยู่ สำหรับผลไม้ประเทศไทยเป็นเจ้าเอเชีย ผลไม้เมืองร้อนไม่มีประเทศไหนสู้ไทยได้ เพราะฉะนั้นทุกประเทศไม่ว่าเวียดนาม เขมร จีน ก็พยายามเอาต้นพันธุ์ผลไม้เราไปปลูก ไทยก็ปล่อยออกๆ ความจริงไทยมีกฎหมายห้ามแต่ไม่กวัดขั่น ปล่อยให้ออกไปก็เลยปลูกกันเยอะในตอนนี้ หมอนทองก็มีปลูกที่อินโด ที่เวียดนามก็มี เขมรก็มี และเป็นคู่แข่งของเราอินโดฯ ตอนนี้ก็ไม่นำเข้าแล้วเพราะเขาก็มีปลูกเอง

คำถาม ถ้าจะเสนอนโยบายรัฐบาลยุคต่อไปอยากให้ทำอะไรบ้างที่จะทำให้เราอยู่ได้ ธุรกิจของเราสู้กับจีนได้ อาจจะไม่ใช่การส่งออกไปประเทศเขา แต่เป็นการปกป้องตลาดของเรา

คุณไพบูลย์ ถ้าระบบการค้าเหมือนกับที่เราค้ากับสิงคโปร์ ฮองกง ไม่ใช่การค้ากับจีน อย่างเช่นค้ากับสิงคโปร์เขาจะเป็นตัวแทนขาย เขาจะไม่เข้ามาทำ เขาจะปล่อยให้คนไทยทำ คนไทยก็จะเป็นคนรักษาคุณภาพสินค้า ก็จะดีกว่าของจีน ทุกวันนี้ทุเรียนที่จีนเข้ามาทำจะเป็นทุเรียนอ่อนหมด จีนจะไม่สนใจถ้าราคาขึ้นจีนก็จะขายก่อนเอากำไรก่อน พอเริ่มตัดอ่อนแล้ว ในสวนก็ต้องทยอยตัดหมด ตัดอ่อนไปตลอดจนจบฤดูกาล จากนั้นไปจะไม่มีทุเรียนแก่แล้ว จนกว่าทุเรียนจะล้นตลาดจึงจะได้เจอทุเรียนแก่อีกประมาณสามปี

คำถาม จากที่อเมริกาตั้งนโยบายภาษีกับจีน ไทยได้ประโยชน์ไหม

คุณไพบูลย์ ได้แต่ไม่มาก เขาขึ้นภาษีทำให้ผลไม้ไทยที่เขาราคายังสู้ได้ คือคนนำเข้าผลไม้จีนน้อยลง ก็จะนำเข้าผลไม้ไทยมากขึ้น

คำถาม ผลไม้ตามห้างสรรพสินค้าเป็นผลไม้ที่นำเข้าจากจีนทั้งนั้น มีผลกระทบกับผลไม้ไทยไหม

คุณไพบูลย์ มีผลแต่ไม่มาก เพราะส่วนหนึ่งอยู่ที่คนชอบกินแต่จะมีผลกับบางกลุ่มที่เงินเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ เพราะการบริโภคมันทดแทนกันได้ถ้าราคาถูกกว่า

คำถาม ล้งภาษาดั้งเดิมคืออะไร

คุณไพบูลย์ โรงคัดสินค้า โรงคัดบรรจุภัณฑ์

คำถาม ต่อไปในอนาคตผลไม้ไทยจะมีจุดแข็งอะไรที่จะแข่งขันในตลาดได้

คุณไพบูลย์ คุณภาพอย่างเดียว สภาพพื้นที่ อากาศ ไม่มีประเทศไหนที่สู้ประเทศไทยได้ เช่นส้มโอบางสายพันธุ์ปลูกได้แค่ในเมืองไทยและบางพื้นที่เท่านั้น ปลูกที่อื่นก็ไม่อร่อย

คำถาม ปัญหาการปลอมสินค้าต้องทำอะไร

คุณไพบูลย์ คนกินครั้งเดียวก็รู้แล้ว ทำลายภาพลักษณ์ ทำให้คนไม่กล้าซื้ออีกกลัวของปลอม

คำถาม มีองค์กรที่ผ่านทางภาครัฐในการช่วยแก้ปัญหาไหม เช่นเป็นตัวแทนแต่ผู้เดียวที่จะนำเข้าจากเมืองไทยไปเพื่อขายและการันตีว่าเป็นของแท้จริงๆ

คุณไพบูลย์ เชื่อว่ารัฐบาลทำได้แต่โดยจิตสำนึกแล้วทำไม่ได้ พ่อค้ายังลำบากเลย ให้รัฐบาลไปทำคงยาก เสี่ยงเกินไป เอาเงินไปทิ้ง

คำถาม สิ่งที่เกิดขึ้นคือการประท้วงของกลุ่มเกษตรกร

คุณไพบูลย์ เพราะเขาเป็นกลุ่มที่ต้องได้ผลประโยชน์จากพฤติกรรมแบบนี้ ปกติต้องมีการประกันราคา เมื่อราคาตกก็เสียผลประโยชน์ อย่างทุเรียนอีกสามถึงสี่ปีราคาก็จะตก

คำถาม สำหรับผู้ประกอบการเงินจะราคาสูงหรือต่ำเขาก็ไม่สน เพราะยังงៃเขาก็ได้กำไรใช้ไหม แต่ราคายังดีใช้ไหม

คุณไพบูลย์ ที่เขาไม่สนก็เพราะเหมือนเงินเขาได้มาเปล่าๆ เขาไม่มีต้นทุน ใช้ระบบฟอกเงินขายเท่าไรก็ช่าง ทั้งก็ทิ้งไป เงินจากคอร์ปชั่นมาเอามาทำอะไรก็ได้ ให้เห็นว่าเขามีธุรกิจที่อื่นด้วย ให้เห็นว่าเงินมีที่มาจากธุรกิจ แต่เดี๋ยวนี้ก็เริ่มยากขึ้น จีนเข้มงวดมากขึ้นไม่ให้เงินออก การโอนออกแต่ละครั้งจะต้องผ่านธนาคารชาติทำเอกสารเยอะมาก แต่สำหรับรายใหญ่จริงๆ ก็ยังมีวิธีการโอนแบบระบบโปก๊ววนอยู่

คำถาม ตอนนี้สมาชิกของสมาคมเพิ่มขึ้นหรือลดลง

คุณไพบูลย์ ในความเป็นจริงสมาคมช่วยอะไรไม่ได้ ตอนนี้มีรายใหญ่ๆ อยู่ประมาณ 40 ราย ซึ่งเป็นประมาณ 50-60% ของประเทศไทย

คำถาม เรื่องคุณภาพสินค้าที่บอกว่าจะอยู่ได้ด้วยคุณภาพ แล้วถ้าเงินเข้ามาในลักษณะนี้รักษาคุณภาพไม่ได้จะอย่างไร

คุณไพบูลย์ ยังมีคนที่ทำแบบรักษาคุณภาพอยู่ แต่ต้องไปทำตลาดแยก ทำแบรนด์แยก ขายในราคาแพง ยังมีอยู่แต่น้อยมาก ที่บริษัทก็ส่งไปฮ่องกง ทำแบบคุณภาพดีมาก

คำถาม ส่งออกกับนำเข้าแยกกันไหม

คุณไพบูลย์ แยกกัน คนละกลุ่มกัน แต่บางคนทำส่งออกและก็นำเข้าด้วย แต่ส่วนใหญ่จะแยกกัน เพราะระบบต่างกัน

คำถาม คนนำเข้ามีปัญหาใหม่จากการที่เราเชื่อมโยงกันในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา

คุณไพบุลย์ มีปัญหาคือของเข้ามามากเกินไปทำให้เขาไม่มีกำไร

คำถาม มีนอมินีเหมือนส่งออกไหม

คุณไพบุลย์ มีคนจีนเข้ามาขายโดยตรง และคนไทยที่นำเข้า แต่คนไทยตอนนี้สู้ไม่ได้ เพราะคนไทยนำเข้าผ่านระบบต้องเสียภาษี เราทำเพราะเรามีตัวตน มีบริษัท ต้องเอาของไปเข้าโกดังห้องเย็น มีค่าใช้จ่ายในการขาย ต้องมีคนงาน แต่คนจีนลักลอบนำเข้ามาเปิดขายอยู่ข้างตลาดขายลดราคาได้เงินสด ด้านศุลกากรของเราไม่ตรวจ ไม่มีภาษี ได้ผลประโยชน์ก็หลบหนีกลับตา และอีกอย่างผลไม้จีนสารตกค้างเยอะ เพราะเราไม่ได้มีการตรวจเช็ค ไม่ได้ผ่านอะไรเลย ผลไม้ประเทศเราดีที่สุดถ้าเทียบกับผลไม้ประเทศอื่น เขาต้องมาเรียนรู้จากเรา ต้องมาศึกษาเรา

คำถาม เคยส่งออกไปทางรัสเซียไหม

คุณไพบุลย์ ไม่เคยส่งไปรัสเซีย ทางรัสเซียไปยากต้องส่งเครื่องบิน ซึ่งเครื่องก็หายาก เนื่องจากเที่ยวบินน้อยและต้องมีผู้โดยสารด้วย แล้วพื้นที่ที่วางสินค้าได้ก็เหลือน้อย เป็นปัญหาในเรื่องของโลจิสติกส์ ไม่สามารถไปทางเรือและทางรถได้เพราะไกลเกินไป ค่าขนส่งก็สูงกว่า ค่าส่งทางเครื่องบินก็โหดร้ายกว่าบาท ค่าส่งทางเรือก็โหดสามบาท และถ้าส่งไปได้ก็ต้องลักษณะของการแปรรูป เพราะหากผู้บริโภคจะกินผลไม้สด จะไปขายแปรรูปก็ได้ แปรรูปตอนนี้ก็ไม่ได้ราคา ต้นทุนสูง แปรรูปครั้งหนึ่งกว่าจะได้ขายก็หกเดือน กว่าจะเก็บตามไร่อีกสี่เดือน ต้องใช้เวลาเป็นปีกว่าจะได้เงิน แต่ว่าเงินจ่ายไปหมดแล้ว เพราะฉะนั้นต้องซื้อให้ได้ราคาถูก ขายให้แพง เงินหมุนกลับมาไม่ทันก็ทำต่อไม่ได้

คำถาม สรุปคือเงินใช้วิธีการค้าที่ไม่ปกติ ทั้งทุ้มตลาด การเก็งราคา กีดกันทางการค้า

คุณไพบุลย์ มีการเจรจาหลายรอบแล้วเรื่องภาษีขอให้ลดลงมาให้เหลือ 6 % ส่งผ่านเวียดนาม เพราะฉะนั้นก็ย้ายไปส่งทางเวียดนามเข้าไปทางจีน ใช้วิธีการแปลงสัญชาติซึ่งเป็นพฤติกรรมการค้าระหว่างประเทศ ตอนนี้สินค้าของจีนผ่านเข้าเวียดนามมาไทยเยอะ

คำถาม เนื่องจากสินค้าของไทยเรามีคุณภาพที่ดีมาก แล้ว มกอช. ตัวแทนสมาคมได้เข้าไปเป็นกรรมการไหม

คุณไพบุลย์ มีตัวแทนสมาคมเป็นกรรมการอยู่ ซึ่งเป็นภาคบังคับว่าจะต้องมีตัวแทนของสมาคมผู้ค้าและส่งออกผลไม้อยู่ในกรรมการ ทาง มกอช. จะระบุชื่อมา จะเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถตามที่ต้องการ

คำถาม มกอช. ปกป้องผลประโยชน์กับทางผู้ค้าผลไม้อย่างไร

คุณไพบุลย์ มกอช. ไม่ได้เกี่ยวกับการค้า แต่เกี่ยวกับมาตรฐานเพื่อให้สินค้ามีความปลอดภัย อยู่ในระดับมาตรฐาน

คำถาม คุณไพบุลย์ เป็นกรรมการร่วมทุกครั้งในการกำหนดมาตรฐานของการนำเข้าส่งออก ของ ไทยเรากำหนดไว้สูงไหม

คุณไพบุลย์ ที่เราส่งออกเรากำหนดประมาณต่ำ แต่ที่นำเข้าก็จะกำหนดประมาณสูง เพื่อให้ คู่แข่งได้เข้ายาก ขายในประเทศก็กำหนดต่ำเพื่อให้ชาวสวนได้ขายออก

คำถาม มีผลต่อผู้บริโภคไหม ถ้าเรากำหนดมาตรฐานต่ำ

คุณไพบุลย์ เราจะกำหนดเฉพาะเรื่องรูปทรงภายนอกลักษณะภายนอก เป็นมาตรฐาน อุตสาหกรรม แต่เรื่องการปนเปื้อนมาตรฐานอนามัยจะกำหนดโดยสาธารณสุข ก็จะเห็นว่าภาคเอกชน ได้ต่อสู้และลงมือทำคือเข้าไปกำหนดมาตรฐานด้วยเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาคมผู้ค้า

คำถาม ค้าขายกับเงินมีปัญหาเรื่องเครดิตไหม

คุณไพบุลย์ มีปัญหาการจ่ายเงินล่าช้า

คำถาม มองว่าอนาคตที่เงินจะทำเส้นทางสายไหมเข้ามาควรมีไหมมองทั้งระยะสั้นและระยะยาว

คุณไพบุลย์ ถ้าจะเปิดต้องเปิดแบบกัก ต้องมีคนเก่งไปจัดการเขา ต้องรู้ว่าเขาจะเล่นเกมอะไร ถ้าภาษีไม่ได้ก็ต้องตรวจโรค เรามีสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย จีนเล่นเราในเรื่องมาตรฐาน ทุเรียนแช่แข็งว่าไม่ได้มาตรฐานไม่มีสุขอนามัย จีนเตรียมเปิดโกดังแช่แข็งในไทย เราก็กัดก่อนโดย ออกมาตรการว่าทุกโกดังที่จะเปิดทำแช่แข็งจะต้องเข้าระบบเหมือนโรงงานโฟรเซน ซึ่งยากมาก เขา บังคับให้ต้องทำแบบนี้ ทั้งเจ้าเก่าและเจ้าใหม่ให้ดำเนินการให้จบในเวลาสามเดือน ถ้าไม่จบก็เปิดไม่ได้ เพราะฉะนั้นการเงินที่จะเปิดโดยสั่งให้ชาวบ้านแกะแล้วจะเอามาแช่แข็งเองก็เปิดไม่ได้ ซึ่งก็มีมาตรการ ว่าถ้าโรงงานไม่ได้มาตรฐานก็ส่งออกไม่ได้ ซึ่งตรวจเข้มมากในตอนนี้

คำถาม ข้อเสนอเรื่องนอมนิตรงจุดนี้ที่จะแก้ได้ต้องทำอะไรเพราะไม่ใช่ธุรกิจเดียวที่มีเรื่องนอมนิ ซึ่งมีหลายธุรกิจและจะมีมากขึ้นในอนาคต

คุณไพบุลย์ ยังไม่มีวิธีแก้ สมยอมกันอยู่ ไม่มีหลักฐาน จับใครไม่ได้

คำถาม ถ้าไมไชนอมีนิผลประโยชน์จะตกกับประเทศไทยมากกว่าไชน

คุณไพบูลย์ อย่างที่ทำการอยู่ตอนนี้เวียดนาม เขมร จีน นอมีนี่ไม่ได้ เพราะรัฐบาลเข้มงวด ถ้าหากว่าใครจะมาเปิดบริษัทต้องตรวจแล้วตรวจอีก ไม่สามารถจะเปิดได้ง่ายๆ คนต่างชาติจึงไม่กล้า แต่ประเทศไทยเปิดง่ายมาก ปีหนึ่งตรวจครั้งหนึ่ง บางครั้งก็ไม่เคยมาตรวจดูเลย แค่อำนาจบริหารจัดการเรื่องภาษีได้ด้วยวิธีไหนก็ตามก็ไม่มีปัญหา นอมีนี่มันก็เกิดง่าย

คำถาม ต่างยังไกับคนจีนสมัยรุ่นปู่รุ่นพ่อที่มาในเมืองไทย เพราะเราเกิดที่นี่แล้วไหมเราถึงมีสิทธิ์ทำอย่างที่เราทำ

คุณไพบูลย์ คนจีนรุ่นเราเข้ามาจะมีความรักชาติรักประเทศไทย คิดว่าเป็นประเทศที่ปู่ย่าตายายเรามาเกิด มาทำมาหากิน ให้ที่พักพิง แต่คนกลุ่มนี้ที่เข้ามาใหม่ไม่ใช่แค่เข้ามาประกอบอยู่อย่างเดียว แต่เขาไม่ได้มีความสำนึกว่านี่คือประเทศของเขา เขามาเพื่อเอาทรัพยากรเราไปแล้วจบ แต่รุ่นพ่อรุ่นแม่มาเพื่อสร้างทรัพยากร

คำถาม สัมพันธ์กับเชิงลัทธิทางการเมืองไหมว่าจีนเข้ามาสมัยก่อนในยุครอยต่อประชาธิปไตย ในขณะที่คนจีนยุคที่หัวกระเป๋ามายังเป็นคอมมิวนิสต์อยู่ มีความคิดเรื่องนี้อยู่ไหม

คุณไพบูลย์ ไม่มีเลย

คำถาม การค้าในโลกออนไลน์ปัจจุบันมีผลกระทบกับเรื่องผลไม้ไหม อย่างที่อาลีบาบาขายทุเรียน 80,000 ลูก

คุณไพบูลย์ ในความรู้สึกส่วนตัวมีผลนิดหน่อย แต่ยังไม่สินค้าเกษตรมันขึ้นอยู่กับ demand และ supply ปริมาณไม่ได้มากมายที่จะทำให้เกิดผลกระทบและเป็นออเดอร์ที่เขาสั่งมาแล้ว ซึ่งทุเรียน 80,000 ลูกก็ถือว่าเล็กน้อย ลูกละราวสามกิโล เราส่งปีละเป็นล้านๆ ตัน และผลไม้สดขายออนไลน์ก็หายาก อย่างทุเรียนมันจะแตก และ บางครั้งส่งไปมันก็ยังไม่สุก เนื้อยังแข็งอยู่ ซึ่งปัจจุบันส่งทางเรืออย่างเดียว และคนกินก็ชอบกินไม่เหมือนกัน บางคนชอบแข็ง บางคนชอบละ พอดีแบบที่ไม่ตรงตามที่ชอบก็บอกว่าของไม่ดี แต่ไม่บอกว่าไม่ดียังก็ต้องเคลมเงิน

คำถาม ผลไม้มีจุลินทรีย์เหมือนข้าวไหม

คุณไพบูลย์ ประเทศไทยทำไม่ได้ แต่ญี่ปุ่นทำได้ ญี่ปุ่นรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด ซึ่งทำแบบนี้กับหลายๆประเทศ คือเป็นจุลินทรีย์ไหมไม่แน่ใจ แต่ขายให้เอกชนก็มีเยอะ เช่น ส่งขายฮ่องกง ส่งให้จีน ก็เป็นการส่งขายโดยรัฐบาล รัฐบาลตั้งบริษัทขึ้นมารับซื้อจากชาวสวนทั้งหมดเลยทำแบรนด์เดียว อาจแบ่งแค่แบรนด์จากเมืองต่างๆ ซึ่งประเทศไทยทำไม่ได้ผลประโยชน์มหาศาล และจากการที่รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงราคา ประกันราคา ทำให้ทั้งเกษตรกรและผู้ค้าอยู่ไม่ได้ในระยะยาว

คำถาม ตอนนี้มีตำแหน่งเป็นนายกสมาคมด้วยใช่ไหม

คุณไพบูลย์ ใช่

คำถาม โมเดลน้ำมันเหมือนกันใช่ไหมที่รัฐบาลจะเอาผลทางการเมือง

คุณไพบูลย์ การแทรกแซงใครเป็นคนรับซื้อคนนั้นรวบ วันหนึ่งรับเป็นล้าน มันไม่ง่าย เช่น หากราคาตลาดอยู่ที่ 10 บาท รัฐบาลจะซื้อ 25 บาท รัฐบาลก็ให้โกดังไปรับซื้อ โกดังก็ให้เอาเงินมาสัก 20 ล้าน แล้วก็ให้ญาติพี่น้องไปกว้านซื้อมา 10 บาท เท่าราคาตลาดแล้วก็มาเข้าโกดัง 25 บาท แล้วก็มีส่วนต่าง 15 บาท ซึ่งเป็นเครื่องมือหากินของนักการเมือง ซึ่งเกษตรกรจะไม่ได้ผลประโยชน์จริงๆ อาจอ้างเรื่องโควตาการรับซื้อเต็ม เป็นต้น เมื่อไหร่ก็ตามที่รัฐบาลแทรกแซงก็จะเสี่ยงเจ๊งหมด

คำถาม อนาคตความยั่งยืนของผลไม้ไทย

คุณไพบูลย์ ต้องเอาเรื่องคุณภาพอย่างเดียวโดยไม่ต้องสนใจจะมากหรือน้อย ถ้าคุณภาพได้ก็อยู่ได้ด้วยตัวของมัน สำหรับผลไม้บางชนิด เช่น สับปะรดล้นตลาด อเมริกาไม่รับซื้อราคาตกต่ำ เพราะสินค้าออกพร้อมกันในช่วงเดียวกันมากเกินไป และปัญหาของสับปะรดคือสายพันธุ์ ปลุกมาเป็นสิบปี ต้องเปลี่ยนสายพันธุ์ พันธุ์ดีของเราอาจไม่ได้ดีของประเทศอื่น อร่อยของเราอาจไม่ใช่อร่อยของประเทศอื่น ทุกอย่างอยู่ที่คนซื้อเป็นคนตัดสินใจ ไม่ใช่คนปลูก

คำถาม เกี่ยวไหมกับการที่อเมริกาจะรับซื้อแล้วไปซื้อของฟิลิปปินส์แทน

คุณไพบูลย์ เพราะสายพันธุ์ของฟิลิปปินส์ตรงตามความต้องการมากกว่า ผลไม้ทุกตัวจะต้องมีการส่งเป็นผลไม้สดก่อน ถ้ามีของสดออกมันจะดึงราคาทั้งระบบ ถ้าส่งเป็นของสดไม่ได้กลายเป็นแปรรูปราคาก็พังหมด สับปะรดเอาลงกระป๋องอย่างเดียว

คำถาม ตอนนี้รัฐบาลมีการช่วยหาตลาดส่งออกผลไม้สดใหม่ๆบ้างไหม

คุณไพบูลย์ พยายามช่วยตลอดแต่รัฐบาลทำไม่เป็น คือคนเก่งๆสมองไหลไปอยู่เอกชนหมด ไม่มีใครอยู่กับรัฐบาล เอกชนหาลูกค้าเอง ทดลองเอง เจ๊งเอง เจ๊งก็กู้แบงค์เป็นหนี้ต่อส่วนมากก็เป็นแบบนี้ เป็นความเสี่ยงของเรา พาณิชย์พยายามหาลูกค้ามาจัด matching หาลูกค้าจากฮ่องกง จีน สิงคโปร์ มาเลเซีย มาเมืองไทย ออกตัวเครื่องบิน ที่พักรถรับส่ง อาหารฟรี 3 มื้อให้ แต่เป็นตัวปลอมหมดเลย นามบัตรไม่มี นายให้มาก็มา ให้มาเที่ยวบอกว่ามันเป็นโบนัส บริษัทหนึ่งมาสามคนไม่มีเก้าอี้เลย อย่างพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่จัดก็ให้สิ่งต่างๆ ที่สนิทสนม พรรคพวกตัวเองไป แต่ไม่บอกพ่อค้าตัวจริงหรือรายใหญ่ๆ เจ้าอื่น ไม่แจ้งสมาคม สมาคมก็ไม่ว่า เกษตรกรไม่รู้ ต้องเข้าใจว่ากลุ่มคนเหล่านี้ไม่มี

กำลังการผลิต ไม่มีของไปส่งเขา ทำคุณภาพสินค้าก็ไม่ได้ โกดังใหญ่ๆ ทำได้ แต่ไม่มีโอกาสได้เจอกัน ส่วนใหญ่เอกชนก็จะไปงานเทรดที่ต่างประเทศจัดเอง

คำถาม ทำไมรัฐต้องคิดวิธีนี้และทำแบบนี้ มันเป็นผลประโยชน์ของใคร

คุณไพบูลย์ เพื่อผลประโยชน์ของหน่วยงานในการสร้างผลงานเลื่อนขั้น หน่วยงานได้คะแนน และผลต่อการประเมินหน่วยงาน

คำถาม สมาคมได้เงินอุดหนุนจากรัฐบาลไหม

คุณไพบูลย์ ไม่มีเลย เป็นการลงขันกันเองในกลุ่มผู้ค้า ค่าใช้จ่ายปีละประมาณ 2-3 ล้านบาท ค่าออฟฟิส ค่าพนักงาน แต่ก่อนสมาคมจัดไปตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน เขมร เวียดนาม ตอนหลังเรารู้แล้วว่ารัฐบาลยังงี้ก็ไม่ช่วยทั้งหมด ถึงเราจะเปิดตลาดได้แต่พอจะค้าจริงก็ลำบาก เพราะไม่มีการผลักดันจากภาครัฐเข้าไป จริงๆจะทำอะไรก็ตามภาครัฐต้องเดินหน้าก่อน เพราะไม่อย่างนั้นจะโดนกีดกันสารพัดในการที่จะเอาเข้าประเทศต่างๆ ผลไม่อ่อนไหวมาก ทุกประเทศป้องกันตัวเอง

คำถาม สิ่งโปร้ผักผลไม้นำเข้าถูกกว่าเมืองไทยเยอะ

คุณไพบูลย์ ภาษีสิ่งโปร้ถูกกว่า และห้างในเมืองไทยบวกเพิ่มเยอะมาก อย่าง มังคุด กิโลกรัมละ 490 บาท หน้าห้างสามกิโลกรัม 100 บาท หูเรียนกิโลกรัมละ 800 บาท นอกห้างกิโลกรัมละ 120 บาท อย่างหูเรียนในช่วง 1-2 ปีนี้ยังขาขึ้น แต่หลังจากนั้นราคาจะตก ถ้าจะปลูกหูเรียนให้ปลูกแบบไม่ต้องใส่สารเคมีปล่อยให้สุกตามธรรมชาติ แล้วขายในประเทศได้ราคาสูงกว่าส่งออกแน่นอน

คำถาม มีคนทำหูเรียนมาตรฐานออแกนิกส์ไหม

คุณไพบูลย์ ทำที่ศรีสะเกษ ทำได้แต่ใบ ไม่ได้ผลผลิต ผิวนิ่วผ่านเป็นสีต่าง หนอนเยอะ เนื้อจะปูดๆเพราะหนอนเข้าไปเจาะ ทุกวันนี้ฉีดยาหมด หูเรียนศรีสะเกษเป็นหูเรียนป่า หูเรียนไม่ฉีดยาไม่ได้ แต่มันจะมีระยะปลอดภัยอยู่ไม่กี่เดือนยาสลายตัว และปกติสองอาทิตย์ก่อนตัดเขาไม่ฉีดยาอยู่แล้ว แต่ผักฉีดยาเป็นยาคุมด้วย ซึ่งไม่ได้มีกฎแน่นอน แต่โดยจิตสำนึกต้องทำแบบนี้แล้ว ถ้าคนสวนกล้ากินก็ซื้อได้ ถ้าคนสวนไม่กล้ากินก็ต้องซื้อ ฟักผักที่ปลูกตามสวนร่องน้ำปลาตายหมดเพราะยาแรงมาก ซึ่งออแกนิกส์บ้านเราก็ไม่มีจริง ผักไฮโดรโปนิคส์กินไม่ได้มะเร็งทั้งนั้น ไม่มียาฆ่าแมลงแต่ปุ๋ยเคมีตกค้างตัวฟอสฟอรัสเยอะมาก เป็นสิ่งที่คนยุคใหม่ต้องคิดมากขึ้นกว่าเดิมเพราะอาหารมันใช้หลักความมั่นคงด้านอาหารแต่ไม่ปลอดภัยด้านอาหาร

คำถาม สรุปว่าเราคิดว่าเงินมีบทบาทสำคัญกับธุรกิจผักผลไม้

คุณไพบูลย์ เยอะมาก ยิ่งไงก็ต้องพึ่งเขา

คำถาม ยังไม่มีทางออกว่าเราจะทำยังไง ขึ้นอยู่กับรัฐบาลว่าจะเข้มงวดแค่ไหน สรุปแล้วรัฐบาลก็ยังไม่กล้าทำอะไรเพราะอิทธิพลของจีน สรุปคือรัฐบาลอยากขาย แต่ไม่มีคนมีความสามารถ คนอยู่วงในเอาพวกพ้องเป็นหลัก ผู้ประกอบการก็รวมตัวกันไม่อยู่ อยู่ในโหมดเอาตัวรอด ผู้ประกอบการก็แทบเอาตัวไม่รอด แต่ยังอยากให้เงินเข้ามาเมืองไทยเชื่อมโยงเพิ่มขึ้น เพราะยังไวกียังได้ผลประโยชน์

คุณไพบูลย์ คือผู้ค้าไม่ได้ประโยชน์แต่เกษตรกรได้ประโยชน์

คำถาม แต่เกษตรกรก็ไม่ใช่เกษตรกรไทย ถึงจุดหนึ่งจีนก็ต้องมาเหมา

คุณไพบูลย์ ตอนนี้นากำลังให้นอมินีกว้านซื้อที่อยู่

คำถาม ไม่ต่างจากทุนใหญ่ เช่น ซีพี ที่ทำกับสินค้าเกษตรที่เป็นอุตสาหกรรมใหญ่ๆ คือเกษตรกรจะเป็นแค่ผู้ผลิตในที่ดินที่กลายเป็นของเขาไปแล้ว แต่ของจีนจะเจาะลงไปพิชผลไม้บางชนิด

คุณไพบูลย์ ใช่ เฉพาะที่เขาต้องการ

คำถาม แต่ซีพีกุมหมด ทุนจีนยังไวกียังไม่ตีเท่าทุนไทย

คุณไพบูลย์ หมายถึงรัฐบาลไม่สนับสนุนทุนไทย รัฐบาลก็บอกจะช่วยให้ผู้ให้กู้เงินได้แต่ให้ไม่จริง เป็นการให้แต่มีเงื่อนไข ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เราก็ให้ใบ BL ค้ำประกัน ซึ่งรัฐก็ไม่ยอมรับ ต้องเอาหลักทรัพย์เท่านั้น ส่วนหลักทรัพย์ก็ติดธนาคารหมดจะเอาหลักทรัพย์จากไหนมาให้ ไม่เคยได้เงินจากรัฐบาลว่าจะช่วยด้านไหน ปัญหาคือความมั่นคงต่อไปจะไม่มีเพราะการค้าอยู่ในมือของคนจีนหมด เราขายของได้แต่เราเสียความมั่นคง เพราะต่อไปถ้าจีนควบคุมการซื้อขายทั้งหมดได้ ราคาเขาเป็นคนกำหนดเกษตรกรจะเหลือราคาเท่าไร เราต้องขายถูกอย่างเดียว

เราต้องมาคิดว่าจะทำยังไงให้กันเอาไว้ให้ได้ ซึ่งตอนนี้ก็ยังหาทางออกไม่ได้ อุตสาหกรรมตอนนี้อยู่ในมือจีนหมด ทุนฝรั่ง ทุนญี่ปุ่นเข้ามาแต่ก่อนไม่กระทบกับคนส่วนใหญ่ แต่จีนเข้ามาแบบซึบลึกและมีผลกระทบ เพราะคนเขาเยอะ เงินเขาเยอะมหาศาล และไม่รู้แหล่งที่มาแน่นอน

คำถาม ในมิติของผลไม้มีผลกระทบต่อเรามาก เพราะความยิ่งใหญ่และมาแบบจำนวนมากเกินควบคุม ตั้งรับไม่ไหว และการหลั่งไหลเข้ามารัฐบาลจีนเองก็ควบคุมคนของเขาไม่ได้ เราก็ต้องมาคิดนโยบายกันใหม่ซึ่งบางกลุ่มก็ทำแบบผิดกฎหมาย

คุณไพบูลย์ ความเห็นส่วนตัวเห็นว่า เงินที่จีนเอาเข้ามาอย่างน้อยครึ่งหนึ่งต้องเป็นเงินฟอกแน่นอน ไม่มีใครมาเสี่ยงเอาเงินเป็นพันล้านมาทิ้งอย่างนี้

คำถาม โดยปกติทั่วไปก็มีการฟอกเงินอยู่แล้ว แต่นี้เป็นกลุ่มใหญ่ที่เราไม่เคยเจอ

คุณไพบูลย์ ที่สำคัญคนฟอกเงินไม่สนใจกำไรขาดทุน

คำถาม เงินที่เอามาซื้อไม่มีใครตรวจสอบที่มาแต่พอเอามาซื้อมาสร้างแล้วก็เป็นที่ทรัพย์สินที่ชาวสธอาดแล้ว ซึ่งมันทำได้ง่ายมาก

คุณไพบูลย์ จีนเรียนรู้วิธีการค้าผลไม้กับไทยในช่วงแรกๆ พอเริ่มรู้แนวทางก็เริ่มเปลี่ยนเข้ามาทำเองค้าเอง พยายามจะตัดเราออก เข้ามาเมืองไทย มาหานอมนี่

คำถาม มันเป็นวิถีทางที่ทำธุรกิจกันมาแต่โบราณ เพราะเราต้องการตัดพ่อค้าคนอื่น แล้วเข้าไปทำเอง มันก็ยุติธรรมในระบบการแข่งขัน

คุณไพบูลย์ ถ้ามีโอกาสเราก็จะทำแบบเขาเหมือนกัน เราก็จะไปจีนแล้วไปค้าตรงกับลูกค้าเขาเหมือนกัน ธุรกิจท่องเที่ยวจีนก็ใช้นอมนี่ อย่างโรงแรมสองดาว สามดาว ในเชียงใหม่ ก็เป็นของจีนหมด ใช้นอมนี่ซื้อ

การเข้าร่วมการการสัมมนาวิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน ครั้งที่ 7

ณ ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร

และศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์กองทัพไทยเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อ.เมือง จ.ชลบุรี

ระหว่างวันที่ 10-13 สิงหาคม พ.ศ. 2561

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Huaqiao University: HQU) สถาบัน China Society for Southeast Asian studies (CSSAS) และสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน จัดการสัมมนาวิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน ครั้งที่ 7 (The Seventh Thai-Chinese Strategic Research Seminar) ภายใต้หัวข้อเรื่อง “ความริเริ่ม แถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมยุคใหม่: สู่การพัฒนาาร่วมกัน” (The Belt and Road Initiative (BRI) and Thailand 4.0: Towards Common Development) ในระหว่างวันที่ 10-13

สิงหาคม พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร และศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์กองทัพอากาศไทยเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อ.เมือง จ.ชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือทางวิชาการไทย-จีน ภายใต้ขอบข่ายหัวข้อที่กำหนดซึ่งถือเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในการวิจัยยุทธศาสตร์เกี่ยวกับไทย-จีน และนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างนักวิจัยนักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องของไทยและจีนด้วย

การสัมมนาประกอบด้วยการบรรยายพิเศษโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ การนำเสนอผลงานทางวิชาการโดยนักวิชาการฝ่ายไทยและฝ่ายจีน และการศึกษาดูงาน ซึ่งการสัมมนาวิชาการประกอบด้วย 3 หัวข้อดังนี้

ยุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาสังคม (Social Development Policy and Strategy)

ยุทธศาสตร์และนโยบายด้านอุตสาหกรรมและการค้า (Industrial and Trade Policy and Strategy)

การเชื่อมโยงแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมยุคใหม่กับการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Connectivity of BRI and EEC)

ประมวลภาพการเข้าร่วมการประชุม

การสัมภาษณ์ ผู้แทนระดับสูงของไทย

วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2561

ผู้แทนระดับสูงของประเทศไทยไม่ประสงค์จะออกนาม แต่เป็นผู้แทนที่กำหนดนโยบาย
ต่างประเทศโดยตรง

คำถาม ตอนนี้อยากมองการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้อย่างไร โดยเฉพาะ 3 ประเทศ
มหาอำนาจหลัก สหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย คิดว่าเราอยู่จุดไหน เกมการเมืองตอนนี้เป็น
อย่างไร มีผลกระทบอะไรกับเมืองไทยไหม (Perception ของไทยกับเกมการเมืองโลก)

ผู้แทนระดับสูงของไทย คิดว่าเป็นบริบทที่มหาอำนาจทั้งหมดหันกลับมาสู่ภูมิภาค และ
มหาอำนาจที่ตั้งใจเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในภูมิภาคนี้ เราเคยอยู่ในบริบทที่มหาอำนาจไม่ได้สนใจ
ภูมิภาคนี้มากนัก หลังเสร็จสิ้นสงครามเวียดนามอเมริกาก็ออกจากภูมิภาคนี้ไป ถอนตัวออกจาก
ประเทศไทย และปี 1990 ก็ถอนตัวออกจากฟิลิปปินส์ไปที่ภูมิภาคอื่น ไปที่ตะวันออกกลางเป็นหลัก
และยุโรป ซึ่งในช่วงนั้นเป็นช่วงที่สงครามเย็นกำลังจะสิ้นสุด โซเวียตกำลังล่มสลาย ตะวันออกอยู่ใน
ระยะเปลี่ยนผ่าน ต้องมีการจัดระเบียบใหม่ของยุโรป อเมริกาสนใจเข้าไปที่ตรงนั้น จัดการปัญหา
ยูโกสลาเวีย ยุโรปตะวันออก ตะวันออกกลาง และก็เกิดกระแสที่ทำให้อเมริกาเบี่ยงเบนความสนใจไป
ที่ตรงนั้น เช่น การก่อการร้าย เราอยู่ในระยะเวลาตั้งแต่ 1980 จนกระทั่งยุคที่ประธานาธิบดีโอบามา
ของอเมริกาไม่ได้สนใจภูมิภาคนี้ และญี่ปุ่นในตอนนั้นก็ยังเป็นญี่ปุ่นที่ยังไม่เผชิญหน้า ไม่ได้สนใจ
เกี่ยวกับภูมิภาคมากนัก ถ้าสนใจก็ในเชิงมิติเศรษฐกิจ ถ้าจะมีอะไรก็ในเรื่องของการถอนตัวของ
เวียดนามออกจากกัมพูชา และบทบาทของญี่ปุ่นในเชิงเศรษฐกิจการพัฒนาบ้าง จีนยุคก่อนหน้าก็เป็น
จีนที่ต่ำต้อย ไม่ได้แสดงความเป็นมหาอำนาจอะไร และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็สามารถที่จะมุ่งใน
เรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจได้ ทุกประเทศก็มุ่งขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพัฒนาต่างๆ และ
เกิดปรากฏการณ์เอเชียกำลังทะยานขึ้นในเชิงเศรษฐกิจ ถ้าจะติดก็เฉพาะพม่าที่มีปัญหาที่ทำให้เอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้พัฒนาไม่ได้ แต่ประมาณปี 2000 จีนเริ่มตั้งหลักทางเศรษฐกิจได้ จีนก็เริ่มเป็น
มหาอำนาจมากขึ้น มีปรากฏการณ์ทะเลจีนใต้เป็นจุดแรกที่จะบอกว่าจีนเป็นมหาอำนาจและไม่ค่อย
ปฏิบัติตามในเรื่อง National law สักเท่าใดนัก เรื่องทะเลจีนใต้บ่งบอกว่าเป็นความพยายามที่จีนจะ
เข้ามาเกี่ยวข้องกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบใหม่ ซึ่งนี่ก็เป็นการเตือนว่าเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ ฟิลิปปินส์ และเวียดนามก็อยากที่จะให้อเมริกากลับมา อเมริกาในช่วงโอบามาก็ประกาศต่อเอเชีย
ว่าจะให้ความสนใจต่อภูมิภาค ทั้งโอบามา ฮิลลารี เพิ่มการทำข้อตกลงต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่ง
ยังไม่เป็นไปในเชิงการทหารเท่าใดนัก แต่ในเชิงสัญลักษณ์จะมีอะไรที่เป็นนัยยะสำคัญ เช่น การ
ประกาศ TPP เหมือนเป็นการ follow through ในการจะหวนกลับ และมารื้อฟื้นมิตรภาพเครือข่าย
ต่างๆ จีนภายใต้การนำของสี จิ้นผิง อาเบะก็ไม่ได้นำญี่ปุ่นในแบบเก่าแต่เป็นญี่ปุ่นที่พร้อมที่จะรับมือ

กับจีน มันจึงมีปัจจัยที่จะดึงให้อเมริกากลับคืนมา ตอนนี้อย่างมหาอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็อยู่ในบริบทที่น่าเป็นห่วง เริ่มเกิดการสันเสียดึงที่ยังอยู่ในระดับกลางๆ แต่ไม่ได้เป็นภาวะปกติของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว จากนั้นไปความสนใจจะมากขึ้น ช่องว่างความไม่ไว้วางใจจากมหาอำนาจจะหนักขึ้น ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ก็ยิ่งทำให้ตึงเครียดเข้าไปอีก ส่วน Trade War ก็เป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างจีนกับอเมริกา อเมริกาก็มีเครือข่ายของตัวเอง เริ่มจากญี่ปุ่นลงไปทีออสเตรเลีย อินเดีย และตัวเล่นอื่นๆ อย่างเช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์

คำถาม ตอนจอร์จ ดับเบิลยู บุช กลับมา เอาไทยไปเป็น Special partner ของนาโต้

ผู้แทนระดับสูงของไทย คิดว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ได้อยู่ในความสนใจของบุชเลย ในยุคของบุชเป็นการต่อสู้กับการก่อการร้าย มันเป็นลมหายใจของอเมริกา ความสนใจจะไปที่อัฟกานิสถาน อิรัก การมาที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เป็นการมาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย แม้จะเป็นเครือข่าย เช่น กลุ่ม JI ที่อยู่ในภูมิภาค และบุชไม่ได้ให้เวลากับอาเซียนไม่ได้มีการลงทุนไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจหรือการทหาร ไม่ได้มีการเจรจาอะไรภายใต้ การบริหารของบุชที่เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แค่ว่าหาผู้นำมาร่วมประชุมในแต่ละปีก็ไม่ง่าย เขามองว่าอาเซียนไม่มีสาระอะไร ตอนอยู่ที่อเมริกาก็ไม่ได้มีผลงานอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอัน งานที่มีต่ออาเซียนก็น้อย

คำถาม ความสัมพันธ์กับจีนเป็นอย่างไรบ้างเพราะจอร์จ บุชเป็นคนเริ่มความสัมพันธ์กับจีนเอาไว้

ผู้แทนระดับสูงของไทย จีนได้รับความสนใจมาโดยตลอดตั้งแต่ยุคประธานาธิบดีบิล คลินตัน เพราะคลินตันเป็นคนที่ทำให้การสนับสนุนอเมริกาให้จีนเข้า WTO ให้ GSP เปิดตลาด ในยุคนั้นก็นึกว่าจะจัดระเบียบใหม่ของโลก ตอนนั้นไม่มีใครคิดว่าจีนจะกลายมาเป็นประเทศเศรษฐกิจใหม่อันดับ 2 ของโลก แต่ต้องการจีนที่แข็งแกร่งขึ้น มันคง และก็จะช่วยเป็นตัวเล่นที่รับผิดชอบในภูมิภาคและการเมืองระหว่างประเทศ และก็มีคำตอบอย่างนี้เรื่อยมา ในช่วงบุช จูเนียร์ อเมริกาไม่ได้มีความกังวลต่อจีนมากนัก ในช่วงยุคเด็ง เสี่ยวผิง จนถึงยุคหูจิ่นเทา อเมริกาก็ไม่ได้มีความกังวลต่อจีน ความกังวลเริ่มเกิดในยุคสีจิ้นผิง มาเริ่มคิดใหม่ แต่พวกเดโมแครตในอเมริกาที่ค่อนข้างยอมรับจีนก็ถูกกลบไป กระแสของพวกรีพับลิกัน พวกกลุ่มอนุรักษนิยม พวกที่บดขยี้จีนมันเริ่มมีอิทธิพลเข้ามาในยุคหลังๆ

คำถาม ด้านการค้าและเศรษฐกิจจีนมีอิทธิพลในอาเซียนมากขึ้น ในกลุ่มนักการทูตมีความเห็นอย่างไร

ผู้แทนระดับสูงของไทย ในประเทศไทยคนยังรู้สึกมากเท่าไรในความรู้สึกของเรา พอมีเหตุการณ์อุบัติเหตุทางเรือที่ภูเก็ต นักท่องเที่ยวพลตก หรือเกิดการชนกันท่องเที่ยวที่สนามบิน เรารู้สึกเดือดร้อน เราจะต้องทำความเข้าใจกับจีน สร้างความมั่นใจว่าจะกลับมา ในด้านการค้าเราก็เห็นคน

ตื่นเต้นดีใจ ไปร่วมงานอะไรที่ไหนก็คิดว่ายังควรมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับจีนต่อไป ได้การดำเนินการลงทุน การท่องเที่ยว เรามองว่าอย่างนั้น แต่กระทรวงการต่างประเทศมีความเห็นต่างกันที่คิดว่าประเทศไทยควรมองเรื่องนี้อย่างระมัดระวัง ถ้าเรายังมีความสัมพันธ์กับจีนเช่นนี้ต่อไปเราจะฝากอนาคตของประเทศไว้กับมหาอำนาจจีนหนึ่งเดียวนั้นมากเกินไป และมันจะเป็นอันตรายต่ออธิปไตย ต่อความเป็นอิสระของประเทศไทย รวมทั้งเรื่องการจัดการปัญหาต่างๆ ภายในภูมิภาคของเรา เรามีความรู้สึกลักษณะนั้น แล้วก็ค่อยๆ เตือนกันค่อยๆ สร้างเครือข่ายพันธมิตรของคนในแนวเดียวกัน และเราควรกระจายการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเรากับประเทศต่างๆ เราควรที่จะเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับยุโรปให้มากขึ้น การที่นายกไปอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือการที่เราจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับสหภาพยุโรปใหม่ มันเป็นเรื่องที่เราคิดว่าเรา diversify เราก็ต้องทำเรื่องเอเชียได้ เราก็มีความพยายามเยอะที่จะทำเรื่องเกี่ยวกับอินเดีย บังกลาเทศ ศรีลังกา BIMSTEC เราก็พยายามทำอย่างนี้กับแอฟริกา เพื่อที่จะ diversify กระแสนี้จะค่อยๆ กว้างขึ้น มันเริ่มมีคนเห็นแล้วว่าปฏิสัมพันธ์ของจีนจะมีของแถมมาด้วย คือ Migration เราจะเริ่มเห็นจีนรุ่นใหม่ๆ Migrant ในประเทศไทย เริ่มเห็นว่าจีนจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่างๆ ของรัฐบาล จริงๆ ประเทศไทยก็เฝ้าดู ONE China Policy มาตั้งแต่เมื่อเราสานความสัมพันธ์ทางการทูต แต่เมื่อก่อนเราก็มีช่องที่จะติดต่อได้หวั่นบ้าง แต่ตอนนี้พื้นที่มันจะแคบลงๆ นี่ก็เป็นผลมาจากของแถมเหล่านี้ หน่วยที่ทำเรื่องความมั่นคงเขาเริ่มตระหนักแล้วก็ค่อยๆ ขยายวง

คำถาม ท่านกำลังบอกว่าจีนเริ่มมีอิทธิพลมากเกินไปที่เรารู้สึกสบายใจ ถ้าเทียบกับอิทธิพลเก่าอย่างสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เรารู้สึกสบายใจมากกว่าที่จะติดต่อกับเขา

ผู้แทนระดับสูงของไทย คิดว่าอย่างญี่ปุ่นคงไม่ต้องพูดถึงหลังจบสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว รุนเราไม่ได้สัมผัสญี่ปุ่นแบบที่ aggressive ส่วนอเมริกาก็เป็นมหาอำนาจที่เอาแน่ไม่ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ ของอเมริกาเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เปลี่ยนจากรัฐบาลนั้นมาเป็นอีกรัฐบาลมันก็เปลี่ยนและอเมริกามีตัวเล่นเยอะมากที่มีส่วนในการกำหนดทิศทางต่างๆ แต่โดยรวมๆ แล้วอเมริกาไม่ค่อยยุ่งกับภูมิภาคนี้มาก เราต้องเป็นฝ่ายที่จ้อเขาเสียมากกว่า มันเป็นมหาอำนาจที่ไกล ผลประโยชน์ของเขาที่จะได้รับจากเราก็จัดอยู่ลำดับล่างๆ มันก็มีทั้งด้านบวกด้านลบการที่อเมริกาไม่มายุ่งกับเรา แต่จีนจะต่างจากมหาอำนาจอื่นเพราะความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ ผมคิดว่าประวัติศาสตร์โลกมันจะเหมือนกันหมด ประเทศที่อยู่ใกล้รัสเซียก็จะวิตกแต่รัสเซีย อยู่ใกล้อเมริกาก็วิตกอเมริกา อยู่ใกล้อินเดียก็วิตกแต่อินเดีย ส่วนเราก็อยู่ใกล้จีน แต่ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์มันเป็นยุทธศาสตร์ของเขา ทุกประเทศไม่อยากจะรบในประเทศตัวเอง ล้วนอยากจะมี forward defense เหมือนสหภาพโซเวียตที่ไม่อยากรบในประเทศตัวเองก็ต้องสร้างอิทธิพลในยุโรปตะวันออก ในเอเชียกลาง จีนที่เขาต้องเคลมทะเลจีนใต้เพราะต้องการขยายอิทธิพลในเอเชียตะวันออก เพราะเขาต้องการมีระบบ forward defense ซึ่งระบบ forward defense จะทำให้หุ่นวายกันไปหมดในเอเชียตะวันออกและเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมๆ ยิ่งจีนเริ่มเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สร้างแสนยานุภาพทางทหาร ประเทศแบบเราจะต้องแบกรับอะไรต่างๆมากกว่าใครๆ ทั้งหมด นี่ก็จะเป็นบทใหม่ของเอเชียตะวันออกเฉียง หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาเราอยู่แบบสบายๆ มีมหาอำนาจเข้ามา มีคอมมิวนิสต์บ้าง แต่วันนี้เราอยู่กับมหาอำนาจที่เราจะต้องสร้างตัวเขาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนสร้างตัวเขาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพราะมีญี่ปุ่น ไต้หวัน เหมือนกับเป็นตัวแทนของอเมริกา อยู่โซนใต้ก็ไม่ได้เพราะมีอินเดียอยู่ โซนเหนือก็มีรัสเซียอยู่ มันเหลือแค่เอเชียกลางกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเอเชียกลางจีนกับรัสเซียแข่งอิทธิพลกันอยู่ จีนจะยุ่งตรงนั้นมากไม่ได้จะเสียพันธมิตร ระยะสั้นยังจีนก็จะไม่ขัดใจกับรัสเซีย จะเหลือพื้นที่เดียวคือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จีนจะแสดงอิทธิพลต่างๆได้ง่าย นี่ก็สิ่งที่น่ากลัว

คำถาม อะไรคือผลประโยชน์แห่งชาติของเรา ใครจะเป็นผู้กำหนดว่าเราควรระวังเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ อธิปไตยทางการเมือง ไว้กับจีนหรือว่าไว้กับประเทศอื่นๆ

ผู้แทนระดับสูงของไทย เราต้องฝากประเทศเราไว้กับตัวเราเอง ทุกประเทศอยากเป็นคนกำหนดเป้าหมายของตัวเอง การที่เราไม่เคยเป็นเมืองขึ้น เราไม่รู้หรอกว่าการสูญเสียอำนาจอธิปไตยแบบเด็ดขาดอยู่ในมือคนอื่นเลย ความเจ็บปวดมันมากน้อยแค่ไหน เราสบายมา 200 ปี แต่อำนาจอธิปไตยวันนี้พูดไปคนก็ไม่เข้าใจแต่มันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด อำนาจอธิปไตยก็มีความหมายในตัวของมันเอง ชาติเราต้องรักษาไว้ ต้องปลอดภัย ต้องมั่นคง ต้องพัฒนาได้ ต้องมีศักดิ์ศรี ใครจะเป็นรัฐบาลไม่สำคัญ แต่ 5 อย่างนี้จะต้องอยู่ ที่เหลือก็เป็นเรื่องกลยุทธ์ ที่เห็นประเทศไทยก็ใช้อยู่ 2 อย่าง คือ ถ่วงดุลอำนาจใช้ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์ ร.4,5,6 สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศเล็กๆอย่างเราก็เอาตัวรอดจากภัยคุกคามด้วยการถ่วงดุลอำนาจ และอีกอย่างคือเราใช้การรวมกลุ่มระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกัน (Regionalism: RGM) เมื่อใดที่มีภัย RGM ก็แข็งแกร่งเมื่อนั้น เมื่อใดที่ไม่มีภัย RGM ก็อยู่แบบสบายๆ เราก็จะทำ 2 กลยุทธ์นี้อยู่เสมอ ถ้าจะมีอะไรอีกอย่างคือเราจะไม่ปรักหักพังกับชาติหนึ่งชาติใดชัดเจน เราไม่ทำทนายอเมริกา เราไม่ทำทนายจีน เป็นมิตรกับทุกคน จากนั้นไปเราจะต้องระวังเงินมากกว่ามหาอำนาจอื่น ผมคิดว่ามันเป็นธรรมชาติของประเทศที่ไม่ได้ใหญ่ที่สุดในเชิง เศรษฐกิจ แสนยานุภาพจะเป็นชาติที่ไม่ปลอดภัย ชาติที่ไม่ปลอดภัยจะเป็นชาติที่ต้องหาพันธมิตร บางครั้งก็ซื้อ บางครั้งก็ใช้วิธีการกดดัน แต่ต้องหาพันธมิตร ในโลกนี้เงินเป็นมหาอำนาจใหม่ยังไม่มีพันธมิตรของจีนที่แท้จริง ยกเว้นเกาหลีเหนือ ที่เหลือมันไม่มี จีนวันนี้เป็นเงินที่ต้องค่อยๆสร้างพันธมิตรไม่ว่าจะกัมพูชา ลาว เอเชีย ศรีลังกา ปากีสถาน มันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพันธมิตรในบรรดาภูมิภาคต่างๆ ผมว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เหมือนยุโรปตะวันออกของรัสเซีย มันคือ next door power ที่จะต้องสร้างอิทธิพลทางนี้ให้ได้ ยังไม่อยากจะคิดว่ามันจะต้องถึงจุดมหาอำนาจจะแตกหักกันและประเทศไทยจะต้องอยู่ฝ่ายชนะถ้าเรามีโอกาสเลือก การที่รัชกาลที่ 6 ตัดสินใจทำ

สงครามกับเยอรมัน ทั้งที่เยอรมันไม่ได้มาสร้างความยุ่งยากให้แก่เรา ทั้งๆที่อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย เราทุกอย่าง แต่ท่านไปอยู่ฝ่ายอังกฤษฝรั่งเศสในสงครามโลกครั้งที่ 1 มันก็บอกคนรุ่นหลังๆว่าเมื่อถึงวันที่เราต้องตัดสินใจเราก็ต้องทำอย่างนี้ หรือว่าเรื่องเสรีไทยก็ต้องอยู่ฝ่ายผู้ชนะ แต่นี่ปัญหาอาจจะไม่เกิด

คำถาม เรื่องข้อตกลงสัญญาเกี่ยวกับรถไฟ Connectivity ดูเหมือนจะก้าวไปข้างหน้า

ผู้แทนระดับสูงของไทย ผมถึงบอกว่าคนหลายคนในประเทศตระหนัก คิดเศรษฐกิจเขาคิดแบบแยกส่วนแบบยุทธศาสตร์ แต่ถ้าหากเขาเป็นผู้นำมีวิสัยทัศน์เขาจะต้องรู้ว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบโดดเดี่ยวไม่มี ทุกอย่างมันมียุทธศาสตร์ในเชิงการเมืองทั้งนั้น ถ้ายุทธศาสตร์ของเราต้องการจะรักษาอำนาจอิทธิพลไทย เอกราช หรืออะไรต่างๆของเรา สิ่งแรกของประเทศไทยคือการเชื่อมโยงกันในอาเซียน ไม่ใช่ไปเร่งเชื่อมโยงกับมหาอำนาจ แต่คนที่ทำกับคนที่คิดยุทธศาสตร์มันคนละชุดกัน คือประเทศไทยไม่ใช่ทุกคนจะคิดเป็นยุทธศาสตร์หมด

คำถาม มีคนมากน้อยแค่ไหนในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ แล้วทำให้เราเดินไปในทิศทางที่แตกต่างกับสิ่งที่มันควรจะเป็นหรือไม่ แล้วมีความน่าเป็นห่วงหรือไม่ ถ้ามีการปกครองแบบนี้อยู่ในอำนาจอีกในอนาคตข้างหน้า

ผู้แทนระดับสูงของไทย เราเป็นห่วงเรื่องนั้นมากกว่าที่เราไม่ได้คิดยุทธศาสตร์ให้มันกว้าง อาจารย์สุรชาติ บำรุงสุข เตือนข้อนี้ว่าเราไม่ได้คิดยุทธศาสตร์ให้มันเกี่ยวเนื่องกัน ท่านบอกว่าการตัดสินใจซื้ออาวุธของเราไม่ได้สะท้อนว่าเราชี้ให้เห็นอะไรที่เป็นภัยคุกคาม ภัยคุกคามที่เป็นภัยคุกคามใหญ่ๆของเรา การที่เราฝากสิ่งที่สำคัญที่สุดคืออาวุธไว้กับมหาอำนาจคือเขาสามารถจะเป็นภัยคุกคามได้ มันจะทำให้ประเทศไทยไม่มีทางเลือก แล้วถ้าถามว่าเราจะไปในทิศทางไหน ถ้าเราไปเข้าข้างสหรัฐ แล้วอาวุธที่เราซื้อจากจีนใช้ไม่ได้หมดเพราะมันจะไม่มีซัพพลายอะไรให้ใช้ คือเวลาเขาคิดเรื่องอาวุธเขาคิดแค่เพื่อนบ้าน เราต้องก้าวออกไปให้พ้น เราต้องคิดให้มันใหญ่กว่านั้น เราต้องคิดว่าเพื่อนบ้านคือพันธมิตรเมื่อเราต้องรักษาอิทธิพลของไทย คือประเทศไทยจะต้องวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้วันนี้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในอีก 10-20 ปี ข้างหน้า แล้วค่อยเอามาเป็นนโยบายภายในของเรา

คำถาม มีอยู่ 3 ประเทศ ในอดีตเราเข้าข้างผู้ชนะได้ดี แต่พอเรื่องอุดมการณ์เป็นเครื่องตัดสินหรือมีอิทธิพล เราก็ไม่ได้ถ่วงดุลอำนาจเลย พอถึงยุคนี้มันไม่มีอุดมการณ์แล้ว ทำอะไรระหว่าง 3 มหาอำนาจ เราไม่ถ่วงดุลอำนาจอีกเลยเหมือนกัน

ผู้แทนระดับสูงของไทย ถ้าถามว่าพอไม่มีอุดมการณ์แล้วอะไรเป็นตัวขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของประเทศไทย หนึ่งคืออย่างที่ว่าอาจารย์สุรชาติ บำรุงสุข เขียนไว้ว่าเราไม่อ่านสถานการณ์โลก

สถานการณ์ภูมิภาคให้ขาด สิ่งที่เราทำทั้งหมด ถ้าเป็นนักยุทธศาสตร์มันจะไม่เกี่ยวเนื่องกัน มันไม่ไปในทิศทางเดียวกัน ไม่รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องคิดเป็นลำดับแรก อะไรคือภัยคุกคามที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ต้องรับมือกับสิ่งเหล่านี้ยังไง สองคิดว่าเรายังอยู่ในโหมดที่สิ้นสุดสงครามเย็นใหม่ๆ ว่าโลกนี้มันสวยหรู จากนั้นไปจะไม่มีเรื่องมหาอำนาจอีก แต่ความจริงวันนี้มันไม่ใช่ จีนทะยานขึ้นมา อินเดียก็กำลังทะยานขึ้น วันนี้เรารู้สึกยังงัยกับอินเดีย แต่ถ้าอินเดียเป็นแบบนี้ไปเรื่อยๆ เราก็ต้องรู้สึก มหาอำนาจมันเหมือนกันหมด ไม่มีมหาอำนาจไหนที่ตีมากๆ นี่เป็นบริบทใหม่ที่โลกมันหลายขั้วมาก และมีพลวัตเยอะมาก แต่มันเหมือนที่พูดในตอนต้นที่ว่าถ้าแผ่นดินไหวก็อยู่ในระดับ 3-4 คือรู้สึกได้แต่ยังไม่รุนแรง

คำถาม จีน-รัสเซีย แม้ว่าจะไม่ถูกกันแต่มองว่าจีนกับรัสเซียยังงัยก็จะไม่ขัดแย้งกันเนื่องด้วยผลประโยชน์แห่งชาติและภูมิศาสตร์กำหนด รัสเซียยังงัยก็ต้องยอมจีนเพราะต้องพึ่งพาผลประโยชน์จากจีน แต่ก็ยังมีการเข้ามาของรัสเซียในเวียดนาม ฟิลิปปินส์ ทำไมไทยไม่ไปทางรัสเซียบ้าง

ผู้แทนระดับสูงของไทย หนึ่งในคือรัสเซียไม่ได้เป็นแบบโซเวียตในอดีต ในวันนี้เศรษฐกิจห่างจากมหาอำนาจอันดับหนึ่งอันดับสองมาก เศรษฐกิจใหญ่พอๆกับเกาหลีใต้ซึ่งเล็กมาก สองคือไม่ใช่แค่เศรษฐกิจเล็กลง แต่เป็นเศรษฐกิจที่มีปัญหาเพราะรัสเซียไม่ประสบผลสำเร็จในการทำตลาด เป็นเศรษฐกิจที่มีแค่น้ำมันและก๊าซ และพึ่งตลาดเล็กๆแบบสหภาพยุโรป ไม่ได้มีการกระจายสินค้า ก็เลยไม่ได้มีผู้ซื้อสินค้าจากรัสเซียมากนัก ที่เหลือก็เป็นอุตสาหกรรมทหาร สามคือความสามารถในการรับมือกับภายนอก พันธมิตรก็ไม่เหลือแล้ว สรุปคือเป็นประเทศที่ไม่น่าสนใจ และจะไม่น่าสนใจตราบดีปูดียังอยู่ ปูดินได้ความรู้สึกของคนแต่มันไม่ได้ในเชิงสิ่งที่จับต้องได้ ปูดินใช้กลยุทธ์ขัดแย้งกับตะวันตกเพื่อจะปลุกกระแสชาตินิยม แต่เขาทำไม่ได้ในเรื่องของการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ ระบบราชการ และปฏิรูปเรื่องอื่นๆ ถ้าเขาหยุดทะเลาะกับตะวันตกปูดินจะหมดอำนาจจริงๆเราก็รักษาการติดต่อกับรัสเซียนะแต่เราไม่ได้ฝากอะไรไว้กับเขามาก การค้าไทยรัสเซียประมาณหนึ่งในสี่ที่เราค้ากับลาว

คำถาม รัสเซียเป็นพันธมิตรกับจีนถ้าเขาจะไปยุโรปต้องไปพร้อมจีน และตอนนี้วิกฤตในยุโรปมันแตกออก เยอรมันเอียงมาที่จะเปิดโอกาสให้รัสเซีย

ผู้แทนระดับสูงของไทย รัสเซียกับจีนเป็นพันธมิตรในเชิงกลยุทธ์เพราะตอนนี้ 3 ประเทศถูกกดดันจากประเทศตะวันตกด้วยกันและจีนก็ไม่สามารถรับมือกับสหรัฐได้ รัสเซียก็ไม่สามารถจะรับมือกับสหรัฐและสหภาพยุโรปได้ เขาจึงร่วมมือกัน แต่ความเป็นเพื่อนบ้านที่ไม่ไว้วางใจกันมันยังเป็นของจริงที่ดำรงอยู่ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์จีนรัสเซียจะดีตราบดีที่ทั้ง 2 ประเทศยังถูกกดดันอยู่ และเมื่อไม่มีการกดดันจากโลกภายนอกระยะห่างมันจะเกิดขึ้น มันก็จะแข่งอิทธิพลกันในเอเชียกลาง มองโกเลีย

ต่างๆ เหล่านี้ ผมไม่คิดว่ามันจะมีผลในระยะยาว อันนี้ไม่ได้หมายความว่าถ้าเกิดสงครามใหญ่ในบริบทนี้ต้องก่อกันแน่นอน

คำถาม คุณกับผู้เชี่ยวชาญหลายท่านที่มีอิทธิพลกับนโยบายจีน รู้สึกว่าเรามองว่าไทยเป็นประเทศที่พิเศษอย่างน้อยในคำพูดของเขาในภูมิภาคนี้ที่จะเปิดความสัมพันธ์กับเขา เขาอยากได้เราเป็น Stepping zone เหมือนที่ท่านกล่าว แต่เราก็กลัวอย่างที่ท่านพูด กลัวว่าเขาจะมีอิทธิพลเหนือเรา ถ้าจีนมีนโยบายที่ชัดเจนต่อภูมิภาคว่าเขาจะใจดีกับภูมิภาคนี้ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง เพราะเอาจริงเรามีความสำคัญต่อเขามากกว่าที่เขามีความสำคัญต่อเรา เขามีความจำเป็นที่ต้องได้เรามากกว่าที่เราจำเป็นต้องได้เขา ถ้าเขาสามารถรันทัดตรงจุดนี้ได้

ผู้แทนระดับสูงของไทย ในความเป็นจริงประเทศที่มีความสัมพันธ์พิเศษกับจีนมากๆ ในตอนนี้คือ กัมพูชา และ ลาว จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ระดับความสัมพันธ์ไปถึงจุดที่มันลึกพิเศษ ที่มาเลเซียจีนก็พูดคำนี้เหมือนกัน Blooded relation ประชากรหนึ่งในสามหนึ่งในสี่ก็เชื้อสายจีน ที่สิงคโปร์จีนก็เล่นคำนี้แต่สิงคโปร์ไม่เล่นด้วย นายกลีเซียนลุงเคยบอกว่าเขาไม่ใช่จีนเขาเป็นสิงคโปร์ เราไม่ต้องใช้คำว่าเรามี blooded relation กัน เรื่องนี้เป็นสิ่งที่จีนใช้ และแต่ละประเทศก็มีท่าทีที่แตกต่างกันไป ในเชิงเศรษฐกิจซึ่งเป็นตัววัดที่จริงที่สุดว่าใครมีความสัมพันธ์อะไรต่างๆ คู่ค้าอันดับหนึ่งในอาเซียนของจีนไม่ใช่ไทย แต่คือมาเลเซีย เราส่งอะไรไปจีนมีปัญหามากมาย และคนจีนในประเทศไทยก็เป็นจีนกลายเป็นพันธุ์ไปหมดแล้ว ในมาเลเซียยังมีตัวเชื่อมทำการค้าทำธุรกิจต่างๆ การลงทุนแต่ก่อนไม่เคยรู้เลยจนกระทั่งเมื่อปีที่แล้วเอานักธุรกิจจากมาเลเซียมาประเทศไทย และธนาคาร CIMB ของมาเลเซียประจำประเทศไทยเขาจัดงาน ซึ่งมีการพูดถึงการลงทุนของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 53% ไปประเทศเดียวคือมาเลเซีย ประเทศไทย 12% เราได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนต่างๆ น้อยสิ่งที่เราได้มากที่สุดคือการท่องเที่ยว แต่มิติอื่นๆ ในด้านเศรษฐกิจเราไม่ได้มีความสัมพันธ์พิเศษในแง่ที่จับต้องได้ มีแต่คำพูดดีๆ ที่พูดกับเรา ส่วนเรื่อง securities guarantee ในโลกนี้ไม่มีประเทศไหนที่อาสารับการันตีด้านความปลอดภัยของใคร เช่น ตอนประกาศ Monroe doctrine เพื่อจะคลุมแคริบเบียน ลาตินอเมริกาว่าอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐ ทั้งลาตินอเมริกาก็ไม่ยอมรับสิ่งเหล่านี้ต่อต้านอเมริกาจากบัดนั้นจนบัดนี้ คนที่ต่อต้านอเมริกามากที่สุดคือ แคริบเบียนและลาตินอเมริกาทั้งหมด คอมมิวนิสต์ยังเหลืออยู่ที่นั่นเพื่อใช้ในการต่อต้านสหรัฐ ในยุโรปตะวันออก ในเอเชียกลาง มันก็เป็นการกำหนดโดยโซเวียต เพราะฉะนั้นในความเป็นจริงมันไม่มีมหาอำนาจที่จะประกาศว่าจะการันตีเอกราชให้ใคร เพราะถ้าประกาศอย่างนั้นก็เป็นการไม่เคารพอธิปไตยของเราแล้ว และในทางปฏิบัติเมื่อเกิดสิ่งเหล่านั้น ก็เกิด Migration ต่างๆ คนก็จะเข้ามาเอาเปรียบในการทำธุรกิจต่างๆ การที่เราจะต้องปฏิบัติตามคำขอของเขาว่าเราต้องทำแบบนั้นแบบนี้ ทุกวันนี้เรายังไม่สู่สภาพนั้น ซึ่งจริงๆ เราก็ค

เข้าสู่สภาพนั้นบ้างแล้ว เช่น การที่จีนเรียกร้องต่างๆโดยไม่ผ่านกระบวนการทางกฎหมายที่ถูกต้อง ไม่เชิงว่าบีบบังคับ แต่จะทำให้จนได้ ซึ่งหมายถึงเรากำลังสูญเสียอำนาจอธิปไตย

คำถาม ทำไมมาเลเซียทำได้

ผู้แทนระดับสูงของไทย เพราะมาเลเซียคิดว่าระบบเศรษฐกิจมันแยกส่วน มาเลเซียยอมแม้กระทั่งไม่พูดอะไรเรื่องทะเลจีนใต้ มาเลเซียเองเป็นคนเคลมบางส่วน ทะเลจีนใต้ ปล่อยให้ฟิลิปปินส์และเวียดนามต้องออกหน้าทะเลาะ เพราะมาเลเซียอยากได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่การทำแบบนั้นเป็นการทำโดยรัฐบาล มีคนไม่เห็นด้วยเยอะมาก ท่านมหาเธร์ถึงมาอีกแบบหนึ่งเลย รื้อในสิ่งที่รัฐบาลก่อนได้ทำเอาไว้มากมายหลายอย่าง

คำถาม ความเห็นต่อประเด็นอินโด-แปซิฟิก

ผู้แทนระดับสูงของไทย เป็นสิ่งที่อเมริกาบอกว่าเขาจะกลับเข้ามาในภูมิภาค เขาจะต้องคำนึงอำนาจกับจีนและต้องให้ทางเลือกกับประเทศในภูมิภาคที่ยังไม่ถูกจีนครอบงำในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งถ้าพูดอย่างเป็นทางการในประเทศไทยเราจะพูดว่าเราวิตกว่ามันจะทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างมหาอำนาจ ประเทศไทยซึ่ง ณ เวลานี้ก็เป็นมิตรกับทุกฝ่ายทั้งจีนและสหรัฐด้วย เราอยากเห็นอินโด-แปซิฟิกที่เปิดกว้างและเคารพกฎกติกา อันนี้คือทำที่ที่เป็นทางการ แต่ว่าจริงๆแล้วอินโด-แปซิฟิก มันยังไม่บ่งบอกจริงๆถึงอเมริกาว่าอเมริกาคิดอย่างไร เพราะว่าเวลาจะทำอินโด-แปซิฟิก อเมริกาก็ยกเลิก TPP อเมริกาก็ใช้มาตรการหลายอย่างในการที่จะกลับช่องทางการตลาดหรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจของมิตรประเทศกับสหรัฐ มันไม่ใช่แค่จีนเท่านั้นที่เจอมาตรการทางการค้าต่างๆของสหรัฐ แต่ญี่ปุ่น เกาหลี ออสเตรเลีย ไทยก็เล็กน้อย มันก็เลยทำให้ไม่รู้อเมริกาจริงๆ เขาจะอย่างไรกับภูมิภาคนี้ เลยไม่ค่อยมั่นใจว่าอินโด-แปซิฟิกจะยั่งยืน เท่าที่ฟังมามันจะมาจากฝ่ายคนอื่นมากกว่าที่จะมาจากประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ จุดเริ่มต้นมาจากญี่ปุ่นก่อน commitment ของตัวทรัมป์เองกับอินโด-แปซิฟิก คนยังไม่ค่อยแน่ใจว่าจะเอาจริงมากน้อยแค่ไหน ก็ต้องดูต่อไปว่าอเมริกาจะทำอะไรจริงๆ กับอินโด-แปซิฟิก

คำถาม วิเคราะห์บริบทภูมิภาคกับประเทศไทยต่ออินโด-แปซิฟิก

ผู้แทนระดับสูงของไทย ตามที่กล่าวว่าสำหรับอินโด-แปซิฟิกถ้าเขายังไม่ทำจริงจัง ก็ต้องดูต่อไป เราเห็นความพยายามของ OPIC ซึ่งก็เหมือน JBIC ของญี่ปุ่น ที่จะลงมาดูว่าจะทำอะไรได้ที่ไหนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นความพยายามของภาคธุรกิจ ภาคเอกชนของอเมริกาที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับภูมิภาคมากขึ้น ที่เหลือก็เป็นกิจกรรมแบบเชิงแลกเปลี่ยน ประชุมสัมมนาต่างๆ ก็ไม่มีอะไรมากเกินไปกว่านี้จากทางด้านอเมริกาว่าเขาจะทำอะไร

คำถาม ในอนาคตอันใกล้ ไทยจะมีนโยบายอะไรที่เป็นรูปธรรมในการจัดการการแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคนี้หรือไม่

ผู้แทนระดับสูงของไทย การที่จะทำอะไรหรือสร้างความเป็นไปในภูมิภาค อำนาจตรงนั้นมันอยู่กับมหาอำนาจเป็นส่วนใหญ่ มันจะเป็นอย่างนี้ทุกภูมิภาค ประเทศที่เป็นประเทศขนาดเล็กจะต้องบริหารความสัมพันธ์ของมหาอำนาจให้ดี แต่เราไม่สามารถไปซื้อความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจ เพราะมันเป็นสิ่งที่อยู่ไกลเรา เราต้องคิดว่ามันคือสภาพแวดล้อมที่เราต้องออกไป เราต้องบริหารว่าในบริบทสภาพแวดล้อมแบบนี้ประเทศไทยจะอยู่รอดปลอดภัยมีเสถียรภาพ จะพัฒนาและมีศักดิ์ศรีได้อย่างไร อันนี้มันเป็นความจริงของโลก สิ่งที่เราเห็นประเทศไทยมากมี 3 อย่าง **หนึ่ง**คือมีการถ่วงดุลอำนาจ มันเป็นศัพท์กว้างๆ แต่มันเป็นโลกของความเป็นจริง ถ้าเราถูกคุกคามจากฝ่ายนี้เราก็ต้องใช้อีกฝ่ายหนึ่ง แต่ไม่ได้แปลว่าเราจะไปพันธมิตรไปตลอด มันเป็นเรื่องของการบริหารตามช่วงเวลา ซึ่งการบริหารตามช่วงเวลาจะมียุทธศาสตร์หรือไม่ยุทธศาสตร์ก็ได้ แต่มันคือความเป็นจริงที่เราจะต้องตอบสนองต่อสิ่งเหล่านั้น แค่นั้นมันก็เป็นความยากมากๆ ในเชิงการต่างประเทศ เราจะทำยังไงกับปัญหาเรื่องทะเลจีนใต้ อินโด-แปซิฟิก แม่น้ำโขง หรือเรื่องอื่นๆที่เป็นปัญหาซึ่งล้วนมีผลกับเราทั้งนั้น ไม่ว่าใกล้หรือไกล ซึ่งมันเป็นเรื่องยากมาก นี่คือการถ่วงดุลอำนาจ **สอง**คือประเทศไทยต้องสร้าง Regionalism สร้างบล็อก สร้างพวกให้มากที่สุด ประเทศไทยจะต้องสร้างอาเซียนให้เข้มแข็ง ต้องขยาย BIMSTEC ต้องมีมิตรประเทศให้เยอะที่สุดเท่าที่จะทำได้ เราไม่ได้มี OIC แบบประเทศมุสลิมได้ เกาะเกี่ยวในพุทธศาสนาเราไม่ได้มีคิดที่จะเอาศาสนามาเป็นเรื่องทางการเมืองการต่างประเทศต่างๆ แต่ประเทศก็จะต้องสร้างแนวร่วมใครก็ตาม อาจจะเป็นประเทศเล็กๆ แต่ก็ต้องสร้างแนวร่วม คือประเทศขนาดกลาง ขนาดเล็ก เมื่อต้องคุยกับมหาอำนาจจะต้องเกาะกลุ่มกัน เหมือนที่สหภาพยุโรปทำ ในเชิงการปฏิบัติบอกว่าการขับเคลื่อนอาเซียน ACMECS GMS BIMSTEC มันก็เป็นงานมากมายที่กระทรวงการต่างประเทศหรือรัฐบาลไทยทำ นี่เป็นการทำอย่างมียุทธศาสตร์ **สาม**คือเราไม่เผชิญหน้าใคร เราเป็นมิตรกับทุกคนถ้าจะมีอีกอย่างคือ ใช้เวทีภูมิภาคเพื่อที่จะปกป้องผลประโยชน์ต่างๆของเรา

คำถาม ปัญหาที่เราคิดตอนนี้คืออาเซียนยังแตกอยู่ เราจะอาศัยร่มอาเซียนอย่างไร

ผู้แทนระดับสูงของไทย อาเซียนมันไม่ได้แตก แค่มันค่อยตื่นตัว จนกระทั่งเมื่อมันมี Crisis พอปี 1967 ลาว กัมพูชา เวียดนาม แตก อาเซียนก็เกิดขึ้นตัวขึ้นมาต้องประชุมกันที่บาห์ลี ในบริบทแบบนั้น ปี 1990 เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุด มันก็เกิดบริบทใหม่ คิดว่า ณ วินาทีอาเซียนถึงเวลาที่จะต้องตระหนักว่าภูมิภาคไม่ได้เป็นอย่างแต่ก่อน เราต้องทำอะไรร่วมกัน ที่ผ่านมามากประเทศมันมีปัญหาภายในทั้งเศรษฐกิจการเมืองต่างๆ ซึ่งยากที่จะเดินร่วมกันตอนนี้

เราจะเดินต่อไปด้วยกันไม่ได้ถ้าไม่ใจใหญ่พอ อาเซียนแต่ละประเทศก็เศรษฐกิจต่างกัน มันต้องการชาติที่ใจใหญ่พร้อมจะช่วยเหลือ ไม่คิดเล็กคติน้อย ต้องคิดระยะยาว คิดว่าอาเซียนคงไม่มีวันนี้ถ้าคนรุ่นก่อนที่มีวิสัยทัศน์ไม่ได้ริเริ่มเอาไว้ มันต้องเริ่มจากผู้นำภายในที่แข็งแกร่งและเป็นที่ยอมรับใน

ภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ผ่านมามีปัญหาเรื่องการเมือง ยุโรปโซคติที่ฝรั่งเศสและเยอรมัน เป็นชาติที่มีเสถียรภาพทางการเมืองสูงมาก ๆ ผู้นำก็มีเสถียรภาพ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสิงคโปร์ ที่เป็นแบบนี้ อินโดนีเซียก็ระดับหนึ่งช่วง 1998 เป็นต้นมา ช่วงหลังการเมืองก็ไม่ค่อยนิ่ง จึงทำให้เรา ค่อนข้างลำบาก

คำถาม ปีนหน้าประเทศไทยจะเป็นประธานอาเซียนอยากเห็นแนวโน้มว่าเราจะทำอะไรบ้าง

ผู้แทนระดับสูงของไทย ก็ขึ้นอยู่กับนายก ก็ตั้งข้อเสนอต่างๆไป เราก็รู้ว่าวันนี้มันจำเป็นที่ จะต้องทำอาเซียนให้แข็งแกร่ง เป็นหนึ่งเดียว ให้เปิดรับโลกภายนอกและคนภายนอกยอมรับ แต่สิ่ง เหล่านี้จะเป็นผลหรือไม่ก็อยู่ที่ผู้นำทางการเมือง

คำถาม เครดิตประเทศไทยที่ดีจากผลงานที่ผ่านมา

ผู้แทนระดับสูงของไทย คนไทยส่วนใหญ่ก็คิดแบบนั้น แต่กระทรวงการต่างประเทศไม่คิด แบบนั้น ในบริบทโลกประเทศไทยเล็กนิดเดียว คนไทยมักจะคิดว่าเราสำคัญ มหาอำนาจสนใจเรา และหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยก็ชอบเขียนแบบนั้นทำให้ประเทศไทยดูเหมือนเป็นศูนย์กลางของ จักรวาล แต่จริงๆพอเราออกนอกประเทศไทยไปเราจะพบว่าค่าของประเทศไทยมันลดลง จากเมื่อ 10 ปีก่อนที่เรามีปัญหาทางการเมือง คือค่าของประเทศต่างๆอยู่ที่เสถียรภาพทางการเมืองเป็นจุดเริ่มต้น มีผู้นำที่ดี บางประเทศอาจยากจนแต่ผู้นำที่ดี เช่น ดิมอร์เลสเต้ ครั้งหนึ่งเขาเคยได้รับรางวัลโนเบล ไป ที่ไหนก็พูดมีคนฟังเป็นพันๆ เราพูดหาคนฟังสักร้อยก็ยาก อันนี้ต้องบอกเพราะนอกเมืองไทย คนไทย อาจจะ 모르 แต่บางประเทศที่เขา มีผู้นำที่สามารถ communicate กับโลกได้ มันก็เสริม strategy ของ เขา เศรษฐกิจก็มีผลเราโตค่าเฉลี่ย 3% ถือว่าต่ำมากในโลก อย่างน้อยต้องโตสัก 6% เป็นขั้นต่ำ ทั้งหมดนี้ก็จุดประเทศไทยลงที่ทำให้เราทำอะไรลำบาก วิธีการทดสอบ popularity ของประเทศที่ดี ที่สุดเวลาเราหาเสียงในยูเอ็น เวลาเราอยากจะเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เราต้อง แข่งกับคาซัคสถาน เราแพ้แบบขาดลอย ในประเทศเกือบสองร้อยประเทศ นั่นคือกระจกสะท้อน สถานภาพประเทศไทยที่ดีที่สุด เราตั้งใจประกาศเรื่องนี้ไว้ประมาณ 5 แล้ว ตั้งแต่ยังไม่เกิดรัฐบาล ทหาร เพราะเวลาจะหาเสียงเขาหาเสียงกันมา 4-5 ปี ตอนที่บ้านเมืองเริ่มมีการชุมนุมต่างๆ กระทรวง การต่างประเทศก็คิดมากกว่าจะถอนตัวดีไหม แต่โดยที่เราเป็นคณะมนตรีความมั่นคงอยู่ครั้งเดียว ปี 1986 เราคิดว่ามันนานเกินไปแล้วกว่า 30 ปี จึงเดินหน้าไป แต่เราได้เสียงที่ค่อนข้างจะน่าอาย

คำถาม คิดกลับกันว่าสภาพแวดล้อมมันเปลี่ยนไปมากจนกระทั่งโลกที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยี ข่าวสาร ข่าวประโคม แล้วคนก็เป็นกระแสเหมือนกับคนไทยเชื่อกันว่าข่าวโลกหมด ประเทศไทยดูจะวนวายไปหมดก่อนที่จะมีรัฐประหาร

ผู้แทนระดับสูงของไทย เวลาหาเสียงในยูเอ็นไม่ต้องไปเกี่ยวกับคนอื่นเลย ใครจะพูดอะไรในอินเทอร์เน็ตมันไม่มีความหมายอะไร เขาจะตัดสินเราบนผลประโยชน์แห่งชาติเขาว่าเขาจะเอาไทยหรือไม่ แม้แต่จีนยังเลือกค้าขาย ทั้งหมดนี้เพราะการเมืองเรามีปัญหา เศรษฐกิจเราก็ไม่ดี ถ้าเราจะเอากลับคืนเราก็ต้องยุติความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ สร้าง Rule of law, good governance ต้องทำเศรษฐกิจของเราให้โตสัก 6% อย่างแย่งก็สัก 5.5% ต่ำกว่านี้ไม่มีค่า ยกเว้นประเทศเจริญแล้วอาจจะโตน้อยหน่อย

บทสัมภาษณ์

คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี

วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2561 ณ มูลนิธิชีววิถี

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมนานาชาติที่ว่าด้วยเรื่องผลกระทบจากโครงการเส้นทางสายไหมใหม่ของจีน และความมั่นคงทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้แทนจากทุกมุมโลกมาประชุมภายใต้การจัดการประชุมของมูลนิธิ ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลอย่างมากจากการแสดงการศึกษาของตัวแทนในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการเส้นทางสายไหมนี้ ไม่ว่าจะเป็นจากปากีสถาน ลาว กัมพูชา รวมถึงเมียนมาและเวียดนาม

ประมวลภาพบรรยากาศการสัมภาษณ์

คุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ได้ให้ข้อมูลว่า GRAIN-Genetic Resources Action International ซึ่งสำนักงานใหญ่อยู่ที่สเปน แต่มีสำนักงานสาขาอยู่หลายประเทศ เป็นหน่วยงานเล็กๆ แต่ทำงานเยอะมาก ทั้งเรื่องพันธุกรรม ซึ่งจะมีการประชุมที่เมืองไทย โอกาสที่จะมาประชุมเมืองไทย staff จะมาหมด เขาก็จะจัดเป็น regional consultation ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทจีน โดยเฉพาะทั้ง เรื่องอาหาร ยีนส์ และจะมีคนในภูมิภาคมาร่วมประชุมด้วย จากมาเลเซีย ลาว กัมพูชา อินโดฯ ส่วน BioThai ไม่ได้ติดตามแค่นโยบายหรือบทบาทรวมๆ ของจีน แต่มองที่ภาคปฏิบัติที่เห็น การลงทุนของจีนเรื่องกล้วย ก็ลงไปดูเรื่องนี้ และชาวบ้านร้องขอด้วย กรรมการสิทธิก็ร้องขอไว้ ก่อนหน้านี้ BioThai ดูประเด็นเรื่อง Land Grabbing มาก่อน ประมาณช่วงปี 2008-2009 BioThai พยายามดูเรื่อง Land Grabbing ซึ่งจีนมีบทบาทสำคัญที่สุดในโลก

คำถาม ที่เขาทำที่แอฟริกา มันก็มองได้หลายมุม ซึ่งต้องมองของเราก่อน ปัญหาของเราอยู่ที่ไหน

คุณวิฑูรย์ ในบริบทนั้นก็จะเห็นบทบาทของจีนที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในเรื่องภาคเกษตรและอาหาร ซึ่งเราก็จะมีฐานมาจากที่เห็นจีนทำ FTA กับไทยเรื่องผักและผลไม้สมัยยุคทักษิณ ก็ไปดูกรณีผลกระทบ ตอนนั้นมีอาจารย์ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ เป็นกรรมาธิการต่างประเทศชวนไปดูพื้นที่ และมีชาวบ้านที่เขาทำเรื่องนี้ก็ไปดูผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน เราก็มีฐานเรื่องนั้นหน่อย ได้เห็นบทบาทจีนเป็น FTA อันแรก ก่อนหน้าที่จะทำกับออสเตรเลีย แต่เฉพาะส่วนเรื่องผักและผลไม้ ก็เห็นบทบาทมากขึ้น แต่เมืองไทยไม่ได้ตามต่อ เราดูเฉพาะ FTA ที่มีผลตอบรับกับผักและผลไม้ และก็ดูมาตลอด อย่างกรณีกระเทียม ไทยก็หวังว่าจะได้ผลประโยชน์จากตรงนั้นแต่ไม่เป็นแบบนั้นเลย เจตนาดีแต่ผลมันแย่มาก ทำให้เกษตรกรกระเทียมหายไปจากตลาดเลย 40-50% เปลี่ยนเป็นกระเทียมจีน เมื่อศึกษาเชิงลึกก็ผลต่อการเปลี่ยนวัฒนธรรมไปด้วย เช่นอาหารที่เปลี่ยนมาใช้กระเทียมจีนแทนกระเทียมไทย

คำถาม เรื่องสารเคมีเยอะไหม

คุณวิฑูรย์ ช่วงต้นจีนเป็นแบบนั้น แต่ช่วงหลังจีนเปลี่ยนแปลงความปลอดภัยในเรื่องอาหาร พัฒนาก้าวหน้าไปกว่าไทยแล้ว ถึงแม้จะเป็นของที่ส่งออกมา เรามีงาน Thai-PAN เครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกับศัตรูพืช ดูแลเรื่องสารเคมีโดยเฉพาะ มีงานเฝ้าระวังทุกปี ปีหนึ่งตรวจสอบประมาณ 2 ครั้ง เรื่อง ส้มจีน ส้มไทย แต่ก่อนเราเชื่อว่าของจีนน่าจะแย่มาก แต่ตอนนี้เขาดีขึ้นมาก ดีขึ้นทั้งทางปฏิบัติและทางนโยบาย ตอนนี้ส้มในเมืองไทยมีสารตกค้างเกินมาตรฐานทุกลูก ส้มจีนดีกว่าหน่อยตกค้างเกินมาตรฐานประมาณครึ่งหนึ่ง อนุทินก็เจอสารเคมี โดยบังเอิญจำกัด เราก็จะมีรายการที่เราจะดูว่าผลไม้ชนิดนั้นอะไรบ้าง สามารถดูได้ทางเว็บไซต์ของ BioThai แต่ปกติข้อมูลจะอัปเดตที่เพจก่อน ซึ่งข้อมูลของเราลึกลงไปที่เว็บไซต์ต้นทางงานวิจัย ข้อมูลมีที่มาลงลึกได้เลย จะขยายเรื่องจีนอีกหน่อยคือเรื่องนโยบายของจีนดีขึ้นมาก เขาห้ามใช้สารเคมีหลายตัวไปก่อนหน้านี้เราหมดแล้ว ตัวอันตรายที่ยุโรปเข้า

ไปมาก่อน เพราะเขาต้องส่งออก อย่างอเมริกาเรื่องสารเคมีแย่มาก แต่เราก็แย่กว่าอีก สารเคมีเราไม่ได้ผลิต แต่นำเข้า แหล่งผลิตใหญ่ตอนนี้อยู่ที่จีน ตอนนีที่จีนแบนพาราควอตแล้ว เป็นยาฆ่าหญ้าที่ใช้มากที่สุดเป็นอันดับสอง รองจากไกลโฟเซต ซึ่งตอนนี้เราต่อสู้กับบริษัทสารเคมี เรื่องการห้ามใช้ทำนายนกฯ ประยุทธ์ก็ยังลังเลอยู่ กระทรวงสาธารณสุขประกาศห้ามแล้วแต่ก็ยังสู้ไม่ได้ สู้อำนาจข้างหลังใกล้ชิดคุณประยุทธ์ไม่ได้ คือคุณฉัตรชัย สาริกัลยะ คือเป็นฝ่ายหาเงินให้รุ่น เป็นรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ ก่อนแล้วมาเป็นรัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตอนเป็นกระทรวงพาณิชย์ก็รับ Agenda ของบริษัทเรื่อง GMO มาทบทวน แต่เราก็สู้จนนายกบอกว่าไม่เอาแล้ว

คำถาม การตัดสินใจของศาลอเมริกาเกี่ยวกับการใช้สารเคมี

คุณวิฑูรย์ คลอไพรฟอสในยุคโอบามาเตรียมประกาศจะห้าม ปี 2006 พอเปลี่ยนมาเป็นทรัมป์นี่ยกเลิกเลย ศาลตัดสินให้ยกเลิก ขวาล่าสุดวันที่ 10 กันยายน 61 ถือว่าเป็นข่าวดีมาก เพราะเราเสนอให้ห้ามใช้ 2 ตัว คือ พาราควอต กับคลอไพรฟอส เบื้องหลังถ้าไปเจอที่อเมริกาการกำหนด EPA เป็นของบริษัทดาวเคมีคอล ซึ่งดาวเคมีคอลเป็นผู้สนับสนุนทรัมป์รายใหญ่ ในช่วง EPA เสนอในยุคโอบามา แต่พวกบริษัทเหล่านี้ถ้าไปดูเว็บไซต์หนึ่งของอเมริกัน www.opensecret.org เขาจะประมวลว่ากลุ่มพวกนี้ สนับสนุนรัฐบาลพรรคไหนมากที่สุด เราจะเห็นเหมือนที่ซีพีทำในประเทศไทย คือเขาให้ทั้ง 2 ข้าง แต่ฝั่งทรัมป์จะมาเยอะมากกว่า โอกาสที่โอบามาจะตัดสินใจห้ามใช้คลอไพรฟอสก็จะมีมากกว่า ในที่สุดเขาทนไม่ไหวก็ต้องห้ามใช้ แต่ก่อนที่คำประกาศจะมีผล ทรัมป์ก็เข้ามามีอำนาจพอดีก็ยกเลิกการห้ามใช้ไปเลย แต่ในระดับศาลก็จะสู้ไปจนถึงที่สุดถึง 3 ศาล อันนี้เป็นศาลที่เคลิฟอเนีย เป็นรัฐที่เกษตรเยอะ รัฐของเขากระตือรือร้นมาก ทรัมป์ส่ง EPA คนใหม่มา คนนี้เป็นคนต่อต้าน EPA ซึ่งเอาศัตรู EPA มาเป็นหัวหน้า EPA แล้วมันจะไม่แยءหรือ

คำถาม ผลกระทบจากจีน

คุณวิฑูรย์ ผลไม้เมืองหนาวเจ๊งกันเยอะเลย โครงการหลวงก็สู้ไม่ได้ มีการใช้สารเคมีเหมือนกัน แต่โครงการหลวงมีส่วนแบ่งตลาดเรื่องผักและผลไม้เมืองหนาวเยอะ ตอนทำเรื่องนี้ได้ไปขอใช้พื้นที่ ม.เกษตรศาสตร์ในช่วงคุณทักษิณ ทำเคมีคอล FTA ไทย-จีน แต่ ม.เกษตรศาสตร์ ไม่ให้ใช้ และคนที่มาช่วยคือคนของโครงการหลวง มหาวิทยาลัยกลัวว่าจะถูกรัฐบาลตัดงบในช่วงนั้น คุณทักษิณเขามีบทบาทเยอะพอสมควร โครงการหลวงบอกมหาลัยฯ ให้เราใช้พื้นที่ คือเบื้องหลังโครงการหลวงกระทบเยอะ และถ้าไปดูการวิเคราะห์โครงการหลวงชัดเจนมาก ผลผลิตจากจีนถูกมากถ้าเทียบกับที่โครงการหลวงรับซื้อจากชาวบ้าน ซึ่งมันเป็นตลาดเดียวกัน ตรงนี้สำคัญมาก การนำเข้าที่กระทบกับผลผลิตของท้องถิ่น แต่มันจะมีต่อเนื่องเพราะไทยจีนทำกันมายาวนาน เมื่อจีนคุมตลาดได้ ที่เคยถูกก็จะค่อยๆ ขยับราคาสูงขึ้น ตอนนีถ้าจะไปดูตลาดกลายเป็นว่าราคากระเทียมจากจีนกับไทยจะเท่าๆ

กันแล้ว แต่เงินยืดยืดตลาดไปแล้ว ที่ศรีสะเกษมีแหล่งกระเทียมไทยเล็กๆเยอะและคนก็นิยมกัน ได้ราคาด้วย แต่พื้นที่มันลดลงแล้ว ถ้าจะไปดูง่ายๆ ชัดเจนเลย คุณสถิติของสำนักงานเกษตรฯ ปีที่ลดคือปีที่ทำ FTA เฉพาะประเด็นนี้ อาจารย์ที่ ม.เกษตรศาสตร์ ก็ศึกษาเรื่องนี้ ส่วนของ TDI เขาก็ศึกษาแต่บอกไม่มีกระทบ TDI ศึกษาแบบไม่ได้ลงลึกแต่มีอิทธิพลเยอะมาก มันก็มีเรื่องของรายละเอียดก็คือการที่เปิด FTA แล้วทำให้เกิดช่องทางของการคอร์รัปชันด้วย ทันทิที่ที่เปิดให้เข้ามาส่วนหนึ่งก็เข้ามา อีกส่วนหนึ่งก็ไต่โตะ ก็เปิดโอกาสแล้ว เหมือนกับที่อนุญาตให้ตัดไม้ได้ ได้สัมปทานแล้วมันนอกสัมปทานก็ตัดด้วย เป็นปัญหาซ้อนในรัฐเราเอง เป็นระบบของเราเอง โทษนโยบายรัฐบาลโดยตรงไม่ได้ มันมีความซับซ้อนในระบบ

คำถาม ตอนแรกเราเข้าใจว่าทำ FTA แล้วเราจะได้ประโยชน์ เราก็จะส่งสินค้าของเราเข้าไปในตลาดเขาได้ แต่การตลาดเราอาจจะสู้ของจีนไม่ได้

คุณวิฑูรย์ มีเบื้องหลังแตกต่างกัน นโยบายคุณทักษิณจะมีนโยบายหลายอย่างที่เขาคงต้องการเปิด มีนโยบายอุตสาหกรรมที่เขาจะได้ประโยชน์จาก FTA เหล่านั้น จะมีแลกเปลี่ยนโยงกับเรื่องมาตรฐานด้วย หากถามว่าเรื่องมาตรฐานจะก่อประโยชน์ให้ใคร กีดกันทางการค้าไหม ต้องวิเคราะห์โครงสร้างและกลุ่มผลประโยชน์แต่ละตัวที่ชัดด้วย

คำถาม เกษตรมันกว้างมาก ถ้าจะพูดในภาคเกษตรที่เป็นชาวบ้าน ไม่ใช่ชนาทุนใหญ่ การที่มี FTA ส่งผลทางลบหรือทางบวกต่อเมืองไทย

คุณวิฑูรย์ ลบมากกว่าบวก มีเรื่องต่อเนื่องที่เกี่ยวกับล้งจีนด้วย สืบเนื่องจาก FTA ที่ระบบการค้ามันเปิด ซึ่งไม่ใช่แค่การส่งสินค้าข้ามแดน แต่กลายเป็นการเปิดช่องให้ล้งทุนด้วยซึ่งทำโดยผิดกฎหมาย และเป็นกฎหมายจากอาเซียนด้วย ถ้าไปดู FTA ระหว่างยุโรป สหรัฐฯ กับไทย ตัวนั้นจะยืดความตกลงทางการค้า หรือกฎหมาย แต่เงินไม่ใช่ มันเป็น Soft Power หมายถึงว่า ทันทิที่ที่เปิดไม่จำเป็นต้องทำตามกฎหมาย ทันทิที่ที่ค้าขายได้เขาก็มาทำการค้ามาสร้างνομินี เป็นต้น เพื่อจะคุมล้งจีนไปซื้อที่ดิน ยึดที่ดิน ลงทุนสวนลำไย ปลูกทุเรียนเองแล้ว เป็นต้น เราไม่ได้เปิดเสรีเรื่องนี้ไม่ได้อยู่ในความตกลง

คำถาม แต่ก่อนเราก็เอาแต่มาตรฐานมาเป็นตัวกำกับเป็น NTB ซึ่งของไทยอ่อนแอมาก ที่ต่างประเทศเอา NTB มาเป็นตัวสกัด

คุณวิฑูรย์ ซึ่งนี่เป็นปัญหาของไทยเอง เป็นปัญหาที่รัฐบาลไม่ควรจะเปิด การเปิดอาจเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับกลุ่มคนชั้นนำที่เราไม่รู้ พอเกิดปัญหานี้ก็จะมีปัญหาอื่นอีกที่ต่อเนื่องมาจากโครงสร้างความอ่อนแอและระบบราชการของเราเอง ทำให้เกิดปัญหามากมาย ตอนที่ทำ

เรื่องสวนกล้วยจีน มันเป็นปัญหาความอ่อนแอของเศรษฐกิจเราเอง จีนไปเข้าทำสัมปทานกล้วยฝั่งลาว ค่าเช่าสูงมากเป็นหมื่น แต่ค่าเช่าที่เชียงรายประมาณสามพันบาทต่อไร่ ค่าเช่าในเมืองไทยปัจจุบัน ถูกกว่าสามพัน หมายความว่าถ้าเราไม่เปลี่ยนประสิทธิภาพหรือความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชาวนา การให้จีนหรือต่างชาติเช่าดีกว่าการที่เราทำนาเอง ไม่มีความเสี่ยงด้วย เพราะฉะนั้นถ้าเทียบกับลาว แล้ว โอกาสที่ทุนจีนจะเข้ามาที่ไทยก็สูงกว่ามากเพราะมันถูกกว่า

คำถาม ยิ่งเราสนับสนุนให้สร้างทางเข้ามามากเท่าไรแล้วไม่ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศเราก็จะยิ่งเสียมากเท่านั้น

คุณวิฑูรย์ พอเรายกกรณีนี้ขึ้นมา เขาก็ทำเป็นนอมินีแทนก็ให้ผู้ใหญ่ข้าราชการมาถือหุ้นทำให้เหมือนบริษัทคนไทย แต่เบื้องหลังคือคนจีน

คำถาม ตอนสัมภาษณ์สมาคมผู้ส่งออกผลไม้ไทยเขาบอกว่าจีนกีดกันกล้วยจากฟิลิปปินส์เพราะมีปัญหาเรื่องหมู่เกาะกันอยู่ กลุ่มร่วมทุนจึงมาตุลาและไทยแทน จึงถามว่าเขายังให้เช่าต่อไหม ถ้ายังเช่าต่อแสดงว่ายังกีดกันกล้วยจากฟิลิปปินส์อยู่ และในลาวจากที่อ่านข่าวยังไม่ได้เลิก แต่อาจเลิกแต่ในนามอาจใช้เป็นนอมินีแทนเพื่อหลบเลี่ยง

คุณวิฑูรย์ ที่ลาวมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเยอะมาก ทั้งปัญหาเรื่องสารตกค้าง อย่างเช่นที่เชียงราย ที่แม่น้ำโขงสารตกค้างลงแม่น้ำ เรื่องลาวพูดได้ไม่เต็มปากเพราะความเลวร้ายจากการลงทุนของจีนในลาวมันมาจากสื่อ เช่น ญี่ปุ่น หรือยุโรป เป็นหลัก ตัวผลกระทบจึงยังไม่แน่ใจ เพราะยังไม่ได้ไปดูเอง แต่น่าสนใจประเด็นนี้ อยากยกมาหารือกับทีม จีนจ้างบริษัท NGO มาสัมภาษณ์เรื่องทัศนคติคนไทยของการลงทุนเหมือนกันแต่ปฏิเสธไปเพราะตอนนี้ยังไม่พร้อม

คำถาม เขาก็ต้องดูเรื่องภาพลักษณ์ของเขา แสดงว่าเขาก็คิดเรื่องนี้

คุณวิฑูรย์ ก็เป็นเรื่องที่ดี ในส่วน NGO จีน ซึ่งเราก็แปลกใจมาก ตอนนี้ NGO จีนมาทำเรื่องความสัมพันธ์แต่รู้สึกเหมือนไม่ใช่ NGO แท้ๆ รู้สึกเหมือนหน่วยงานสืบราชการลับ

คำถาม กลุ่มที่มาดูงานที่จะขยายสนามบินที่หาดใหญ่ แล้วการสร้างสนามบินเป็นความมั่นคงของจีนด้วย บริษัทที่สร้างได้ต้องเป็นกลุ่มของทหารเรือเท่านั้น กลุ่มอื่นสร้างไม่ได้ CHINA AIRWAY ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่ง แต่การสร้างสนามบินต้องเป็นทหาร ก็เลยมาย้อนดูว่า NGO ของจีนน่าจะเป็นหน่วยงานภายใต้อะไรสักอย่าง ไม่ใช่ NGO แท้ แต่เขาก็เลียนแบบตะวันตก NGO แท้ก็มี แบบไม่แท้ก็มีเหมือนกับเมืองไทย เราต้องดูประสิทธิภาพการทำงานของเขา ส่วนเรื่องจีนกับการเข้ามาลงทุน แต่ก่อนอเมริกา และญี่ปุ่นเข้ามา ไม่ได้เคารพเมืองไทยคนไทย เพราะเขามองว่าเราต่ำต้อย

กว่า ถ้าการที่จีนเข้ามาแล้วเคารพเรามากกว่า มองเราอีกอย่างหนึ่งมันก็ดีกว่า แต่ถ้าเข้ามาแล้วทำกับเราเหมือนที่อเมริกาและญี่ปุ่นทำกับเรา แบบนั้นเราก็ไม่ต้องการ แต่อเมริกา ญี่ปุ่น ก็เอาเทคโนโลยีมาให้เรา มาพัฒนาให้ก้าวหน้าขึ้น และจีนตอนนี้ก็เปลี่ยนไปแล้ว

คุณวิฑูรย์ มันมีพลวัตของมันอยู่ อย่างเช่นที่คนเกาหลีมองเราในปัจจุบันก็เปลี่ยนไปจากที่เขาเคยมอง เปลี่ยนตามการเติบโตของเขาที่มีมากขึ้น แต่คนญี่ปุ่นเป็นมานานแล้ว วัฒนธรรมเขาดูอบอุ่นแต่เขาไม่ได้มองเราแบบเขา เขาเองก็ไม่ได้เป็นเอเชีย ต้องมีเกณฑ์ในการมองความสัมพันธ์ที่หลากหลาย เกณฑ์มาก อย่างวัฒนธรรมท่าทีก็เป็นแบบหนึ่ง แต่ด้านเศรษฐกิจก็เป็นอีกแบบหนึ่ง ธุรกิจมีผลประโยชน์

คำถาม อย่างญี่ปุ่นมองเราคนละขั้นขึ้นกับเขา

คุณวิฑูรย์ ธุรกิจก็มีหลายชั้นอีก ระดับธุรกิจชั้นนำก็มองอยู่ในระดับเดียวกัน แต่ระดับทั่วไปก็มองเราอีกระดับหนึ่ง

คำถาม นอกจากกล้วยแล้วเรื่องเมล็ดพันธุ์นโยบายจีนปัจจุบันมีผลกระทบไหม

คุณวิฑูรย์ ยังไม่เห็นชัดเจนแต่จะมีผลแน่ เพราะตอนนี้บริษัทเคมีคอลของจีนไปซื้อ “ซินเจนทา” ซึ่งเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ด้านสารเคมีของสวิสเซอร์แลนด์ อันดับหนึ่งของโลก แต่ซินเจนทาเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่อันดับสองด้านเมล็ดพันธุ์รองจากมอนซานโต้ เพราะฉะนั้นต่อไปจากนโยบายของจีนจะเล่นเรื่องเมล็ดพันธุ์และเคมีพันธุ์อันดับต้นของโลก และมีตัวรองของอินเดียด้วยเป็นบริษัท ฟอสฟอรัสเฟอติไลเซอร์ เข้ามาซื้อบริษัทเมล็ดพันธุ์ใหญ่ของอเมริกา ชื่อ ไพโอเนียไฮบริด ซึ่งในตอนนี้จีนได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องของปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์พืชซึ่งเป็นต้นทางของระบบอาหาร เรื่องที่สองความสามารถในการแข่งขันในเรื่องการวิจัยพัฒนาด้านเทคโนโลยีชีวภาพซึ่งเป็นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์และพืชพันธุ์ธัญญาหารในอนาคต ตอนนี้สิทธิบัตรที่จีนจดไว้กำลังแข่งอเมริกาแล้ว ซึ่งหมายความว่าต่อไปจีนจะเข้ามาหาพืชพันธุ์ทั้งหลาย

คำถาม สิทธิบัตรที่สากลยอมรับต้องไปจดที่ไหน

คุณวิฑูรย์ ระบบกฎหมายคือมันเหมือนกันทั่วโลกอยู่แล้ว เป็นมาตรฐานเพราะทุกประเทศที่เข้า WTO จะต้องมีการอนุญาตให้จดสิทธิบัตร สิทธิบัตรมาตรฐานเท่าๆกัน แต่ว่าแต่ละประเทศเปิดโอกาสให้จดถึงขั้นยื่นสำเนาให้ต่อสู้กันอยู่แต่มีการผลักดันให้จดถึงขนาดนี้ แต่เทคโนโลยีชีวภาพรวมทั้งหมดทั้งกระบวนการและสินค้า

คำถาม กรณีข้อถกเถียงเรื่องการมาขโมยภูมิปัญญาโบราณพืชพันธุ์แล้วไปจด มีการฟ้องร้องและมีข้อยุติไปทางไหน

คุณวิฑูรย์ ส่วนใหญ่ก็แค่ตรึงเอาไว้ อย่างในอดีตที่ต่อสู้กับบริษัทที่มาจดสิทธิบัตรก็แค่ยันเอาไว้ได้ว่าไม่สามารถจดได้ ซึ่งเรารู้พร้อมกับเรื่องข้าวหอมมะลิ อย่างอินเดียสิทธิบัตรเวลาจดมีข้อถือสิทธิหรือเคลม 16 เคลม แต่อินเดียสู้จนหลุดไป 13 เคลม เหลืออีกแค่ 3 เคลม เพื่อที่จะรักษาการส่งออกมดี แต่ของไทยเราชนะ ในแง่ที่ว่าเขาไม่สามารถจดสิทธิบัตรได้ ยังเป็นของไทย 100 % ผลประโยชน์สิทธิบัตรตกอยู่ที่ใคร ถ้าในเชิงตลาดก็จะมีบริษัทที่เป็นเจ้าของตลาดอยู่ และก็มีบางแล็บในเมืองไทยที่สามารถจดสิทธิบัตรระดับยีนส์ได้ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่กำลังแสวงหาสามารถจดสิทธิบัตรตัวยีนส์กลั่นข้าวหอมมะลิได้

คำถาม ยีนส์ควรจะจดสิทธิบัตรไหม หากเป็นยีนส์มนุษย์แล้วมาถือครองเป็นเจ้าของกัน

คุณวิฑูรย์ ยังเป็นข้อถกเถียงกันหนักในตอนนี้ คือถ้ามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศไทยสามารถจดสิทธิบัตรระดับยีนส์ได้ แต่เราจะเปิดกติกาให้ทุกคนสามารถจดสิทธิบัตรยีนส์ได้ด้วยจะเอาไหม สุดท้ายจะไม่ใช่ว่ามหาวิทยาลัยในเมืองไทยแต่ละกลายเป็นอุตสาหกรรม ทัวโลกก็จะแห่กันมาจดและจะมีต่อเนื่องลงลึกไปอีกว่าการที่จะจดสิทธิบัตรยีนส์ได้หมายความว่าคุณยอมรับการให้สิทธิผูกขาดแก่เอกชนในการถือสิทธิในยีนส์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็สามารถขายสิทธิบัตรนี้ได้ มันก็สามารถแปลงกลายเป็นสิทธิของที่อื่นไปได้ ซึ่งมันไม่ควรจะเป็นสิทธิขาดของที่ใดแต่เป็นสิ่งที่ต้องแบ่งปันกัน เวลาคุยเรื่อง FTA กับหน่วยราชการและบริษัทเอกชน มันไม่ลงลึกขนาดนี้ เพราะไม่มีตัวแทนที่เห็นภาพใหญ่ที่เห็นผลประโยชน์การค้า แต่ก็ไม่มีคนที่สามารถไปลงทุนได้ เขาไม่ได้เปิดกว้างจริง

คำถาม ภาครัฐเราขาดความสามารถ เขาอาจจะจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นแต่เขาก็จะมีความคิดของเขาอยู่ จากที่ได้พูดคุยกับเอกอัครราชทูตจีนที่ทำเรื่องอาลีบาบา มีเป้าหมายจัดตั้งเว็บไซต์ไทยแบบอาลีบาบาในเมืองไทยแล้วให้คนไทยมาขายของ มันเป็นแค่การมองต้นระดับเดียว ไม่ได้มีมิติอื่นเข้ามาประกอบเลย และนี่คือตัวแทนการค้าของไทยที่ใหญ่ที่สุดที่อยู่ปักกิ่ง และไม่ได้บูรณาการถึงปัญหาที่อยู่รอบด้านทุกภาคส่วนว่าใครจะเป็นผู้ได้ ใครจะเป็นผู้เสีย ปกติทำเสร็จแล้วก็ทิ้งไม่ได้ต่อเนื่อง พอเปลี่ยนคนก็ทำโครงการใหม่ นี่เป็นปัญหาระยะยาวของนโยบายต่างประเทศของไทยเรา

คุณวิฑูรย์ ตอนที่คุยเรื่องการลงทุนอาเซียนสมัยรัฐบาลคุณอภิสิทธิ์ ที่ผ่านมาเปิดเสรีสินค้าและบริการ แต่การลงทุนเป็นอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งมันซ่อนอยู่ในความตกลงเดิม ASEAN Investment Agreement ช่วงรัฐบาลคุณอภิสิทธิ์เป็นช่วงที่ถึงเวลาต้องเปิดมากขึ้นแล้ว เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์

การลงทุนป่าไม้ การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ซึ่งช่วงนั้นท่านอาจารย์ระพี สาคริก ยังอยู่ ท่านเป็นที่ปรึกษาของ BioThai และก็เป็นประธานคนแรกของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน เราก็ได้ปรึกษาท่าน ปรากฏว่าคนในกระทรวงพาณิชย์ตอนนี้เป็นอธิบดีแล้ว แต่ตอนนั้นเป็น ผอ.อยู่ เขาก็ไม่เห็นด้วยเหมือนกัน แต่มีกลุ่มผลประโยชน์ต้องการผลักดันให้เปิด เพื่อจะแลกกับการที่เขาจะไปลงทุนในประเทศต่างๆได้ ระบบราชการสู้ไม่ไหว ต้องคุยกับ NGO ตอนคุยเป็นความลับมาก ต้องไม่ให้เห็นว่าข้าราชการกรมเจรจาคุยกับ NGO และก็ต้องใช้ชื่อปลอมในการมาคุยกับเรา แต่เราก็พยายามชี้ความเป็นใคร ซึ่งตอนนั้นเค้าเองก็ค่านไม่ไหว คนที่ถูกมอบหมายให้เจรจาเป็นเด็กเพิ่งจบใหม่ ไม่รู้เรื่องเบื้องต้นแต่คิดว่าตัวเองรู้ และโดยที่เขามีความสัมพันธ์ในเชิงทางเอกชนใหญ่ๆ เขาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเขาเลยกลายเป็นคนตัดสินใจประเทศไทยควรจะเปิดหรือไม่เปิด ซึ่งได้ข้อมูลฝั่งเดียวจากบริษัทเอกชน เขาเล่าให้เราฟังเอง ในการเจรจารุ่นใหญ่มาๆแต่กลายเป็นว่าในระบบราชการให้คนที่ไม่ได้ลึกเพียงพอ ซึ่งน่ากลัวมาก ในหลายๆ FTA ที่เราลงไปแล้วไม่ได้ผ่านกระบวนการ

มองว่านักการเมืองไทยไม่ได้เป็นนักวิชาการ เป้าหมายคือได้รับการเลือกตั้งและอำนาจ เรื่องการบริหารไม่ใช่เป้าหมาย ถ้าสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการที่จะให้เขาได้รับชื่อเสียงเขาก็ไม่สนใจ ปล่อยให้องค์กรทำงานกันไปโดยไม่สนใจผลประโยชน์ของประเทศ ไม่ใช่แค่ในประเทศไทย แต่เป็นในทุกประเทศที่เป็นระบบเลือกตั้ง อย่างเช่น การค้าอาเซียนที่ไปใช้ Form D เอามะพร้าวจากอินโดฯ เข้ามา และการทุจริตรถเมล์ NGV ที่ไปใช้ Form D เอารถเมล์จากมาเลเซียเข้ามาซึ่งนำเข้ามาจากจีนไม่ได้ผลิตในมาเลเซีย แล้วเอาเข้าต่อมาไทยเลย เพื่อจะยกเว้นภาษี เห็นเป็นกลไกผลประโยชน์หลายพันล้าน ในที่สุดฟ้องกัน รัฐบาลแพ้ เอาเข้ามาจนได้ แต่แล้วกลายคนละเรื่องกัน การพิพาทสัญญาที่เรื่องหนึ่ง การเสียภาษีก็อีกเรื่องหนึ่ง และเขาเอามาส่งก็อีกเรื่องหนึ่ง นี่เป็นปัญหาในระบบราชการไทยที่แย่อย่างเรื่องผลไม้ด่านกักกันพืชของกระทรวงเกษตรก็กักกันไว้ ออ.เขาก็ไปตรวจแล้ว ผลไม้ก็ต้องรับมาขายสุดท้ายมันเน่า และปีนี้เป็นปีล่มสลายของมะพร้าวไทย เมื่อรัฐบาลให้สิทธิแก่บริษัทผู้แปรรูปมะพร้าวในการนำเข้า 4 ประเทศ คือ อินโดฯ เวียดนาม มาเลเซีย และพม่า ผลปรากฏว่าโควตาเมื่อก่อนนำเข้าโดยพ่อค้า ตอนนี้นำเข้าโดยโรงงาน กรมวิชาการเป็นคนออกใบอนุญาต และต้องมีแจ้งว่าใช้เท่าไร แปรรูปเท่าไรต่อปี แต่รัฐบาลออกให้ 6 เดือน กรมวิชาการเกษตรออกให้ 6 เดือน กรมการค้าระหว่างประเทศออกให้ไม่ต้องเสียภาษี ใช้ Form D มา แล้วส่งตรงเข้าโรงงาน ปรากฏว่ามะพร้าวไทยไม่สามารถเข้าโรงงานได้ มะพร้าวไทยราคาตก มะพร้าวที่นำเข้า บางประเทศมะพร้าวสดเป็นลูกแต่ต้องปอก วัฒนธรรมการปอกก็ไม่เหมือนกัน อินโดฯ ปอกเหลือแต่जूก ตรงหัวทำให้เวลาเจอซื้อน้ำมันจะเน่า ราคามะพร้าวจากอินโดฯ ตอนนี้อยู่ไม่ได้ถูกกว่าของไทย ลังที่ปอกมะพร้าวตามมหาชัยตอนนี้โรงงานเอามะพร้าวจากจากอินโดฯไปให้ปอกแล้วส่งคืนโรงงาน มะพร้าวไทยไม่มีช่องเข้า เพราะโรงงานมีโควตาจำกัด อย่างกะทิสดมันต้องคั้นเลย มะพร้าวสกัดเย็นก็ต้องสกัดเลย มะพร้าวในตลาดก็

เป็นมะพร้าวที่มาจาก 4 ประเทศนี้ โดยผ่านโรงงานเข้ามา ซึ่งที่นำเข้าอนุญาตโรงงานเท่านั้น ซึ่งระบบการนำเข้าสามารถทำให้มะพร้าวหลุดออกมาสู่ท้องตลาดได้ แต่คุณภาพมะพร้าวสู้ไทยไม่ได้

คำถาม ชาวเรื่องข้าวที่เกี่ยวกับอเมริกา

คุณวิฑูรย์ ความต่อเนื่องของอุตสาหกรรมข้าวในอเมริกาซึ่งต้องการข้าวที่สามารถทดแทนการนำเข้า เขาได้วิจัยมานานแล้วซึ่งเป็นสิทธิของเขาที่จะวิจัย แต่ที่มีปัญหาคือเขาต้องการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของเขาเพื่อที่จะไปแย่งชิงการใช้ชื่อและให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดว่าเป็นข้าวไทย โดยใช้ชื่อ jasmati และอ้างว่าเป็นข้าวหอมมะลิไทยที่ปลูกที่ Texas ซึ่งเป็นการลวงผู้บริโภค แต่รัฐบาลไทยไม่ได้ฟ้องร้อง ที่ปัญหาไม่เกิดหนักเพราะว่าคุณภาพของ jasmati ที่ปรากฏว่าเขาใช้ข้าวอีกสายพันธุ์หนึ่งของอิตาลีซึ่งคุณภาพยังไม่เท่าข้าวหอมมะลิไทย ในเชิงผลกระทบจึงไม่เกิด ซึ่งสุดท้ายกรมทรัพย์สินทางปัญญาตัดสินใจไม่ฟ้อง แต่รัฐบาลก็ลงทุนไป จากที่ได้คุยกับคุณพันศักดิ์ วิญญรัตน์ ซึ่งตอนนั้นเป็นที่ปรึกษาของคุณทักษิณ เขาก็ให้ไปศึกษาว่าต้องใช้เงินเท่าไร ถ้าจำไม่ผิดก็ประมาณ 20-30 ล้านบาท แต่ผมแนะนำว่าควรระวังเพราะว่าถึงจะแพ้เพราะชื่อ jasmine rice ถือว่าเป็นชื่อทั่วไป แต่เราจะถือว่าเป็นการลงทุนประชาสัมพันธ์ ก็มีคนสนับสนุนเยอะ คุณสุทธิชัย หย่นก็สนับสนุนอย่างน้อยก็เป็นการต่อสู้ และก็ดีกว่าการโฆษณาและวิธีการอื่น เป็นข่าวไปทั่วโลกเลย ถัดมาอีก 4-5 ปี ครั้งนี้เป็นความพยายามที่จะจดสิทธิบัตรเลย ท้ายที่สุดรัฐบาลอเมริกันถูกหยิบยกขึ้นไประหว่างประเทศด้วย สุดท้ายทนเสียดังนั้นไม่ไหว ก็ประกาศว่าจะไม่มีการจดสิทธิบัตร จริงๆตามกฎหมายอเมริกาจดได้ แล้วมหาวิทยาลัยและนิติบุคคลก็สามารถจดได้ แต่คนที่มาแถลงคือรัฐบาลอเมริกัน เป็นเหตุผลทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่าเรื่องกฎหมายภายในอเมริกา คือเรื่องนี้ไม่เคารพกติกาโลก ตั้งแต่นั้นเขาก็พยายามพัฒนาเรื่องคุณภาพ ซึ่งเราคงต้องได้เจอแน่ๆที่อเมริกาพยายามจะเอาข้าวหอมมะลิไปปลูก อย่างนั้นก็สู้ลำบาก แต่สู้ได้ถ้าจดสิทธิบัตรเมื่อไหร่แล้วไปเคลมว่ารูปร่างแบบนี้เป็นข้าวหอมมะลินี้จะกระทบกับเรา แต่ถ้าทำแบบนี้ก็ต้องสู้กันในเชิงคุณภาพ

เราก็ต้องเตรียมติดตาม อาจจะต้องระงับนัดหนึ่งที่เขาจะไปจดสิทธิบัตร เพราะถ้าเขาจดเขาจะละเมิดความตกลงระหว่างประเทศ เรื่อง CBD อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นกติกาโลกไปแล้ว ถึงแม้อเมริกันไม่เป็นภาคีแต่เขาจะถือว่าถึงไม่เข้าก็ไม่ได้ ถึงจะจดในอเมริกาแต่จะจดที่อื่นไม่ได้ คือถ้ามีปัญหาการค้าระหว่างประเทศ คุณจะเคลมว่าข้าวหอมมะลิเป็นของคุณไม่ได้แบบนี้เป็นต้น ประเด็นทางกฎหมายผลกระทบก็ไม่น่าเป็นห่วง เพราะข้าวหอมมะลิคืออัตลักษณ์ของเรา และมีกฎหมายเรื่อง Geographical Indication : GI เอาไว้ปกป้องเรา และโยงไปถึงเรื่องประโยชน์ทางการค้าด้วย เพราะยุโรปมีวัฒนธรรม สินค้าที่ขายในอเมริกาก็มาจากวัฒนธรรมยุโรป เพียงแค่อย่าอ้างใช้ชื่อที่เกี่ยวกับยุโรป ตอนนี้เรามีกฎหมาย GI แล้ว สินค้าเกษตรทุกอย่างทำได้

หมด แต่อเมริกาไม่ยอมรับ GI ที่มาจากสินค้าเกษตร แต่ยุโรปยอมรับ เพราะอเมริกาไม่มีวัฒนธรรมถิ่น
การกินแบบนี้ อเมริกาแนะนำให้ไปใช้เครื่องหมายการค้าแทนซึ่งคนละเรื่องกัน ใครจดก่อนได้ก่อน

คำถาม ผลกระทบในปัจจุบันและอนาคตกับนโยบายจีนที่คาดการณ์จะมีทิศทางอย่างไร

คุณวิฑูรย์ จะเห็นโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของเราอ่อนแอกับการเผชิญหน้ากับเรื่อง
เหล่านี้ และจีนกังวลในแง่ที่มากกว่าความตกลงแบบแผนอักษร มันจะเป็น Soft Power มันจะขึ้นมา
แต่การทำ FTA มันเป็นการเปิดช่องให้ซึมเข้ามามากมายกว่าช่องที่เปิด

คำถาม กำแพงปกป้องที่จะขึ้นได้ ภาครัฐและภาคประชาชนทำอะไรได้บ้าง

คุณวิฑูรย์ ภาครัฐก็มีกฎหมายไม่ให้ต่างชาติเข้ามาทำลงในแบบที่ทำกันอยู่ พรบ.คนต่างด้าวมี
ห้ามไว้อยู่ในหลายๆอย่างที่ยังกำลังทำ แต่มันมาในรูปแบบอื่น ตอนนี้จะต้องยึดกฎหมายและบังคับใช้
ให้ได้ ในส่วนผู้กุมอำนาจรัฐและข้าราชการ ต้องอาศัยจุดยืนทางการเมืองที่เข้มแข็งของรัฐบาลกลาง
ด้วย เพื่อไม่ให้ส่วนราชการปฏิบัติตามกฎหมายที่อ่อนแอแบบนี้ ภาคประชาชนต้องปรับปรุง
ประสิทธิภาพการผลิตพร้อมกันด้วย เช่น ถ้าหากผลิตข้าวได้น้อยกว่าการให้เช่าที่แล้วชาวนาเลือก
ปล่อยที่ให้เช่าแทน เราจะเรียกร้องจิตสำนึกจากคนที่มีเงินไม่พอนั้นยาก ถ้ากลุ่มทุนยื่นข้อเสนอที่
มากกว่าก็ต้องเลือกเงินก่อน ตอนนี้ชาวนาของเราอยู่ในกระบวนการที่จะต้องสร้างความเข้มแข็ง เช่น
ไม่ปลูกข้าวธรรมดาแต่ปลูกข้าวอแกนิกส์ แต่นโยบายรัฐบาลลงไปทำลายเกลี้ยง สถานการณ์ใน
เมืองไทยหลายเรื่องที่เราคาดไม่ถึง การทำแบบนี้มันไม่ได้สร้างความเข้มแข็งในระยะยาวเพราะเงินที่
รัฐจ่ายให้ แต่เขาจะบอกว่ามีคามมั่นคงมีรายได้เข้ามาช่วงหลัง แต่ก็คิดต่อได้ว่าถ้าชาวนานำเงินนี้ไป
พัฒนาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งมีการศึกษาว่าการที่เราเอาเงินให้คนที่ไม่มีเงินเลยอย่าไปดูถูกศักยภาพเขา
ว่าเขาจะเอาไปแค่ใช้ประโยชน์และสูญเสียเปล่า แต่คนเหล่านี้มีการลงทุนด้วย มีการพัฒนาด้วย มีทั้งด้าน
ดีและไม่ดี

คำถาม นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าวสิ่งที่ค้นเจอก็คือต้นทุนการผลิตเราสูงกว่าเพื่อนบ้าน การทำ
ตลาดแข่งจึงยาก การปลูกอแกนิกส์ต่อไร่ผลผลิตไม่เยอะ และถ้าขายราคานี้ยังไงก็ไม่รอด ต้อง
ขายแบบราคาอแกนิกส์จะไปรอดแต่กว่าจะเข้าระบบอแกนิกส์ได้ต้องใช้เวลา ถ้าจะเปลี่ยน
ทิศทางได้ไหม ถ้าต่อไปนี้จะไม่ผลิตเป็นเกษตรอุตสาหกรรมแต่จะเป็นเกษตร Hi-End, มกอช. ทำ
อแกนิกส์ไทยแลนด์ กับอีกกลุ่มทำมาตรฐานยุโรป 2 มาตรฐาน กับกลุ่มลูกค้าที่ไม่เชื่อใน
มาตรฐานอแกนิกส์ไทยแลนด์ เนื่องจากมีหลักฐานแสดงให้เห็นว่ามีสารตกค้างในการผลิต ให้
ลูกค้าเป็นคนเลือกก็จะดีสำหรับการแข่งขัน แต่พม่าส่งออกเป็นอันดับ 2 ของโลก และเขาไม่ชอบ
รัฐบาลพม่า ตอนนี้พูดในภาพรวมว่ามียุทธศาสตร์รองรับการรุกของต่างชาติที่ลงมาในระดับซึ่มลึก

คุณวิฑูรย์ ฝั่งวิชาการก็สำคัญทั้งฝั่งนโยบายรัฐและภาคประชาชนผู้ผลิต ฝั่งผู้ประกอบการไม่น่าเป็นห่วงเพราะสามารถต่อสู้ได้ ความรู้ทางวิชาการก็จำเป็นสำหรับประเทศในการสร้างการตื่นตัว

คำถาม ความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่าชาวบ้านไม่ยากทำอะไรที่ย่งยาก จากที่เคยพูดคุยกับชาวบ้าน เขาจะเลือกทำวิธีที่ง่ายที่สุดสำหรับเขา ชาวบ้านก็ไม่สนใจเพราะไม่มีทางเลือกอื่นที่คิดว่าดีกว่า หรือทางเลือกอื่นที่ย่งยากเกินไปเขาก็ไม่เลือกทำ และจะเปลี่ยนทัศนคติตรงจุดนี้ได้อย่างไร

คุณวิฑูรย์ ต้องยอมรับว่าการผลิตเชิงเดี่ยว ส่งระบบโรงงาน ชาวบ้านได้ผลตอบแทน แต่มันแข่งขันไม่ได้ คนที่ได้ประโยชน์คืออุตสาหกรรม ซึ่งนี่เป็นนโยบายของรัฐ เราจะต้องสู้กับนโยบายของรัฐด้วยที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งให้ได้ เช่น นโยบายเกษตรกรรมยั่งยืน ที่จะทำให้ชาวนาเปลี่ยนมาผลิตที่เข้มแข็งขึ้น ลดต้นทุน แข่งขันได้ ซึ่งอยู่ในแผน 8 ด้วย ที่ให้เปลี่ยนเกษตรกรรมแบบเชิงเดี่ยวไปเป็นเกษตรกรรมที่ยั่งยืนอย่างน้อย 25% ของพื้นที่ประเทศ แต่ทำไม่ได้ และก็ไม่ได้ขึ้นอยู่ที่ชาวบ้านอย่างเดียวมันอยู่ที่การสนับสนุนของภาครัฐและการผลักดันของบริษัททั้งสิ้น อย่างเช่นตอนนี้รัฐสนับสนุนให้ปลูกข้าวโพดโดยจ่ายเงินให้ไร่ละ 2,000 บาท เปล่าๆ และได้ดอกเบี้ย 0.01% สำหรับการกู้เงินมาทำเกษตรซึ่งมาจากนโยบายประชารัฐที่มีบริษัทเขาผลักดันอยู่ด้านหลัง เลยสนับสนุนให้ชาวบ้านไม่เปลี่ยนวิถี เราพยายามผลักดัน Green Credit อยู่หลายปี คือการเปลี่ยนมาทำเกษตรเชิงนิเวศ ดอกเบี้ยดีที่สุด คือ 5 % เป็นกระบวนการทางนโยบายที่ทำให้ชาวบ้านเป็นแบบนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นตอนนี้เป็นผลพวงจากกระบวนการพัฒนาที่หล่อหลอมโครงสร้างไม่สนับสนุนระบบเศรษฐกิจทางเลือกที่เข้มแข็ง

คำถาม นาข้าวในปัจจุบันกลายเป็นนาอ้อย และยังมีมันสำปะหลังกับข้าวโพด ซึ่งในปีนี้อ้อยเสียหายมากเพราะตัดไม่ได้จากสภาพอากาศทำให้ไม่ทันส่งโรงงาน ซึ่งอย่างนี้รัฐดูไม่ครบวงจร สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือเรื่องพันธุกรรม สิทธิบัตรและการช่วงชิงในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ในตลาดมีราคาสูงมาก และไม่ใช่ว่าแค่เงินแต่เป็นการรวมตัวกับยักษ์ใหญ่ของอเมริกา

คุณวิฑูรย์ จะตัดสินใจอะไรต้องมององค์ประกอบของประเทศหลายส่วน จะดูเพียงยักษ์ใหญ่ส่วนหนึ่งไม่ได้

คำถาม ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมีผลกระทบกับที่ท่านทำอยู่ไหม หรือมีผลบวกผลลบอย่างไร

คุณวิฑูรย์ บางครั้งก็เดินตามกรอบตามแผน 12 ที่สภาพัฒน์ฯ เขียนไว้กว้างๆ ปัญหาหลักอยู่กับการนำไปปฏิบัติเพราะไปผูกมัดรัฐบาลข้างหน้า และคนที่จะตีความรัฐบาลข้างหน้าว่าไม่เดินตามยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นเหล่านี้หรือไม่ จะเป็นประเด็นปัญหาทางการเมือง

คำถาม ในยุทธศาสตร์พูดถึงเรื่องทุนข้ามชาติใหม่เรื่องเกี่ยวกับพันธู์พีช

คุณวิฑูรย์ แค่พูดกว้างๆและยุทธศาสตร์นี้ต้องผ่านกลไกกลุ่มทุนด้วย แต่ก็ยังไม่ได้ดูรายละเอียดยุทธศาสตร์ชาติทั้งหมด ซึ่งถ้าจะมีปัญหาก็จะมี 2 แบบ คือ ปัญหาเชิงการเมือง คนที่จะตัดสินใจ รัฐบาลไหนจะทำหรือไม่ทำ ถ้าหากทำแล้วให้ผิดรัฐธรรมนูญ จะทำให้กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนกลุ่มทุน

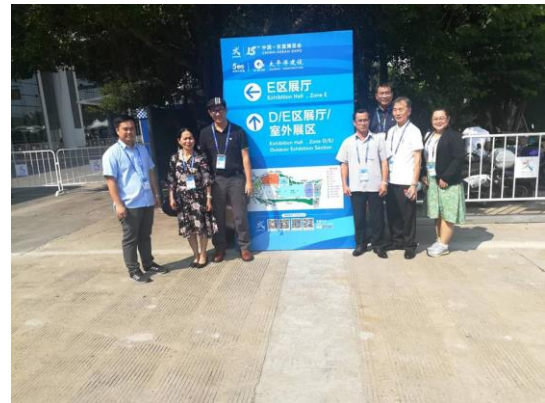
การเข้าร่วมการประชุมวัฒนธรรมจีน-อาเซียน ครั้งที่ 13 ณ นครหนานหนิง

เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน

วันที่ 12-13 กันยายน พ.ศ. 2561

คณะวิจัยได้เข้าร่วมการประชุมวัฒนธรรมจีน-อาเซียน ครั้งที่ 13 ณ นครหนานหนิง สาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 12-13 กันยายน 2561 การประชุมครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแทนประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ เข้าร่วมการประชุมใหญ่และแสดงวิสัยทัศน์ร่วมกัน นอกจากนี้ประเทศจีนซึ่งเป็นเจ้าภาพการจัดงานยังได้พาคณะผู้เข้าร่วมประชุมเยี่ยมชมสถานที่จัดนิทรรศการจีน-อาเซียนและชมการแสดงทางวัฒนธรรมของประเทศในอาเซียนเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่างกัน ในระหว่างการประชุมงานในระยะเวลา 2 วันนี้ คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานชาวจีนและแลกเปลี่ยนทัศนะที่มีต่อกับผู้แทนสมาชิกอาเซียนที่มาเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ โดยคำตอบที่ได้รับค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประเทศในอาเซียนมีมุมมองในเชิงบวกต่อจีนและมองว่าการเข้ามาของจีนช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศให้ดียิ่งขึ้น

ประมวลภาพการเข้าร่วมการประชุม

การสัมภาษณ์

รศ.ดร.จรัสศรี จิโรภาส อาจารย์ประจำคณะภาษาเอเชียและแอฟริกา

วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2561 เวลา 19.00-20.00 น. ณ มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง

ประมวลภาพบรรยากาศการสัมภาษณ์

ประเด็นการสัมภาษณ์

คำถาม มุมมองของนักเรียนไทยในจีน

รศ.ดร.จรัสศรี จิโรภาส มองว่านักเรียนไทยมีหัวรุ่นใหม่ที่เลือกมาอยู่จีน มาเรียนจีน บางคนได้ทุนเรียนตั้งแต่ ป.ตรี ถึง ป.เอก แล้วนักเรียนกลุ่มนี้ก็ซึมซับวิถีชีวิตชาวจีน มีความผูกพัน และเผยแพร่จีน เป็นกระบอกเสียงสำคัญมากอย่างเช่น “อ้ายจง” ชื่อจริงคือ ภากร ภัณฑุณี เขาเดินสายไปตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ในเมืองไทย อ้ายจงดังถึงขั้นที่เหตุการณ์ที่รองนายกไปพูดเรื่องเรือแล้วทำเสียหาย แล้วมีชาวจีนนับแสนที่คว่ำบาตร นายกก็โทรให้อ้ายจงช่วยเป็นกระบอกเสียงคุยกับจีนเพื่อไปแก้ข่าว ซึ่งนี่เป็นบทบาทของเขาที่เริ่มจากเป็นนักศึกษาทั่วไป เขาพยายามจะเสนอแง่มุมต่างๆ ของประเทศจีน ซึ่งมุมมองที่มองโดยคนสมัยใหม่ เมื่อสิ่งที่เขาเสนอออกไปก็จะมีนักข่าวของหนังสือพิมพ์ กระแสต่างๆ มักจะคัดลอกเอาไปใช้เลย ซึ่งอ้ายจงก็ไม่เข้าใจทำไมถึงถูกคัดลอกไปใช้เพราะเขาเป็นคนเขียน ตอนนั้นคนไทยที่อยู่จีนแค่ชั่วระยะหนึ่ง เช่น ข้าราชการไทยเราจะสังเกตเห็นว่าส่วนใหญ่เวลาจะมาติดต่อเจรจาอะไร มาด้วยใจลบที่มีต่อจีน เพราะคิดว่าจีนเหมือนกับจีนแต่จั่ว จีนฮกเกี้ยน ที่เข้ามาเมืองไทยในอดีตจริงๆ ปัจจุบันชีวิตในจีนทันสมัยมากกว่าที่คนไทยคิด สังคมก็ต่างกัน พูดถึงวัฒนธรรมบางอย่างเป็นวัฒนธรรมที่ต่างจริงๆ เนื่องจากอยู่ในภูมิภาค สถานที่แตกต่างกันก็จะเป็นแบบนั้น และเขาก็อยู่ในความยากลำบากในช่วงหนึ่งมาก่อนจึงทำให้จีนเป็นแบบนั้น แต่ถ้าข้าราชการไทยส่วนใหญ่เข้ามาในจีนมาเจรจาหรือประชุมวิชาการอะไรก็ตาม ถ้ามองด้วยสายตาที่เหยียดหยามกว่าเจ้าภาพ การเจรจาก็ไม่เกิดผลอย่างแน่นอน ถ้ามาด้วยใจลบก็จะได้อะไรที่เปิดกว้าง เขาก็จะไม่รู้ว่าจีนก้าวไป

ถึงไหน จุดหนึ่งก็คืองานวิจัยอาจารย์ก็อยากจะพัฒนาให้ดีขึ้น แล้วก็ถ้ามองจีนกลับมามองว่าเงินเขาใหญ่ขึ้นมาได้เพราะไม่สนใจเรื่องเล็กน้อยหรือปัญหาเล็กๆ จีนกับไทยแตกต่างกันอย่างหนึ่งเนื่องจากแต่งงานกับคนจีนก็เลยค่อนข้างจะสัมพันธ์และวัฒนธรรมความคิดอะไรที่ต่างกัน ไทยจะสนใจรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ก่อนจะไปไหนก็ต้องแต่งตัวแต่เงินเขาจะไม่ใส่ใจ เวลาเขาสำคัญมาก อย่างไรก็ตาม เราตามเขาไม่ทัน เรื่องตามไม่ทันมีมากกว่านี้ (มีเขียนในบทความ) เขาไม่ได้เล่นเรื่องการเมืองการปกครองแล้ว เขาไปเหนือกว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยใช้การเมืองการปกครอง เขาเข้าไปรู้กระแสของทั่วโลกด้วยการใช้เครื่องมือ 2 อย่าง คือ ภาษาและวัฒนธรรม ภาษาหน่วยงานที่ทำงานได้ดีมากคือ ฮั่น บั่น (Han Ban) ลงไปชิมลึก ทั้งทั้งโลกจำไม่ได้ว่าประเทศเปิดสำนักงานฮั่นบั่น สอนภาษาจีนให้คนทั่วโลก (หาหนังสืออ่านได้อาจารย์เป็นคนแปลเอง) ชื่อเรื่อง ตงหลายซีซีวี่ (dong lai xi qu) ตะวันตกจะออกไป ตะวันออกจะเข้ามา ตรงกับที่อาจารย์มองอยู่ หนังสือชื่อ เมื่อบูรพาผจญภัย ของ ไหว้เหียนเซ่อ (wai yance) (ติดต่อเรื่องหนังสือ มีข้อมูลพื้นฐานว่าหน่วยงานฮั่นบั่นได้เข้าไปทั่วโลกอย่างไรและเอาภาษาไปชิมแพร่หลายอย่างไร และขณะเดียวเท่าที่สังเกตช่วงสองสามปีที่ผ่านมาจีนจะทำงานกันเป็นทีมทุกระดับทุกหน่วย หน่วยของมหาวิทยาลัยเรารับนักศึกษามากขึ้นของภาษากลุ่มน้อย ภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำแต่มีกำกับจากส่วนบนลงมากำหนดว่าควรจะได้รับเพิ่ม และก็ให้เปิดหลักสูตรที่ต้องการมากซึ่งคนไทยพลาดตรงนี้มาก คือหลักสูตรล่าม เป้ยไห่เราผลิตล่าม 90 กว่าภาษาทั่วโลก ภริยานายกท่านสอนภาษาอังกฤษ ท่านเคยเดินทางมา ล่ามของเป้ยไห่เรามีห้องสำหรับฝึกทดลองสัมภาษณ์และมีห้องสำหรับล่ามที่อยู่ในตู้ต่างๆ ที่เป็นล่ามฉับพลันให้แปล เขาจะให้ความสำคัญเรื่องภาษามาก นักศึกษาภาษาต้องแข่ง นอกจากภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเอก ยังมีเลือกได้เอก 2 ตัว ตอนนี้นำเราเปิดเอก 3 ตัว เราเปิดเอกบาลี สันสกฤตด้วย เรื่องงบประมาณเขาให้การสนับสนุนให้ไปศึกษาว่าวัฒนธรรมจีนที่มีแพร่หลายไปทั่วโลกมีอะไรบ้าง หาเกี่ยวกับเรื่องวรรณกรรม ซึ่งคนไทยก็พลาด วรรณกรรมจีนซึ่งแพร่หลายไปทั่วโลก แต่ละประเทศ ทวีปรับอิทธิพลของวรรณกรรมจีนอย่างไร โดยเน้นตั้งแต่ปี 1949 เป็นต้นมา สรุปว่าจีนฉลาดตรงที่เขาผลิตบุคลากรของเขาทั้งหมดทุกฝ่ายให้รู้เขารู้เราและรู้ว่าใครคิดกับเราอย่างไร ไทยไม่ยอมรู้เขาไม่ยอมรู้จีน หลักสูตรภาษาจีนที่เรียนเอกภาษาไทยเขากำหนดว่าปี 3 เมื่อมาเรียนที่ไทย กำหนดให้นักศึกษาเรียนประวัติศาสตร์ไทย การเมืองการปกครองไทย เศรษฐกิจไทย เราไปที่เขา เด็กไทยกลัวเรียนยาก เลยเรียนแค่ภาษาพื้นฐานสื่อสาร ซึ่งขาดทุน (แต่ของเป้ยต้า กำหนดระบบการเรียนการสอน เลยไม่มีสอนแต่ที่พูดคือในแถบกว้างสี่) การบรรยายวิชาการต่างๆ ที่เมืองไทยเราก็ต้องมีการพัฒนาขึ้น เราไม่ควรที่จะใช้นักวิชาการเก่าๆ ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงอายุ อายุไม่สำคัญแต่หมายถึงเป็นทีมเก่า ความรู้ดีมากเขาบรรยายส่วนหนึ่ง ที่เมืองไทยจีนศึกษามีแพ็คเกจเดียว คือ ถ้า มธ.จัดก็เชิญแต่ มธ. ไม่เคยเชิญที่อื่น มธ. กับจุฬา ไม่เคยเจอกันเลย แต่รามคำแหงยังร่วมมือกับหัวเฉียว การเปิดกว้างขึ้นเวลาไปร่วมทีมสมองมันจะกว้างขึ้น สหวิทยาการสำคัญมาก มันต้องมาจากหลายแหล่ง นโยบายที่ว่าเราจะดีกับจีนไหม

ไม่ใช่ส่วนที่จะหาคำตอบ คำตอบมันเป็นเรื่องตายตัวต้องติดกับจีนอยู่แล้วใครๆก็รู้ว่าอนาคตจีนเป็นประเทศที่เข้มแข็งแน่นอน

คำถาม เราวางผลประโยชน์แห่งชาติของเราคืออะไร

รศ.ดร.จรัสศรี จิโรภาส เราต้องทันเกม ต้องทันจีน ตอนนี้จีนมีจุดอ่อนอย่างหนึ่งถ้ารู้ภาษาเขาเมื่อไหร่เป็นมิตรทันที เขาช่วยเต็มที่ เขาเปลี่ยนความสัมพันธ์ทันที

คำถาม สิ่งที่คุณกลัวอย่างน้อยในมุมมองของตะวันตกก็คือ New Colonialism คือเรากำลังกลัวว่าเราจะเป็นเมืองขึ้นจีนในทุกทาง

รศ.ดร.จรัสศรี จิโรภาส เราเป็นมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์นานแล้ว

คำถาม อาจารย์มองว่าไม่ใช่สิ่งที่เราต้องกลัว ถ้าเราจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของเขาก็ให้เป็นไปตามนั้นใช้ไหม

รศ.ดร.จรัสศรี จิโรภาส เราต้องมาปรับกุลโบายว่าเราจะทันเกมเขาอย่างไร อย่างเช่นขายทุเรียนเราต้องขายเหมาทั้งประเทศไหม เราก็อยากขาย แต่เราไม่มีแผนรองรับ

คำถาม ตอนนี้เราสูญเสียเอกราช คือใช้ว่าเอกราชกว้างๆ อย่างเช่น การตัดสินใจว่าใครจะคุมราคา วิธีการดำเนินงาน จีนไม่ได้ทำทุกอย่างตามกฎหมาย ไม่ได้หมายถึงภาครัฐแต่เป็นภาคเอกชน เขาใช้ทุกวิถีทางเพื่อที่จะให้เขาได้มาโดยไม่คำนึงถึงประเทศ ซึ่งเราก็ไม่มีการคุมกฎของประเทศอยู่แล้ว นั่นเป็นความอ่อนแอของเรา และก็ไม่สามารถที่จะให้เรารักษาผลประโยชน์ในระยะยาวได้ เช่น ราคาสินค้าที่สูงอยู่ในปัจจุบันก็จะต่ำลงๆ เพราะว่าเราไม่ได้เป็นคนควบคุมราคา คนที่เป็นเกษตรกรก็ต้องเป็นผู้ที่รับจ้างการผลิต โดยที่ตัวเองเป็นชื่อเจ้าของแต่ในนามเท่านั้น

รศ.ดร.จรัสศรี จิโรภาส สิ่งที่น่ากลัวมากที่สุดก็คือว่าเราภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้มาจากบรรพบุรุษหลายๆ รุ่นสืบทอดมา คนไทยใจดีบอกวิธีการทำเขาหมด

คำถาม ได้คุยกับทางผู้ประกอบการคนไทยที่ส่งสินค้าไปขายจีน คนจีนเขาไปจดลิขสิทธิ์เป็นของจีน พอเราเอาไปขายก็จับหมดเพราะถือว่าขายของละเมิดลิขสิทธิ์ของเขาที่จดไว้ตั้งแต่ต้น นี่ก็ทำเหมือนที่ฝรั่งทำ แต่มันก็เป็น Tactic ทางการค้า ซึ่งมันก็เป็นหน้าที่ของรัฐบาลไทยที่จะต้องมาช่วยผู้ประกอบการหรือว่าทำให้คนของเราไม่เสียเปรียบ

รศ.ดร.จรัสศรี จิโรภาส ภาษาเราก็ไม่รู้ ล่ามจีนของสถานทูตประจำประเทศไทยเวลามาบรรยายโอกาสสำคัญที่ ม.หัวเฉียว เราจะเตรียมล่ามให้ท่าน แต่เขามีล่ามของเขาเอง ล่ามส่วนตัวจะมีประโยชน์มาก คือเขาจะแปลเพื่อผลประโยชน์ของคนในชาติ

คำถาม ที่ผ่านมาระบบเปรียบเทียบเราจะทำอย่างไร

รศ.ดร.จรัสศรี จิรโอภาส เราเปิดหลักสูตรให้จีนเรียนรู้วัฒนธรรม จีนไปดูเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านภูมิปัญญาชาวบ้านว่าเขาทำการเกษตรอะไร นี่คือวัฒนธรรมของชาวต่างประเทศ คนไทยเรียนตัดกระดาษจีน รำไทเก๊ก ก็เป็นโอกาสชาวจีนอีกจัดอาจารย์มาสอนแล้วต้องจ่ายเงินให้เขาอีก

คำถาม ระบบของเรามันล้มเหลวในการที่จะฝึกคนใหม่

รศ.ดร.จรัสศรี จิรโอภาส เรามองไม่ถึง (ถ้ามีศูนย์แล้วก็พยายามดึงเครือข่ายชาวจีน จัดบรรยายวิชาการ ไม่จำเป็นต้องเอาคนที่มียี่ห้อเสียงของไทย แต่เป็นคนที่รอบรู้ แล้วเราจะรู้อะไรเราถามเขา อาจจะเป็นกลุ่มนักศึกษาที่มาเรียนที่ไทยก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน) อย่างหัวเฉียวตอนนี้วิชาเอกภาษาไทยไม่ได้รับนักศึกษาไทย รับแต่คนจีน เพราะนักศึกษาไทยเลือกภาษาไทยเป็นภาษาสุดท้ายที่จะเรียนและอ่อนมาก ก็เลยปิดรับไป ประเทศจีนเวลามีปัญหาอะไรเราก็คุยกับระดับผู้ใหญ่ เขาจะส่งการลงมา สำหรับเมืองไทยที่เกิดขึ้นผู้ใหญ่ยังไม่มองไม่เห็น ไม่รู้ว่าเป็นปัญหาและคนไทยเราก็อ้างไม่ถึงด้วย

คำถาม นักการเมืองไทยที่อยู่ในจีนไม่ใช่มีอาชีพ ไม่ใช่คนที่ขึ้นมาจากความตั้งใจที่จะบริหารประเทศ แต่ขึ้นมากจากการที่จะแสวงหาผลประโยชน์ระยะสั้น ถ้าพูดถึงผลประโยชน์ของประเทศมันจึงไม่สะท้อนกับนโยบายเวลาทำขึ้นมา เช่น ประยุทธ์เป้าของเขาไม่ใช่การพัฒนาประเทศ แต่ทำอะไรจะอยู่ให้นานที่สุด ทำอย่างไรให้คนชอบเขา ถ้าเขาพัฒนาประเทศแล้วคนไม่ชอบเขาเขาไม่เอา ซึ่งของเรามันพิเศษที่มันเป็นมานานเป็นอย่างนี้มาตลอดเป็นศตวรรษ เพราะสังคมเรามันมีพลวัตต่ำ คนที่เป็นชาวบ้านทั่วไปไม่มีวัฒนธรรมออกเสียง ไม่มีวัฒนธรรมแสดงออก คนจีนไว้วางใจ รักษาสิทธิตัวเอง เป็นความถ่อม

รศ.ดร.จรัสศรี จิรโอภาส จริงๆ เป็นความกลัว คนไทยกลัวที่จะแก้ปัญหาเพราะแก้ปัญหาไม่เก่ง วิธีแก้ปัญหาเบื้องต้นก็คือกันๆ เอาไว้ อะไรที่ไม่จำเป็นก็ไม่จำเป็นต้องทำ

การสัมภาษณ์

Jia Qingguo, Dean of Diplomacy, SIS, Peking University

วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2561 เวลา 14.00-16.00 น. ณ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง

ประเด็นการสัมภาษณ์

คำถาม ประเทศจีนมีเป้าหมายในการดำเนินนโยบายอย่างไร

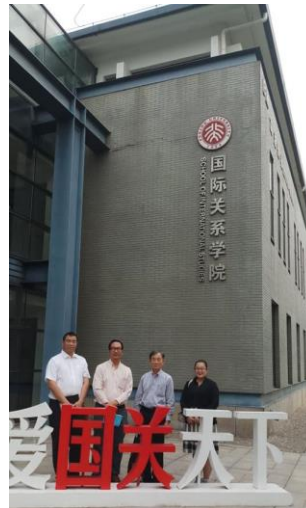
Jia Qingguo อธิบายว่า ประเทศจีนกำลังเปลี่ยนแปลงระบบโลก คำถามที่สำคัญที่สุดก็คือ ประเทศจีนต้องการจะเปลี่ยนแปลงโลกในรูปแบบใด ซึ่งในประเทศจีนแต่ละคนก็มีมุมมองที่ต่างกันไป กลุ่มแรกมองว่าจีนเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างช้าๆ เป็นประเทศซึ่งไม่เหมือนกับประเทศจีนในอดีตที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา และในปัจจุบันจีนก็ยังไม่ถึงจุดที่จีนปรารถนา ประเทศจีนยังห่างไกลจากการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วแต่ยังไม่ถึงจุดที่ควรจะเป็น หรือหากจะกล่าวง่ายๆ ก็คือประเทศจีน ณ ปัจจุบันไม่ได้เป็นประเทศจีนในอดีตแต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ใช่ประเทศจีนแห่งอนาคตแต่เป็นประเทศที่อยู่ตรงกลางระหว่างอดีตและอนาคต หลายๆ ประเทศมองว่าประเทศจีนเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาแต่หากเป็นบางประเทศที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับจีนก็จะมองว่าเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และไม่ควรจะได้รับสิทธิประโยชน์ใดๆ เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งความจริงประเทศจีนคือ 2 ประเทศที่พัฒนาแล้วและไม่พัฒนาหากดูเมืองใหญ่ๆ อย่างเช่นปักกิ่งและเซี่ยงไฮ้ก็จะเป็นเมืองที่เจริญแล้ว แต่หากออกไปยังต่างจังหวัดก็เห็นว่าประเทศจีนยังเป็นประเทศที่ยังไม่พัฒนา ประเทศจีนจึงมีสภาพที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับมุมมองที่คนมองจีนทั้งประเทศที่แข็งแกร่งและประเทศที่อ่อนแอ ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านประเทศจีนเป็นประเทศที่แข็งแกร่ง แต่หากเทียบกับประเทศที่เป็นมหาอำนาจประเทศจีนก็ยังเป็นประเทศที่อ่อนแอ โดยเฉพาะในเรื่องการเมืองเช่นการเปิดกว้างในข้อมูลข่าวสารและอินเทอร์เน็ต

ประเทศจีนจึงเป็นประเทศธรรมดาประเทศหนึ่งแต่ก็ยังเป็นมหาอำนาจในขณะเดียวกัน ประเทศจีนซึ่งมีความคิดในการปฏิบัติเหมือนประเทศเล็กๆ ธรรมดาซึ่งต้องการปกป้องอธิปไตยและแผ่นดินของตัวเองซึ่งยังมีปัญหากับประเทศเพื่อนบ้าน ในขณะเดียวกันก็เป็นประเทศมหาอำนาจซึ่งมีผลประโยชน์ไปทั่วโลก และจำเป็นจะต้องรักษาผลประโยชน์ของตัวเองในประเทศต่างๆ ซึ่งจะมีแต่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต โดยการที่จีนจะต้องรักษาระบบโลก จีนไม่สามารถที่จะนิ่งเฉยโดยให้ประเทศอื่นจัดการดูแลความสงบเรียบร้อยของระบบโลกได้ ด้วยขนาดของประเทศจีนนั้นใหญ่เกินกว่าที่จะอยู่เฉยๆ หากไม่ทำอะไรก็จะทำให้ระบบโลกล้มเหลว

ประเทศจีนจึงเป็นประเทศที่มีรูปแบบที่หลากหลายในการที่จะรักษาผลประโยชน์ เปรียบเสมือนดังเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว ผลประโยชน์เหล่านี้จึงทำให้

เหมือนนโยบายต่างประเทศของจีนในการรักษาผลประโยชน์ต่างๆ นั้นไม่ตรงกันหรือไม่สอดคล้องกัน
ในทางการเมือง คำถามที่บอกว่าประเทศจีนนั้นต้องการอะไรจึงสามารถจะตอบได้ว่าขึ้นอยู่กับว่าเรา
ถามใครในด้านอะไร

ประมวลภาพการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์

Han Feng, East Asian Research Institute, Peking University

วันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2561 เวลา 10.00-12.00 น. ณ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง

ประเด็นการสัมภาษณ์

คำถาม จีนมีอิทธิพลศาสตร์หรือไม่ และข้อริเริ่มแถบและเส้นทางเป็นอิทธิพลศาสตร์ของจีนหรือไม่

Han Feng มองว่าประเทศจีนเป็นประเทศที่ไม่มีอิทธิพลศาสตร์ที่แน่นอน สิ่งที่มีเป็นเพียง
ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายนอกและความต้องการภายในประเทศ

การที่จีนคิดว่าจีนไม่มียุทธศาสตร์นั้นเป็นเพราะจีนคิดว่าตอนนี้กำลังดำเนินนโยบายบนหลักการการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ การดำเนินนโยบาย 1 แถบ 1 เส้นทางเป็นเรื่องเดิมที่มีอยู่แต่ไม่ใช่ยุทธศาสตร์ ความจริงเป็นเพียงข้อเสนอของจีนที่จะให้ประเทศต่างๆในภูมิภาคได้ร่วมมือกันในการจัดทำโดยเฉพะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับเส้นทางคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานทั้งหลาย

ในเรื่องข้อคิดริเริ่มไม่ใช่ความคิดเดิมที่มาจากจีนแต่เป็นความคิดที่มีมาก่อนแล้วจากประเทศสหรัฐอเมริกาและรัสเซีย แต่มีเพียงประเทศจีนเท่านั้นที่นำเสนอขึ้นมาโดยประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ดังนั้นสิ่งนี้จึงไม่ใช่ข้อริเริ่มจากจีน แต่เป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นมาโดยจีนเป็นผู้ที่ริเริ่ม หากสังเกตให้ดีจะพบว่าที่จริงแล้วก็มีเรื่องข้อคิดริเริ่มจากฝั่งอเมริกาและรัสเซียแต่ว่าจีนนั้นมีการนำมาเสนอขึ้นโดยประธานาธิบดีและทางรัฐบาลจีนก็ได้มีความพร้อมที่ลงมือปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริง ด้วยเหตุนี้ข้อคิดริเริ่มแถบและเส้นทางของจีนจึงเป็นที่รู้จักต่อนานาประเทศมากกว่า

ในความคิดของท่าน Han Feng ข้อคิดริเริ่มแถบและเส้นทางนี้เป็นการแสดงออกถึงนัยยะความพร้อมในการเปิดประเทศของจีน โดยเฉพาะเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศสี่เสือเศรษฐกิจ แนวคิดแถบและเส้นทางนี้ก็เป็นหนึ่งในวิธีการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีนแทนที่วิธีการดำเนินการกระชับความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม

ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมระดับบนนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงจากอุตสาหกรรมเดิมที่มีมาเริ่มขึ้นตั้งแต่ในสมัยนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่า เพราะอุตสาหกรรมแบบเดิมเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงต้องมีการเปลี่ยนการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งอุตสาหกรรมรูปแบบเดิมเป็นอุตสาหกรรมที่ลอกเลียนแบบมาจากประเทศญี่ปุ่น อุตสาหกรรมแบบเก่าทำให้จีนไม่สามารถส่งออกไปยังประเทศข้างเคียงรวมถึงทั่วโลกได้ และอุตสาหกรรมแบบเดิมทำให้จีนผลิตสินค้าได้เกินความต้องการของตลาด เช่นเดียวกันประเทศไทยก็เคยมีปัญหานี้มาก่อนในช่วงทศวรรษ 70 และ 80 ไทยมีการผลิตสินค้าส่งออกได้เป็นจำนวนมาก ผลสุดท้ายอเมริกาคว่ำบาตรสินค้าของประเทศไทย

เป้าหมายของจีนเรื่อง made in china 2025 เป็นสิ่งที่อเมริกาไม่ต้องการเห็นที่สุดเนื่องจากเป็นการยกระดับเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าของจีน ทั้งนี้นโยบายนี้ไม่ได้ต้องการที่จะเอาชนะสหรัฐอเมริกา แต่จีนมีความจำเป็นต้องปฏิรูปอุตสาหกรรมของจีนเองเพื่อความอยู่รอดและเป็นการช่วยให้ประชาชนจีนที่ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นแรงงานได้มีงานทำ

ในการพัฒนาสินค้าของจีนนั้นก็ก็ต้องพัฒนาคุณภาพ ซึ่งต้องพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยีการผลิต ยกระดับบุคลากร และต้องมีเงินทุน ซึ่งในเรื่องนี้ไม่เพียงแต่สหรัฐอเมริกาเท่านั้นทางยุโรปเองก็มีความรู้สึกกลัวว่าจีนจะพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาแล้วจะผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีขึ้นมาทัดเทียมกับตัวเอง แล้วจะมาแข่งขันกับตัวเอง ซึ่งไม่ควรคิดเช่นนั้น ยกตัวอย่างเช่นประเทศญี่ปุ่นแต่ก่อนก็พัฒนาสินค้าของตนเองขึ้นมาเท่าเทียมกับสหรัฐอเมริกา ดังนั้นในกรณีของจีนไม่ควรเรียกว่ามาแข่งขัน แต่ควรคิด

ว่าเป็นการพัฒนามากกว่า ถ้าหากมองเช่นนั้นแล้วจะกลายเป็นเรื่องการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากลัวอย่างมาก

ในความคิดเห็นของท่าน Han Feng นั้น การที่จีนพัฒนาระดับการผลิตนั้นทำให้จีนสามารถที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและตลาดใหม่ได้

เรื่องเส้นทางสายไหม จีนให้ความสำคัญกับทุกเส้นทาง แต่สำหรับเส้นทางสายไหมทางทะเลนั้นจีนค่อนข้างให้ความสำคัญกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ไทย และอินโดนีเซีย ซึ่งจีนได้มีการเจรจากับอินโดนีเซีย แต่ว่าในเบื้องต้นนั้นมีปัญหาในเรื่องที่ดินแต่ตอนนี้ได้เจรจาเรียบร้อยแล้วก็เกิดการกู้ยืมเงินของจีน มองว่าความฝันของจีนไม่ใช่เรื่องการรุกรานประเทศอื่น การที่จีนเข้าไปในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเนื่องจากจีนมองว่าพื้นที่นี้มีความสำคัญต่อจีน

เรื่องแผนการพัฒนาเชื่อมโยงรถไฟนั้นได้มีโครงการมาตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่า ตั้งแต่ปี 2005 และในช่วง 2006-2011 ได้มีการเปลี่ยนแปลงแล้วแต่ว่าไม่ค่อยได้โฆษณาออกมา การที่จีนต้องมีการเปิดออกสู่ภายนอกนั้นเป็นผลมาจากการปฏิรูปภายในของจีนในเรื่องของการพัฒนาสถานการณ์ที่มีสินค้าเกินความต้องการซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยของนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าแล้วจึงทำให้จีนมีความจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปนโยบายทางเศรษฐกิจของจีน และในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับรัสเซียนั้นพัฒนาขึ้นอีกภายหลังการเกิดวิกฤตการณ์ไครเมียในปี 2011

ประมวลภาพบรรยากาศการสัมภาษณ์

การประชุมกลุ่มย่อย ณ มหาวิทยาลัยซานตง วิทยาเขตชิงเต่า

วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2561 เวลา 14.00-17.00 น.

ผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย (ฝ่ายจีน)

1. Zhao Mingyi, Institute of Asia Pacific Studies, Shandong University
2. Liu Changming, Deputy Dean, Shandong University
3. Yang Luhai, Institute of Asia Pacific Studies, Shandong University

ประเด็นการประชุมย่อย

คำถามที่ 1 อภิปรัชญาของจีนคืออะไรและจีนมีอภิปรัชญาเกี่ยวกับการต่างประเทศหรือไม่อย่างไร?

Professor Yang Luhai กล่าวถึงประเด็นการทูตของจีนจีนมีความแตกต่างกับการทูตในอดีตหรือไม่ นั่นคือเห็นว่าไม่แตกต่างจากอดีตการทูตของจีนไม่ได้เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ แต่จีนเน้นการอยู่ร่วมกันซึ่งมีมาตั้งแต่ยุคของเหมาเจ๋อตง ตั้งเสี่ยวผิง เรื่อยมาจนปัจจุบันนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่มีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องกันซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของพรรคคอมมิวนิสต์ แต่สิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงคือการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามยุคสมัยซึ่งปัญหาหลักของแต่ละยุคสมัยนั้นไม่เหมือนกันเศรษฐกิจของจีนเปลี่ยนแปลงจากยุคเหมาเจ๋อตงมาเป็นตั้งเสี่ยวผิง จนถึงปัจจุบันจีนมีความเข้มแข็งแล้ว ภารกิจในการแก้ปัญหาจึงเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา การทูตในยุคใหม่นี้จึงเน้นความร่วมมือความเป็นหนึ่งเดียวกัน บทบาทการทูตในยุคสงครามเย็นก็ย่อมมีความแตกต่างกับยุคสมัยปัจจุบัน ในคำถามที่ว่าจีนมองประเทศตนเองในปัจจุบันเป็นอย่างไรจีนมองว่าในแง่ของ GDP ก็ถือว่าจีนเป็นประเทศที่ร่ำรวยแต่ในแง่ของรายได้เฉลี่ยต่อหัวนั้นยังถือว่าต่ำและหากมองในแง่ของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็ถือว่ายังด้อยกว่าสหรัฐอเมริกา จีนยังถือว่าตนเองเป็นประเทศกำลังพัฒนาแต่ก็มองว่าประเทศจีนเป็นประเทศใหญ่ที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อโลกมากขึ้นด้วย

Professor Liu Changming มองว่าในเรื่องของอภิปรัชญานั้นก็เป็นเรื่องของมุมมองต่อโลก มุมมองต่ออนาคตในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจการเมือง สำหรับจีนแล้วพลังของจีนมีเพิ่มมากขึ้นเลย ต้องทำให้จีนต้องมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อพลังอำนาจของประเทศเปลี่ยนเป้าหมายจึงต้องเปลี่ยนดังนั้นจึงต้องมองว่าสภาพการณ์ของโลกเป็นอย่างไรในช่วง 2 ปีนี้จีนจึงสนใจประเด็นในเรื่องของภูมิภาค ขยายไปสู่ประเด็นในระดับโลก การทูตของจีนเปลี่ยน ที่สำคัญประเด็นหนึ่งก็คือแต่ก่อนจีนติดต่อระหว่างประเทศในลักษณะทวิภาคีแต่เปลี่ยนเป็นในลักษณะพหุภาคี ในส่วนของนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางนั้นพลังของจีนไม่มีความสามารถเทียบเคียงกับสหรัฐอเมริกาที่จะเป็นอภิปรัชญา ซึ่ง

นโยบายในเรื่องของหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางนี้เป็นแค่ในแง่ของเศรษฐกิจมากกว่าการเมือง ดังนั้นจึงมองว่าจีนนั้นไม่ได้มีภูมิยุทธศาสตร์ซึ่งควรจะมีพร้อมทั้งเศรษฐกิจการเมืองหรือการทหาร

Professor Wang ให้ความเห็นว่า ท่านมองหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางว่า คือ go out policy การทูตของจีนนั้นไม่ได้เปลี่ยน นั่นก็คือจีนยังอยู่ในเรื่องของการเน้นหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเป็นเพียงข้อริเริ่มที่เกิดขึ้น จีนไม่มีความคิดแข่งขันกับประเทศอื่น จีนอยากพัฒนาร่วมกันจีนจึงถือว่าไม่มียุทธศาสตร์หลักหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง เป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นโดยการปฏิบัติเป็นรูปธรรมเช่นการให้ความช่วยเหลือต่างๆ หนึ่งแถบและเส้นทางทำให้การทูตเพื่อนบ้านมีความสำคัญเพราะต้องเชื่อมโยงและนำไปสู่การสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ

Professor Ma ให้ความเห็นว่า ยุทธศาสตร์หลักจะต้องหมายถึงประเทศใหญ่ที่ทำได้และในบรรดาประเทศใหญ่เหล่านั้นถ้าจะจริงๆ ก็มีเพียงประเทศจีนที่ทำได้และทำได้ดีกว่าสหรัฐอเมริกา และจีนมีความพร้อมในทุกด้านทั้งด้านความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร กล่าวได้ว่าจีนนั้นไม่มียุทธศาสตร์หลักหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเช่นกัน ที่จริงก็คือ นโยบายก้าวออกไป (go out policy) เดิมนั่นเอง

คำถามที่ 2 จีนมองว่าสหรัฐอเมริกาเป็นภัยคุกคามหรือไม่และความรับรู้ของจีน สหรัฐอเมริกาเป็นมิตรหรือศัตรู

Professor Wang กล่าวในเรื่องของการเป็นหุ้นส่วนมากกว่า นั่นก็คือหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ ความคิดที่แยกมิตรกับศัตรูนั้นเป็นความคิดแบบในยุคสงครามเย็น

Professor Yang Luhai มองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าไม่ได้แยกมิตรกับศัตรูชัดเจน หากมองความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาแล้วเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของสองประเทศใหญ่ การเติบโตของจีนทำลายในเรื่องลัทธิครองความเป็นเจ้าหรือเรื่องของประเทศอำนาจเดียวไป ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อเมริกาจึงสกัดกั้นการเติบโตของจีนเพราะเชื่อว่าจีนจะมาคุกคามตน แต่ประเทศจีนไม่ได้คิดเช่นนั้นความสัมพันธ์จีนกับสหรัฐอเมริกามองในแง่ประวัติศาสตร์แล้วก็มีช่วงเวลาที่ตึงเครียดหลังจากตั้งเสี้ยวผิงขึ้นมาแต่พอประเทศจีนเริ่มก้าวขึ้นมาก็มียุทธศาสตร์ร่วมกันเรื่องความร่วมมือและความขัดแย้งเหมือนในกรณีของประเทศญี่ปุ่นเพราะญี่ปุ่นมีเศรษฐกิจที่ดีสหรัฐอเมริกาก็ประกาศทำสงครามการค้า ให้เพิ่มค่าเงินต่างๆ

Professor Liu Changming ให้ข้อคิดเห็นว่า ถ้าจะมองว่าจีนมองอเมริกาอย่างไรนั้นก็ต้องมองในลักษณะของ 2 ด้านว่าอเมริกามองกลับจีนมาในลักษณะใด สำหรับจีนแล้วไม่ได้ตั้งนโยบายไว้คือต้องมองว่าอเมริกานั้นมองจีนมาในลักษณะใดก่อน จีนก็จะมียุทธศาสตร์ได้ตอบกลับอเมริกาไปในลักษณะนั้น

Professor Ma ให้ความคิดเห็นว่า จีนมองว่าสหรัฐอเมริกาอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสูง สี่จีนจึงมองทรมันนั้นสำคัญ ซึ่งเห็นได้ว่าความสัมพันธ์จีนกับสหรัฐในช่วงประธานาธิบดีทรมันกับโอบามานั้นแตกต่างกัน ซึ่งสังเกตได้ว่าใครเยือนจีนมากกว่ากัน ความสัมพันธ์ของจีนและสหรัฐอเมริกาค่อนข้างซับซ้อน มองว่าตอนนี้แม้จีนกับสหรัฐอเมริกามีการทะเลาะกันแต่ก็ไม่แตกหักกัน นั่นก็คือมีความทะเลาะขัดแย้งแต่ก็ไม่ถึงขั้นทะเลาะหรือแตกหัก

คำถามที่ 3 ยุทธศาสตร์จีนต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Professor Liu Changming มองว่ายุทธศาสตร์จีนต่อเพื่อนบ้านในทศวรรษที่ 70 เป็นเรื่องของพันธมิตร ส่วนทศวรรษที่ 80 เป็นเรื่องของเศรษฐกิจจีนให้ความสำคัญต่อเพื่อนบ้านมาก ในปี 2013 มีการประชุมยุทธศาสตร์เพื่อนบ้านในยุคของสี่จีนผิง ซึ่งสี่จีนผิงได้นำเสนอมานในการประชุมครั้งนี้สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นถือว่าเป็นภูมิภาคที่สำคัญอย่างมากต่อยุทธศาสตร์เพื่อนบ้านของจีน

คำถามที่ 4 เรื่องอุปสรรคและความท้าทายการต่างประเทศจีนต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

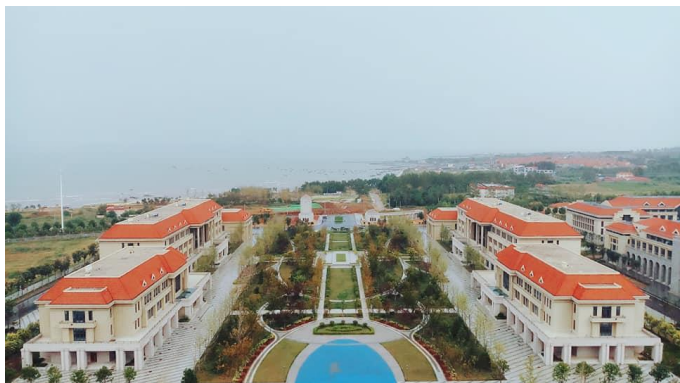
Professor Yang Luhai มองว่าปัญหาความท้าทายนั้น จีนให้ความสำคัญกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมาก ตั้งแต่ในช่วงปี 1997 ที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจเป็นต้นมา ทำให้จีนมีความร่วมมือกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันจีนก็เริ่มเกิดปัญหากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้นเรื่อยๆ อันที่จริงแล้วจีนให้ความสำคัญกับอาเซียนมาตั้งแต่การก่อตั้งอาเซียนในปี 1967 แล้ว การที่จีนกับอาเซียนมีความสัมพันธ์ที่ดีนั้นเป็นผลมาจาก

ข้อ 1 ทั้งสองมีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ที่พิเศษ

ข้อ 2 จีนก้าวขึ้นมาจีนจึงให้ความสำคัญกับการเติบโตของเพื่อนบ้านเช่นกัน

ข้อ 3 เรื่องของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลยุคประธานาธิบดีสี่จีนผิง ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือว่าเป็นภูมิภาคที่เชื่อมต่อกับเส้นทางสายไหมทางทะเลที่ใกล้ที่สุด เส้นทางเดินทางสะดวกที่สุด นอกจากนี้ยังมีเรื่องความร่วมมือล้านช้าง-แม่น้ำโขงและระเบียงเศรษฐกิจอินโดจีน รวมถึงเรื่องความปลอดภัยร่วมกัน นอกจากนี้ความท้าทายสำหรับจีนในภูมิภาคเอเชีย คือเรื่องนโยบายของสหรัฐอเมริกาตั้งแต่สมัยของประธานาธิบดีโอบามาในการหันกลับไปสู่เอเชียและนโยบายของประธานาธิบดีทรมันป์เรื่องอินโด-แปซิฟิก

ประมวลภาพบรรยากาศการประชุมย่อยและเยี่ยมชมมหาวิทยาลัย

การสัมภาษณ์

Song Guoyou. Professor, Ph.D., Deputy Director, Center for American Studies,
Fudan University

เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2561 เวลา 14.30-16.00 น. ณ มหาวิทยาลัยฟู้ตัน

ประเด็นการสัมภาษณ์

คำถาม ประเทศจีนมีอิทธิพลหรือไม่

ศาสตราจารย์ Songguoyou ให้ความเห็นว่าแท้จริงแล้วจีนมีอิทธิพลศาสตร์ สิ่งที่จีนวางเป็นอิทธิพลศาสตร์ คือ ในปีค.ศ.2021 ซึ่งเป็นปีที่ครบรอบการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนครบ 100 ปี จีนจะเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน (小康社会) อิทธิพลศาสตร์หนึ่งคือ ในปี ค.ศ. 2049 ซึ่งเป็นปีที่ครบรอบการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนครบ 100 ปี จีนจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศจีนมีความรุ่งเรือง ทั้งนี้ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ประเด็นยุทธศาสตร์หลังนั้นเป็นประเด็นที่สำคัญกว่าประเด็นแรกซึ่งเป็นเพียงเป้าหมายระดับพื้นฐาน นอกจากนี้ การมองในเรื่องอิทธิพลศาสตร์นั้น จีนเน้นหลักๆ ในประเด็นเรื่องของอิทธิพลและการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ

คำถาม จีนจะเปลี่ยนระเบียบของโลกหรือไม่

ศาสตราจารย์ Songguoyou ให้ความเห็นว่า จีนใช้คำว่าปฏิรูป (reform-改革) ไม่ใช่การปฏิวัติ (革命) สิ่งที่จีนเปลี่ยนตอนนี้คือเปลี่ยนให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อจีนเข้มแข็งขึ้น จีนต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพราะสภาวะโลกเป็นอนาธิปไตยอยู่แล้ว สิ่งที่จีนเปลี่ยนไม่ใช่แค่เพื่อพัฒนาประเทศจีนเท่านั้น แต่จีนเปลี่ยนเพื่อประเทศอื่นๆ ด้วย เช่น เพื่อประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ การเปลี่ยนนี้สามารถมองได้หลายแง่ว่าดีหรือไม่ดี แต่สิ่งสำคัญคือ จีนต้องแบกรับความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น จีนเติบโตขึ้นแต่ก็ยังเติบโตไม่พอ ในแง่ของระเบียบเศรษฐกิจโลกที่มีมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ในจุดนี้จีนมีความจำเป็นต้องปฏิรูป (reform)

คำถาม จีนมองสหรัฐอเมริกาอย่างไร มองเป็นศัตรูหรือมิตร

ศาสตราจารย์ Songguoyou ให้ความเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกามีความซับซ้อน บางครั้งก็ร่วมมือ บางครั้งก็ขัดแย้ง แล้วความขัดแย้งนำไปสู่สงครามหรือไม่ สิ่งนี้ก็ต้องมองในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องของอิทธิพล ซึ่งจีนยอมไม่ได้ เช่น ในกรณีไต้หวัน จีนเจียงทิเบต หรือทะเลจีนใต้ ซึ่งปัญหาข้อพิพาทเหล่านี้อาจเกิดจากความขัดแย้งที่มาจากสหรัฐอเมริกา

คำถาม นโยบายต่างประเทศจีนมาจากการตัดสินใจของสีจิ้นผิงทั้งหมดใช่หรือไม่

ศาสตราจารย์ Songguoyou ให้ความเห็นว่าถ้ามองตามความเป็นจริงแล้วนโยบายยุคปัจจุบันในยุคของสีจิ้นผิงการวางนโยบายและตัดสินใจอยู่ที่สีจิ้นผิงทั้งหมด ตั้งแต่ความคิดริเริ่มต่าง ๆ และส่งแนวคิดไปให้กลุ่มย่อยต่างๆ ทำงานและเสนอผลงานมา รวมถึงสีจิ้นผิงเป็นคนตัดสินใจขั้นสุดท้าย ในส่วนนี้จะแตกต่างจากในยุคของเจียงเจ๋อหมินและหูจิ่นเทาอย่างมาก อำนาจการตัดสินใจของสีจิ้นผิงค่อนข้างเด็ดขาด

คำถาม หลังจากปี ค.ศ. 2013 จีนดูไม่ค่อยมีนโยบายเชิงรับเท่าไร

ศาสตราจารย์ Songguoyou ให้ความเห็นว่า ต้องดูว่าเป้าหมายนโยบายต่างประเทศเป็นอย่างไร กำลังของประเทศมีแค่ไหน จีนไม่ได้เหมือนแต่ก่อน จีนมีอำนาจมากขึ้นแล้ว ตัวอย่างเช่น สมัยก่อนพอญี่ปุ่นมีเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นมาก อเมริกาก็มาสกัดกั้นญี่ปุ่น ญี่ปุ่นปล่อยให้อเมริกาจัดการได้ แต่จีนไม่ใช่แบบนั้น ไม่ให้ประเทศไหนมาจัดการจีนง่ายๆ เพราะตอนนี้จีนแข็งแกร่งแล้ว

คำถาม ความสัมพันธ์จีนกับประเทศเพื่อนบ้าน

ศาสตราจารย์ Songguoyou สิ่งที่จีนต้องการเน้นจากเพื่อนบ้านคือ ความร่วมมือ เป้าหมายจีนคือ ความมีเสถียรภาพ และ การเป็นเพื่อนบ้านที่ดี จีนต้องการเพื่อน จีนไม่ได้สนใจว่าเพื่อนบ้านจะเป็นมิตรที่ดีกับอเมริกา จีนสนใจว่าจีนจะทำอะไร จีนต้องการสร้างมิตร จีนไม่ได้สนใจว่าเพื่อนบ้านจะตอบรับจีนแบบไหน

คำถาม แถบและเส้นทาง เป็นยุทธศาสตร์หรือไม่

ศาสตราจารย์ Songguoyou มองว่า แล้วแต่จะมองว่าเป็นยุทธศาสตร์หรือความริเริ่ม เรื่องนี้เป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาก ซึ่งคิดว่าแล้วแต่มุมมอง แต่ที่แน่ ๆ ไม่เหมือนกับแผนการมาร์แชลแน่นอน

คำถาม แถบและเส้นทางคือ นโยบายก้าวออกไป (go out policy) เดิม ใช่หรือไม่

ศาสตราจารย์ Songguoyou เห็นด้วยว่าใช่ แต่เปลี่ยนขอบเขตให้กว้างขึ้น ทุกวันนี้สถาบันมหาวิทยาลัยต่างๆ เกิดศูนย์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มากมาย

คำถาม ความสัมพันธ์จีนกับประเทศไหนดีที่สุดภายใต้แถบและเส้นทาง

ศาสตราจารย์ Songguoyou ที่สำคัญสุด คือ ปากีสถาน แต่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็สำคัญ อันที่จริงจีนมองว่าไปที่ไหนก็ได้ เส้นทางไปถึงที่ไหนก็เชื่อมโยงไปถึงที่นั่น

ประมวลภาพบรรยากาศการสัมมนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมอาเซียน. (2560). **ความสัมพันธ์อาเซียน-จีน**. ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2561 จาก,
<http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/partnership-20170418-133335-058032.pdf>
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2561). **เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน**. ค้นเมื่อ 30 มกราคม 2562 จาก,
<http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Home/FTAbByCountry/tabid/53/ctl/detail/id/4/mid/480/usemastercontainer/true/Default.aspx>
- กรศิริ คตภูธร และชูชีพ ขายทวีป. (2558). การศึกษาหลักจริยศาสตร์ของขงจื้อ. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี**, 3(2): 12-24.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2561). **นายกรัฐมนตรีเข้าร่วมการประชุมผู้นำกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง ครั้งที่ 2 ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา**. ค้นเมื่อ 30 มกราคม 2562 จาก,
<http://www.mfa.go.th/main/th/news3/6885/85507-นายกรัฐมนตรีเข้าร่วมการประชุมผู้นำกรอบความร่วมมือแม่น้ำโขง.html>
- กรุงเทพธุรกิจ. (กันยายน 12, 2557). 'สี่'เสนอสร้างจีน-รัสเซีย-มองโกเลีย คอร์ริดอร์. ค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/604551>
- กรุงเทพธุรกิจ. (กุมภาพันธ์ 23, 2561). **ผลของ EEC ต่ออนาคตเศรษฐกิจไทย**. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/644004>
- กรุงเทพธุรกิจ. (พฤษภาคม 11, 2561). **จีน: เสือเศรษฐกิจตัวใหม่ บุก EEC**. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/644608>
- กาญจนา นาคพันธุ์. (2513). **คอคิดขอเขียน**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- กิเลน ประลองเชิง. (2557). **รบบบชุนวู**. ค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2561, จาก
<https://www.thairath.co.th/content/418018>
- โกสินทร์ บุญยวัฒน์โนภาส. (2560). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวyunนาน 5 ปี ตัวอย่างจากไทย Yunนาน ตั้งเป้าเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบคาราวาน**. ค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2561, จาก
http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/interesting-facts/detail.php?SECTION_ID=611&ID=17372
- ข่าวสด. (พฤษภาคม 26, 2560). **ติงแบงก์ไอซีบีซี ยักษ์ใหญ่โลกเซ็นเอ็มโอยูหนุนเงินทุนอีอีซีรายแรก**. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2561, จาก https://www.khaosod.co.th/economics/news_367755

เขียน ธีระวิทย์. (2517). **วิวัฒนาการการปกครองจีน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ฐานเศรษฐกิจ. (พฤศจิกายน 6, 2560). **ประชาชนได้ประโยชน์อะไรจากการพัฒนา EEC?** ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.thansettakij.com/content/228120>

ไทยโพสต์. (ตุลาคม 23, 2561). **"จีนย่องเงิบ"รุกคืบไทย ผ่านการศึกษา**. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/20561>

ธนาคารกสิกรไทย. (2561). **Made in China 2025: ปฏิวัติแดนมังกรด้วยนวัตกรรม**. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/Chinese-Revolution-2025-Innovation.pdf>

นิยม รัฐอมฤต และฉิน เช่าปอ. (2556). **แบบเรียนพื้นฐานปรัชญาจีนโบราณ**. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.

บทความการดูแลสุขภาพ และเคล็ดลับเพื่อสุขภาพดี. (2017). **หลักการหยิน-หยาง**. ค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2561, จาก <http://www.healthcarethai.com/หลักการหยิน-หยาง/>

ประชาชาติธุรกิจ. (มีนาคม 23, 2561). **ข้าแหล่งปัญหาสิ่งแวดล้อม EEC หวั่น 20 ปี วิกฤตน้ำเสีย-ขยะ-อากาศพิษ**. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.prachachat.net/economy/news-134128>

ประชาชาติธุรกิจ. (พฤษภาคม 21, 2561). **อสังหาเดือด! พ.ร.บ.อีอีซี ปลดล็อกต่างชาติ ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน-คอนโด 100%**. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.prachachat.net/property/news-162188>

ผู้จัดการออนไลน์. (2560). **จีนจัดหนักมอบทุน นศ.ต่างชาติสนองนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง**. ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2561, จาก <https://mgronline.com/china/detail/9600000040239>

ฝัน ดอกบัว. (2549). **ปวงปรัชญาจีน**. กรุงเทพฯ: ศยาม.

ผู้จัดการออนไลน์. (พฤษภาคม 19, 2560). **5 สิ่งตามมอง หนึ่งแถบ หนึ่งทาง เปลี่ยนแกนกลางโลก**. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561, จาก <https://mgronline.com/china/detail/9600000050673>

พรหม เกลลาณีย์. (2561). **จีน จักรวรรดินิยมเจ้าหนี้**. ค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2561, จาก <http://apdf-magazine.com/th/จีน-จักรวรรดินิยมเจ้าหนี้/>

พลวุฒิ สงสกุล. (2560). **แรงผลักดัน ‘อีอีซี’ ดึงดูดนักลงทุน แต่ข้ามหัวประชาชน เพิ่มความเหลื่อมล้ำ?** ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <https://thestandard.co/pushforward-eeec-investor/>

พัฒน์พงษ์ ภูสุวรรณ. (ม.ป.ป.). แผน 5 ปี ฉบับที่ 12 ของมณฑลยูนนาน นัยสำคัญต่อประเทศไทย.

https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconMakhongCanelArea/Yunnan/DocLib_YNArticle/5YearsPlan.pdf

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย. (2017). เครื่องหมายหิน-หยาง. ค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2561, จาก

<http://www.finearts.go.th/mahavirawongmuseum/parameters/km/item/เครื่องหมายหิน%20-%20หยาง>

พีพีทีวี. (พฤษภาคม 4, 2560). โกดไทยร้องตำรวจถูกคนจีนแย่งอาชีพ. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2561,

จาก<https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/53630>

โพสต์ทูเดย์. (สิงหาคม 18, 2559). ย่าถิ่นมังกรใหม่ "ไชน่าทาวน์ห้วยขวาง" ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน

2561, จาก <https://www.posttoday.com/social/local/449346>

มฤดี ประเสริฐศักดิ์. (2550). นโยบายต่างประเทศจีนต่ออาเซียนในศตวรรษที่ 21 ค.ศ. 1995-2005.

วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยี่, หยวน. (2558). การพัฒนารถไฟความเร็วสูงของประเทศจีนกับความสัมพันธระหว่างประเทศ.

ศูนย์วิจัยจีนศึกษา วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ฉบับที่ 15 ประจำเดือนกันยายน 2558.

รัฐบาลไทย. (2560). รถไฟความเร็วสูง...เพื่อเชื่อมโยงภูมิภาค. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561, จาก

<http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/6163>

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). ค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2561, จาก

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์. (2552). นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ปี ค.ศ. 2000-2007. วิทยานิพนธ์

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิวพล ละอองสกุล. (2558). ยุทธศาสตร์ของจีนต่ออาเซียนตอนบน. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2(1): 1-22.

ศูนย์เกาหลีศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (ม.ป.ป.). จีน: ประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจ. ค้นเมื่อ

30 มีนาคม 2561, จาก <http://www3.ru.ac.th/korea/article1/article12.pdf>

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. (มิถุนายน 22, 2559). ไทยเข้าเป็นสมาชิกผู้ก่อตั้ง AIIB

อย่างเป็นทางการ. ค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2561, จาก

http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=5859&filename=index

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. (2556). **การคมนาคมและโลจิสติกส์**. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2561, จาก http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/about-_china/country/yunnan/transport.php

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน ณ นครคุนหมิง. (2555). **ยูนนาน: เส้นเลือดใหญ่ด้านพลังงานของจีน** ได้. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2561, จาก http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/china-economic-business/result.php?SECTION_ID=459&ID=13589

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน ณ นครคุนหมิง. (2558). **มณฑลยูนนาน ประตูสู่เอเชียตะวันออก** **เฉียงใต้และเอเชียใต้**. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2561, จาก http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/interesting-_facts/detail.php?SECTION_ID=616&ID=15319

ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ณ กรุงเทพฯ. (2561). **ศูนย์วัฒนธรรมจีน**. ค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.thaicn.net/whzx.html>

ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ณ กรุงเทพฯ. (2561). **ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ณ กรุงเทพฯ จัดงาน "นิทรรศการภาพถ่ายเส้นทางสายไหม"**. ค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.cccbangkok.org/th-th/artical/detail.aspx?id=1510191355520156>

สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2561). **ประวัติความเป็นมา: สถาบันขงจื่อในประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.dpu.ac.th/msrci/about.php>

สถานีวิทยุซีอาร์ไอ. (พฤศจิกายน 28, 2559). **ไชน่านิวส์เซอร์วิสเพิ่มพันธมิตร 8 สื่อภาษาจีนในประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2561, จาก <http://thai.cri.cn/247/2016/11/28/102s248446.htm>

สถานีวิทยุซีอาร์ไอ. (พฤษภาคม 16, 2560). **พอร่มความร่วมมือระหว่างประเทศ "หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง" สิ้นสุดลง**. ค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2561, จาก <http://thai.cri.cn/247/2017/05/16/223s253935.htm>

สถานีวิทยุซีอาร์ไอ. (มกราคม 8, 2561). **กลไกความร่วมมือแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง ผลักดันการพัฒนาของความสัมพันธ์จีน-ไทย**. ค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2561, จาก <http://thai.cri.cn/247/2018/01/08/232s262736.htm>

สถานีวิทยุซีอาร์ไอ. (พฤษภาคม 12, 2558). **การลงทุนฉบับแรกของกองทุนเส้นทางสายไหม 1**. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561, จาก <http://thai.cri.cn/247/2015/05/12/121s232301.htm>

สถาบันวิทยุซีอาร์ไอ. (พฤษภาคม 12, 2558). การลงทุนฉบับแรกของกองทุนเส้นทางสายไหม 2. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561, จาก <http://thai.cri.cn/247/2015/05/12/121s232302.htm>
 สถาบันวิทยุซีอาร์ไอ. (มิถุนายน 8, 2561). องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้จับมือ "หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง". ค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2561, จาก <http://thai.cri.cn/247/2018/06/08/123s267832.htm>
 สถิต วงศ์สุวรรณ. (2541). **ปรัชญาตะวันออก: อินเดีย จีน ญี่ปุ่น ไทย**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
 สปริงนิวส์. (มกราคม 28, 2561). **ชุมชนระยองกังวล “อีอีซี” กระทบป่าชายเลน**. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.springnews.co.th/news/188692>
 สมาคมผู้สื่อข่าวไทย-จีน. (2560). **สรุปสาระสำคัญคำกล่าวของนายสีจิ้นผิง ในที่ประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนทั่วประเทศครั้งที่ 19**. ค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2561, จาก <http://www.tcjapress.com/2017/10/19/china-324235432645/>
 สิทธิพล เครือรัฐติกาล. (2553). **ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
 สุพัตร ศรีภูมิเพชร. (2554). **นโยบายต่างประเทศจีนต่อรัสเซียสมัยประธานาธิบดีหู จิ่นเทา (ค.ศ. 2003-2009)**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 สุวัฒน์ ทาสุนทร. (2559). **ความคิดของขงจื้อเพื่อสังคมที่เป็นสุข. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์**, 35(1): 65-88.
 เสถียร วีรกุล (แปล). (2495). **ตำราพิชัยสงครามซุนวู**. 15 ค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2561, จาก http://www.flipbooksoft.com/upload/books/07-2012/6d14593554d221571f9f8d65964fadcf/e-book_sunwu.pdf
 ส่วนบริหารงาน RCEP สำนักอาเซียน. (2558). **ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค**. ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2561 จาก, <http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Portals/0/rcep.pdf>
 สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2560). **เกี่ยวกับองค์กร: ความเป็นมา**. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.eeco.or.th/เกี่ยวกับองค์กร/ความเป็นมา>
 สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2560). **ภาพรวมการพัฒนา: ความก้าวหน้า**. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.eeco.or.th/ภาพรวมการพัฒนา/ความก้าวหน้า>

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **การพัฒนาแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ**. ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2561 จาก,
http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5136
- หยาง, จงเหม่ย (เขียน), กนิษฐา ลีลามณี (แปล). (2557). **สี่จีนผิง: บนทางแยกประวัติศาสตร์จีน**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- หยาง, เป่ย์หวิน. (2559). **การก่อตั้งการดำเนินงานและลักษณะพิเศษของธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย**. ศูนย์วิจัยจีนศึกษา วิทยาลัยนานาชาติปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับที่ 21 ประจำเดือนพฤศจิกายน 2559.
- Allison, Graham. (2017). **China vs. America: Managing the Next Clash of Civilizations**. Retrieved November 3, 2018, from <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2017-08-15/china-vs-america>
- Allison, Graham. (2017). **Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?** Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt.
- Asia Society. (April 24, 2018). **Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?** Retrieved November 3, 2018, from <https://asiasociety.org/hong-kong/destined-war-can-america-and-china-escape-thucydides-trap>
- Asia Times. (2018). **Territorial disputes in the South China Sea**. Retrieved November 3, 2018, from http://static.atimes.com/uploads/2018/05/South-China-Sea_ATMaps_2018_small-b.png
- Asian Art Museum. (2017). **The 1674 Verbiest Map: A Complete Map of the World**. Retrieved August 2, 2018, from <http://www.asianart.org/regular/verbiest-map>
- BBC News. (2017). **习近平执政五年：集权之后 下一步是？** Retrieved August 28, 2018, from <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/chinese-news-41465068>
- BBC News. (October 23, 2017). **习近平的反腐运动：范围有多广？目标是什么？** Retrieved November 3, 2018, from <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/chinese-news-41719314>

Business Insider. (June 29, 2012). **MAP: The World's Economic Center Of Gravity from AD 1 to AD 2010**. Retrieved August 2, 2018, from <https://www.businessinsider.com/mckinsey-worlds-economic-center-of-gravity-2012-6>

Business Insider. (March 11, 2016). **Tensions in the South China Sea explained in 18 maps**. Retrieved November 3, 2018, <https://www.businessinsider.com/tensions-in-the-south-china-sea-explained-in-18-maps-2015-1#3trade-routes-and-straits-3>

Central for Intelligence Agency. (2017). **The World Factbook**. Retrieved March 18, 2018, from <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html#ch>

CGTN. (March 10, 2017). **China launches secretariat to promote sub-regional cooperation**. Retrieved January 3, 2019, from <https://news.cgtn.com/news/3d4d544d306b6a4d/index.html?t=1489156058552>

China Daily. (2013). **World Dialogue on the Chinese Dream**. Retrieved August 28, 2018, from http://www.chinatoday.com.cn/english/zhuanti/node_80541.htm

China Daily. (2014). **2014 two Sessions: NPC CPPCC: Annual legislative and political advisory sessions**. Retrieved August 28, 2018, from http://www.chinadaily.com.cn/china/2014npcandcppcc/2014-03/05/content_17324203.htm

China Daily Hong Kong. (February 19, 2019). **BRI driving world growth, connectivity, analysts**. Retrieved February 28, 2019, from <https://www.chinadailyhk.com/articles/212/115/195/1550544895822.html>

China Feldman Group. (2017). **China Railway International Co., Ltd**. Retrieved July 20, 2018, from <http://www.chinafeldmangroup.com/professional/china-railway-international-co-ltd>

China Railway Design Corporation. (2018). **Brief Introduction of China Railway Design Corporation (CRDC)**. Retrieved March 28, 2018, from http://en.crdc.com/gywm/201503/t20150328_470.html

China Railway International Group. (2018). **Company Profile**. Retrieved June 25, 2018, from <http://www.crecgi.com/en/?about/tp/496.html>

- Chung, Chien-peng. (2009). The “Good Neighbour Policy” in the Context of China's Foreign Relations. **China: An International Journal**, 7(1): 107-123.
<https://doi.org/10.1142/S0219747209000272>
- Dahir, Abdi Latif. (2018). **China is doubling down on its “win-win” strategy in Africa.** Retrieved November 18, 2018, from <https://qz.com/africa/1377957/china-africa-summit-xi-jinping-cautions-against-vanity-projects/>
- Desjardins, Jeff. (2017). **2,000 Years of Economic History in One Chart.** Retrieved December 14, 2018, from <http://www.visualcapitalist.com/2000-years-economic-history-one-chart/>
- DW News. (2017). 习近平十九大后访越南明迎暗拒 Retrieved June 25, 2018, from <http://news.dwnews.com/global/news2017-11-12>
- Encyclopedia. (2018). **Middle Kingdom.** Retrieved December 14, 2018, from <https://www.encyclopedia.com/history/asia-and-africa/chinese-and-taiwanese-history/middle-kingdom>
- Feaver, Peter. (2009). **What is grand strategy and why do we need it?** Retrieved August 18, 2018, from <https://foreignpolicy.com/2009/04/08/what-is-grand-strategy-and-why-do-we-need-it/>
- Forbes Thailand. (2561). **ผ่าพื้นที่ EEC ข้อดี-ข้อเสียที่ประเทศไทยจะได้รับ.ผ่าพื้นที่ EEC ข้อดี-ข้อเสียที่ประเทศไทยจะได้รับ.** 2561. ค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <http://forbesthailand.com/commentaries-detail.php?did=2729>
- Frank, Andre Gunder and Gills, Barry. (1994). **The World System: Five Hundred Years or Five Thousand?** London and New York: Routledge.
- Ikenberry, G. John. (2008). **The Rise of China and the Future of the West: Can the Liberal System Survive?** Retrieved November 3, 2018, from <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2008-01-01/rise-china-and-future-west>
- Gaddis, John Lewis. (2009). **What is Grand Strategy?** Retrieved August 18, 2018, from <http://indianstrategicknowledgeonline.com/web/grandstrategypaper.pdf>
- Gaddis, John Lewis. (2018). **On Grand Strategy.** New York: Penguin Press.

- Gaddis, John Lewis. (2018). **On Grand Strategy**. Reviewed by Lawrence D. Freedman. Retrieved August 18, 2018, from <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2018-08-13/grand-strategy>
- Germany Trade & Invest. (2018). **Industrie 4.0**. Retrieved November 30, 2018, from <https://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Industries/Industrie-4-0/Industrie-4-0/industrie-4-0-what-is-it.html>
- GIT Information Center. (2559). **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ของจีนกับนโยบายต่ออุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย**. ค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2561, จาก http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?bookID=3252&read=true&count=true
- Global Security. (2000). **Chinese South China Sea Map - 1946**. Retrieved November 3, 2018, from <https://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#https://www.globalsecurity.org/military/world/war/images/map-south-china-sea-1946.jpg||Chinese%20South%20China%20Sea%20Map%20-%201946>
- Global Security. (2000). **Chinese South China Sea Map - 1972**. Retrieved November 3, 2018, from <https://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#https://www.globalsecurity.org/military/world/war/images/map-south-china-sea-1972.jpg||Chinese%20South%20China%20Sea%20Map%20-%201972>
- Global Security. (2003). **Chinese South China Sea Map - 2003**. Retrieved November 3, 2018, from <https://www.globalsecurity.org/jhtml/jframe.html#https://www.globalsecurity.org/military/world/war/images/map-south-china-sea-2003.jpg||Chinese%20South%20China%20Sea%20Map%20-%202003>
- Globthailand. (2560). **แนวทงนโยบายทางเศรษฐกิจจีนปี 2561**. ค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2561, จาก http://globthailand.com/china_0084/
- Griffiths, James. (2018). **Are the wheels coming off China's Belt and Road megaproject?** Retrieved November 10, 2018, from <https://edition.cnn.com/2018/12/31/asia/china-kenya-belt-road-bri-intl/index.html>
- Hajari, Nisid. (2018). **End of the Road?** Retrieved November 10, 2018, from <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-11-01/china-s-belt-and-road-ambitions-could-backfire>

- Hermann, Albert. (1922). **Die verkehrswege zwischen China, Indien und Rom um 100 nach Chr. Geb.: Originalkarte in zweifarbendruck mit erläuterndem text.** Leipzig: J.C. Hinrichs. Retrieved August 2, 2018, from <https://archive.org/details/dieverkehrswegez00herm/page/8>
- HKTDC Hong Kong Means Business. (2016). **Yunnan: A Planned Hub of Belt and Road.** Retrieved January 3, 2019, from <http://hkmb.hktdc.com/en/1X0A60BP/hktdc-research/Yunnan-A-Planned-Hub-of-Belt-and-Road>
- Hong Kong Trade Development Council. (2016). **Yunnan: A Planned Hub of Belt and Road a Hub Reaching out to Southeast Asia.** Retrieved March 6, 2018, from <http://hkmb.hktdc.com/en/1X0A60BP/hktdc-research/Yunnan-A-Planned-Hub-of-Belt-and-Road>
- Hong Kong Trade Development Council. (2017). **The Belt and Road Initiative.** Retrieved July 18, 2018, from <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/The-Belt-and-Road-Initiative/The-Belt-and-Road-Initiative/obor/en/1/1X000000/1X0A36B7.htm>
- Hudson Institute. (October 4, 2018). **Vice President Mike Pence's Remarks on the administration's Policy towards China.** Retrieved November 3, 2018, from <https://www.hudson.org/events/1610-vice-president-mike-pence-s-remarks-on-the-administration-s-policy-towards-china102018>
- Huntington, Samuel P. (1993). **The Clash of Civilizations?** Retrieved November 3, 2018, from <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-06-01/clash-civilizations>
- Human Population Through Time. (2016). **American Museum of Natural History.** Retrieved August 2, 2018, from https://www.youtube.com/watch?v=PUwmA3Q0_OE
- Hurley, John, Morris, Scott and Portelance, Gailyn. (2018). **Examining the Debt Implications of the Belt and Road Initiative from a Policy Perspective.** Retrieved November 11, 2018, from <http://www.iberchina.org/files/2018/debt-implications-belt-and-road-initiative.pdf>

- Jeffhead. (2014). **Liaoning Class**. Retrieved August 2, 2018, from <https://www.jeffhead.com/worldwideaircraftcarriers/liaoning-06.jpg>
- Ji-sook, Bae. (2012). **Maps show more than geography**. Retrieved August 18, 2018, from <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20121216000254&mod=skb>
- Joseph Siry, Rollins College. **Chinese Population from**. Retrieved August 2, 2018, from <https://myweb.rollins.edu/jsiry/ChinesePopulationHistory.htm>
- Klare, Michael T. (2012). **Island Grabbing in Asia: Why the South China Seas are so Tense**. Retrieved August 2, 2018, from <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2012-09-04/island-grabbing-asia>
- Kwatra, Nikita. (2018). **Who is at risk from China's Belt and Road Initiative debt trap?** Retrieved November 10, 2018, from <https://www.livemint.com/Politics/vaGAZGrxhJkeHyADWY2EkL/Who-is-at-risk-from-Chinas-Belt-and-Road-Initiative-debt-tr.html>
- Li, Keqiang. (2014). **Remarks by H.E. Li Keqiang Premier of the State Council of the People's Republic of China At the 17th ASEAN-China Summit, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China**. Retrieved March 18, 2018, from http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1212266.shtml
- Lowy Institute. (2018). **Map**. Retrieved October 28, 2018, from <https://power.lowyinstitute.org/>
- Lowy Institute. (2018). **Methodology**. Retrieved October 22, 2018, from <https://power.lowyinstitute.org/methodology>
- Lowy Institute. (2018). **Weightings Calculator**. Retrieved October 28, 2018, from <https://power.lowyinstitute.org/weightings>
- Maddison, Angus. (2007). **Contours of the World Economy 1-2030 AD: Essays in Macro-Economic History**. Oxford: Oxford University Press.
- Mashable. (June 7, 2018). **Welp, the U.S. is already ending its ZTE sanctions. Here's how it happened**. Retrieved November 30, 2018, from <https://mashable.com/2018/06/07/us-ends-zte-sanctions-trump/>

Mercator Institute for China Studies. (2017). **China creates a global infrastructure network: Interactive map of the Belt and Road Initiative**. Retrieved March 18, 2018, from <https://www.merics.org/en/china-mapping/silk-road-initiative>

Mercator Institute for China Studies. (2018). **China creates a global infrastructure network: Interactive map of the Belt and Road Initiative**. Retrieved January 3, 2019, from <https://www.merics.org/en/bri-tracker/interactive-map>

Nation Master. (2014). **Transport>Road>Expressway length: Countries Compared**. Retrieved November 3, 2018, from <https://www.nationmaster.com/country-info/stats/Transport/Road/Expressway-length>

Nye, Joseph S. (2004). **Soft Power: The Means to Success in World Politics**. New York: Public Affairs.

Oriental Review. (2014). **Map of South China Sea oil and natural gas proved and probable reserves**. Retrieved November 3, 2018, from <https://orientalreview.org/wp-content/uploads/2014/12/Map-of-South-China-Sea-oil-and-natural-gas-proved-and-probable-reserves.png>

Pham, Sherisse. (2018). **Why China still needs Silicon Valley**. Retrieved December 30, 2018, from <https://edition.cnn.com/2018/12/16/tech/china-tech-silicon-valley/index.html>

Promboon, Subsaeng. (1971). **Sino-Siamese Tributary Relations, 1282-1853**. Thesis (Ph. D.) University of Wisconsin.

Ramree Island Business & Travel News. (July 31, 2014). **China Says It Has Not Abandoned the Kunming-Kyaukpyu Railway**. Retrieved December 20, 2018, from <https://www.ramree.com/2014/07/31/china-says-abandoned-kunming-kyaukpyu-railway/>

Reuters. (August 21, 2018). **Malaysia's Mahathir cancels China-backed rail, pipeline projects**. Retrieved November 11, 2018, from <https://www.reuters.com/article/us-china-malaysia/malaysias-mahathir-cancels-china-backed-rail-pipeline-projects-idUSKCN1L60DQ>

- Science Meets Faith. (2018). **Ferdinand Verbiest and the first automobile vehicle.**
Retrieved October 28, 2018, from <https://sciencemeetsfaith.wordpress.com/2018/10/09/ferdinand-verbiest-and-the-first-automobile-vehicle/>
- Scott, David. (2008). **China and the International System, 1840-1949: Power, Presence, and Perceptions in a Century of Humiliation.** New York: State University of New York Press.
- Shahriar, Saleh Mohammed and Lu, Qian. (2017). Bangladesh-China-India-Myanmar (BCIM) Economic Corridor in the Context of the 'Belt & Road' Initiative. **Journal of Economics and Sustainable Development**, 8(20): 23-41.
- South China Morning Post. (September 10, 2018). **'Made in China 2025': is Beijing's plan for hi-tech dominance as big a threat as the West thinks it is?**
Retrieved November 30, 2018, from <https://www.scmp.com/business/china-business/article/2163601/made-china-2025-beijings-plan-hi-tech-dominance-big-threat>
- South China Morning Post. (November 18, 2018). **New Maldives president signals end to pro-China stance as he embraces India's Narendra Modi at swearing-in ceremony.** Retrieved December 30, 2018, from <https://www.scmp.com/news/asia/south-asia/article/2173776/new-maldives-president-signals-end-pro-china-stance-he-embraces>
- South China Morning Post. (December 25, 2018). **China warned to 'assess and prevent risks' when pushing belt and road projects.** Retrieved December 30, 2018, from <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2179410/china-warned-assess-and-prevent-risks-when-pushing-belt-and>
- Statista. (2017). **Top 20 export countries worldwide in 2017.** Retrieved November 3, 2018, from <https://www.statista.com/statistics/264623/leading-export-countries-worldwide/>
- Swaine, Michael D. and Tellis, Ashley J. (2000). **Interpreting China's Grand Strategy: Past, Present, and Future.** Santa Monica, Calif.: Rand Corporation.

- Temkar, Arvin. (2016). **USF Brings Masterpiece Maps to Asian Art Museum**. Retrieved August 2, 2018, from <https://www.usfca.edu/news/usf-brings-masterpiece-maps-asian-art-museum>
- The Economist. (August 23, 2018). **Belt and Road Initiative Quarterly: Q3 2018**. Retrieved December 30, 2018, from <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1727064356&Country=China&topic=Politics>
- The Economist. (November 27, 2018). **Belt and Road Initiative Quarterly: Q4 2018**. Retrieved December 30, 2018, from <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1677389351&Country=China&topic=Politics>
- The Food and Agriculture Organization of United Nations. (2016). **Land Use**. Retrieved August 2, 2018, from <http://www.fao.org/faostat/en/#data/RL/visualize>
- The Globe and Mail. (July 25, 2018). **Xi says BRICS countries should resolutely reject unilateralism**. Retrieved October 22, 2018, from <https://www.theglobeandmail.com/business/article-xi-says-brics-countries-should-resolutely-reject-unilateralism/>
- The Library of Congress. (2004). **天下圖**. Retrieved August 18, 2018, from <http://tile.loc.gov/image-services/iiif/service:gmd:gmd7:g7820:g7820:ct000214/full/pct:12.5/0/default.jpg>
- The Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations. (2017). **Data Query**. Retrieved August 2, 2018, from <https://population.un.org/wpp/DataQuery/>
- The South African Institute of International Affairs (SAIIA). (July 26, 2018). **The BRICS in a multipolar world**. Retrieved October 22, 2018, from <https://saiia.org.za/research/the-brics-in-a-multipolar-world/>
- The Standard. (สิงหาคม 31, 2561). **ส่องยุทธศาสตร์ Made in China 2025 ของสีจิ้นผิง**. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561, จาก <https://thestandard.co/made-in-china-2025/>

- The State Council of the People's Republic of China. (2017). **Full text: China's Policies on Asia-Pacific Security Cooperation**. Retrieved November 28, 2018, from http://english.gov.cn/archive/white_paper/2017/01/11/content_281475539078636.htm
- The Straits Times. (October 18, 2017). **19th Party Congress: Xi Jinping outlines new thought on socialism with Chinese traits**. Retrieved November 28, 2018, from <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/19th-party-congress-xi-jinping-outlines-new-thought-on-socialism-with-chinese-traits>
- The United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2017). **World Population Prospects: The 2017 Revision**. Retrieved August 2, 2018, from <https://www.un.org/development/desa/publications/world-population-prospects-the-2017-revision.html>
- The University of Minnesota. (2017). **Matteo Ricci, Li Zhizao, and Zhang Wentao: World Map of 1602**. Retrieved August 2, 2018, from <https://www.lib.umn.edu/bell/riccimap>
- The White House. (December 18, 2017). **National Security Strategy of the United States of America**. Retrieved November 3, 2018, from <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>
- The White House. (January 30, 2018). **President Donald J. Trump's State of the Union Address**. Retrieved March 18, 2018, from <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-state-union-address/>
- The White House President Barack Obama. (November 16, 2015). **FACT SHEET: Advancing the Rebalance to Asia and the Pacific**. Retrieved June 25, 2018, from <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/11/16/fact-sheet-advancing-rebalance-asia-and-pacific>
- The World Bank Group. (2017). **Trade (% of GDP)**. Retrieved August 30, 2018, from <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=CN>

The World Trade Organization. (2017). **Trade profiles**. Retrieved March 18, 2018, from <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Country=CN>

U.S. Department of Defense. (2018). **Summary 2018 National Defense Strategy of the United States of America: Sharpening the American Military's Competitive Edge**. Retrieved November 3, 2018, from <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>

U.S. Department of Defense. (January 19, 2018). **Department of defense videos**. Retrieved November 3, 2018, from <https://dod.defense.gov/Videos/videoId/580418/>

U.S. Energy Information Administration. (2013). **The South China Sea is an important world energy trade route**. Retrieved November 3, 2018, from <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=10671>

Wang, Yiwei. (2016). **The Belt and Road: What Will China Offer the World in Its Rise**. Beijing: New World Press.

Wang, Xiangwei. (2018). **Xi Jinping's take on communism offers alternative to decline of the West**. Retrieved December 14, 2018, from <https://www.scribd.com/article/379136951/Xi-Jinping-s-Take-On-Communism-Offers-Alternative-To-Dcline-Of-The-West>

Wikipedia. (2010). **Datei: Tianxia en-zh-hans.svg**. Retrieved March 18, 2018, from https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Tianxia_en-zh-hans.svg

Wikipedia. (2010). **KangnidoMap**. Retrieved August 2, 2018, from <https://en.wikipedia.org/wiki/File:KangnidoMap.jpg>

Wikipedia. (2017). **List of countries by electricity production**. Retrieved November 3, 2018, from https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_electricity_production

Wikipedia. (2017). **List of countries by steel production**. Retrieved November 3, 2018, from https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_steel_production

Wikipedia. (2017). **List of countries by oil consumption**. Retrieved November 3, 2018, from https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_oil_consumption

- Wikipedia. (2017). **Mercator 1569 world map**. Retrieved August 2, 2018, from https://en.wikipedia.org/wiki/Mercator_1569_world_map
- World Economic Forum. (2017). **Over 2000 years of economic history, in one chart**. Retrieved August 2, 2018, from <https://www.weforum.org/agenda/2017/09/over-2000-years-of-economic-history-in-one-chart>
- Worldatlas. (2018). **Countries with the Most High Speed Rail**. Retrieved November 3, 2018, from <https://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-most-high-speed-rail.html>
- World Wide Maps. (2017). **World Atlas Map of China best Maps Perry Casta Eda for Chinese 4**. Retrieved December 14, 2018, from <https://tldesigner.net/chinese-world-map/world-atlas-map-of-china-best-maps-perry-casta-eda-for-chinese-4/>
- Xiaoping, Deng. (1974). **Speech By Chairman of the Delegation of the People's Republic of China, Teng Hsiao-Ping, At the Special Session of the U.N. General Assembly**. Retrieved March 18, 2018, from <https://www.marxists.org/reference/archive/deng-xiaoping/1974/04/10.htm>
- Xinhua. (2017). **19th CPC National Congress**. Retrieved November 28, 2018, from <http://www.xinhuanet.com/english/special/19cpcnc/index.htm>
- Xinhua. (2017). **Full text of Chinese President Xi's address at APEC CEO Summit**. Retrieved November 28, 2018, from http://www.xinhuanet.com/english/2017-11/11/c_136743492.htm
- Xinhua. (2017). **Xi calls for profound understanding of Marxism**. Retrieved December 14, 2018, from www.xinhuanet.com/english/2017-09/29/c_136649342.htm
- Xinhua. (2017). **Xi Jinping's report at 19th CPC National Congress**. Retrieved November 28, 2018, from http://www.xinhuanet.com/english/download/Xi_Jinping's_report_at_19th_CPC_National_Congress.pdf
- Xinhua. (2017). **“一带一路” 国际合作高峰论坛**. Retrieved June 25, 2018, from <http://www.xinhuanet.com/world/brf2017/>

- Xinhua. (2018). **Marx's theory still shines with truth: Xi**. Retrieved December 14, 2018, from http://www.xinhuanet.com/english/2018-05/04/c_137156127.htm
- Xinhua. (2018). **Xi stresses importance of The Communist Manifesto**. Retrieved December 14, 2018, from www.xinhuanet.com/english/2018-04/24/c_137134028.htm
- Xinhua. (July 28, 2018). **Xi calls for expanding "BRICS Plus" cooperation to address common challenges**. Retrieved October 22, 2018, from http://www.xinhuanet.com/english/2018-07/28/c_137352893.htm
- Xinhua. (September 3, 2018). **Full text of Chinese President Xi Jinping's speech at opening ceremony of 2018 FOCAC Beijing Summit**. Retrieved November 18, 2018, from http://www.xinhuanet.com/english/2018-09/03/c_129946189.htm
- Yunnan Express. (2015). **Yunnan to benefit from Belt and Road Initiative**. Retrieved March 17, 2018, from http://english.yunnan.cn/html/2015/people_0521/1474_2.html
- Zhang, Yongjin. (2018). **The Tribute System**. Retrieved March 18, 2018, from <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199920082/obo-9780199920082-0069.xml>
- Zhu, Liquan. (2010). **China's Foreign Policy Debates**. Retrieved March 18, 2018, from https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp121-China_s_Foreign_Policy_Debates_0.pdf
- 程诚. (2011). 桥头堡战略下提升云南经济开放度对策研究. 2011年昆明理工大学硕士学位论文.
- 查毓. (2009). 昆曼公路的开通与云南对外开放, 消费导刊, 2009 年 7 月.
- 范建华. (2015). 云南在“一带一路”国家开放战略中的重要地位与发展担当大理学院学报, 大理学院学报, 2015 年 第14卷 第3期
- 葛汉文. (2018). 大战略的演进、机理及其中国意义. 国际展望2018 年第 5 期.
- 谷合强. (2018). 一带一路与中国—东盟经贸关系的发展. 丝路经济 New silk road horizon, 2018/7.

- 李亚男. (2018). 从中共十九大新视角看我国外交政策的战略性. 政治与法律新西部期刊 New West 2018 年 08 月下旬.
- 黄栋星. (2016). “中菲奇缘颠覆美战略”, 亚洲周刊2016/11/6, 第34-35页。
- 曾艾玲, 李明江. (2016). “Southeast Asia and China’s Maritime Silk Road” 杨鲁慧, 牛林杰, 李道军(主编)《亚太发展研究》(第七卷), 山东: 山东大学出版社, 2016, 第 92-94 页。
- 石源华, “一带一路”vs美国“亚太再平衡”杨鲁慧, 牛林杰, 李道军(主编)《亚太发展研究》(第七卷), 山东: 山东大学出版社, 2016, 第10 页。
- 杨青. (2017). 中国梦”视域下“一带一路”战略研究. 2017年吉林大学硕士 学位论文.
- 云南网. (2016). 沪昆客专云桂铁路28日开通 开售部分高铁票一小时抢完.
Retrieved March 28, 2018, from http://yn.yunnan.cn/html/2016-12/27/content_4670364.htm
- 云南网. (2018). 云南省铁路建设投资今年将达250亿元 弥蒙铁路年内开工.
Retrieved March 15, 2018, from <http://news.163.com/18/0208/07/DA3VJ1PL000187VG.html>
- 中国历史网. (2017). 孙武的历史影响与评价——百世兵家之. Retrieved March 18, 2018, from <http://lishi.zhuixue.net/renwu/sunwu/57477.html>
- 中国共产党. (2017). 中国共产党第十九次全国代表大会. Retrieved November 28, 2018, from <http://cpc.people.com.cn/19th/>
- 中华人民共和国商务部. (2015). 昆明长水国际机场已开通275条航线. Retrieved March 22, 2018, from <http://www.mofcom.gov.cn/article/resume/n/201507/20150701033444.shtml>
- 张婷婷. (2017). 云南. 西部皮革经济与社会2017 年 2 月.
- 张兹岭, (2016). “一带一路：多视角的理解”杨鲁慧, 牛林杰, 李道军(主编)《亚太发展研究》(第七卷), 山东: 山东大学出版社, 2016, 第1 页。
- 中华人民共和国国家发展和改革委员会. (2018). 国家发展改革. Retrieved April 8, 2018, from <http://www.ndrc.gov.cn/>

ประวัตินักวิจัย

นักวิจัยผู้เขียนผลงานหลัก

ชื่อ สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิมิต อังก์

สังกัด กลุ่มวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
E-mail: nimid.ang@gmail.com

ประวัติการศึกษา

Bachelor of Science in Political Science, University of Utah, Salt Lake City, Utah, U.S.A.
Master of Public and International Affairs (MPIA), Graduate School of Public and
International Affairs (GSPIA) University of Pittsburgh, Pennsylvania, U.S.A.

ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

East/South East Asia International Dynamics
Nation-state and citizenship
Globalization and Its discontents
Politic of identities
Comparative political ideas, especially postmodern thoughts and eastern philosophy

นักวิจัยผู้เขียนผลงานรอง

ชื่อ สกุล รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม รัฐอมฤต

สังกัด ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันพระปกเกล้า
E-mail: niyom@tu.ac.th

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี	รัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมดี) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปริญญาโท	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
M.A.	(Comparative Politics), The University of Pittsburgh, USA
Ph.D.	(Comparative Politics), The University of Pittsburgh, USA

ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

Management of Overseas Thai Students. The Office of Civil Service Commission and its Affairs.

Military Governments in Thailand: Their Policies toward Political Parties, 1973-1983

Problems of Party Development in Thailand

Tambon Administrative Organizations and Their Potential as Rural Development Mechanism

Social Movements of Indigenous Tribes and the Role of Non-governmental Organizations

Comparative Democracies

Local Government in China

Thailand: Political Balance Social Balance

Analysis of Constitution of the People's Republic of China

นักวิจัยผู้ร่วมเขียนผลงาน

ชื่อ สกุล อาจารย์ ดร.วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์

สังกัด กลุ่มวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
E-mail: wilar.jan84@gmail.com

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต (ภาษาจีน เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปริญญาเอก Doctor of Laws (International Relations), Institute of International
Relations, Yunnan University, Kunming, Yunnan, The People's Republic
of China (PRC) (วิทยานิพนธ์ภาษาจีน)

ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา

ความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขงและผลกระทบต่อนโยบายประเทศไทย

ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ยุทธศาสตร์และนโยบายป้องกันของจีน

นักวิจัยผู้ร่วมเขียนผลงาน

ชื่อ สกุล รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพร รักความสุข

สังกัด หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
E-mail: ekaporn148@gmail.com

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

กฎหมายแรงงาน
สถาบันนิติบัญญัติกับการบริหาร
นโยบายกับการบริหารจัดการ
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

นักวิจัยผู้ร่วมเขียนผลงาน

ชื่อ สกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ศรุดา สมพอง

สังกัด หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
E-mail: saruda911@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

ผู้หญิงกับการเมือง
การเมืองในเวียดนาม
ความมั่นคงของมนุษย์
การบริหารงานสาธารณสุข
